

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

ALI JE »VARNA ŠOLA« RES VARNA?

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Kim Mencinger

Ljubljana, 2014

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Kim Mencinger

Naslov naloge: Ali je »Varna šola« res varna?

Kraj: Ljubljana

Leto: 2014

Število strani: 174

Število slik: 7

Število tabel: 75

Število grafov: 72

Število bibl. opomb: 0

Število prilog: 16

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Ključne besede: vrstniško nasilje, opazovalci, šola, šolska klima, šolska svetovalna služba, preventiva, načini reševanja nasilja, projekt »Varna šola«

Povzetek: V diplomski nalogi raziskujem, ali je v šolah storjenega dovolj, da se prepreči nasilje med vrstniki. Od teorije o vrstniškem nasilju, udeležencih vrstniškega nasilja ter njegovih posledicah in vzrokih prehajam na vlogo šole pri preventivi, ter se osredotočam na vlogo šolske svetovalne službe pri pomoči žrtvam, povzročiteljem in njihovim družinam. Ugotavljala sem, da se pri reševanju vrstniškega nasilja uporablja metodo pogovora, delavnice, igre vlog, treninge asertivnosti, ter opisala nekaj načinov reševanja in preventive, ki jih uporabljajo osnovne šole po Sloveniji. Na koncu sem se posvetila projektu »Varne šole«.

V raziskavi sem v sodelovanje povabila dve osnovni šoli, osnovno šolo, ki ima naziv »Varna šola«, ter osnovno šolo brez tega naziva in je predstavljala kontrolno skupino. Obe nista želeli biti poimenovani. Skušala sem ugotoviti, katere metode in načine dela uporabljata in ali so ti načini dela dovolj koristni pri reševanju nasilja. Delo sem si zastavila tako, da sem opravila intervjuje s svetovalnimi delavkami. Nato sem učencem razdelila ankete, iz katerih sem izvedela, kako nasilje v šoli doživljajo otroci sami in kakšna so njihova pričakovanja v zvezi z ukrepanjem ob pojavu nasilja. Šoli sem med seboj primerjala, iskala podobnosti, razlike, prednosti, slabosti »Varne šole« in osnovne šole brez naziva. Skušala sem ugotoviti, ali »Varna šola« uresničuje svoj namen, ali delavnice in preventiva delujejo, prav tako pa sem z raziskavo omogočila uvid v stanje obeh šol ter ju seznanila z novimi metodami preventivnega dela.

Title: Are »Safe Schools« really safe?

Key words: peer violence, monitors, school atmosphere, school counselling office, methods of violence resolution, "Safe School" project

Abstract: In my thesis I aim to find out whether elementary schools in Slovenia are doing enough to prevent peer violence.

I will start with the theory of bullying, the participants in peer violence, and the causes and consequences of it, and then move on to the role schools have in preventing peer violence. Finally, I will focus on the role of school counsellors in assisting victims, bullies, and their families. I will explore the methods that can be used in resolving peer violence, and describe some of the ways of resolving and prevention of peer violence used by elementary schools in Slovenia. I will then focus on the »Safe Schools« project.

Two elementary schools will be participating in the study: elementary school, which holds the »Safe School« title, and the elementary school, which holds no title and will represent the control group. Both schools didn't want to be named. I will try to determine which methods are being used at the two schools and whether these methods are sufficiently useful in resolving violence.

I will start with conducting interviews with school counsellors on both schools mentioned. Questionnaires will then be distributed to students in order to find out how violence in schools is experienced by the children themselves. I will compare the schools in order to find similarities, differences, advantages, and disadvantages between the »Safe School« and the elementary school without the title.

In my thesis, I will try to determine whether the school with the »Safe School« title fulfils its purpose, as well as give insight into the state of peer violence in both schools and inform them about newer ways of preventive work.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

ALI JE »VARNA ŠOLA« RES VARNA?

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Kim Mencinger

Ljubljana, 2014

Predgovor

Vrstniško nasilje je znan pojav, o katerem je veliko napisanega. Dogaja se v vsaki šoli, razlikuje pa se le v obliki in intenziteti. Ker sem o vrstniškem nasilju veliko brala, me je zanimalo, kako se šole z njim spopadajo. Med pogovorom s svetovalno delavko na eni od osnovnih šol, sem ugotovila, da so pred leti zaradi izobraževanja za hitro in učinkovito preprečevanje in reševanje nasilja prejeli naziv »Varna šola«. Opis programa ter načina dela v prej omenjeni šoli me je zelo navdušil. Ker »Varno šolo« ljudje slabo poznajo (šol s takšnim nazivom v Sloveniji je namreč le petnajst) in ker se mi je zdel ta projekt primer dobre prakse, sem se odločila raziskati, ali »Varna šola« uresničuje svoj namen.

V teoretičnem delu sem najprej zaobjela splošne podatke o vrstniškem nasilju in še posebej izpostavila spletno in spolno nasilje. Spletno nasilje je zaradi moderne tehnologije, mobilnih telefonov in računalnikov v velikem porastu. Otroci namreč vse več prostega časa preživljajo za računalniki, z vrstniki pa se v popoldanskem času vse manj družijo. Nasilje se je zato s šolskih hodnikov preselilo na splet. Ker je spletno nasilje novejše in v večini knjig o nasilju med vrstniki sploh ni navedeno, se mi je zazdelo, da potrebuje posebno obravnavo. Spolno nasilje pa sem izpostavila zato, ker zaradi svoje specifičnosti po mnenju nekaterih avtorjev ne sodi med vrstniško nasilje. Sama menim, da tovrstno nasilje obstaja tudi med mladostniki. Pridružujem se zagovornikom stališča, da lahko nasilje – kakršnokoli pač je – definira le žrtev. Na kratko sem nato povzela spreminjanje agresivnosti otrok glede na razvojno dobo, saj sem tudi po pogovorih s svetovalnimi delavkami ugotovila, da se mlajši otroci pogosteje fizično nasilno vedejo, starejši pa psihično in besedno. Drugo poglavje je namenjeno prikazu žrtev, povzročiteljev nasilja in nosilcev obeh vlog, saj menim, da morajo strokovnjaki, ki se srečujejo s temi otroki in situacijami, (pre)poznati znake nasilja. Posebej sem se osredotočila na opazovalce, saj so otroci pomembni pri preprečevanju nasilja. »Varna šola« jim nameni posebno pozornost, prav tako pa v njej izvajajo posebne delavnice za krepitev asertivnosti in znanja otrok o reagiranju ob nasilju. Osredotočila sem se le na tiste vzroke za medvrstniško nasilje, za katere menim, da jih je potrebno v šoli pri delu z otroki poznati in razumeti. Prav tako sem naštel tudi nekaj posledic, vendar je namen »Varnih šol« ta, da bi bilo teh posledic čim manj in da bi že s preventivo dosegli, da bi bili otroci čim manj nasilni drug do drugega ter bi tako vplivali na varno klimo, odnose in počutje v šoli. Pisala sem še o svetovalni službi, saj so svetovalne delavke tiste, ki z otroki v nasilnih situacijah največ delajo. Predstavila sem metode socialnega dela, ki sovpadajo z načinom dela v »Varni šoli«. Opisala sem delo z otroki ter se osredotočila na pomoč žrtvi, povzročiteljem in njihovim staršem. Zadnje strani

teoretičnega dela so namenjene preventivi in preprečevanju nasilja. Naštela in opisala sem nekaj primerov iz slovenskih šol, ki so se mi zdeli zanimivi, inovativni, konstruktivni in ki so uspešno vplivali na zmanjševanje nasilja v šoli.

V empiričnem delu sem poskušala z intervjuji pridobiti informacije o načinih dela svetovalne službe v »Varni šoli« in v šoli brez naziva (kontrolni skupini), z anketami pa sem pridobila informacije o nasilju in reagiranju učencev nanj. Glavni namen raziskave je bil izvedeti, kakšna je razlika med šolami v preventivi in preprečevanju, v metodah in načinih dela ter kako se to pozna pri učencih – kaj naredijo, če so v vlogi opazovalca, komu zaupajo ipd. Raziskava je bila kvantitativna in kvalitativna. Naredila sem 6 intervjujev ter razdelila 95 vprašalnikov. Intervjuje sem kodirala, vprašalnike pa sem kvantitativno obdelala s statističnimi testi.

S to diplomsko nalogo se približujem uresničitvi svoje želje – postati socialna delavka. Študij se zaključuje, pred mano pa so novi življenjski izzivi, ki zagotovo vključujejo tudi delo na področju socialnega dela oziroma pomoč ljudem. Zato se moram na tem mestu zahvaliti vsem, ki so mi ves čas stali ob strani, verjeli vame in mi pomagali na študijski poti.

Še posebej se zahvaljujem doc. dr. Lei Šugman Bohinc za sprejeto mentorstvo in strokovno podporo. Iskreno se zahvaljujem tudi asistentki Tamari Rape Žiberna za vso pomoč, nasvete in bdenje nad metodološkim empiričnim delom, profesorju slovenščine Nejcju Rožmanu Ivančiču za lektoriranje besedila, ter Veroniki Mahne za pomoč pri prevodu.

Prav tako se zahvaljujem svetovalnim delavkam in učencem obeh šol, ki so sodelovali pri raziskavi, ter Alji Otavnik z Unicefa za izčrpne odgovore v intervjuju in podroben vpogled v projekt »Varna šola«.

Za konec pa izrekam zahvalo svoji družini in fantu. Brez vas mi ne bi uspelo!

Kazalo

1	TEORETIČEN UVOD	12
1.1	VRSTNIŠKO NASILJE ALI BULLYING	12
1.1.1	Spletno nasilje	15
1.1.2	Spolno nasilje	18
1.1.3	Spreminjanje agresivnosti in agresivnih vedenj v razvojnih dobah otroka.....	19
1.2	ŽRTVE, NASILNEŽI IN OPAZOVALCI.....	20
1.2.1	Žrtve nasilja.....	20
1.2.2	Povzročitelji nasilja.....	21
1.2.3	Nosilci obeh vlog	22
1.2.4	Opazovalci.....	23
1.3	VZROKI ZA NASILJE	24
1.3.1	Družinska dinamika.....	26
1.3.2	Socialni in kulturni vzroki.....	27
1.3.3	Biološki izvori	29
1.3.4	Psihološki dejavniki	29
1.3.5	Vpliv medijev na nasilje.....	31
1.3.6	Vpliv šole na nasilje	32
1.4	ZNAKI IN POSLEDICE VRSTNIŠKEGA NASILJA.....	35
1.5	VLOGA ŠOLE PRI PREPREČEVANJU NASILJA	36
1.5.1	Svetovalna služba	37
1.5.2	Vloga svetovalne službe pri preprečevanju vrstniškega nasilja.....	39
1.5.3	Preventiva in preprečevanje vrstniškega nasilja.....	42
2	PROBLEM.....	56
2.1	Raziskovalna vprašanja	57
2.2	Hipoteze.....	59

3	METODOLOGIJA	60
3.1	Vrsta raziskave	60
3.2	Teme kvalitativnega raziskovanja	60
3.3	Spremenljivke kvantitativnega raziskovanja	60
3.4	Merski instrumenti.....	63
3.5	Opredelitev enot raziskovanja	63
3.6	Načrt zbiranja podatkov oz. empiričnega gradiva	64
3.7	Načrt obdelave gradiva	64
3.7.1	Kvalitativna raziskava	64
3.7.2	Kvantitativna raziskava	65
3.8	NAČRT DESIMINACIJE REZULTATOV	65
3.9	ČASOVNO-TERMINSKI NAČRT	65
4	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	67
4.1	Kvalitativni del	67
4.1.1	Pogostost nasilja	67
4.1.2	Nasilje.....	69
4.1.3	Vzgojni ukrepi.....	75
4.1.4	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci	76
4.1.5	Sodelovanje s starši	81
4.1.6	Preventiva.....	82
4.1.7	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih na šoli... 87	
4.1.8	Vloga opazovalcev	89
4.1.9	Program »Varne šole«	90
4.1.10	Zadovoljstvo s svojim delom na področju vrstniškega nasilja.....	91
4.1.11	Inovativnost	93
4.2	Kvantitativni del	94
5	RAZPRAVA	152

6	SKLEP	161
7	PREDLOGI.....	162
8	LITERATURA IN VIRI.....	163
9	PRILOGE.....	170
10	POVZETEK	171

Kazalo slik

Slika 1.1 Sovražna skupina na facebooku (https://www.facebook.com/groups/512573722099544/?ref=ts&fref=ts).....	17
Slika 1.2 Sovražna skupina na facebooku (facebook).....	18
Slika 1.3 Sovražna skupina na facebooku (facebook).....	18
Slika 1.4 Pravila "Varne šole" 2013/2014 (moja fotografija)	55
Slika 1.5 Razredna pravila in ravnanja ob nasilju v »varni šoli« (moja fotografija)	55
Slika 4.1 Oblike vedenja in njihovi učinki (http://old.safe.si/db/31/3356/eGradiva/Prirocnik_za_ucitelje_S_prosocialnostjo_nad_medvrstnisko_nasilje/?&cat=395&p1=670&p2=674&p3=0&p4=0&id=674&page=1).....	84
4.2: Osnovna načela Kodeksa miru in njihovi cilji (http://old.safe.si/db/31/3356/eGradiva/Prirocnik_za_ucitelje_S_prosocialnostjo_nad_medvrstnisko_nasilje/?&cat=395&p1=670&p2=674&p3=0&p4=0&id=674&page=1).....	84
Slika 4.3: Formula za aritmetično sredino (http://www.benstat.si/blog/aritmeticna-sredina-standardna-napaka).....	99
4.4: Formula za standardni odklon (http://www.benstat.si/blog/varianca-standardni-odklon)	111
4.5: Formula za z-vrednost (http://www.student-info.net/sis-mapa/skupina_doc/fsd/knjiznica_datoteke/1231626373_zip_vsebina_resene_naloge_statistika_4.pdf)	111

Kazalo tabel

Tabela 1.1 Vzroki za nasilno vedenje	25
Tabela 3.1 Spremenljivke kvantitativnega raziskovanja.....	62
Tabela 3.2 Ločenost učencev glede na spol	63
Tabela 4.1 Mnenje otrok, ali se v šoli dogaja nasilje	94
Tabela 4.2 Mnenje otrok, ali se v šoli dogaja nasilje	94

Tabela 4.3 Najbolj pogosto nasilje	95
Tabela 4.4 Najbolj pogosto nasilje	95
Tabela 4.5 Koliko otrok je že bilo priča nasilju?	97
Tabela 4.6 Koliko otrok je že bilo priča nasilju?	97
Tabela 4.7 Počutje ob nasilju	98
Tabela 4.8 Počutje ob nasilju	98
Tabela 4.9 Počutje ob nasilju	99
Tabela 4.10 Počutje ob nasilju	100
Tabela 4.11 Počutje ob nasilju	101
Tabela 4.12 Počutje ob nasilju	101
Tabela 4.13 Počutje ob nasilju	102
Tabela 4.14 Počutje ob nasilju	102
Tabela 4.15 Počutje ob nasilju	104
Tabela 4.16 Počutje ob nasilju	104
Tabela 4.17 Ravnanje ob nasilju	105
Tabela 4.18 Ravnanje ob nasilju	105
Tabela 4.19 Ravnanje ob nasilju	107
Tabela 4.20 Ravnanje ob nasilju	107
Tabela 4.21 Pogostost ustavljanja trpinčenja med učenci	109
Tabela 4.22 Pogostost ustavljanja trpinčenja med učenci	109
Tabela 4.23 Žrtev, povzročitelji, nosilci obeh vlog ali nič od naštetega	111
Tabela 4.24 Žrtev, povzročitelji, nosilci obeh vlog ali nič od naštetega	111
Tabela 4.25 Ravnanje v vlogi žrtve	113
Tabela 4.26 ravnanje v vlogi žrtve	113
Tabela 4.27 Vrsta nasilja	115
Tabela 4.28 Vrsta nasilja	115
Tabela 4.29 Zoperstavljanje nasilju	116
Tabela 4.30 Zoperstavljanje nasilju	116
Tabela 4.31 Poročanje o nasilju	118
Tabela 4.32 Poročanje o nasilju	118
Tabela 4.33 Poročanje o nasilju	119
Tabela 4.34 Poročanje o nasilju	120
Tabela 4.35 Zaupanje o nasilju	120
Tabela 4.36 Zaupanje o nasilju	121

Tabela 4.37 Zaupanje o nasilju	121
Tabela 4.38 Zaupanje o nasilju	122
Tabela 4.39 Ne-poročanje o nasilju.....	123
Tabela 4.40 Ne-poročanje o nasilju.....	123
Tabela 4.41 Vplivanje poročanja na nasilje	125
Tabela 4.42 Vplivanje poročanja na nasilje	125
Tabela 4.43 Sodelovanje pri trpinčenju učencev.....	126
Tabela 4.44 Sodelovanje pri trpinčenju učencev.....	127
Tabela 4.45 Pomoč učiteljev in razrednikov	128
Tabela 4.46 Pomoč učiteljev in razrednikov	128
Tabela 4.47 Pomoč učiteljev in razrednikov	129
Tabela 4.48 Pomoč učiteljev in razrednikov	130
Tabela 4.49 Zadovoljstvo s pomočjo učiteljev in razrednikov	130
Tabela 4.50 Zadovoljstvo s pomočjo učiteljev in razrednikov	131
Tabela 4.51 Pomoč svetovalnih delavk.....	132
Tabela 4.52 Pomoč svetovalnih delavk.....	132
Tabela 4.53 Pomoč svetovalnih delavk.....	133
Tabela 4.54 Pomoč svetovalnih delavk.....	134
Tabela 4.55 Zadovoljstvo s pomočjo socialnih delavk	135
Tabela 4.56 Zadovoljstvo s pomočjo socialnih delavk	135
Tabela 4.57 Razumevanje s sošolci.....	136
Tabela 4.58 Razumevanje s sošolci.....	136
Tabela 4.59 Razumevanje z učitelji	138
Tabela 4.60 Razumevanje u učitelji	138
Tabela 4.61 Počutje v razredu	139
Tabela 4.62 Počutje v razredu	139
Tabela 4.63 Projekt "Varna šola"	140
Tabela 4.64 Projekt "Varna šola"	141
Tabela 4.65 Pogovori o nasilju.....	141
Tabela 4.66 Pogovori o nasilju.....	142
Tabela 4.67 Delavnice na temo nasilja med vrstniki	143
Tabela 4.68 Delavnice na temo nasilja med vrstniki	143
Tabela 4.69 Delavnice.....	145
Tabela 4.70 Delavnice.....	145

Tabela 4.71 Spol.....	150
Tabela 4.72 Spol.....	150

Kazalo grafov

Graf 4.1 Šola brez naziva: Ali meniš, da se v vaši šoli dogaja nasilje?	95
Graf 4.2 "Varna šola": Ali meniš, da se v vaši šoli dogaja nasilje?	95
Graf 4.3 Katero nasilje je v šoli brez naziva najbolj pogosto?.....	96
Graf 4.4 Katero nasilje je v "varni šoli" najbolj pogosto?.....	96
Graf 4.5 Ali si bil (/a) že kdaj priča nasilju v šoli brez naziva?.....	97
Graf 4.6 Ali si bil (/a) že kdaj priča nasilju v "varni šoli"?.....	97
Graf 4.7 Šola brez naziva: Kako si se počutil (/a), ko si bil-a priča nasilju?	98
Graf 4.8 "Varna šola": Kako si se počutil(/a), ko si bil-a priča nasilju?.....	98
Graf 4.9 Šola brez naziva: Kako si se počutil (/a), ko si bil (/a) priča nasilju?	100
Graf 4.10 "Varna šola": Kako si se počutil (/a), ko si bil (/a) priča nasilju?	100
Graf 4.11 Šola brez naziva: Kako si se počutil (/a), ko si bil (/a) priča nasilju?	101
Graf 4.12 "Varna šola": Kako si se počutil (/a), ko si bil (-a) priča nasilju?	102
Graf 4.13 Šola brez naziva: Kako si se počutil (/a), ko si bil (/a) priča nasilju?	103
Graf 4.14 "Varna šola": Kako si se počutil (/a), ko si bil (/a) priča nasilju?	103
Graf 4.15 Šola brez naziva: Kako si se počutil (/a), ko si bil (/a) priča nasilju?	104
Graf 4.16 "Varna šola": Kako si se počutil (/a), ko si bil (/a) priča nasilju?	104
Graf 4.17 Šola brez naziva: Kaj si naredil (/a), ko si bil (/a) priča nasilju?	106
Graf 4.18 "Varna šola": Kaj si naredil (/a), ko si bil (/a) priča nasilju?	106
Graf 4.19 Šola brez naziva: Si že kdaj povzročitelju nasilja rekel (/la), da tega ne sme početi?	108
Graf 4.20 "Varna šola":Si že kdaj povzročitelju nasilja rekel (/la), da tega ne sme početi?	108
Graf 4.21 Šola brez naziva: Kako pogosto po tvojem mnenju pomagajo drugi učenci ustaviti trpinčenje med učenci?.....	110
Graf 4.22 "Varna šola": Kako pogosto po tvojem mnenju pomagajo drugi učenci ustaviti trpinčenje med učenci?.....	110
Graf 4.23 Šola brez naziva: Si bil (/a) že kdaj tudi sam-a žrtev nasilja, povzročitelj nasilja ali oboje?	112
Graf 4.24 "Varna šola": Si bil (/a) že kdaj tudi sam (/a) žrtev nasilja, povzročitelj nasilja ali oboje?	112
Graf 4.25 Šola brez naziva: Kaj si storil (/a), če si bil (/a) v vlogi žrtve?	113

Graf 4.26 "Varna šola": Kaj si storil (/a), če si bil (/a) v vlogi žrtve?	114
Graf 4.27 Šola brez naziva: Če si bil (/a) že kdaj v vlogi žrtve, povzročitelja ali nosilca obeh vlog, kakšno nasilje se ti je pripetilo oziroma, kakšno si izvajal (/a)?.....	115
Graf 4.28 "Varna šola": Če si bil (/a) že kdaj v vlogi žrtve, povzročitelja ali nosilca obeh vlog, kakšno nasilje se ti je pripetilo oziroma, kakšno si izvajal (/a)?.....	116
Graf 4.29 Šola brez naziva: Ali misliš, da se znaš zoperstaviti nasilju?	117
Graf 4.30 "Varna šola": Ali misliš, da se znaš zoperstaviti nasilju?	117
Graf 4.31 Šola brez naziva: Ali veš h komu na šoli se lahko obrneš, če pride do nasilja?	118
Graf 4.32 "Varna šola": Ali veš h komu na šoli se lahko obrneš, če pride do nasilja?	118
Graf 4.33 Šola brez naziva: Komu na šoli učenci povedo, ko pride do nasilja?.....	119
Graf 4.34 "Varna šola":Komu na šoli učenci povedo, ko pride do nasilja?.....	120
Graf 4.35 Šola brez naziva: Ali komu zaupaš, da je prišlo do nasilja?	121
Graf 4.36 "Varna šola": Ali komu zaupaš, da je prišlo do nasilja?	121
Graf 4.37 Šola brez naziva: Komu zaupaš o nasilju?.....	122
Graf 4.38 "Varna šola": Komu zaupaš o nasilju?.....	122
Graf 4.39 Šola brez naziva: Zakaj nikomur ne poveš?	124
Graf 4.40 "Varna šola": Zakaj nikomur ne poveš?	124
Graf 4.41 Šola brez naziva: Kako misliš, da vpliva na nasilje to, če nekomu poveš, da so te trpinčili?	125
Graf 4.42 "Varna šola": Kako misliš, da vpliva na nasilje to, če nekomu poveš, da so te trpinčili?	125
Graf 4.43 Šola brez naziva: Misliš, da bi lahko sodeloval (/a) pri trpinčenju učencev, ki jih ne maraš?.....	127
Graf 4.44 "Varna šola": Misliš, da bi lahko sodeloval (/a) pri trpinčenju učencev, ki jih ne maraš?.....	127
Graf 4.45 Šola brez naziva: Ali učitelji in razredniki pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, kadar jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?.....	128
Graf 4.46 "Varna šola": Ali učitelji in razredniki pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, kadar jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?.....	128
Graf 4.47 Šola brez naziva: Kako pomagajo učitelji in razredniki, ko pride do nasilja?.....	129
Graf 4.48 "Varna šola": Kako pomagajo učitelji in razredniki, ko pride do nasilja?.....	130
Graf 4.49 Šola brez naziva: Ali si zadovoljen/-na s pomočjo učiteljev in razrednikov?	131
Graf 4.50 "Varna šola": Ali si zadovoljen/-na s pomočjo učiteljev in razrednikov	131

Graf 4.51 Šola brez naziva: Ali svetovalne delavke pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, ko jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?.....	132
Graf 4.52 "Varna šola": Ali svetovalne delavke pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, ko jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?	132
Graf 4.53 Šola brez naziva: Kako pomagajo svetovalne delavke, ko pride do nasilja?.....	133
Graf 4.54 "Varna šola": Kako pomagajo svetovalne delavke, ko pride do nasilja?.....	134
Graf 4.55 Šola brez naziva: Ali si zadovoljen (/na) s pomočjo svetovalnih delavk?	135
Graf 4.56 "Varna šola": Ali si zadovoljen (/na) s pomočjo svetovalnih delavk?	135
Graf 4.57 Šola brez naziva: Se s sošolci razumeš?	137
Graf 4.58 "Varna šola": Se s sošolci razumeš?	137
Graf 4.59 Šola brez naziva: Kako se razumeš z učitelji?	138
Graf 4.60 "Varna šola": Kako se razumeš z učitelji?	138
Graf 4.61 Šola brez naziva: Kako se počutiš v razredu?.....	139
Graf 4.62 "Varna šola": Kako se počutiš v razredu?.....	140
Graf 4.63 Šola brez naziva: Ali si že slišal za projekt "Varne šole"?	141
Graf 4.64 "Varna šola": Ali si že slišal za projekt "Varne šole"?	141
Graf 4.65 Šola brez naziva: Se pri pouku in razrednih urah pogovarjate o nasilju?.....	142
Graf 4.66 "Varna šola": Se pri pouku in razrednih urah pogovarjate o nasilju?.....	142
Graf 4.67 Šola brez naziva: Ali imate v šoli kakšne delavnice na temo nasilja med vrstniki?	143
Graf 4.68 "Varna šola": Ali imate v šoli kakšne delavnice na temo nasilja med vrstniki?....	143
Graf 4.69 Šola brez naziva: Ali se na delavnicah naučiš kaj novega?	146
Graf 4.70 "Varna šola": Ali se na delavnicah naučiš kaj novega?	146
Graf 4.71 : Šola brez naziva: Katerega spola si?.....	150
Graf 4.72 "Varna šola": Katerega spola si?.....	150

1 TEORETIČEN UVOD

1.1 VRSTNIŠKO NASILJE ALI BULLYING

V preteklosti je veljalo prepričanje, da je nasilje mladih v šoli neka naravna, normalna faza otrokovega razvoja in da to prehodno pot premosti večina mladih. Menili so, da je za nasilje kriva igriva narava mladih, ki pa potem s časom izgine. Nato pa je nasilje postajalo vse hujše in vse bolj pogosto, hude so bile tudi njegove posledice, zato je bilo nasilje potrebno nujno preučiti ter (iz)najti načine, kako ga preprečiti in reševati. Šelih (1996: 119) v svoji knjigi piše, da so strokovnjaki za obravnavanje določenih oblik nasilja med mladino uporabili izraz v angleškem jeziku – »bullying« –, ki je tudi najbolj specifičen in najbolj pogost izraz za nasilje med vrstniki. V strokovni literaturi se izraz uporablja skoraj izključno v zvezi z mladino oziroma s šolajočo se mladino. Izraza v večino neangleških jezikov neposredno ni mogoče prevesti, tako da si izmišljajo približne prevode ali uporabljajo opisne definicije. Izraz se tako mogoče nanaša na »draženje bika« ali »bikovsko«, morda »mačistično« vedenje, njegova slovarska definicija pa pravi, da izraz pomeni »uporabo moči ali nasilja, da prestrašiš ali poškoduješ druge ljudi« (prav tam), pri čemer uporaba te besede izraža neodobravanje tega vedenja.

Najkrutejša oblika šolskega nasilja se je najprej pojavila v nekaterih ameriških srednjih šolah, nato pa tudi po šolah drugod po svetu. Prišlo je namreč do tega, da so učenci v šolo prinesli strelno orožje in pričeli pobijati svoje sošolce in učitelje. Posledice so v ZDA zelo vidne, saj so se na vhodih v šolo pojavili detektorji kovin, s katerim se preprečuje vstop vnosa orožja v šolo. Z novimi zakoni pa bodo nekatere zvezne države v ZDA žal zopet dovolile, nošenje orožja, kar je sprožilo naval kritik, nerazumevanja, neodobravanja in zgražanja nad odločitvijo. V Južni Dakoti lahko nosijo orožje zaposleni na šolah (Internetni vir 1), prav tako lahko zaposleni nosijo orožje v teksaškem mestu Harrold, po odmevnem streljanju v šoli v zvezni državi Connecticut, pa o novem zakonu, ki bi učiteljem in drugim zaposlenim na šoli dovoljeval nošenje prikritega orožja, razmišljajo tudi zvezne države Oklahoma, Missouri, Minnesota in Oregon (Internetni vir 2). V Sloveniji razmere še niso tako kritične, vendar pa je tudi pri nas že prišlo do uporabe nožev, sekir in groženj s strelnim orožjem (Bučar-Ručman 2004: 104).

Strokovnjaki so v preteklosti uporabljali različne definicije. Roland (1988) govori o »dolgotrajni in sistematični uporabi nasilja, duševnega ali telesnega, ki ga izvaja posameznik ali skupina proti osebi, ki se v svojem trenutnem položaju ne more braniti«. Besago (1989) za vrstniško nasilje omenja štiri značilne lastnosti: 1. da gre lahko za besedno, telesno ali psihološko nasilje; 2. da gre lahko za oblike socialno sprejemljivega vedenja, kot na primer v socialnih kontekstih, ki razvijajo zelo tekmovalne pristope k šolskemu, športnemu ali socialnemu uspehu, pri čemer to nekaterim povzroča neprijetnosti in občutke manjvrednosti; 3. da gre nujno za ponavljajoča se dejanja, ki povzročajo dolgotrajnejše neprijetnosti (trpljenje) in strah (pred bodočimi napadi); ter 4. da gre za prevlado močnega nad šibkim v različnih kontekstih. Maines in Robinson (1991) ta izraz uporabljata takrat, »kadar se posameznik ali skupina – zaradi svojih potreb po vznemirjenju, doseganju statusa, pridobivanju materialnih dobrin ali uresničevanju posebnih teženj skupine – obnaša na način, ki ne spoštuje ali onemogoča uresničevanje potreb in/ali pravic drugih oseb, ki jih tako vedenje prizadeva«. Sharp in Smith (1994) opredeljujeta »bullying« kot »obliko agresivnega vedenja, ki je običajno namensko in povzroča boleče posledice. To vedenje je pogosto trajno in včasih poteka več tednov, mesecev ali celo let. Zanj je značilno, da se mu žrtev ne more ubraniti. V izhodišču večine tega vedenja je želja po ustrahovanju in dominiranju, vedenje pa pomeni zlorabo moči.« Ostrman (2002) pravi, da »bullying pomeni vsakega od naslednjih mogočih izrazov: vrstniško ustrahovanje, trpinčenje, nasilje, zafrkavanje, zlorabljanje, grožnje, maltretiranje, šikaniranje, mučenje«. Lines (2008) bullyinga ne omejuje zgolj na odnose med vrstniki oziroma šolo, ampak govori tudi o bullyingu v družini, partnerskih odnosih in na delovnem mestu. Na kratko pa definira bullying med vrstniki kot »vsako dejanje, od udarcev do dajanja vzdevkov, ki te razjezijo, razburijo in prizadenejo.« (Šelih 1996: 120–121 in Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 58–59).

Preučevanje vrstniškega nasilja se je začelo v Skandinaviji, Angliji in na Japonskem po dogodkih, ki so močno odjeknili v javnosti. Takrat so je namreč zgodilo veliko samomorov otrok, ki so jih vrstniki dlje časa trpinčili in ki niso videli izhoda iz stiske. Trpinčenje je trajalo dalj časa in v šolskem prostoru bi ga lahko zaposleni opazili, vendar se nanj – kljub temu da so ga včasih zaznali – niso odzvali. Ti primeri so pripomogli k ozaveščanju ljudi in spodbudili več raziskav (Pušnik 1999: 34). Raziskave so pokazale, da so nasilni otroci rizična skupina, saj pri njih obstaja veliko večja verjetnost, da bodo postali mladoletni delinkventi in nato odrasli kriminalci (Bučar-Ručman 2004: 104). Zato je bilo potrebno nujno in hitro ukrepati.

Vrstniško nasilje je trajno in namerno ter se trenutno nedvomno dogaja v vseh slovenskih šolah in dijaških domovih (Bučar-Ručman 2004: 28). V Sloveniji za obravnavo določenih oblik nasilja med vrstniki v šoli najpogosteje uporabljamo izraz »bullying«, ki ga prevajamo kot ustrahovanje ali kot trpinčenje (Pušnik 1999: 34). Olweus (1995: 11) govori o trpinčenju, »kadar je nek učenec v daljšem časovnem obdobju večkrat izpostavljen agresivnemu vedenju oziroma negativnim dejanjem, ki jih je povzročil njegov *sovrstnik* ali skupina učencev«. Dogša (v Bučar-Ručman 2004: 105) pa pravi, da »o trpinčenju med učenci lahko govorimo, kadar je nek učenec v daljšem časovnem obdobju večkrat izpostavljen agresivnemu vedenju oziroma negativnim vedenjem, ki jih je povzročil *učenec* ali skupina učencev«.

Rigby (v Lešnik 2009: 66) opozarja, da je tudi pri medvrstniškem nasilju potrebno razlikovati med malignim in nemalignim nasiljem. Lešnik (prav tam) piše, da pri nemalignem nasilju povzročitelj žrtev noče namerno prizadeti ali poškodovati in običajno preneha z agresivnostjo, ko vidi njen destruktivni čustveni učinek pri žrtvi. Za maligno nasilje pa je značilno, da povzročitelj sistematično in namerno povzroča bolečino, strah in škodo žrtvi, saj v dominaciji uživa. Ker se žrtev nasilja ne zmore ubraniti, se nasilje ponavlja in lahko postane dolgotrajno. Torej gre za razliko, ali gre za enkraten pretep dveh enakovrednih in enako močnih učencev zaradi nekega konflikta ali pa gre za dolgotrajno trpinčenje. Pri obeh gre za nasilno dejanje, ki lahko poškoduje in ima posledice, vendar Rigby (v prav tam) meni, da ni smiselno posegati v vsak konflikt in da je bolj pomembno, da šola preprečuje zlorabo moči med vrstniki. Sama pa menim, da nasilje lahko definira le žrtev. Če gre za enkraten napad ali dolgotrajno trpinčenje, oboje lahko povzroči hude posledice. Poleg tega pa nasilje žal postaja vsakodnevna izkušnja in dosega zaskrbljujoče razsežnosti, saj so storilci kaznivih dejanj vse mlajši (Meško 2003: 25). Zato je pomembno, kako družba gleda na mladoletno prestopništvo ter kakšen odnos ima do storilcev.

Skozi leta in leta opazovanj, preučevanj in dela na področju vrstniškega nasilja so avtorji oblikovali nekakšno skupno definicijo in skupne značilnosti medvrstniškega nasilja. Te so po mnenju Kristančičeve (2002: 138) ter Pušnikove in Zabukovec Kerin (v Lešnik Mugnaioni, Koren, Logan in Brejc 2009: 59) naslednje:

- v trpinčenju nastopata žrtev in nasilnež (oba sta lahko posameznika ali skupina);
- med nasilnežem in žrtvijo obstaja nesorazmerje moči;
- pomembno vlogo imajo tudi opazovalci, ki nasilja ne zaustavijo, ampak ga včasih celo spodbujajo;

- nasilje traja dalj časa;
- nasilje je lahko verbalno, psihološko, fizično ali ekonomsko;
- nasilje je večinoma usmerjeno na istega otroka;
- žrtev je nemočna ter se ne zmore ubraniti nasilja, saj občuti strah.

Glede na zgoraj naštetu, Zabukovec Kerin v Aničić in drugi (2002: 106) našteva več oblik vrstniškega nasilja:

- *telesno nasilje* se kaže predvsem kot odpiranje, brcanje, boksanje, klofutanje, lasanje, pljuvanje, zapiranje v omare, omejevanje gibanja;
- *verbalno nasilje* se izraža preko žaljivk, žaljivih vzdevkov, razširjanja lažnih govoric in pisanja žaljivih stvari po zidovih ali straniščih;
- med *psihično nasilje* uvrščamo izločanje, osamitev, grožnje, žaljive kretnje, ustrahovanje, trpinčenje, nacionalizem in seksizem;
- *izsiljevanje in ekonomsko nasilje* pa vključuje zahteve po denarju ali drugih materialnih dobrinah ter povzročiteljeve zahteve, da mu žrtev piše domače naloge ali pomaga goljufati pri preizkusih znanja in tako dalje.

1.1.1 Spletno nasilje

Spletno nasilje moramo dodati posebej, saj se je v obdobju interneta in mobilnih telefonov nasilje preselilo tudi na splet. To nasilje je vedno bolj v porastu. O spletnem nasilju govorimo, kadar mladi po elektronski pošti, v klepetalnicah, po mobilnem telefonu, družabnih omrežjih druge mlade trpinčijo, jih izpostavljajo posmehu in poniževanju, jih nadlegujejo, spravljajo v zadrego, šikanirajo ali jim grozijo (Internetni vir 3). Po podatkih nekaterih mednarodnih raziskav je eden izmed štirih otrok žrtev nadlegovanja preko mobilnih telefonov oz. preko svetovnega spleta (Internetni vir 4).

Nasilje preko interneta je v svetu poznano kot »cyber bullying«. Otrok (ali skupina) nadleguje drugega otroka tako, da mu pošilja grozilna sporočila, ga ponižuje ali drugače sramoti. Center za varnejši internet SAFE-SI (Internetni vir 5) definira »spletno nadlegovanje kot pošiljanje žaljivih sporočil, komentarjev ali SMS sporočil, obrekovanje na forumu ali blogu, objavo ali obdelavo slik na žaljiv način, krajo gesel in identitete, nadlegovanje preko spletne kamere in izsiljevanje.« Spletno nadlegovanje je po njihovem mnenju lahko tudi snemanje nasilnih ali drugače neprimernih videoposnetkov in razpošiljanje ter objavljanje na spletu.

Shariff (2008) je definicijo skrbno in kratko strnila ter napisala, da ustrahovanje preko spleta vključuje uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij, ki namerno podpirajo ponavljajoče in sovražno vedenje posameznika ali skupine v škodo drugim.

Spletno nadlegovanje se razlikuje od nadlegovanja »na šolskem igrišču« po tem, da se lahko dogaja 24 ur na dan, 7 dni v tednu ter 365 dni v letu v prostorih, v katere prej povzročitelji nasilja niso imeli vstopa. V današnjem času, ko imamo vsi mobilne naprave in prenosne računalnike, imajo spletni nadlegovalci možnost, da vrstnika zasledujejo doma, kjer bi moralo biti najvarneje. Lahko mu na primer pošiljajo grozljiva sporočila, medtem ko je na družinskem kosilu. Drugi pomemben dejavnik je razlika v nadlegovanju po številu udeležencev. Množica ljudi v spletnem okolju je lahko velika in se lahko še poveča v zelo kratkem času. Elektronsko sporočilo s fotografijo žrtve nadlegovanja se lahko razširi z neverjetno hitrostjo. Še bolj kot to pa bode v oči, da lahko spletni nadlegovalci brez večjega truda ostanejo anonimni.

(Internetni vir 6)

Mladostnikom mobilni telefoni vzbujajo lažni občutek varnosti in anonimnosti, zato ga pogosto, mogoče celo nezavedno uporabljajo za škodljive namene. Funkcionalnosti mobilnega telefona mladim omogočajo, da posnamejo fotografijo ali video in to objavijo na spletu v ogled in komentiranje drugim. Vendar pa se kreativnost lahko hitro sprevrže v nasilje, vandalizem, nadlegovanje. Lahko dobimo grožnje v obliki sporočil sms in/ali zlonamerne klice oziroma klice neznanih klicateljev (skrite številke ipd.). Prav tako je pogosta oblika mobilnega nadlegovanja tudi vdor v nezaščiten telefon in/ali računalniški profil in nato prevzem lastnikove identitete (pisanje čudnih sporočil drugim, objave na socialnih omrežjih, objava slik s telefona na spletu, razpošiljanje slik prek MMS ipd). (Internetni vir 7)

Psihologinja Andreja Pšeničny je za spletni portal 24.ur.com povedala, da so zaznali tudi nekaj primerov distribucije pornografskega materiala, ko so se otroci oziroma mladi fotografirali goli oziroma so na telefon posneli celo spolni odnos in nato posnetek delili po šoli. Omenila je še primer iz leta 2012, ko je Italijo pretresla grozljiva novica o 15-letniku, na katerega so zaradi njegove spolne usmerjenosti pritiskali vrstniki. V šoli so ga ustrahovali, na spletu pa so ustvarili facebookovo stran, na kateri so objavljali 15-letnikove fotografije in pisali žaljive komentarje. Mladenič podpore ni našel nikjer. Zgodba se je končala tragično, saj si je vzel življenje. (Internetni vir 8)

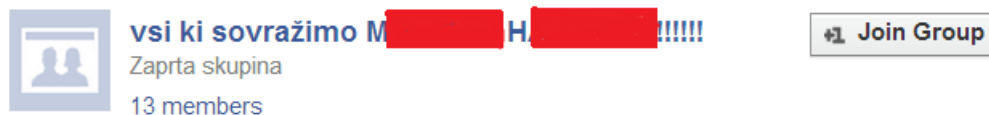
Raziskovalka na Fakulteti za družbene vede Ajda Jerman Kuželički iz Centra za varnejši internet SAFE-SI je ugotovila, da je uporaba spletnih družbenih omrežij (facebook, my space, twiter idr.) med slovenskimi mladostniki precej razširjena. Na spletnih družbenih omrežjih ima okoli 76 odstotkov slovenskih otrok svoj profil. V starosti od 9 do 10 let jih ima svoj profil 47 odstotkov, med starimi od 11 do 12 let pa 67 odstotkov. Svoj profil ima tudi 89 odstotkov mladostnikov, starih od 13 do 14 let in skoraj 92 odstotkov tistih, ki so stari od 15 do 16 let. Jerman Kuželički meni, da je facebook »nov kanal, ki omogoča vrstniško nasilje«, a hkrati poudarja, da to ne pomeni, da ga v živo ni več. Pravi, da so najbolj pogosti primeri, ki vključujejo fante in dekleta kot žrtve in storilce kraje gesel za profil. Geslo si pogosto delijo kot znak prijateljstva, ko pa se skregajo, se začne vrstniško nasilje, temu sledijo še kraja identitete, pisanje na profilu v imenu drugega, objavljanje fotografij v imenu drugega ipd. Seveda gre za reči, ki jih sama žrtev ne bi nikoli napisala in objavila. Zaradi tega ima potem težave, saj sovrstnikom ne more dokazati, da tega ni objavila sama. Nadalje po pogostosti sledijo še objava žaljivih fotografij žrtve, razgaljenih ali zmontiranih na žaljiv način, nato ustvarjanje lažnega profila z namenom žaljenja, opravljanja in blatenja, ustvarjanje sovražne skupine, nastrojene proti žrtvi, objava intimnih slik in videov iz zveze, ko se ta konča, pisanje zlobnih, žaljivih sporočil žrtvi in pisanje grozečih sporočil na zid.

(Internetni vir 9)

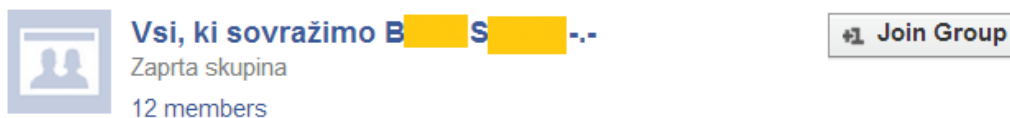
Sama sem na facebooku vtipkala iskanje skupin, ki so nastrojene proti določenim osebam. Dobila sem več zadetkov v angleščini in slovenščini. Poleg imen in priimkov sem zaznala tudi nestrpnost do določenih držav in seveda posledično njihovih državljanov (npr. We hate Pakistan). Ena skupina je bila ustvarjena za zaničevanje sošolk. Imena in priimke učencev sem cenzurirala zaradi varstva osebnih podatkov. Profilov ni bilo mogoče odpreti, saj so zaprti za javnost. So pa bile vse osebe na slikah, torej člani skupin, po mojem mnenju mladoletne.

Slika 1.1 Sovražna skupina na facebooku (<https://www.facebook.com/groups/512573722099544/?ref=ts&fref=ts>)

Slika 1.2 Sovražna skupina na facebooku (facebook)

Slika 1.3 Sovražna skupina na facebooku (facebook)

1.1.2 Spolno nasilje

Tudi ta oblika nasilja je prisotna med učenci, vendar se o njej ne govori. Zabukovec Kerin (v Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 59) pravi, da otipavanje, izsiljevanje spolnih dejavnosti ni oblika klasičnega vrstniškega nasilja, temveč je specifično nasilje, ki ga je potrebno obravnavati v sklopu spolnega nasilja. Razlogi za to delitev so kompleksni in vsebujejo vlogo družbenih spolov, specifične posledice za žrtve spolnega nasilja, specifično socializacijo spolov in meni nerazumljivo družbeno »dovoljenje« za spolno nadlegovanje med mladostniki, češ da gre za normalni sestavni del odraščanja.

Vendar kljub vsemu menim, da bi morali biti v šolah pozorni tudi na spolno nasilje, ki ne sme ostati zakrito in tabuizirano. Štetni bi se moralo kot del vrstniškega nasilja, saj je spolnega nasilja v slovenskih šolah precej več, kot se ga zavedamo. V raziskavi Bučar-Ručmana (2004: 106–107) so rezultati pokazali, da sta najpogostejši obliki spolnega nasilja otipavanje in spolno nadlegovanje, vendar ostajata skrita, saj je žrtve sram povedati, da jih je sošolec ali nekdo drug otipaval. Predvsem deklice izpostavljajo psihično in spolno nasilje. Deklice na predmetni stopnji so na primer izpostavile otipavanje, vendar pa jim odrasli večkrat govorijo, da je to le del odraščanja.

Da se to dogaja, nas je televizija spomnila ravno februarja 2014, ko smo v TV-poročilih lahko zasledili novico, da naj bi se na eni izmed slovenskih osnovnih šol v prestolnici zgodil spolni napad. Štirinajstletni učenec naj bi na stranišču v dveh ločenih incidentih napadel dva prvošolca. Med prvim in drugim napadom naj bi po poročanju Dnevnika storilec dopolnil 14 let, kar pomeni, da je lahko tudi kazensko odgovoren za svoja dejanja.

To ni edini spolni napad v slovenskem prostoru. Leta 2012 so slovenska sodišča pravnomočno obsodila 16 mladoletnikov. Dva sta bila obsojena zaradi posilstva, trije zaradi otroške pornografije, enajst pa zaradi spolnega napada na otroka, mlajšega od 15 let. Vprašanje je tudi, koliko žrtev o nasilju ni spregovorilo. (Internetni vir 10)

1.1.3 Spreminjanje agresivnosti in agresivnih vedenj v razvojnih dobah otroka

Nasilje se skozi razvojna obdobja otrok spreminja. Spreminja se predvsem njegova oblika in intenziteta. Obstaja veliko raziskav, ki pa se med seboj razlikujejo. Vršnik Perše, Kozina in Rutar Leban (2011: 17) omenjajo nekatere študije, ki kažejo različne spremembe. Nekateri strokovnjaki menijo, da nasilje med vrstniki z naraščajočo starostjo upada, drugi v raziskavah dokazujejo porast z naraščajočo starostjo, tretji pa trdijo, da posamezniki v srednjem in poznem otroštvu izražajo več agresivnosti od mlajših in starejših posameznikov. Pišejo o tem, da nekateri strokovnjaki poudarjajo, da je porast ali upad izražanja agresivnosti odvisen tudi od tipa agresivnosti, ki ga opazujemo. Neposredne oblike izražanja agresivnosti se z leti spremenijo v bolj posredne. Majhni otroci na primer niso sposobni takšnega psihičnega nasilja kot mladostnik, saj delujejo manj predvidljivo, preračunljivo in bolj v afektu. V obdobju malčka in skozi večji del zgodnjega otroštva je večinoma prisotno telesno izražanje agresivnosti, kasneje z razvojem govora tudi besedno. V obdobju srednjega in poznega otroštva se agresivnost najpogosteje izraža v povezavi z medosebnimi odnosi. Takrat so po mnenju strokovnjakov pogostejše tudi druge oblike agresivnega vedenja, kot so laganje, goljufanje in kraja. Nekatero raziskavo omenjajo celo natančnejše časovne okvire. Tako na primer navajajo, da izražanje telesne agresivnosti upada od osmega do osemnajstega leta (npr. Cairns idr. 1989; Flannery idr. 2007; Romano, Tremblay, Boulerice in Swisher 2005), izražanje besedne agresivnosti in posredne agresivnosti pa narašča od osmega do enajstega leta in potem rahlo upade do osemnajstega leta (npr. Romano idr. 2005). Med posamezniki v srednjem, poznem otroštvu in mladostništvu ni pomembnih razlik v usmerjanju izražanja agresivnosti. Vse naštetih starostnih skupine jo v večji meri usmerjajo navzven.

Mislim, da so te spremembe odvisne od okolja, časa in kulture. Nanje vplivajo tudi sprejemanje takšnega obnašanja pri odraslih oziroma dopuščanje in normaliziranje nasilnega vedenja.

1.2 ŽRTVE, NASILNEŽI IN OPAZOVALCI

Večina otrok se kmalu po vstopu v šolo sreča z vrstniškim nasiljem. Od reakcije otroka na prvo izkušnjo nasilja je odvisno, ali se bo nasilje kmalu ponovilo ali ne. Otroci se od prvega dne, ko se pridružijo vrstnikom v vrtcu, na igrišču in kasneje v šoli, učijo sodelovanja in uveljavljanja. Tako se kmalu najdejo šibkejši otroci ter drznejši in močnejši otroci, ki se jih ostali bojijo ali se jih celo izogibajo. Otroci tako počasi dobivajo svoje vloge, ki jih uveljavljajo v odnosih z sovrstniki in v odnosih do odraslih. Delitev na šibke in močne pa vzbuja skrb takrat, ko služi sproščanju frustracij in ustvarjanju dobrega počutja. Takrat ne gre več zgolj za močne in šibke, ampak za nasilneže in njihove žrtve (Habbe 2000: 44).

1.2.1 Žrtve nasilja

Žrtve so tisti učenci, ki doživljajo trpinčenje in so večkrat v daljšem časovnem obdobju izpostavljeni nasilnemu vedenju enega ali več učencev (Bučar-Ručman 2004: 109). Večina žrtev je občutljivih, inteligentnih, nežnih, sramežljivih, previdnih in zaprtih vase, branijo se z jokom in umikom, o sebi pa nimajo dobrega mnenja, imajo se za neuspešne, neumne in nepriljubljene (Habbe 2000: 45). Aničić in drugi (2002: 109) pravijo, da pogosto prihajajo iz družin, kjer konflikte rešujejo konstruktivno, brez vpitja in pretepanja. Nasilja tako niso vajeni in na nasilje ne znajo odgovoriti. Žrtve so pogosto tudi otroci, ki kakorkoli izstopajo iz povprečja. To so lahko izredno inteligentni otroci, nadarjeni za različne stvari, mogoče nosijo aparat ali očala, lahko imajo astmo. Otroci s posebnimi potrebami in ranljivejši otroci predstavljajo »lahke žrtve« in so nasilju še bolj izpostavljeni. Večkratne žrtve bodo potrebovale še več pomoči, saj živijo v začaranem krogu nasilja.

Značilnosti žrtev, ki so opazne v šoli, je ogromno. Kisovec (v Bučar-Ručman 2004:110) omenja naslednje:

- osamljeni in izolirani od ostalih vrstnikov,
- pri skupinskih igrah so izbrani zadnji,
- v času odmorov iščejo bližino učiteljev in drugih odraslih,
- zaradi tesnobe in negotovosti imajo težave pri nastopih pred razredom,
- so žalostni in potlačeni,
- nenadno ali postopno jim pade učni uspeh.

Bučar-Ručman (2004: 110–111), Pušnik (1999: 84–87) in Habee (2000: 45) žrtve delijo na več kategorij, ki pa meni kot bodoči socialni delavki niso blizu. Menim, da so preveč strogo

določene, otroke stigmatizirajo, ob branju pa sem dobila tudi občutek, da zvrčajo krivdo na žrtve. Tukaj jih bom le omenila. Kategorije so naslednje:

- a) pasivna ali podredljiva žrtev,
- b) provokativna ali izzivalna žrtev,
- c) odvisna žrtev ter
- d) lažna žrtev.

1.2.2 Povzročitelji nasilja

Poglavitna lastnost nasilnežev je agresivnost. Hitro se razjezijo in imajo le malo potrpljenja. O sebi imajo dobro mnenje, vendar čutijo veliko potrebo po obvladovanju drugih, težje se podrejujejo pravilom, so kljubovalni in iznajdljivi.

(Habbe 2000: 45)

Večina avtorjev se strinja, da imajo povzročitelji nekaj skupnih lastnosti:

- (1) telesno so močnejši,
- (2) imajo nizko frustracijsko tolerantnost,
- (3) so impulzivni in se hitro razjezijo,
- (4) tudi sami so žrtve ustrahovanja in/ali drugih vrst nasilja (največkrat v družini),
- (5) prihajajo iz družin, kjer cenijo avtoriteto, moč in materialni uspeh,
- (6) ne občutijo obžalovanja, kadar prizadenejo vrstnika ali vrstnico,
- (7) menijo, da ni dovoljeno kazati čustev,
- (8) večinoma so neprijubljeni med vrstniki in nezaželeni v šoli,
- (9) ne sprejemajo odgovornosti za svoja dejanja,
- (10) lahko so uspešni ali neuspešni v šoli,
- (11) vedno morajo zmagati,
- (12) cenijo moč, avtoriteto in materialni uspeh ter
- (13) imajo pozitivna stališča do agresivnega vedenja.

(Aničić in drugi 2002: 111 in Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 63)

Vendar mnogi povzročitelji nimajo večine naštetih lastnosti. Nekateri mladi pravijo, da je vrstniško nasilje krajšanje časa, spet drugi pa, da svoje jeze ne morejo kontrolirati ter od prizadetosti in drugih čustev enostavno eksplodirajo. Nasilje se po mnenju psihiatrinje dr. Martine Tomori pojavlja kot znak premagovanja strahu, obvladovanja občutja ogroženosti, istovetenja z napadalci, kot način iskanja ugodja, kot nadomestilo za pomanjkljivo

samospoštovanje, kot impulzivni odziv na prizadetost, prikrito samokaznovalno vedenje in kot način sprejemanja subkulturnih norm (Aničić in drugi 2002: 112).

Bučar-Ručman (2004: 112) navaja tudi več kategorij nasilnežev, sama pa jih bom le omenila.

Kategorije so:

- a) dominantni nasilneži
- b) anksiozni nasilneži in
- c) pasivni udeleženci nasilja oziroma spremljevalci preganjalcev.

Munc (2010: 82) meni, da je povzročitelj nasilja tisti, ki izbira svoje vedenje, ne glede na to v kakšni situaciji je in kako se počuti. Nihče namreč nima pravice biti nasilen do drugih. Kritično meni, da je nasilje »neustrezno vedenje, tudi kaznivo, ki ima v ozadju pogosto čustveno vsebino. Odgovornost za odločitev o tem vedenju je izključno na storilcu, ki v dani situaciji izbere takšno neustrezno vedenje. Vse ostalo so zgolj plehki izgovori.«

1.2.3 Nosilci obeh vlog

Nosilci obeh vlog so žrtve in nasilneži hkrati. Bučar-Ručman (2004: 113) piše, da so pogosto žrtve pritiskov doma, nasilni pa so predvsem do mlajših in bolj občutljivih otrok. Veliko težav imajo pri kontroli svojih impulzov in razpoloženja, vedno so pripravljene tudi na pretep. Fizično so močnejši in se lahko branijo, med vrstniki pa so manj priljubljeni kot ostali nasilneži. Pri sklepanju prijateljstev imajo težave, saj so raje sami. Ko se znajdejo v vlogi žrtve, jim sovrstniki zelo redko priskočijo na pomoč, saj poznajo tudi drugo plat njihove osebnosti. Če povzamemo in strnemo: pri sklepanju prijateljstev imajo težave, ker jih sovrstniki ne marajo. Zato se nosilci obeh vlog odločijo, da bodo raje sami. Drugega jim namreč ne preostane.

Pušnikova (1999: 86–88) dodaja še, da so pogosto napeti, imajo občutke strahu, osamljenosti in manjvrednosti. V njih je tudi veliko sumničavosti. Mislim, da na to vplivajo tudi neprijetne izkušnje z drugimi. Kot že povedano, jim sovrstniki zelo redko priskočijo na pomoč, zato je takšno obnašanje pričakovano. Menim, da so nosilci v začaranem krogu, zato je težko povedati, kje ima nasilje rep in kje glavo oziroma kaj je vzrok in kaj posledica.

1.2.4 Opazovalci

Vlogo opazovalcev prevzema več kot polovica do dveh tretjin otrok (Pušnik 1999: 91). Opazovalci so zelo heterogena skupina, saj nekateri le opazujejo vrstniško nasilje in vanj ne posegajo, drugi se žrtvam smeji in s tem dajejo podporo nasilnežu, tretji pa skušajo žrtev potolažiti ali celo braniti pred nasilnežem (prav tam). Na nasilje opazovalci praviloma ne reagirajo, saj ne vedo, kako, počutijo se nemočne, so razburjeni, bojijo se, da bodo sami naslednja žrtev. Počutijo se krive, ker ne posredujejo naprej. Nekateri opazovalci pa se opogumijo in poiščejo pomoč odraslih (Zabukovec Kerin v Aničić in drugi 2002: 113).

Ker se opazovalci počutijo neprijetno, le redki ukrepajo, tvegajo in žrtvi pomagajo. Tako pa s tem nudijo tiho podporo povzročiteljem (Habbe 2000: 46). V raziskavi v Kanadi (v Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 66) je bilo ugotovljeno, da dlje kot so bili opazovalci navzoči, dlje je trajalo trpinčenje. Če bi opazovalci na samem mestu izrazili nestrinjanje, pa bi bilo več kot 50 % možnosti, da bi se nasilje ustavilo. Prav tukaj je pomembna skupinska dinamika pri vrstniškem nasilju. Opazovalci imajo namreč ključno in aktivno vlogo pri preprečevanju vrstniškega nasilja. Prav to dejstvo so izkoristili v programu Varne šole, ki ga bom kasneje opisala. Program je veliko pozornost namenil opazovalcem, saj so lahko prav oni edini in prvi prisotni, ki lahko nekaj spremenijo na bolje. Tako imenovane »molčeče skupine, ki zlorabljanje vrstnikov dopuščajo ali implicitno spodbujajo« (Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 66), so skozi delavnice in programe preimenovali v preprečevalce nasilja.

1.3 VZROKI ZA NASILJE

Otroci se ne rodijo nasilni. Nasilni lahko postanejo, ko začnejo prihajati v interakcije z določenimi ljudmi v določenem okolju. Otrok je »gnetljivo« bitje, ki se ga lahko hitro preoblikuje. Otroci srkajo znanje in vedenje sveta, prijateljev, staršev, medijev ter jih posnemajo. S tem se otroci naučijo vzorcev obnašanja, komuniciranja in ravnanja tudi v konfliktnih trenutkih. Vsak posameznik včasih v sebi zaradi določenih situacij in okoliščin občuti jezo in agresijo. To je del nas, ki nam pokaže, na kaj smo občutljivi, kaj nas (z)moti, kaj se nam ne zdi prav, kaj si želimo, da se ne bi zgodilo, oziroma kaj bi se po naše moralo zgoditi. Problem pa nastane, ko odziv na frustracije pokažemo na nekonstruktiven način.

Nasilje med mladimi je treba razumeti kot eno izmed oblik nasilja, ki tako kot ostale oblike odraža probleme mladih danes (Anžič, Meško, Plazar 2004: 53). Vendar k takšnemu obnašanju pripomore veliko dejavnikov. Pušnikova (1999: 21) dejavnike tveganja, ki vplivajo na pojavnost vrstniškega nasilja, deli na biološke, psihološke in socialne. Dekleva (v Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 67–68) k dejavnikom tveganja prišteva še:

- *družinske oz. vzgojne dejavnike* (slaba družinska klima, fizično nasilje nad otrokom ali mladostnikom, nasilje v partnerskem odnosu, nedoslednost vzgoje);
- *vedenjske znake in socialni položaj* (slabša integracija v razredu, slabša splošna uveljavljenost, konfliktna naravnost vrstniške skupine, izogibalna strategija zaščite pred nasiljem, uporaba orožja in/ali nasilja kot zaščite);
- *stališča in vrednote* (bolj pozitivna stališča do nasilja, odklonske vrstniške vrednote, tradicionalno pojmovanje moškosti – seksizem) ter
- *veščine in spretnosti* (slabša empatičnost, manj razvite veščine nenasilnega reševanja konfliktov).

Če skrčimo, lahko napišemo, da na naš odnos do nasilja vplivata družba in kultura pa tudi socialno-psihološke in čustvene razsežnosti osebnosti posameznikov (Muršič 2008: 15).

Iz preglednice razvojnih, osebnih in situacijskih možnosti za tveganje in posledično možnosti za agresivnost in nasilje (Marcus 2007: 108) lahko spoznamo še nekatere druge vzroke za nasilnost.

Vplivi med razvojem

- **Zgodnja tveganja (< 12 let)**
 - splošna kazniva dejanja
 - uporaba substanc
 - moški spol
 - agresija
 - manjšinska rasa
 - antisocialni starši
 - problemi z obnašanjem
 - nižji IQ
 - zdravstvena, fizična in psihična kondicija
 - slabši učni uspeh
 - slab odnos starš-otrok
 - ostale karakteristike družinskih članov
 - slaba socialna mreža
- **Pozna tveganja (12-14)**
 - slaba socialna mreža
 - antisocialni vrstniki
 - splošna kazniva dejanja
 - moški spol
 - starost (iz agresije do nasilja)
 - fizično nasilje
 - agresija
 - nižji IQ
 - psihična kondicija
 - slabši učni uspeh
 - antisocialni starši
 - ločeni starši
 - nižji socialnoekonomski status družine

Osebnostni vplivi

- **Iskanje pozornosti**
 - impulzivnost
 - iskanje vznemirjenosti in adventur
 - iskanje pretepev
- **Negativni efekti**
 - dojemanje situacij kot nadležne in frustrirajoče
 - slabša samokontrola
 - neprimerno odzivanje na izzivalne situacije
 - depresivno počutje in klinična depresija
- **Empatija**
 - nizka čustvena empatija
 - nizka kognitivna empatija

Situacijski vplivi

- **Provokacije**
 - nagnjenost k sovražnosti
 - pripisovanje krivde drugim
 - prepirljivost
 - vloga povzročitelja ali žrtve nasilja
- **Frustracija**
 - nesodelovanje s šolo
 - zavračanje s strani vrstnikov
- **Bolečina in neugodje**
 - vročekrvnost
 - sram
 - ljubosumje
- **Zloraba alkohola in drog**
 - pogostost uporabe drog in alkoholiziranost
 - razvojni kontekst
 - socialni kontekst (osamljenost ali družba)
- **Spodbude**
 - slabo ocenjene situacije
 - odnosi z bližnjimi
 - slabše kontroliranje situacij
 - vloga "čistega" povzročitelja nasilja
- **Namigi za nasilje**
 - televizija in posnetki nasilja
 - posest orožja oziroma dostopnost do orožja

Tabela 1.1 Vzroki za nasilno vedenje

V nadaljevanju bom opisala nekaj dejavnikov, ki se po mojem mnenju zdijo odločilni za vrstniško nasilje. Dejavnike sem določila tudi na podlagi odgovorov intervjuvank, torej šolskih svetovalnih delavk.

1.3.1 Družinska dinamika

Večina otrok odrašča v družini, ki naj bi jim nudila zavetje, zaupanje in varnost pri odraščanju ter zasnovo za bodočo osamosvojitvev. Če v družini prihaja do nejasnih pravil, strogega kaznovanja, premalo nagrajevanja in nasilja nad otroki in drugimi družinskimi člani, je več možnosti, da se pri otroku razvije agresivnost. Med nasiljem v družini in vrstniškem nasiljem obstaja povezava, saj otroci, ki so žrtve nasilja v družini, pogosteje postanejo tako povzročitelji kot žrtve vrstniškega nasilja (Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 63). Nasilje tako postane naučeno vedenje, saj ima otrok v primarni družini, kjer je prisotno nasilje, več možnosti, da se tega nasilja nauči in ga začne izvajati. Nasilje zanj torej postane nekaj običajnega in vsakdanjega. (Internetni vir 11.)

Sanda (v Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 63) piše o družinski dinamiki, kjer vidi največ vzrokov, ki vplivajo na pojav vrstniškega nasilja:

- *neugodna družinska dinamika*, ki vpliva na zadovoljitev otrokovih potreb po varnosti in sprejetosti (slaba samopodoba otroka vodi v nezmožnost konstruktivne samoobrambe);
- *prestrogo in telesno kaznovanje*, ki vodi k sovražnemu in napadalnemu odnosu;
- *fizično nasilje v družini* pušča v otroku nenehen strah, ki vodi v nevrotične vzorce, zato je tak otrok lahko potencialna žrtev ter
- *pretirano zaščitniška vzgoja*, ki ščiti otroka pred frustracijami, zato se kasneje otrok ne znajde med močnejšimi in agresivnejšimi otroki.

Najbolj odmevno odkritje, ki ga potrjujejo mnoge raziskave, je presenetljivo dejstvo, da so bile nasilne osebe pogosto same žrtve ali priče nasilja v otroštvu. Delež takšnih oseb je v skupini družinskih nasilnikov višji kot delež med nenasilnimi osebami.

Posledice nasilja v družini so pri dečkih drugačne kot pri deklicah. Gelles je že leta 1976 ugotavljal, da dečki, ki so žrtve nasilja v svoji primarni družini, pozneje večkrat postanejo storilci nasilnih dejanj, medtem ko deklice pogosteje postanejo žrtve tudi v svojem partnerskem odnosu. Dodge in sodelavci (1990) so v zasledovalni študiji ugotavljali, da se zlasti pri deklicah posledice nasilja ne kažejo v aktivnem nasilnem vedenju, ampak bolj v oblikah umika, izolacije, samoobtoževanja in občutkov krivde, ki pogosto vodijo v depresije. (Internetni vir 12)

1.3.2 Socialni in kulturni vzroki

Nasilje je eden od pojavov, ki so na zapletene načine povezani s celoto družbenega življenja, ter ki se zato ne spreminjajo hitreje kot vsa družba (Šelih 1996: 118). Rojeva se kot odgovor na nasilje v interakciji med posameznikom, drugimi ljudmi in okoljem (Dekleva v Šelih, ur. 2000: 142).

Prav šole pa so po mnenju Sveta Evrope mikrokozmos širšega družbenega okolja (Internetni vir 13). Nasilne situacije in nasilno obnašanje učencev v šoli posredno prikazujeta bodočnost sveta.

Nasilje vedno definiramo v odvisnosti od vsakokratnega družbenega in kulturnega konteksta. Muršič (2008: 15) pravi, da »vedenj, ki bi bila sama po sebi nasilna, sploh ni. Iskanje definicije nasilja torej ni bistveno spoznavni problem, temveč je predvsem vrednostno-normativni in tudi izrazito politični proces, v katerem ljudje glede na vrednote in norme vedno znova odločamo oz. določamo, kaj je in kaj ni nasilje.« Šelih (1996: 118) piše, da »povezanost nasilja s celotno družbo pomeni, da nasilja ne moremo razlagati kot zla, ki je kar od nekje prišlo in predstavlja v vseh svojih vidikih le nekaj slabega. Nasilje, tudi tisto, ki je videti nesmiselno, lahko predstavlja način prilagoditve ljudi na pogoje svojega življenja.«

1.3.2.1 Intersekcionalni model

Primer razumevanja nasilja je intersekcionalni model, ki nasilje v šoli in med mladimi razume kot »nasilen odgovor na konfliktnost identitet« (Lešnik Mugnaioni 2010: 67). Po besedah Hrženjakove in Humarjeve se intersekcionalnost »kaže kot pomemben prispevek k splošni teoriji identitete, ker naredi vidno večdimenzionalno diskriminiranost, ki jo doživljajo racializirane, etnicizirane ter z razredom in spolom zaznamovane subjektivitete« (Hrženjak in Humar 2009: 11). Prav tako pa pravita, da »koncept intersekcionalnosti omogoča diferencirano razumevanje identitet, ki reflektira načine, kako kategorije rase, spola, etničnosti, razreda, seksualnosti, socialnega statusa, religije in dostopa do izobraževanja součinkujejo in druga drugo sokonstituirajo, ohranjajoč pri tem oboje, privilegije in diskriminacijo« (prav tam). Družbene kategorije tega modela so spol, socialni status, rasa, etnija, religija, dostop do izobraževanja. Ključno izhodišče modela je, da se nasilje ne dogaja le zaradi neke specifične osebnostne strukture žrtve ali povzročitelja, ampak tudi zaradi njune umeščenosti v družbo. Nasilje mladih je lahko torej tudi »odziv posameznikov na nasilje

družbene strukture, ki jim onemogoča uresničevanje njihovih teženj oziroma jih v primerjavi z drugimi mladimi postavlja v slabši položaj« (Lešnik Mugnaioni 2010: 67).

Druge definicije (v Lešnik Mugnaioni 2010: 67) poudarjajo še pomen strukturnih in sociokulturnih pogojev za nasilno ravnanje, kot so:

- družbeno razmerje moči med spoloma,
- družbena neenakost,
- diskriminacija šibkejših družbenih skupin,
- homofobija,
- rasizem itd.

Zaradi družbene umeščenosti in družbenega položaja mladi postanejo bolj nasilni. Tu pa sta pomembna tudi dva ključna dejavnika, ki vplivata na dojetanje nasilja:

1. *mladi potomci priseljencev*, ki jih ne moremo oziroma jih ne znamo ustrezno razumeti, in
2. *tradicionalno pojmovanje moškosti*, ki moškemu dovoljuje uporabo nasilja za vzpostavljanje, ohranjanje in urejanje družbenega položaja in ugleda (prav tam).

Kot primer obeh dejavnikov lahko omenim, da Phoenix piše o afro-karibskih dečkih, »ki so v angleških šolah povezani s podobo super- ali hipermoškosti, kar je seveda (povečevalni, "napihovalni") učinek rasnih stereotipov o črnih in njihovi seksualnosti« (Phoenix v Hrženjak in Humar 2009: 13–14). To pomeni, da so predpostavke o mladih črnih fantih »že tam«, ter da so ti fantje s svojo izključenostjo in marginaliziranostjo v šolskem okolju cenjeni in občudovani zaradi svojega stila, drznosti, »moškosti« in upiranja šolski disciplini. »To pa povratno deluje na same črnske dečke, saj postane predpostavka, stereotip, pričakovanje in samoizpolnjujoča se prerokba.« (Prav tam)

Phoenix podaja tudi primer, »kako morajo fantje krmiliti med na eni strani vrednotami, ki jih vzpostavlja družbena konstrukcija moškosti, kot so aktivnost, konfrontacija, hierarhični odnosi moči, ter na drugi strani med povsem drugačnimi vrednotami šole, kot so mirnost, poslušnost, vodljivost, delavnost, pridnost, enakost ipd. Fantje tako definirajo in prakticirajo fantovskost oz. moško identiteto kot uporniški stil in odlikovanje v športu nasproti zahtevam in vrednotam šolskega okolja.« (Prav tam)

1.3.3 Biološki izvori

Z razvojem medicine genetike, nevroloških in nevrokirurških metod je prišlo tudi do pojava novih teorij o vzrokih za agresivno obnašanje. Te teorije se razvijajo predvsem v tri smeri (Bučar-Ručman 2004: 33–35) :

- a) Razlaganje agresivnosti s pomočjo *dodatnega Y-kromosoma (XXY)*, saj so raziskovalci ugotovili, da je med moškimi s kromosomsko anomalijo večji odstotek takih, ki so obsojeni zaradi nasilnih kaznivih dejanj. Kljub vsemu pa je zaradi majhnega števila oseb z XXY-sindromom to težko posploševati.
- b) Razlaganje agresivnosti s pomočjo *hormonov*, saj so osebe, ki imajo večjo količino testosterona, bolj nagnjene k agresivnemu obnašanju. Prav tako pa k nasilnemu obnašanju pripomore dodajanje ali zmanjševanje testosterona. Kritika tega je, da se ljudje preko socializacije naučimo določenih vlog, ki pa so velikokrat zgolj družbena pričakovanja v smislu, da so moški bolj trdni, močni in agresivnejši od žensk.
- c) Razlaganje agresivnosti s pomočjo *centra v možganih, ki povzroča agresijo*, saj so raziskovalci ugotovili, da obstajajo v temporalnem delu možganov in v subkortikalnih strukturah cone za kontroliranje agresivnosti. Te cone so povezane z izzivanjem in preprečevanjem agresivnega vedenja. Tudi tukaj je prišlo do kritik, saj raziskave niso dale vedno istih rezultatov, opravljene so bile v glavnem na živalih v laboratorijih. Pomembno je opozoriti tudi na to, da pri človeku deluje več centrov, ki uravnavajo funkcioniranje limfnega sistema, zato imajo limfni sistemi in subkortikalni centri veliko manjši vpliv na človekovo obnašanje.

Biološki oziroma medicinski vidik pa se ne sklada s socialnim delom, ki zagovarja predvsem celostno sprejemanje posameznika. Ne ukvarja se z diagnozami in hormoni, ampak mu skuša pomagati ne glede na to, kdo je, od kod je in kakšno bolezen ima. Nasilja se namreč ne da ozdraviti, četudi zanj poznamo vse biološke vzroke.

1.3.4 Psihološki dejavniki

Vsaka osebnost je unikatna, prav tako so unikatni razlogi posameznikov za nasilje. Na posameznika zelo vpliva njegovo psihološko delovanje. Tomori (v Lešnik Mugnaioni 2009: 64) navaja naslednje značilne motive za nasilno vedenje:

- nasilje kot znak premagovanja strahu,
- obvladovanje občutja ogroženosti,
- istovetenje z napadalcem,

- način iskanja ugodja,
- nadomestilo za pomanjkljivo samospoštovanje,
- edina možnost samopotrditve,
- impulzivni odziv na prizadetost idr.

1.3.4.1 Nasilje kot odgovor na frustracijo

Ameriški psiholog John Dollard je s sodelavci že leta 1939 postavil teorijo, da je agresivno vedenje posledica frustracij, ki nastanejo ob preprečitvi posameznikove poti pri poskusu doseganja nekega osebnega cilja. Ljudje naj bi bili neagresivni, vendar se v primeru frustracij v njih razvije agresija, ki jo imenujemo frustracijska agresija. Vendar je potrebno omeniti, da frustracijska agresija ni vedno usmerjena k izvoru frustracij. Če je izvor frustracij za nas premočan, usmerimo motivacijsko energijo v nek nadomestni objekt. Na raziskavo pa so bile podane tudi kritike, češ da lahko v primeru zelo močne frustracije oseba občuti nemoč in postane pasivna. Vsaka frustracija torej ne vzbudi agresije.

(Internetni vir 14)

1.3.4.2 Osebnostna tveganja

Pomembno vlogo pri ustvarjanju nasilja ima posameznikova osebnost. Rezultati empiričnega Zuckermanovega (v Marcus 2007: 55–63) raziskovanja so pokazali, da obstaja pet dejavnikov, ki vplivajo na osebnost ter posledično na nasilno obnašanje:

- a) *impulzivno iskanje pozornosti* (občutljivost na dolgčas, iskanje svobode, iskanje izkustev, iskanje vznemirjenja, razburljivosti in dogodivščin ...),
- b) *nevrotična bojazen* (napetost, tesnoba, zaskrbljenost, pomanjkanje samozavesti, občutljivost na kritiko ...),
- c) *agresivna sovražnost* (verbalna agresija, antisocialno vedenje, brezbržnost, nevljudnost ...),
- d) *(hiper)aktivnost* (potreba po dejavnosti, nezmožnost sprostitve in brezdelja ...),
- e) *družabnost* (število prijateljev, količina časa, preživetega s prijatelji, pohajkovanje, zabave, nezmožnost biti sam s seboj ...) idr.

Poleg tega pa – kot lahko razberemo iz zgornje razpredelnice – na osebnost vplivajo še negativni efekti, jeza, (ne)zmožnost empatije in depresija (Marcus 2007: 108).

1.3.5 Vpliv medijev na nasilje

Nasilje je del življenja. Z njim se srečujemo vsak dan in vsepovsod, le da ga pogosto sploh ne zaznamo. Včasih je dovolj, da samo prižgemo televizijo ali preberemo članek v časopisu, da se z njim soočimo.

Mediji se srečujejo z dvema izzivoma – prvi je ozaveščanje gledalcev o vplivih nasilja, drugi pa je izogibanje prispevkom, ki bi lahko sprožili nezaželeno vedenje pri dovzetnejših gledalcih. Avstralski inštitut za kriminologijo je že leta 1996 objavil študijo Melanie Brown (Petrovec 2003: 10–15) o nasilju v medijih. Študija navaja, da so za nasilne prizore najbolj dovzetni otroci, za njimi pa mlajši polnoletniki. Raziskava je pokazala, da so tudi moški dovzetnejši za vplive nasilnih prizorov kot ženske. Vendar kljub temu da nasilje v medijih vpliva na nasilje v družbi, ni povsem jasno, ali je ta vpliv zelo pomemben v primerjavi z drugimi morebitnimi vplivi, kot so na primer družinske razmere, nasilje in zlorabe v družinskem krogu, vpliv staršev, revščina, vzgoja, uživanje drog, rasizem in ostali zgoraj omenjeni dejavniki.

Okolje na ljudi zelo vpliva. Freedman (v Petrovec 2003: 10–15) pravi, da gledajo otroci v Kanadi in Združenih državah Amerike isti program, vendar je število umorov v Kanadi in obseg nasilnih kaznivih dejanj na splošno veliko manjše kot v ZDA. Otroci na Japonskem gledajo verjetno najbolj grozljivo vsebino – čeprav večinoma animacije –, število nasilnih kaznivih dejanj pa je skorajda zanemarljivo. Nadaljuje, da je bilo v zadnjih petdesetih letih opravljenih vsaj kakih sto raziskav in vodenih eksperimentov, kjer so otrokom predvajali nasilne filmske prizore in opazovali njihovo vedenje takoj po ogledu. Vse raziskave so potrdile, da se del otrok po predvajanju nasilne vsebine obnaša bolj agresivno kot poprej, bodisi da so nasilni do drugih otrok ali pa do predmetov, na primer igrač. To pa velja ne glede na to, v kateri državi so bile raziskave opravljene, ne glede na raso otrok, njihov spol ali intelektualne zmožnosti. Študije so tudi pokazale, da otroci, ki običajno gledajo več nasilnih oddaj, pogosteje kot drugi sprejemajo nasilje kot način reševanja konfliktov. Agresivno vedenje z leti narašča, zmanjšujejo se občutljivosti za posledice nasilja, otroci postanejo nezaupljivi, od drugih otrok pričakujejo podobno nasilno vedenje in imajo za opravičilo vedenje televizijskih junakov. Otroci se učijo nasilja in ga prenašajo naprej.

Omeniti je potrebno tudi znano teorijo socialnega učenja, ki poudarja vzajemni vpliv danih ali trenutnih socialnih okoliščin s predhodnimi izkušnjami ali učenjem. Bandura je s svojim

eksperimentom dokazal, da smo agresivni, ker vidimo agresivne zglede, da je agresija torej lahko naučena skozi socialno modeliranje (Pušnik 1999: 25).

Bandura in drugi so že leta 1963 skupini otrok omogočili, da so gledali odrasel zgled, kako je z napihljivo lutko Bobom izvajal agresivna dejanja. Lutko je metal v zrak, udarjal po njej s kladivom in vanjo boksal, medtem pa je izgovarjal glasove, kot so »bum« in »pok«. Ko so te otroke pustili same v igralnici z napihljivo lutko, so enaka dejanja pogosteje posnemali kot kontrolna skupina, ki ni videla zгледа (modela) in ni kazala takega vedenja.

Bandura je nato leta 1965 uporabil podobno režijo eksperimenta, vendar je pokazal različne posledice agresije pri treh skupinah otrok. Ena skupina je videla, da je bila agresivnost nagrajena, druga skupina je videla, da je bila agresivnost kaznovana, tretja skupina pa ni videla nobenih specifičnih posledic. Ko so jim dovolili, da so vstopili v igralnico, so otroci, ki so videli kaznovani zgled, manj posnemali agresijo kot drugi dve skupini. Če pa so vsem otrokom obljubili nagrade za agresivno obnašanje, so vse skupine kazale visoko stopnjo posnemanja.

(Internetni vir 15)

Tako lahko spoznamo, da je agresija tudi instrumentalno vedenje, ki je kontrolirano z zunanjimi nagradami. Instrumentalna agresivnost služi doseganju različnih zunanjih ciljev in tako predstavlja le sredstvo oziroma instrument. Zanj je značilno, da nima biološke podlage in je povsem rezultat učenja, ki se odvija v določenih socialnih razmerah (Pušnik 1999: 25).

Vrnimo se k medijem. Tudi v Sloveniji so opravili raziskavo in ugotovili, da je skoraj 80 odstotkov Slovencev prepričanih, da je na slovenskih programih preveč nasilja. Med programi, ki imajo največ nasilne vsebine, sta na prvem mestu POP TV in Kanal A. Skoraj vsi pa so prepričani, da so otroci preveč izpostavljeni nasilju na televiziji (Petrovec 2003: 18). Menim, da bi lahko podobno sklepali tudi za igranje nasilnih video in računalniških igrlic.

1.3.6 Vpliv šole na nasilje

Otroci v šoli preživijo ogromno časa, zato ima šola velik vpliv na posameznikovo vedenje. Bitenc v Bučar-Ručman piše, da »šola kot institucija z izrazito storilno naravnostjo povzroča tekmovalnost in tako ustvarja možnosti za agresivno vedenje učencev« (Bučar-Ručman 2004: 148). Čeplak v Bučar-Ručman (2004: 149) meni, da »k vse večji tekmovalnosti in s tem k naraščajočem pritisku na otroke vodi naraščajoč pomen izobrazbe v

družbenem, javnem in zasebnem življenju. Izobrazba je v visoko modernih družbah eden ključnih elementov mladosti, tako da se mladost lahko definira kot izobraževalni moratorij.«. Šola pa lahko za otroke pomeni, tudi varen prostor, ki pozitivno vpliva na njihov razvoj. Še posebej je to pomembno za otroke, ki so izpostavljeni neugodnim družinskim razmeram. Slaba šolska klima je torej za njih lahko le še dodaten ogrožajoč dejavnik. Varovalne dejavnike lahko predstavljajo dober odnos z učiteljem oziroma učitelji, sprejetost med vrstniki, povezanost z razredom, dober šolski uspeh, ugodna šolska in razredna klima (Bitenc v Bučar-Ručman 2004: 149).

Šola je prostor, kjer se otrokove pravice udejanjajo pa tudi kratijo. Tudi Lampe in ostali (v Bučar Ručman 2004: 149) menijo, da na nasilno vedenje otroka lahko vpliva tudi šola. Naštevajo naslednje negativne dejavnike:

- *splošno neugodno psihosocialno ozračje šole*, kot na primer velikost šole, red, kaznovanje;
- *učiteljeva osebnost*, če je strog, nepopustljiv, nedosleden, nepravičen, nerazumevajoč;
- *prevelika storilnostna naravnost šole*, ki ji mnogi učenci niso kos in zato izgubljajo voljo do učenja, kar vodi k odporom in nasilnemu vedenju;
- *neugodni odnosi med otroki*, kot na primer posmeh, preganjanje, trpinčenje, ustrahovanje, izsiljevanje;
- *nezmožnost gibanja in drugačnega telesnega sproščanja*, saj morajo otroci preživeti veliko časa v istem prostoru v isti skupini (svoje napetosti lahko sproščajo na primer s športom ali igro).

Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj in Brejc (2009: 69) dodajajo še naslednje dejavnike tveganja:

- odnosi, vzgoja, komunikacija in vrednote v otrokovi družini;
- osebna struktura otrok, samopodoba, samospoštovanje;
- emocionalna pismenost in sposobnost empatije;
- vedenjski vzorci, sposobnost za reševanje konfliktov;
- skupinska dinamika v razredu, odnosi dominacije, podrejanja, vloge, ki jih otroci prevzemajo v skupini, razredu;
- spolno specifična socializacija spolov;
- toleranca do nasilja v družbi;
- odnos do institucionalnega in neposrednega nasilja v šoli;
- pripadnost različnim identitetam.

1.3.6.1 Raznolikost med učenci – dejavnik tveganja za vrstniško nasilje?

Raznolikost je nevtralen pojem, ki šele v psihološko-socialnem kontekstu dinamike odnosov med posamezniki postane nekaj prijetnega ali neprijetnega. Raziskovalci vrstniškega nasilja raznolikosti kot samostojnega dejavnika tveganja niso proučevali, saj raznolikost med vrstniki dobi posebno težo in pomen šele v kontekstu šolske (razredne) dinamike, klime in kulture šole ter družbenih strukturnih razmerij. Raznolikost torej sama po sebi ni ne ogrožajoč ne varovalni dejavnik za medosebne odnose in dinamiko v skupini vrstnikov. Povedano drugače: raznolikost je priložnost in tveganje hkrati. Ali bo predvsem eno ali drugo, pa je odvisno od tega, kako se z raznolikostjo ukvarjamo.

Dejavniki tveganja, ki povzročajo različnost med subjekti in ki jih uvrščamo med dejavnike tveganja za pojav nasilja med otroki in mladimi (Lešnik Mugnaioni 2010: 99), so:

- prirojene biološke različnosti;
- psihološke raznolikosti (vzgoja, izkušnje z nasiljem in zlorabami v družini, čustvena pismenost, samopodoba);
- socialne raznolikosti (funkcioniranje v skupini, sprejetost, priljubljenost v skupini);
- pripadnost moškemu ali ženskemu spolu;
- pripadnost šibkejšim in marginalnim družbenim skupinam;
- istospolna usmerjenost;
- izkušnje z nasiljem v družini;
- različne vrednote;
- različno socialno-ekonomsko, etnično in kulturno poreklo;
- neenake možnosti pri dostopnosti izobraževanja;
- razlike v šolskem uspehu;
- načini, kako učence sprejemajo učitelji;
- uspešnost učencev na drugih področjih, njihova motivacija itd.

Nekatere raznolikosti se zdijo manj problematične, druge bolj tvegane, tretje pa so lahko zelo rizične in pogosto vodijo v nestrpnosti, konflikte ter nasilje. Velja, da bolj kot je razdalja med nasilnežem in žrtvijo kulturno, ideološko in normativno podprta, večja možnost je, da bo nasilnež podlegel predsodkom, stereotipom in stigmatizaciji nekaterih drugačnosti (Lešnik Mugnaioni 2010: 99).

1.4 ZNAKI IN POSLEDICE VRSTNIŠKEGA NASILJA

Starši in učitelji lahko zelo hitro opazijo, da se je pri otroku nekaj spremenilo. Če ne gre za spremembe, ki so vidne na telesu, pa se zagotovo spremenita otrokovo vedenje in njegov odnos do šole. Nikoli ne smejo podvomiti v otrokove pripovedi ali iskati vzroke za napad pri žrtvi.

Nasilje pušča posledice, kot so: izguba samospoštovanja, samozavesti, strah, izguba avtonomije, izolacija, pomanjkanje energije, depresivnost, neobvladovanje svojega življenja, občutek nemoči, težave s spominom, izguba zaupanja, nemotiviranost, jok, neučinkovitost, poskusi ali misli na samomor, potlačitev potreb, pojav odvisnosti od drog, čustvena nestabilnost, izguba samozaupanja, izolacija, pomanjkanje energije, depresija idr.

(Internetni vir 16)

Kordič (2007: 444) pa vključuje tesnobo, depresijo, jezo, sram, neprestan strah, znižano samopodobo, somatske težave (glavoboli, alergije, nepravilno bitje srca, motnje spanja, čiri), različne odvisnosti, napade panike, občutke nemoči, strah pred prihodnostjo, izgubo zaupanja, nemotiviranost, napade joka, motnje prehranjevanja, samomorilske misli, motnje vedenja, motnje koncentracije, motnje v odnosih, agresivnost, beganje od doma, samopoškodbe, kraje ... Fizične posledice se izdatno kažejo še v poškodbah (tudi permanentnih), v bolečinah in poslabšanem zdravstvenem stanju.

Omeniti moramo tudi, da lahko otroci ob hudem vrstniškem nasilju doživijo travmo. Čim več je neugodnih doživetij in občutij, tem večja je možnost, da bodo psihološke posledice travmatskega doživetja dolgotrajnejše in težje. Ta ponavljajoča se stresna doživetja imenujemo kumulativna travmatska doživetja. Ko so raziskovali povezavo med stresom in duševnimi motnjami, so ugotovili, da težki življenjski dogodki niso povzročili toliko težav kot stresni dogodki, ki so trajali dalj časa.

(Majerič 2010: 8–9)

Lešnik Mugnaioni (2010: 104) pravi, da otroci, ki dlje časa doživljajo nasilje v šoli, sčasoma postanejo »drugačni« in spremenjeni. Če učenec ne dobi ustrezne strokovne pomoči za predelavo travmatske izkušnje, bo psihološko-čustveni in socialni prepad med njim in preostalim svetom ostal. To pa destruktivno vpliva na žrtev, povzročitelja in na celotno šolsko skupnost.

Naj zaključim to poglavje z mnenjem, da smo raznoliki tudi v tem, kako se spopadamo z problemi. Posledice vrstniškega nasilja so odvisne od starosti oz. od razvojnega obdobja, v katerem je bil otrok trpinčen, od njegovega značaja, temperamenta, trajanja nasilja in intenzitete trpinčenja. Prav tako na stopnjo posledic vplivajo odnos med otrokom žrtvijo in storilcem, odziv družine in institucij na odkritje nasilja ter ne nazadnje dosegljivost in kakovost pomoči otroku. Vendar lahko tudi enako stari otroci travmatski dogodek doživljajo zelo različno. Razumevanje je odvisno predvsem od otrokovega razumevanja dogodka, od pomena, ki ga ima dogodek zanj, in od tega, kako se nanj odziva.

(Internetni vir 17 in internetni vir 18.)

1.5 VLOGA ŠOLE PRI PREPREČEVANJU NASILJA

Poraja se vprašanje, ali je nasilja med vrstniki danes več, kot ga je bilo pred desetletji. Rigby (v Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 59) navaja raziskavo, ki je potekala v Angliji v 90. letih prejšnjega stoletja. Pokazala je, da vrstniškega nasilja ni več kot pred desetletji, temveč se je njegova pogostost celo nekoliko zmanjšala. Vendar se zdi, kot da ga je okoli nas več. Lešnik s sodelavci meni, da zato ker bolj angažirano in senzibilno zaznavamo nasilje nasploh ter seveda tudi nasilje med vrstniki. V zadnjem času se je povečala naša občutljivost na nasilje, kar je posledica novega zavedanja o potrebah otrok in mladih, o človekovih pravicah in odgovornosti odraslih (Anžič, Meško, Plazar 2004).

Šola je obvezana preprečevati nasilje med učenci. Da ga lahko preprečuje, mora biti najprej občutljiva nanj, da ga lahko zazna. Tukaj igra veliko vlogo toleranca, ki pa mora biti za uspešno preprečevanje in reševanje ničelna. Zaposleni in učenci morajo opaziti dogajanje, poslušati in slišati, kaj govorijo oziroma sporočajo vpleteni, prepoznati morajo klic na pomoč, prepoznavati morajo oblike nasilja, lastnosti nasilja ter lastnosti vpletenih. Pozorni morajo biti na dejavnike, ki delujejo kot rizični, poleg tega pa morajo biti pozorni tudi na svoje vedenje, odzivanje in komunikacijo. Dopolnjevati in nadgrajevati morajo svoje znanje ter poiskati pomoč v primeru, če sami ne znajo oziroma ne zmorejo rešiti konfliktne situacije.

Pomembno za strokovne delavce v šoli je, da pojav oziroma problem priznajo, se z lastnostmi seznanijo in se odločijo, kako bodo reagirali. Ravnati morajo tako kurativno kot preventivno. Skozi ta proces morata iti šola v celoti in tudi vsak posameznik zase. Delovanje se namreč oblikuje na šolskem nivoju, uspešno pa je le s sodelovanjem vsakega udeleženca. (Za več gl.

Vloga šole pri zmanjševanju nasilja. Priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje, 2003.)

Šole k preprečevanju zavezujejo tudi različni pravni dokumenti. Najprej konvencija OZN o otrokovih pravicah, ki otrokom priznava pravico do telesne celovitosti. Gre za zaščito otroka pred vsemi oblikami nasilja, pred poškodbami, zlorabami, zanemarjanji, trpinčenjem, izkoriščanjem. Varnost otrokom v šoli zagotavlja tudi ustavna pravica do varnosti posameznika. Šola mora zagotavljati varnost učencem v času pouka, odmorov, organiziranih dejavnosti v šoli, na izletih in drugod. O nasilju med vrstniki ali o nasilju v družini je potrebno obvestiti ustrezne organe, ki morajo otroka zaščititi. (Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 69)

Šola mora poznati svoje kratkoročne in dolgoročne cilje ter izdelati letni delovni, razvojni in strateški načrt. Redno mora pregledovati stanje, zato da dobi podatke o svojih močnih področjih, ki jih lahko ohranja, ter o šibkih področjih, ki jih bo izboljšala. Ustvarjati mora tudi spodbudno vzgojno-učno okolje ter uvajati spremembe, iskati nove prijeme in rešitve. Tu gre za odprtost šole in uvajanje različnih projektov. Učenci bodo s tem lažje doživljali šolo kot prostor, kjer lahko uspejo, se uveljavijo, navezujejo stike z vrstniki in se počutijo sprejete.

(Za več gl. Vloga šole pri zmanjševanju nasilja. Priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje, 2003.)

1.5.1 Svetovalna služba

Svetovalna služba je prisotna v vsaki šoli. V njej so zaposleni različni kadri: socialni pedagog, specialni pedagogi, pedagogi, socialni delavci, psihologi. Delo svetovalne službe pa po Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja lahko opravljajo tudi defektologi (Internetni vir 19). Vsaka šola ima drugačno svetovalno službo. V nekaterih je zaposlenih več strokovnjakov, v nekaterih pa le eden. Vsaka šola ter svetovalna služba pa imata tudi svoj način dela z otroki.

Svetovanje je interakcija v terapevtskem okvirju. Primarno se fokusira na pogovor o odnosih, zaupanju, veri, prepričanju, vedenju in posledično tudi čustvih oziroma doživljanju ob vsem tem. Poleg tega pa je otrokovo dožemanje problema pojasnjeno, okvirjeno oziroma preokvirjeno v tak način, v katerem se lahko rodijo nove rešitve tako, da problem dobi nov pomen. (prevedla po: Javornik Krečič, Kovše, Ploj Vrtič 2013)

Temeljna naloga svetovalne službe je, da se na podlagi svojega posebnega strokovnega znanja preko svetovalnega odnosa in na strokovno avtonomni način vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj vzgojno-izobraževalnega dela v šoli s tem, da pomaga in sodeluje z vsemi udeleženci in po potrebi tudi z ustreznimi zunanjimi ustanovami (Čačinovič Vogrinčič in drugi 2008: 5).

Temeljni cilj šolske svetovalne službe je optimalen razvoj otroka ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo. Učencem svetovalni delavci pogosto svetujejo in jim pomagajo pri njihovem šolskem in osebnostnem razvoju ter rasti.

Svetovalna služba ima troje osnovnih, med seboj povezanih in pogosto prepletenih vrst dejavnosti:

- dejavnosti pomoči,
- razvojne in preventivne dejavnosti ter
- dejavnosti načrtovanja in evalvacije.

(Čačinovič Vogrinčič in drugi 2008: 18)

Sodeluje pa še na naslednjih področjih vsakdanjega življenja in dela v šoli:

- učenja in poučevanja,
- šolske kulture, vzgoje, klime in reda,
- telesnega, osebnega (spoznavnega in čustvenega) in socialnega razvoja,
- šolanja in poklicne orientacije (oziroma sprejema otrok in njihovega prehod v šolo),
- področje socialno-ekonomskih stisk.

(Prav tam)

Svetovalni delavci v šolah se morajo držati načela strokovnosti in se redno strokovno izpopolnjevati. Svoje delo morajo opravljati strokovno korektno v skladu s strokovnimi spoznanji in s strokovno etičnimi načeli. Temeljna strokovno etična načela, po katerih se morajo ravnati vsi svetovalni delavci ne glede na vrsto izobrazbe, so naslednja:

- Prvo temeljno načelo svetovalnega dela, iz katerega izhaja in na katerem gradi svetovalna služba, je *dobro otroka*, še posebno zato, ker gre za najšibkejšega in najbolj ranljivega udeleženca. Svetovalno delo otroka ne sme stigmatizirati v socialnem okolju, temveč ga mora opogumiti in mu pomagati.

– Drugo načelo je *načelo prostovoljnosti*, saj morajo vsi udeleženci v svetovalni odnos vstopati prostovoljno. Otrok in njegovi starši v svetovalni odnos ne smejo biti prisiljeni. Svetovalni odnos je avtonomna odločitev vseh udeleženi v njem. Načelo prostovoljnosti pa ne velja v posebnih primerih, ko je ogrožen otrok oziroma kdo drug.

– Tretje načelo svetovalnega dela je *načelo zaupanja in zaupnosti* povedanega v svetovalnem odnosu, ki je pogoj, da se svetovalni odnos sploh lahko vzpostavi. Strokovno etično načelo zaupnosti se dopolnjuje s pravili varstva osebnih podatkov.

Ostala pomembna načela pa so še načelo strokovne avtonomnosti, načelo interdisciplinarnosti, strokovnega sodelovanja in povezovanja, načelo aktualnosti, načelo razvojne usmerjenosti, načelo fleksibilnega ravnotežja med osnovnimi vrstami dejavnosti svetovalne službe, načelo celostnega pristopa, načelo sodelovanja v svetovalnem odnosu in načelo evalvacije lastnega dela.

(Prav tam: 10)

Svetovalni delavci redno sodelujejo z učenci, starši, učitelji, vodstvom in z zunanjimi institucijami (Čačinovič Vogrinčič 2008: 5). Prav tako je pomembno tudi timsko delo na šoli, ki povezuje vse zaposlene na šoli, da delajo bolje in organizirano.

1.5.2 Vloga svetovalne službe pri preprečevanju vrstniškega nasilja

Svetovalna služba ima bistveno vlogo pri preprečevanju nasilja med vrstniki. Pogosto so svetovalne delavke oziroma delavci tisti, h katerim se učenci najprej obrnejo po pomoč. Zato mora biti svetovalna služba dobro izobražena o situacijah in pojavih nasilja ter njegovi razširjenosti in posledicah. V svetovalni službi morajo prepoznati zgoraj omenjene znake žrtev in povzročiteljev ter znake možnih bodočih žrtev in povzročiteljev ter jim pomagati, da se opogumijo, postanejo samozavestni, se učijo nenasilne komunikacije in izboljšajo svojo samopodobo.

Ker vedno sodelujejo pri reševanju problemov v zvezi z nasiljem, morajo svetovalni delavci znati ob nasilju tudi ustrezno ukrepati. Usposobljeni so za delo v konfliktnih situacijah ter za individualno in skupinsko svetovanje. Te spretnosti jim dajejo temelje za preventivne in kurativne dejavnosti v zvezi z vrstniškim nasiljem. Šolska svetovalna služba je ključni akter v preventivi, obravnavi in vzdrževanju učinkovitih programov proti vrstniškemu nasilju. Poleg tega pa je vloga šolske svetovalne službe tudi pomagati žrtvam vrstniškega nasilja, da premagajo svoje občutke nemoči in obupa. K varnejši šoli pripomorejo tako, da delajo s starši,

učenci, učitelji, celotno šolo in z lokalno skupnostjo. S svojimi znanji in sposobnostmi lahko svetovalni delavci igrajo glavno vlogo pri spremembi šolske klime in vzdušja (prevedla po: Javornik Krečič, Kovše in Ploj Virtič 2013). Zato se morajo redno udeleževati izobraževanj, da lahko to znanje prenesejo na razrednike, druge učitelje in zaposlene v šoli, ti pa neposredno na učence. Učenci, učitelji in ostali zaposlenim morajo poznati vrednote, pozitivno vedenje in lastnosti ter jih uporabljati. Le s skupnostnim delom in povezanostjo vseh v šoli je to mogoče ustvariti in s tem omiliti nasilje med vrstniki.

1.5.2.1 Pomoč žrtvam

Pomembno je, da se žrtev toliko opogumi, da pride do svetovalne delavke ali delavca in pove, kaj se ji dogaja. Pomembno vlogo pri tem igrata zaupanje ter spoštljiv odnos. Otroku mora imeti občutek, da mu oseba, ki ji je povedal o nasilju, verjame. Otroku je potrebno dati varen in zaupen prostor in čas, da spregovori in opiše celotno zgodbo. Otroku mora jasno povedati, da ga tovrstna dejanja in ravnanja vznemirjajo in da si želi, da se to nasilje preneha. Povedati mu je potrebno, da za nasilje ni kriv, ter mu ponuditi čim več rešitev, saj je v takšnih trenutkih otrok brez upanja in ne vidi nobenega izhoda. V tem primeru je šolsko osebje dolžno učencu zagotoviti varnost v času pouka, med odmori in v času drugih dejavnosti v šoli. Svetovati moramo, kako se nasilju izogne. Izogibati se mora določenim krajem, kjer je večja verjetnost, da se z nasilnežem oziroma nasilneži sreča. Krepi se mu moč in ohrabri se ga tako, da na nasilje ne odgovarja z jokom ali nasiljem, temveč naj se zateče na varno in takoj pove prvi odrasli osebi, kaj se mu dogaja. Razumeti mora, da to ni tožarjenje, ampak le način, da nasilje odpravimo. Sramotno ni biti žrtev, temveč povzročitelj nasilja. Pri celotni zadevi pa mu je treba pomagati čim bolj neopazno.

(Knafelc 2013)

Otroka moramo najprej vprašati, kaj se mu je zgodilo, ter ga poslušati. Dovoliti mu moramo doživljanje čustev in občutkov. Damo prostor njegovim občutkom, žalosti, jezi, prizadetosti. Nato mu povemo, kaj je naš namen in obljubimo le to, kar lahko storimo. Šele, ko se otrok sooči z lastnimi čustvi, je sposoben tudi razmišljanja o možnih rešitvah.

(Verbnik Dobnikar v Aničić in drugi 2002: 55–56)

1.5.2.2 Pomoč povzročiteljem nasilja

Šole se morajo zavedati resnosti tega problema in se zavzemati za preprečitev šolskega nasilja. Delo z nasiljem, ki se dogaja v šoli, je zelo občutljivo, saj vključuje otroke. Vsakemu otroku se je potrebno približati skrbno in pozorno, saj ima lahko vsak napačen korak negativen efekt na otrokov psihološki in čustveni razvoj.

Nasilno vedenje je prisotno v večini šol. Adolescenti so k njemu nagnjeni zaradi prehajanja skozi veliko sprememb, ki jih ne razumejo. Učence je treba razumeti in jih obravnavati s potrpežljivostjo. Pozorni moramo biti na simptome in znake učencev, ki namigujejo na verjetno nasilno obnašanje. K uspešnejšemu reševanju ali boljši preventivi nasilnih dejanj v šoli pripomorejo dovolj zgodaj prepoznani in kontrolirani znaki. Nujno je, da otroka naučimo spremeniti nasilno obnašanje. Situacije je potrebno skrbno varovati zato, da se učenec ne bi počutil napadenega ali izoliranega od drugih učencev. To bi potem le poslabšalo stanje. Paziti je potrebno, da se otrok ne počuti zavrženega in da ne začne izgubljati zaupanja. Pomagati mu je potrebno soočiti se s problemi. Učence je treba podučiti, kako naj se izognejo nasilju in kako naj namesto nasilnega vedenja ustrezno ravnajo.

(Internetni vir 20)

Psihoterapevti uporabljajo različne igralne, skupinske in likovne terapije, da dobijo uvid v dejansko mišljenje učenca in tako lahko nadaljujejo s terapijami, prilagojenimi posebej zanj. Igralna in likovna terapija pripomoreta tudi k zblizanju otroka in strokovnjaka. Otrok pri tem uživa, terapija je lažja in učinkovitejša, saj lahko strokovnjaki bolje analizirajo notranje počutje in mišljenje otroka ter ga razumejo. Tako lahko uspešneje vodijo otroka na pravo pot. Da terapija sploh poteka, je potrebno zgraditi varen, zaupen in udoben odnos. Učenec mora spoznati, da ima nekoga, ki ga razume in je vedno tu, da ga posluša in mu pomaga. Občutiti mora ljubezen in skrbnost.

(Internetni vir 21)

Delo s povzročitelji nasilja ne poteka od danes do jutri, ampak gre za dolgotrajen potrpežljiv proces, kjer učenec preoblikuje svoje misli in vedenje na bolje. Kljub dolgotrajnosti pa je to mogoče edini način, da se problem reši in se vzpostavi zdravo, mirno, prijazno življenje. Poleg šole pa morajo biti v ta proces vključeni tudi starši, ki morajo otroka spodbujati, mu biti vzgled in mu s tem pokazati lepo prihodnost.

(Prav tam)

1.5.2.3 Pomoč družinam

Družina in njena dinamika igra pri otrocih pomembno vlogo pri otrocih, saj vpliva na njegovo socializacijo, vedenje, osebnost, razmišljanje. Starši oziroma skrbniki pa so tudi zakonsko odgovorni zanj, zato svetovalna služba vedno v primeru problema pokliče starše in jih seznani s težavo. Starše se povabi na razgovor in se jih vključi v sodelovanje. Ko šolski svetovalni delavci delajo s starši, pridobijo njihove podatke o otrocih, da lahko z njimi delajo, poleg tega pa staršem pomagajo in jih usmerjajo.

(Prevedla po: Javornik Krečič, Kovše in Ploj Virtič 2013)

Svetovalni delavci delajo predvsem na osamosvajanju žrtve in zmanjševanju morebitnega prevelikega vključevanja staršev v življenje otroka, če so do otroka preveč zaščitniški. Skušajo vzpostaviti varno čustveno navezanost med starši in otroci ter spodbujajo druženje otroka izven doma, še posebej z ostalimi vrstniki. S tem pri otroku rastejo socialna mreža, samozavest, komunikacija in socialne veščine. Skupaj delajo na samopodobi otroka, spodbujanju in krepitvi moči, učijo se medsebojnih odnosov in pravilnega odziva na nasilno vedenje. Pri delu s starši povzročitelja delajo na boljšem in močnejšem odnosu med otrokom in starši. Otrok se bo tako povezal z družino in se bolje počutil.

(Internetni vir 22)

Pomembni so primerni načini vzgoje, nagrajevanja in kaznovanja. Tudi tukaj pa je potrebno delati na samopodobi, spodbujanju in učenju pravilnega odzivanja na nasilno vedenje.

V primeru resnih težav pa jim svetovalni delavci predlagajo primerne izvenšolskega specialista.

(Prevedla po: Javornik Krečič, Kovše in Ploj Virtič 2013)

1.5.3 Preventiva in preprečevanje vrstniškega nasilja

Svetovalni delavci lahko izpeljejo različne aktivnosti, ki opogumijo povezanost učencev v šoli. Tako so na primer izobraževalni treningi socializacije in igre vlog, ki povečajo zavest o nasilju. Svetovanje učencem (osebno ali skupinsko) je sestavljeno iz osebnih, profesionalnih in socialnih potreb. Razredne dejavnosti in delavnice lahko postanejo učinkovit način za prepoznavanje vedenjskih problemov. Šolska svetovalna služba lahko koordinira različne nadzorne in preprečevalne programe, ki poskušajo naučiti učence, da se soočijo z vrstniki in jezo, in organizira redne skupinske diskusije o šolskih pravilih, ki se tičejo vedenja in discipline. Šolski svetovalni delavci lahko učence in ostale v šoli naučijo empatije ter jih

opogumijo, da rešujejo potencialna nasilna vedenja med učenci z bolj učinkovitimi načini, kot so na primer uporaba zaupanja in spoštovanja.

(Prevedla po: Javornik Krečič, Kovše in Ploj Virtič 2013)

Modeli, ki preprečujejo nasilje v šoli:

- delujejo na senzibiliziranje subjektov do nasilja v šoli in na njihovo spreminjanje odnosa do tega pojava;
- razvijajo preventivne dejavnosti, ki zmanjšujejo dejavnike tveganja za nasilje;
- so usmerjeni k vedno pogostejšemu zaznavanju nasilja in prepoznavanju znakov, dinamik nasilnih odnosov in posledic, ki se pokažejo na vpletenih v nasilna dejanja;
- se ukvarjajo z obravnavo že storjenega nasilja, pomočjo žrtvam, povzročiteljem ali/in opazovalcem;
- uvajajo različne nenasilne prakse razvijanja medsebojnih odnosov in reševanja konfliktov ter spodbujajo k sistematičnemu in celovitemu obvladovanju nasilja v šoli.

(Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 105)

Preventivni modeli si prizadevajo za:

- povečevanje občutljivosti za nasilje in spreminjanje odnosa do nasilja;
- prepoznavanje nasilja in njegovo hitrejšo zaznavo v medsebojnih odnosih;
- usmerjanje šol k vzpostavitvi systemskega preprečevanja nasilja, razvoja strategij za preprečevanje nasilja;
- nenasilno komunikacijo;
- konstruktivno reševanje konfliktov;
- mediacijo in vrstniško mediacijo;
- socialno vključevanje otrok;
- samopodobo in krepitev samozavesti;
- informiranje in poučevanje o človekovih in otrokovih pravicah;
- razvijanje socialnih veščin;
- omejevanje agresivnosti in izbire nasilnih vedenj;
- strpnost in preprečevanje diskriminacije;
- razvijanje dobrih medsebojnih odnosov ter komunikacije med učenci, učitelji, vodstvom šole in starši.

(Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2009: 106–107.)

Modeli za obravnavo nasilja pa:

- ponujajo psihosocialno, pravno in druge oblike pomoči žrtvam nasilja;
- se ukvarjajo s spreminjanjem agresivnih vedenj pri povzročiteljih nasilja;
- žrtvam nasilja zagotavljajo umik v varen prostor;
- usmerjajo šole k vzpostavitvi enotnih pravil in postopkov za obravnavo konkretnih primerov nasilja;
- informirajo šole o pristojnostih zunanjih institucij in možnosti/dolžnosti prijave nasilja zunanjim pristojnim institucijam;
- informirajo šole o pristojnosti zunanjih institucij in možnosti/dolžnosti prijave nasilja zunanjim pristojnim institucijam;
- informirajo in izobražujejo o zakonodaji na področju preprečevanja nasilja;
- informirajo o nevladnih in vladnih programih pomoči žrtvam in povzročiteljem nasilja.

(Prav tam: 107)

1.5.3.1 Šolska in vrstniška mediacija

Prgić (v Jazbar 2013: 20) našteva tri pristope za reševanje konfliktov in problemov: pogajanje, mediacija in arbitraž. V šolah se vedno bolj pojavlja alternativni način reševanja konfliktov z mediacijo, ki pripomore k uspešnejšemu in manj diskriminatornemu reševanju problemov. Konflikt je vedno večplasten, zato gre za nov in inovativen način reševanja težav ter drugačen pristop, kot smo ga navajeni, saj reševanje konfliktov dvigne na povsem novo raven – z mediacijo lahko namreč rešujemo tudi podpovršinski konflikt, kjer so vpleteni interesi, čustva in odnosi udeležencev (Demšar Goljevšček in drugi 2010: 30–31).

Mediacija je »proces spoznavanja, razvijanja sposobnosti aktivnega poslušanja, utrjevanja sodelovanja, razvijanja kulture novih odnosov, graditve zaupanja, iskanja rešitve, razvijanja spoštovanja in poglobljanja razumevanja« (Prgić v Demšar Goljevšček in drugi 2010:31).

Mediator je »oseba, ki je usposobljena za vodenje procesa mediacije – pomaga udeleženi v procesu, da konstruktivno izrazijo probleme, želje in potrebe ter aktivno sodelujejo pri iskanju rešitve. Mediator je nevtralen in skrbi za proces, glede vsebine pa se ne opredeljuje« (Klajdarič v Demšar Goljevšček in drugi 2010: 35).

V Priporočilih o načinih oblikovanja in uresničevanja vzgojnega načrta osnovne šole iz leta 2008 najdemo utemeljitev in opredelitev mediacije kot postopka, »v katerem se osebe, ki

imajo problem ali konflikt, ob pomoči tretje osebe, posrednika oziroma mediatorja, pogovorijo in ugotovijo, kje so točke njihovega spora, izrazijo svoja mnenja, ideje, težave in čustva, izmenjajo stališča ter poskušajo najti rešitev, s katero bodo vsi zadovoljni. V mediaciji prevzamejo udeleženci odgovornost za rešitev nastalega konflikta. Mediacija pomaga pri vzpostavljanju odnosov medsebojnega zaupanja in spoštovanja. Mediator, posrednik v sporu je lahko vrstnik ali odrasla oseba. Prevzema le vlogo mediatorja in ne posega v samo reševanje problema, čeprav modro ponudi potrebno pomoč« (Lesar in Rugelj 2012: 2).

Cohen, Kaplan in Prgič v Demšar Goljevšček in drugi (2010: 27–28) pišejo, da mediacija predstavlja način mirnega, konstruktivnega in dogovornega reševanja konfliktov in sporov, zato morata biti obe strani pripravljene nastalo situacijo razrešiti na miren, strpen in produktiven način. Mediacija je zaupna, prostovoljna, mediator pa se ne postavlja na eno ali drugo stran, ne sprejema odločitev, ampak nudi varno pogajalsko okolje, daje moč udeležencem in ima v mislih temeljni cilj mediacije, to je sporazumna rešitev.

Pri mediaciji gre za hermenevtično epistemologijo. Kibernetiki Foerster, pri nas pa npr. Kordeš, in Šugman Bohinc, govorijo o tem, da hermenevtična epistemologija temelji na predpostavkah, da »človek pravzaprav gradi svojo zaznavo na podlagi svojih interpretacij, ki nastanejo na podlagi sedanjih in preteklih izkušenj, znanja, pričakovanj, čustvenih stanj, jezika idr. Govorimo lahko o stališču udeleženosti oziroma konstruktivizmu, ki vidi opazovalca kot aktivnega soustvarjalca sveta.« (Kordeš idr. v Demšar Goljevšček in drugi 2010: 28) Hermenevtični epistemologiji in na njej utemeljeni mediaciji so skupni krožna komunikacija, interpretiranje, izumljanje, ustvarjanje, dinamično reševanje problemov, prevzemanje odgovornosti nase (etika udeleženosti), ustvarjanje novega na podlagi razumevanja, medsebojno usklajevanje in soustvarjanje vsebine in odnosa ter razumevanje, da obstaja več resni, in razumevanje nepredvidljivosti in nenapovedljivosti (prav tam: 29).

Bistvena razlika med šolsko in vrstniško mediacijo je v tem, da šolsko mediacijo izvajajo strokovni delavci v šoli. Ti morajo biti za to ustrezno usposobljeni, ne potrebujejo pa certifikata ali licence z nazivom šolski mediator (Prgič v Demšar Goljevšček in drugi 2010: 27). Vrstniško mediacijo izvajajo učenci sami. Značilnost vrstniške mediacije je prav to, da je proces mediacije v celoti v rokah učencev: izvajajo ga učenci za učence s pomočjo mentorja (Lesar in Rugelj 2012: 2). To je dragocena izkušnja za učence, saj se tako učijo razumevanja, medsebojnih odnosov, uspešnega reševanja medsebojnih konfliktov in odzivanja na nasilno vedenje. »Učenci se naučijo komunikacijskih veščin, aktivnega poslušanja, naučijo se izraziti

svoja čustva na pozitiven in miren način, naučijo se konstruktivnega obvladovanja konfliktov, vse pridobljene življenjske veščine pa lahko uporabljajo kot mediatorji ali v svojem vsakdanjem življenju, ko se sami znajdejo v konfliktni situaciji« (Demšar Goljevšček in drugi 2010: 29).

Poleg tega mediacija povečuje samospoštovanje, izboljša samopodobo ter prispeva k osebnosti rasti učencev (Cohen, Kaplan in Prgić v Demšar Goljevšček in drugi 2010: 27). V Priporočilih o načinih oblikovanja in uresničevanja vzgojnega načrta osnovne šole (2008: 19) piše, da »zboljšuje splošno socialno klimo v šoli, povečuje občutek zaupanja in pripadnosti, prijateljstva in obvladovanja konfliktnih situacij. Šola postane bolj varen in ustvarjalen kraj. Pomaga ponotranjiti tudi pomembne družbene vrednote.« (Lesar in Rugelj 2012: 2).

1.5.3.2 Nenasilna komunikacija v luči konstruktivizma

Nasilnega vedenja se lahko otroci naučijo tudi iz vzorcev komuniciranja, ki so jim priča doma, v šoli, v medijih, na ulici ... »To pomeni, da se lahko otrok z določenimi tehnikami in vajami, predvsem pa s ponotranjenjem nekaterih pozitivnih vrednot naučijo tudi nenasilnega komuniciranja in obnašanja.« (Anžič, Meško, Plazar 2004: 90)

Nenasilno reševanje konfliktov zahteva, da imata osebi dovolj (socialnega) prostora za to, da identificirata in izrazita svoje želje in interese, da poslušata druga drugo ter da razmislita o možnih rešitvah konflikta (Dekleva v Šelih 1996: 26).

Komunikacija ni le teorija komunikacije tipa pošiljatelj – informacija, ki potuje po komunikacijskem kanalu – sprejemnik (Kordeš, Jeriček v Marn 2006: 371). Komunikacija je tudi komunikacija o komunikaciji. Je torej koncept in pojav drugega reda. Je razumevanje razumevanja. Človek je v komunikaciji nenehno porajajoč refleksije svoje notranjosti in razumevanj sveta okrog sebe. Komunikacija v šoli je interaktivnost različnih dram, od katerih ima vsaka svojo zgodovino, dinamiko, jezik in način spoprijemanja z življenjem ter s tem tudi s problemi in konflikti. Zaradi toliko različnosti osebnih zgodb, kontekstov, razumevanj stvarnosti in načinov odzivanja na situacije je treba iznajti skupni jezik, pravila z namenom skupnega bivanja v mirnem vzdušju. Da pa bi to zmogli, se moramo dogovarjanja šele naučiti, zato morajo učitelji in učenci nenehno komunicirati o medsebojni komunikaciji, da se naučijo skupnega dogovarjanja. V skladu s stališči kibernetike drugega reda Brajša (v Marn 2006: 379) govori o reflektirajoči komunikaciji kot uspešni obliki pristopanja k problemom v šoli. Andersen (v Marn 2006: 379) pravi, da je reflektirajoča komunikacija »specifična oblika

komunikacije, posebna metoda ravnanja s problemi, način stimuliranja sprememb, metoda zastavljanja cirkularnih in reflektivnih vprašanj in pripomoček za zbranost v komunikacijskem kaosu. Je govorjenje, poslušanje, razmišljanje o slišnem in sporočanje o svojem razmišljanju. Reflektirajoča komunikacija je odprta in neogrožujoča za komunikante. Gre za preverjanje predpostavk in predsodkov. Je metoda razvijanja novih možnosti, zaznavanja neopaženih razlik, novih opisov, pojasnil, definicij in pomenov, pri čemer se upoštevajo vsa mnenja in se v sogovorniku išče pozitivno, torej konstruktivno, usmerjeno v rešitev problema. Problem se ne poskuša objektivizirati, temveč ga vsi komunikanti opišejo na podlagi svojega opazovanja v kontekstu. Vsi opisi imajo enako vrednost.

Brajša govori o tem, da »gre za spreminjanje pristopa k problemu, za zaznavanje razlik, za preokvirjanje, torej spreminjanje perspektive, skozi katero gledamo problem. Pri reflektirajoči komunikaciji prevladujejo vprašanja, ki so cirkularna in primerno neobičajna, nepričakovana, takšna torej, ki nesilovito spodbujajo sogovornikovo odzivanje in sodelovanje.« (Brajša v Marn 2006: 379)

Zelo pomembno je, da v preventivne dejavnosti, ki preprečujejo nadaljnja nasilna vedenja otrok v šoli, vključimo tudi starše, da se seznanijo z delom in pravili šole. Le z aktivnimi starši lahko šola ustvari podlago za konstruktivno reševanje problemov ter za preprečevanje učenja nasilnega vedenja udeleženih. Starši morajo biti vključeni v sistem, ki »deluje z nenasilno naravnostjo v smeri učenja univerzalnih vrednot, učenja sposobnosti zaznavanja konfliktnih situacij, učenja sposobnosti za ravnanje z lastnimi čustvi, učenja sposobnosti za prepoznavanje svojih potreb, učenja sposobnosti za verbaliziranje konfliktov, učenja sposobnosti za razumevanje svoje perspektive, učenja sposobnosti za spremembo perspektive in učenja sposobnosti razumevanja lastne udeležnosti (tako pri učencih, učiteljih in starših).« (Marn 2006: 381)

Za razumevanje med starši in šolo je pomembno krožno razumevanje, ki omogoča stik in sodelovanje med različnimi svetovi posameznikov: »vzpostavitev stika, dogovor o medsebojnem zaupanju, vzdrževanje enakovrednosti pozicij, zavedanje udeležnosti v opazovanem sistemu, poslušanje, zrcaljenje, lastne interpretacije, poskus razumevanja drugih interpretacij, medsebojno preverjanje razumevanja interpretacij med udeležnimi, določanje problema, predlogi za dogovarjanje oziroma skupno določanje minimalnih in maksimalnih

ciljev, zaznavanje sprememb, preverjanje stika, komunikacija o komunikaciji, nadaljevanje učinkovite komunikacije« (prav tam: 382).

Društvo za nenasilno komunikacijo je primer nevladne organizacije iz Slovenije, ki se v svojih preventivnih dvournih delavnicah proti nasilju v osnovnih in srednjih šolah po Sloveniji osredotočajo na vedenje povzročitelja, žrtve in opazovalca nasilja. Pri tem veliko časa namenijo samopodobi učencev oziroma dijakov in s tem priložnosti za diskutiranje in razmislek o lastnih spolnih in etničnih predstavah, stereotipih ter vlogah. Konflikt definirajo kot izraz raznolikosti oziroma raznovrstnosti v razredu, s tem pa odprejo možnosti za reflektiranje družbenih razlik med učenci. Govorijo o tem, kako družbene razlike doživljajo in vrednotijo sami ter kako jih vrednoti družba. Govora je tudi o podobah nasilja, spola, o rasi in etničnosti, ki nam jih posredujejo mediji in kultura. (Hrženjak in Humar 2009)

Program Socialni trening Albatros pa je zasnovan tako, da pomagajo učencem pri »osvajanju praktičnih veščin in znanj na nenasilno komuniciranje ter kreativno regulacijo nasilja« (Anžič, Meško, Plazar 2004: 91). Sestavljajo ga naslednji vsebinski moduli:

- kako prepoznati agresijo, ki jo nosimo v sebi,
- kako si priznati lastno agresivnost,
- kako obvladati, preusmeriti oziroma omiliti agresijo v sebi,
- kako izražati čustva jeze,
- kako se naučiti nenasilnega vedenja in komuniciranja,
- kako se naučiti strpnega in prijetnega sobivanja idr.

(Prav tam: 91)

1.5.3.3 Socialne igre

Socialne igre so tehnike, ki pomagajo otrokom in odraslim, da se med seboj spoznajo in drug drugega naučijo poslušati, se razumeti, vživljati v drugega, sprejemati in reševati konfliktne situacije ter graditi odnose sodelovanja. Njihov smisel je v tem, da razmislimo, kaj se je med časom igranja dogajalo, kakšni so bili dinamika, vzdušje in odnosi (Cukjati in Rajer 2008: 42). S socialnimi igrami vplivamo na razvoj socialnih spretnosti in otrokovo samopodobo. Z njimi lahko oblikujemo in izboljšamo medvrstniške odnose, vplivamo na dinamiko komunikacije in status otroka med vrstniki. S socialnimi igrami lahko tudi večamo aktivno strpnost in medkulturnost, razvijamo pozitivne odnose do drugih učencev, spodbujamo pozitivno vrednotenje raznolikosti, udejanjamo načela solidarnosti in pomoči.

(Internetni vir 23)

Da bodo otroci sposobni oblikovati zdrave medsebojne odnose in bodo zrasli v socialno in čustveno zdrave ter odgovorne osebnosti, je potrebno razvijati njihove spretnosti, da se bodo znali odzvati na misli drugih v duhu strpnosti, se med seboj razumeli, da bodo sposobni izraziti svoje misli in občutke ter da bodo sposobni pokazati empatijo in skrb za druge (Gregorčič 2012: 114).

Lavrič (v Cukjati in Rajer 2008: 43) piše, da s socialnimi igrami otroci razvijejo solidarnost, se sprostijo, izražajo čustva in stališča, poleg tega pa socialne igre spodbujajo ustvarjalnost. Cilj socialnih iger je, da se pri otroku razvijajo spoznavne, emocionalne in socialne plati osebnosti.

Virk Rode in sodelavci (v Cukjati in Rajer 2008: 45) predstavljajo naslednje faze oblikovanja skupine: (1) faza predstavljanja in spoznavanja, (2) faza komunikacije in oblikovanja skupine, (3) faza opazovanja, (4) faza vživljanja in identifikacije ter (5) faza napadalnosti in samoobrambe.

Virk Rode in Belak Ožbolt (v Cukjati in Rajer 2008: 50) pišeta, da lahko z igranjem vlog učenec razvije razumevanje samega sebe in zavedanje svojih čustev, dobi jasnejšo podobo svojega obnašanja v vsakodnevnih situacijah, razreši čustva na varen način, razvije vpogled v ostale ljudi ipd. Z zavestnim poskušanjem, da bi bil otrok druga oseba, dobi spoznanja o njej, razumevanje in globlji občutek za njena čustva. Spozna in vadi nove socialne spretnosti in spretnosti skupinskega reševanja problemov.

Preventiva in preprečevanje bi se morala osredotočiti na učenje socialnih veščin, saj so slabo razvite vedenjske veščine in osebne kompetence med glavnimi vzroki za agresivno in delinkventno vedenje. Igranje vlog se definira kot »situacija, v kateri se od posameznika zahteva, da igra vlogo, ki je sicer običajno ne igra (da se obnaša na način, na katerega se običajno ne) in to na za to posebej določenem kraju« (Mann v Žižak 2009: 406). Vadijo zapletena vedenja določene socialne veščine kot na primer »samopredstavitev, poslušanje, reševanje problemov, upiranje pritiskom vrstnikov, prepoznavanje in izražanje čustev, nadzorovanje jeze in podobno« (Žižak 2009: 408).

1.5.3.4 Joga kot način preprečevanja nasilja

Beseda »joga« pomeni združitev. Joga je eden izmed najbolj celovitih in univerzalnih sistemov oziroma pogledov na svet, človeka, ostala živa bitja ter celoten kozmos. Uči namreč, da je vse naštetu neločljivo povezano ter da lahko samo skozi spoznanje in doživetje te celovitosti potešimo svoj notranji nemir ter željo po znanju in trajni sreči. Joga je dragocen poklon indijskih modrecev, ki so dosegli popolno spoznanje zakonov bivanja.

(Internetni vir 24)

Jogi se pri nas vedno bolj odpirajo tudi šolska vrata, saj »izkušnje kažejo, da joga pomaga otrokom razvijati gibljivost in moč, povečuje zbranost ter koncentracijo in skozi igro na kreativen način spodbuja njihovo domišljijo in izražanje čustev« (Trplan in Stojadinovič v Demšar Goljevšček in drugi 2010: 36). Joga ni tekmovalna, temveč otrokom ponuja možnost, da se sprostijo, občutijo srečo in zadovoljstvo ter občutke lastne vrednosti (prav tam).

V Osnovni šoli Breg so dve leti (od 2010 do 2012) med urami športne vzgoje v sklopu projekta »Nasilje je OUT – mi smo IN« učencem približevali jogo in učenci so bili navdušeni, želeli so nadaljevati z njo, saj so bili – po lastnih besedah sodeč – bolj umirjeni, pomirjeni, zbrani, naučili so se pravilnega dihanja in tudi gibalnih vaj (prav tam: 38).

1.5.3.5 Metoda EFT, Medvedek Zdravko in Polž TipTap

Metoda EFT ali »tapkanje« je joga, meditacija, masaža in akupunktura v enem. Pri metodi EFT je edinstveno, da kombinira modrost vzhodne medicine in akupunkturo s tradicionalno zahodno psihoterapijo. Postopek zgleda tako, da tapkamo s prsti na določene akupunkturne točke, medtem ko govorimo o neprijetnem spominu in o različnih neprijetnih čustvih. Znanstvenik dr. Church razlaga, da tapkanje na akupunkturne točke pošilja signale direktno v center za stres v srednjih možganih brez posredovanja prednjih režnjev možganov, ki so odgovorni za miselne procese. Z metodo dosežemo sprostitev stresa na fiziološkem in na čustvenem nivoju, prav tako ima sposobnost, da doseže amigdalo, to je za mandelj velik del možganov, ki sproža stresni odgovor telesa – odgovor na strah, ki mu pravimo beg ali boj. EFT hitro odpravi različne bolezni, depresijo, anksioznost, nespečnost, fizično bolečino, posttravmatski stresni sindrom ipd.

(Internetni vir 25)

Sabina Šilc, dipl. psihologinja in družinska terapevtka, ki uporablja metodo EFT kot glavno ali dopolnilno metodo pri delu z uporabniki v terapevtskem procesu, se posveča predvsem fokusni skupini otrok in odraslih, ki delajo z otroki v različnih institucijah. Vodi redne delavnice in seminarje z namenom, da bi se metoda EFT vpeljala v šole, vrtce in bolnice, saj je njen glavni cilj, da bi vsak otrok znal uporabljati metodo EFT in si z njo pomagal v stiskah in težavah. V skladu s tem vodi dva projekta, prvi se imenuje Medvedek Zdravko, drugi pa Polž TipTap. Medvedek Zdravko je mednarodni projekt in se izvaja pod imenom Tappybear, njegov ustanovitelj pa je Till Schilling. S projekcijami lastnih stisk na plišastega medvedka z našitimi akupunkturnimi točkami v obliki gumbkov otroci lažje izražajo in predelujejo neprijetna čustva. Dober primer prakse najdemo v Osnovni šoli Polzela, kjer ima vsak razred svojega medvedka. Drugi projekt (Polž TipTap) je nastal leta 2009. Z njim je hotela Šilčeva otrokom s pomočjo umetniških izdelkov (zgodba, pesem, glasba, lutkovna igrice, ilustracija...) na igriv in zanimiv način približati metodo in jih naučiti samostojne uporabe. Čudežni polž nastopa v pesmih, zgodbah, lutkovnih igricah, otroke nagovarja skozi ilustracijo in petje. Polž TipTap je ročna lutka, ki jo je oblikovala Jana Seliškar. Polž je spravljen v hišici, obešen okoli vratu ali pospravljen v žepu, in iz nje pokuka, kadar ga otrok želi uporabiti.

(Internetni vir 26 ter Elbl in Klavžar 2010: 66 - 68)

1.5.3.6 Fundacija »Nazaj na konja«

Od marca 2009 potekajo srečanja in delavnice v sklopu projekta »Nasilje je OUT - mi smo IN«, katerih ciljna skupina so otroci in mladostniki povzročitelji nasilja. Učenci se za sodelovanje odločijo prostovoljno po pogovoru s svetovalnimi delavkami. Potek je sledeč: najprej konje opazujejo, spoznavajo njihovo obnašanje in neverbalno komunikacijo, nato konja in njegov bivanjski prostor negujejo, kasneje pa preidejo na jahanje in igro. Zadnja faza je učenje spretnosti pogovarjanja in reševanja konfliktov skozi druženje. Otroci na začetku svoja mnenja drug drugemu pišejo ali rišejo v knjižice, kasneje pa izvedejo evalvacijo v obliki pogovora, kjer se dotaknejo tem primernega izražanja čustev, nestrinjanja, zamer idr.

Ugotovitve kažejo, da so učenci pridobili pozitivno izkušnjo zaupanja, razvili so občutek pripadnosti, odgovornosti do konja in skupine, naučili so se primerno izražati čustva in se seznanili z možnostjo razvijanja novih, drugačnih vzorcev vedenja. Večina je te nove vzorce začela tudi uporabljati. Terapevtkam so močno pomagali tudi konji, ki so odreagirali ob pravem času, ko so otroci pozabili na pravila. Celostno zasnovan program je odlična metoda

za pridobivanje socialnih spretnosti in kompetenc, ponujajo se priložnosti za aktivno delovanje, kar prispeva k večji motivaciji. Poudarek je na urjenju zaznav, koordinacije, orientacije, na krepitvi spomina, pozornosti, koncentracije, sprejemanju, priznanju in premagovanju strahov, krepitvi občutka samozavesti, zaupanja v lastne zmogljivosti, izgradnji občutka odgovornosti, samospoznavanju, učenju empatije, zvišanju frustracijske tolerance, sprostitvi, dajanju in prejemanju pomoči, zmanjševanju agresivnih načinov vedenja idr. Delo v skupinah omogoča vzpostavitev pristnih osebnih stikov, ki ponujajo nove možnosti komunikacije ter zaznavanj sebe in drugih, pripelje pa tudi do kritičnega razmišljanja o stališčih, predsodkih, odnosih in identiteti. (Demšar Goljevšček v Demšar Goljevšček in drugi 2010: 41 - 52.)

1.5.3.7 Treningi asertivnosti

Asertivno vedenje »pomeni zavedati se svojih pravic in jih uresničevati na osebno prepričan način, ne da bi s tem kršili pravice drugih« (Dekleva v Šelih 1996: 26). Pomeni krepitev samozavesti, zavedanje svojih sposobnosti, zavedanje lastne vrednosti in svojega dostojanstva, samospoštovanje in spoštovanje drugih, jasna komunikacija in iskreni odnosi (Internetni vir 27).

Treningi asertivnosti so usmerjeni v žrtve, kajti predpostavljamo, da so »žrtve pogosteje tisti otroci, ki so manj samozavestni, bolj plašni in socialno nekompetentni in ki tudi ne znajo ali ne morejo poiskati zaščite odraslih« (Dekleva v Šelih 1996: 26). Z njimi naj bi se otroci naučili »postaviti se zase« in postaviti meje otrokom, ki jih ustrahujejo. Učijo se temeljnih veščin vzdrževanja odpornosti na manipulativne in agresivne pristope ustrahovalca s pomočjo psihičnih in vedenjskih tehnik (prav tam). Gre za praktičen trening, ki je namenjen delu na sebi, učenju spoštovanja svojih čustev in sebe v odnosih z drugimi, krepitvi notranje moči (Internetni vir 28). Treningi se lahko izvajajo kot preventiva ali kot posebno obravnavanje dolgotrajnih žrtev (Dekleva v Šelih 1996: 26).

1.5.3.8 Projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki« in naziv »Varna šola«

Unicefov projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki« opozarja in obenem tudi ponuja modele reševanja medvrstniškega nasilja. Namen je ozaveščati javnost o nasilju med otroki, doseči ničelno toleranco do nasilja ter otroke okrepiti, da se bodo sposobni soočiti z nasiljem, informirati otroke o tem, kje lahko poiščejo pomoč in kako naj aktivno sodelujejo pri reševanju problema. V projekt so vključeni vsi zaposleni v šoli, učenci in njihovi starši.

Strokovnjaki z Zavoda Zaletalnica na šolah vse leto izvajajo izobraževanja in delavnice o nasilju, njegovem preprečevanju in ukrepanju v tovrstnih primerih. Šole na podlagi tega oblikujejo programske smernice za trajno zmanjševanje nasilja.

(Internetni vir 29)

Po besedah zagovornice otrokovih pravic pri Unicefu Aljo Otavnik (glej prilogo: Intervju z Aljo Otavnik) je namen projekta senzibilizirati širšo javnost o pojavnosti nasilja med otroki, spodbuditi vse, da o tem spregovorijo, krepijo otroke in jim pokazati rešitve, kako se nasilju upreti, kje lahko poiščejo pomoč in kako so lahko aktivno udeleženi pri reševanju problema, krepijo je potrebno tudi odrasle (zaposlene v šoli, starše), da ukrepajo, ter šolam ponuditi celosten in učinkovit program za šolo brez nasilja. Projekt je speljan tako, da del zaposlenih v šoli oblikuje koordinacijski odbor, ki vodi in koordinira potek aktivnosti na šoli, vodja koordinacijskega odbora pa je povezan z zunanjim strokovnjakom – mentorjem pri Unicefu –, s katerim je v stalnem stiku in ga obvešča o izvajanju projekta. Na začetku in koncu izvajanja projekta učenci ter zaposleni v šoli izpolnijo vprašalnik o zaznavanju nasilja v šoli. V nadaljevanju se vsem zaposlenim, staršem in otrokom razdeli izobraževalne materiale, kot so različni priročniki in gradiva. Glavni poudarek projekta je vključevanje in povezovanje vseh. Usposobljen zunanji strokovnjak v šoli izvaja delavnice in dela z vsemi zaposlenimi, ki so v stiku z učenci – se pravi z učitelji, kuharji, hišniki, čistilkami, ravnatelji, svetovalnimi delavci. Učitelji nato delavnice izvajajo v razredih z učenci. Projekt se izvaja v korakih, v okviru katerih vsi v šoli skupaj in postopoma gradijo sistem, ki naj bi pomagal zmanjšati nasilje na šoli. Teh korakov do naziva »varne šole«, je sedem.

Prvi korak je zagotovitev višje ravni ozaveščenosti, znanja in senzibilnosti pri zaposlenih in učencih v šoli. To opravijo s pomočjo vprašalnikov o stanju v šoli ter za zaposlene izvedejo delavnice o nasilju, ki jih kasneje sami izvedejo v razredu z učenci. Razdelijo priročnike za učence in starše ter dajo usmeritve učiteljem, da vedo, kako delati v razredu.

Drugi korak je oblikovanje pravil obnašanja med učenci in ukrepanje ob njihovem. Tudi tukaj se izvede delavnice za učitelje, ki jih ti potem izvedejo v razredu z učenci in oblikujejo pravila v posameznih razredih. Nato učenke in učenci ob pomoči učiteljev in koordinacijskega zbora oblikujejo tudi skupna šolska pravila in določijo ukrepe v primeru kršenja. To potrди šolski parlament, predstavi pa se tudi svetu šole.

Tretji korak je vzpostavitev različnih oblik dela z vsemi znotraj šole, ki bi prispevale k zmanjšanju nasilja v šoli in oblikovanje zaščitne mreže. Tukaj za zaposlene izvedejo

delavnice o možnostih ukrepanja, ki je učinkovito v primeru nasilja ter delavnice o načinih reševanja posameznih primerov nasilja. Za zaposlene izvedejo tudi preventivne delavnice, ki jih učitelji nato zopet izvedejo v razredu z učenci. Pomembna je tudi delavnica o vzgojnih stilih, ki jo učitelji potem izvedejo na roditeljskih sestankih za starše. Njen cilj je, da s starši diskutirajo o tem, kako vzgajajo svoje otroke, in da skupaj izmenjujejo izkušnje o tem, kaj deluje in kaj ne. Oblikujejo se tudi vrstniške skupine, kjer se učence s pomočjo praktičnih vaj vzpodbuja k mirnemu reševanju konfliktov. V šoli se realizirajo različne oblike dela z učenci in starši ter s tem možnosti sporočanja nasilja. Pomembno je, da se šola povezuje z različnimi institucijami v lokalni skupnosti in skupaj z njimi rešuje probleme.

Četrty korak vodi k temu, da učenci pričakujejo, da jim je na razpolago pomoč zaščitne mreže. Ta se oblikuje ob koncu prvega leta izvajanja projekta in je v vsaki osnovni šoli nekoliko drugačna. Namen zaščitne mreže je vzpostavitev sistema, ki otrokom v šoli omogoča sporočanje pojava med vrstniškega nasilja. Seznanijo jih z možnimi načini iskanja pomoči pri učiteljih, svetovalni službi, starših in ostalih odraslih oseb. Za otroke, ki hočejo ostati anonimni, v šolah postavijo tudi t. i. skrinjice zaupanja. V sklopu tega koraka v šoli izvedejo »talk show« ter pogovore strokovnjakov z učenci. Pri žrtvah delajo na okrepitvi samozaupanja in jo naučijo reči NE brez agresije. Spodbujajo jih, naj se obrnejo na odraslo osebo. Pri tistih, ki izvajajo nasilje, spodbujajo proces spreminjanja obnašanja na osnovi razumevanja občutja drugih. Prav tako mu dajo možnost zaupanja odraslim. Opazovalce naučijo reči NE in tega, da ne podpirajo nasilja, temveč da se obrnejo na prvo odraslo osebo.

Peti korak govori o sodelovanju učencev pri aktivnostih šole, kjer vsi skupaj sodelujejo pri ustvarjanju sistema, v katerem se nasilje ne dovoljuje. Učenci si med seboj pomagajo, če opazijo, da se dogaja nasilje med vrstniki, oziroma poiščejo pomoč odrasle osebe. Eden izmed zelo učinkovitih elementov zaščitne mreže je tako imenovano mentorstvo, kjer starejši učenec prevzame skrb za mlajšega učenca in mu pomaga. Pomembne pa so tudi tiste dejavnosti zaščitne mreže, znotraj katerih otroci vzpostavljajo pozitivne odnose in se povezujejo s svojimi učitelji. To pa omogoča lažje reševanje morebitnih problemov. Te dejavnosti so na primer šport, družabne igre, fotografiranje varnih in nevarnih prostorov v šoli, delovanje šolskega radia, ki se ukvarja s tematiko medvrstniškega nasilja, sodelovanje učencev, ki se pogosto vedejo nasilno ali se znajdejo v vlogi žrtve, v različnih glasbenih ali gledaliških skupinah.

Šesti korak je učenje ustreznega odgovora oziroma reakcije zaščitne mreže. To pomeni, da otroci vedo, na koga se lahko obrnejo po pomoč, da zaupajo odraslim ter da ti odrasli omogočajo pravočasne in konkretne odgovore na potrebe vseh učencev.

Sedmi, zadnji korak pa je, da učenci uvidijo možnosti in se počutijo bolj zaščitne kot ob vključitvi v program. Stanje se spremlja z različnimi anketami, vprašalniki in intervjuji, šola tudi sama spremlja in dokumentira napredovanje. Nujni so redno delo, delavnice, igre vlog in preventiva na tem področju.

(Unicef: Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki)

Prilagam sliko, ki sem ju posnela na hodniku pri glavnem vhodu »varne šole«.

Slika 1.4 Pravila "Varne šole" 2013/2014 (moja fotografija)

Slika 1.5 Razredna pravila in ravnanja ob nasilju v »varni šoli« (moja fotografija)

2 PROBLEM

Za obravnavo teme vrstniškega nasilja sem se odločila na podlagi Unicefovega projekta »Varna šola« v osnovni šoli, ki ne želi biti imenovana. Izvajanje omenjenega programa se mi je zdel primer dobre prakse v preprečevanju nasilja med vrstniki.

Aprila 2010 sem za maturitetno raziskovalno nalogo pri predmetu psihologija izvedla raziskavo o vrstniškem nasilju na šestih srednjih in osnovnih šolah. Med njimi je bil tudi 9. razred zgoraj omenjene osnovne šole, kjer so prav vsi učenci in učenke menili, da v njihovi šoli prihaja do fizičnega nasilja, poleg tega pa je v meni že takrat vzbudilo zanimanje to, da učenke nikoli niso bile žrtve, povzročiteljice ali nosilke obeh vlog. Zato me je še bolj zanimalo, kakšna je situacija nekaj let kasneje, predvsem pa sta me zanimala odličen program »Varna šole« ter njegov vpliv na šolo. Toda ker se teorija včasih v praksi ne uresniči, sem hotela preveriti, ali so šole, vključene v program »Varna šola«, res varne.

Za problematiko nasilja in Unicefov projekt »Varna šola« sem izvedela v pogovoru s socialno delavko v prej omenjeni neimenovani šoli. Celoten kolektiv šole, vsi učenci in njihovi starši so se dve leti izobraževali v programu »Povej! Spregovorimo o nasilju«, ki deluje preventivno in preprečevalno. Učitelji in ostali zaposleni v tej osnovni šoli so skozi dve leti dobili znanja o tem, kako reagirati, ko se pojavi nasilje, kako ozaveščati otroke o nasilju in pravilnem ravnanju v primeru nasilja, kako voditi razgovor v smeri, da se umiri otrok, ki je povzročil nasilje, ter da se umiri otrok, ki je bil žrtev. Najbolj so poudarili vloge otrok, ki so ob pojavu nasilja opazovalci, saj so ti najpomembnejši pri ukrepanju in preventivi. Prav oni so namreč tisti, ki nasilje opazujejo, spodbujajo, se vanj celo vključijo ali pa ravnajo pravilno in ga v konfliktnem trenutku takoj preprečijo. Pomembni sta tudi krepitev in asertivnost žrtve, torej sposobnost žrtve, da se zna postaviti zase in reči: »Ne!«. Prav tako niso v programu »Varna šola« pozabili na starše otrok, s katerimi so se redno srečevali na delavnicah in roditeljskih sestankih, kjer so govorili o vzgojnih metodah in ukrepih, ter na ostale zaposlene v šoli - hišnike, čistilke, kuharice - kot prve odrasle osebe, na katere se lahko učenci na določenem mestu obrnejo v primeru nasilja.

(po intervjuju z Aljo Otavnik in Unicef: Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki)

Njihove metode, strategije, izkustvene delavnice se mi zdijo zelo zanimive. Opazila sem, da je njihovo delovanje zelo strukturirano in organizirano. Videti je bilo, da imajo dodelane sisteme ravnanja in da so problemu vrstniškega nasilja posvetili veliko časa in truda. Treba se je

zavedati, da vpeljati program v šole ter vključiti zaposlene, učence in njihove starše, terja več let in ne poteka od danes do jutri. Če želimo pozitivne učinke, moramo za maksimalno delovanje programa vpeljati in zasidrati v razmišljanje, obnašanje in življenje otrok ter ostalih v šoli.

Kljub temu da je ogromno teorije o nasilju na splošno in nasilju med vrstniki, veliko je tudi člankov, seminarskih in diplomskih nalog, sem ugotovila, da je (pre)malo poudarka na konstruktivnem preprečevanju in preventivi. Celoten sistem in metode preprečevanja nasilja v »varni šoli« so me navdušili in si zaslužijo pozornosti ter predstavitve.

V raziskavi, ki sem jo opravljala, me je zanimalo, kakšen je program »Varna šola«, raziskovala sem njegov vpliv na učence, strokovne delavce; opazovala, kako ga doživljajo in kakšne izkušnje imajo z njim. V raziskavi sem potrebovala kontrolno skupino, zato sem v sodelovanje povabila še šolo brez naziva »varna šola«, ki pa ni želela biti poimenovana. Tako sem lahko šoli med seboj primerjala in potrdila, ali je program »Varna šola« dosegel svoj namen. Lahko bi spoznala še drugačne, nove načine preprečevanja in reševanja nasilja med vrstniki ali celo ugotovila, da šola brez naziva deluje bolje od šole z nazivom.

Motivi za raziskovanje so še izboljšati trenutno dejavnost in stanje v zgoraj omenjenih šolah ter spoznati čim več različnih načinov preprečevanja nasilja in reševanja težav z nasiljem. Z nalogo sem se seznanila z osnovnimi značilnostmi problema in z razmerami v »varni šoli« ter v šoli brez tega naziva in se poglobila v natančnejše raziskovanje, ki bi lahko pripomoglo k izboljšanju preprečevanja nasilja in pomoči udeleženi v nasilju. Šolama bom omogočila, da dobita vpogled v situacijo in posledično možnost ohranjanja stanja oziroma spremembe stanja ter morebitne uvedbe novih načinov preventive in preprečevanja nasilja. Ker naj bi bila »varna šola« primer dobre prakse, bi se lahko uspešnih načinov in metod reševanja posluževale tudi druge šole po Sloveniji.

2.1 Raziskovalna vprašanja

Vprašanja so razdeljena v dva sklopa. Prvi sklop vprašanj je namenjen učencem izžrebanih oddelkov tretje triade. Drugi sklop vprašanj pa je namenjen svetovalni službi obeh šol - trem pedagoginjam, dvema psihologinjama in socialni delavki.

1. SKLOP

Pri učencih in učenkah me je zanimalo, ali učenci in učenke v obeh šolah poznajo program »Varna šola« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«. Želela sem izvedeti, ali je v »varni šoli« manj nasilja kot v šoli brez tega naziva ter katerega nasilja je v obeh šolah največ. Zanimalo me je, ali v »varni šoli« zaradi programa več poročajo o nasilju kot v šoli brez tega naziva in kaj otroci naredijo, ko pride do nasilja. Želela sem ugotoviti, ali se opazovalci v »varni šoli« v primeru nasilja res obrnejo na prvo odraslo osebo, ki je v bližini, saj je to ena najpomembnejših sprememb, ki naj bi jo program prinesel. Poleg tega je zelo pomembno in me zanima, ali se žrtve v »varni šoli« znajo postaviti zase in povzročiteljem reči *ne*. V obeh šolah sem želela izvedeti, kako otrokom ob nasilju pomagajo učitelji, razredniki in svetovalna služba ter katere metode in načine reševanja problema nasilja uporabljajo. Preverila sem, kako so otroci zadovoljni s pomočjo, ki jo prejmejo. Program »Varna šola« zahteva, da imajo delavnice in pogovore na temo nasilja, z anketo pa sem ugotavljala, katera šola jih ima več, kaj delajo na delavnicah ter ali se na delavnicah in v pogovorih česa naučijo.

2. SKLOP

V intervjujih sem želela izvedeti, ali svetovalne delavke zaznavajo nasilje v šoli, katere oblike pomoči nudijo učencem in staršem ter katere metode uporabljajo pri delu. Zanimalo me je, ali krepijo asertivnost učencev, saj to pomaga pri uspešnemu preprečevanju nasilja, če je otrok v vlogi žrtve ali opazovalca. Želela sem izvedeti, kakšno vlogo imajo vsi zaposleni, saj je v »varni šoli« pomembno dejstvo, da sodelujejo vsi zaposleni ter da se otroci ob nasilju lahko obrnejo po pomoč tako k hišniku ali k čistilki kot k učiteljici, ravnatelju in ostalim. Vsi morajo znati reagirati, saj so se za to izobraževali dve leti. Zanimalo me je, ali v obeh šolah izvajajo preventivo, kjer sem hotela še bolj podrobno izvedeti vse o »varni šoli« (kaj počnejo v okviru tega programa) ter spoznati nove oblike preventive in programe, ki jih šoli izvajata. Vprašala sem jih, ali se poslužujejo izkustvenih delavnic in/ali iger vlog ter podobno. Na koncu pa sem jih povprašala o zadovoljstvu z delom na temo vrstniškega nasilja in željah ter idejah po čem novem, inovativnem, potrebnem za dobro delovanje šole.

2.2 Hipoteze

- H 1: Učenci v »varni šoli« se v razredu bolj počutijo kot učenci v šoli brez tega naziva.
- H 2: V »varni šoli« je manj nasilja kot v šoli brez tega naziva.
- H 3: V obeh šolah je najbolj pogosto psihično nasilje.
- H 4: V šoli brez naziva je v nasilnem ravnanju udeleženi več učencev in učenk kot v »varni šoli«.
- H 5: Učenci v »varni šoli« pogosteje poročajo o nasilju kot učenci v šoli brez tega naziva.
- H 6: Otroci v »varni šoli« za nasilje povedo prvi odrasli osebi.
- H 7: Žrtve v »varni šoli« menijo, da se znajo postaviti zase in reči *ne*.
- H 8: Učenci in učenke v »varni šoli« pogosteje pomagajo ustaviti trpinčenje med učenci.
- H 9: V »varni šoli« imajo več delavnic in pogovorov na temo nasilja kot na šoli brez tega naziva.
- H 10: V obeh šolah učenci menijo, da se na delavnicah naučijo, kako preprečiti nasilje.

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna in kvantitativna. Skušala sem ugotoviti katere metode in načine dela uporabljata obe šoli in ali so ti načini dela dovolj koristni pri reševanju nasilja. To sem si zastavila tako, da sem na obeh šolah opravila individualne intervjuje (Mesec 2009: 214) s šolskimi svetovalnimi delavkami. Nato pa sem učencem razdelila ankete, z namenom da izvem, kako nasilje v šoli doživljajo otroci sami in kako program vpliva nanje. Šoli sem na koncu med seboj primerjala, iskala podobnosti, razlike, prednosti, slabosti "varne šole" in osnovne šole brez tega naziva.

3.2 Teme kvalitativnega raziskovanja

Teme kvalitativnega raziskovanja so naslednje:

- Program »Varne šole« (ali poznajo program, kako deluje, vloga svetovalnih delavk v programu, spremembe pred in po programu...).
- Oblike nasilja (kakšno nasilje se pojavlja, katero je v porastu, kako se oblike nasilja spreminjajo s starostjo otrok in s spolom otrok...).
- Pogostost nasilja (koliko nasilja je na šoli, ali nasilje raste ali pada, kako se pogostost nasilja spreminja s starostjo otrok in s spolom otrok...).
- Znaki in posledice otrok (ali zaznavajo, prepoznajo znake žrtev, povzročiteljev...).
- Oblike pomoči (kako ukrepajo ob nasilju, kako pomagajo udeleženi v nasilju...).
- Metode/načini dela (kako delajo z otroci, ali se poslužujejo pogovorov, delavnic, iger vlog, mediacije, krepijo otroke, delajo na asertivnosti otrok...).
- Oblike preventiv (razni programi, izkustvene delavnice za otroke, ali imajo dovolj preventive na šoli...).
- Vloga opazovalca (ali dajo opazovalcem kakšno posebno vlogo, kaj jih učijo...).
- Zadovoljstvo s svojim delom (kaj menijo o svojem delu, ali so (ne)zadovoljne, kaj si želijo, potrebujejo za uresničitev idej...).

3.3 Spremenljivke kvantitativnega raziskovanja

Spremenljivke kvantitativnega raziskovanja, vprašanja in modalitete (možni odgovori, s katerimi lahko na vprašanja odgovorimo) so nakazani v naslednji tabeli:

IME SPREMENLJIVKE	INDIKATOR	MODALITETA
Oblike nasilja, ki se pojavljajo na šolah	Obkroži, katero nasilje je po tvojem mnenju najbolj pogosto? Če si bil(-a) že kdaj v vlogi žrtve, povzročitelja ali nosilca obeh vlog, kakšno nasilje se ti je pripetilo oziroma, kakšno nasilje si izvajal(-a)?	Telesno, psihično, besedno, spolno, spletno nasilje, ekonomsko nasilje
Pogostost nasilja na šoli	Ali meniš, da se na šoli dogaja nasilje? Si bil(-a) že kdaj priča nasilju v šoli?	Da Ne Ne vem
Število žrtev, povzročiteljev in nosilcev obeh vlog	Si bil(-a) že kdaj tudi sam(-a) žrtev nasilja, povzročitelj ali nosilec obeh vlog?	Da, bil(-a) sem oboje. Da, bil(-a) sem žrtev. Da, bil(-a) sem povzročitelj. Ne, nisem bil(-a) nič od naštetega.
Ravnanje otrok, ko so videli nasilje	Kaj si naredil(-a), ko si videl(-a) nasilje? Si že kdaj povzročitelju nasilja rekel(-la), da tega ne sme početi? Kako pogosto po tvojem mnenju drugi učenci pomagajo ustaviti nasilje med učenci?	Obrnil(-a) sem se stran in odšel(-la), saj to ni moja stvar. Nič nisem naredil(-a), vendar mislim, da bi lahko pomagala. Še sam(-a) sem sodeloval(-a) pri trpinčenju. Pomagal(-a) sem žrtvi tako, da: npr. <i>sem šel povedati starejši osebi</i> . Drugo. Ne, nikoli, saj se ga bojim. Ne, ker to ni moja stvar. Da, tako da: npr. <i>sem rekla, naj me pusti na miru!</i> Drugo. 1, 2, 3, 4, 5
Ravnanje otrok, ki so bili žrtve	Kaj si storil(-a), če si bil(-a) v vlogi žrtve?	Bilo me je strah, zato nisem ničesar naredil(-a) in nikomur povedal(-a). Povedal(-a) sem: npr. <i>staršem</i> . Povzročitelju sem odločno rekel(-la), naj neha. Povzročitelja sem napadel(-la). Drugo.
Zoperstavljanje nasilju	Ali misliš, da se znaš zoperstaviti nasilju? Si že kdaj povzročitelju rekel(-la), da tega ne sme početi?	Ne. Da, tako da: npr. <i>rečem povzročitelju naj neha</i> . Ne vem. Ne, nikoli, saj se ga bojim. Ne, ker to ni moja stvar. Da, tako da: npr. <i>sem rekla, naj me pusti na miru!</i> Drugo.
Poročanje o nasilju	Ali veš h komu na šoli se lahko obrneš, če pride do nasilja? Ali komu zaupaš, da je prišlo do	Da, k: npr. <i>učiteljem</i> . Ne. Da, zaupam: npr. <i>staršem</i> .

	nasilja? Kako misliš, da vpliva na nasilje to, če nekomu poveš, da so te trpinčili?	Ne, ne zaupam nikomur. Nasilje se konča. Nasilje se zmanjša. Nasilje ostane isto. Nasilje se poveča. Drugo.
Razlogi ne-poročanja o nasilju	Če nobenemu ne zaupaš obkroži, zakaj ne.	Ker me je strah. Ker me je sram. Ker ne zaupam dovolj. Ker nočem, da kdorkoli izve. Ker nočem tožariti. Ker hočem sam(/-a) rešiti situacijo. Drugo.
Pomoč učiteljev in svetovalne službe ob nasilju	Ali učitelji in razredniki pomagajo, kadar pride do nasilja oziroma, kadar jim zaupaš, da je prišlo do nasilja? Ali svetovalne delavke pomagajo, kadar pride do nasilja?	Ne. Da, tako da: npr. <i>jih pomirijo, se pogovorijo, jih ločijo.</i> Ne vem.
Zadovoljstvo s pomočjo učiteljev in svetovalne službe ob nasilju	Ali si zadovoljen s pomočjo učiteljev, razrednikov in svetovalne službe?	1, 2, 3, 4, 5
Počutje v razredu	Kako se počutiš v razredu? Kako se razumeš s sošolci? Kako se razumeš s učitelji? Kaj misliš, da lahko ti narediš, da bo v tvojem razredu manj nasilja?	1, 2, 3, 4, 5 Npr.: <i>Da smo prijatelji.</i>
Poznavanje projekta »Varne šole«	Ali si že slišal (/a) za program »Varne šole«?	Da. Ne. Ne vem.
Pogovori o vrstniškem nasilju	Se pri pouku in razrednih urah pogovarjate o nasilju?	Da. Ne. Ne vem.
Delavnice o vrstniškem nasilju	Ali imate v šoli kakšne delavnice na temo nasilja med vrstniki? Opiši, kako te delavnice potekajo in kaj delate na njih. Ali se na delavnicah naučiš kaj novega? Če se na delavnicah naučiš kaj novega, opiši kaj.	Da. Ne. Ne vem. Npr.: <i>Pogovarjamo se, da moramo povedati, če se nasilje zgodi.</i> 1, 2, 3, 4, 5 Npr. <i>Naučim se, zakaj so nekateri otroci nasilni.</i>
Spol	Napiši, katerega spola si	Moški, ženska

Tabela 3.1 Spremenljivke kvantitativnega raziskovanja

3.4 Merski instrumenti

Uporabila sem individualne intervjuje za šolske svetovalne delavke, ter ankete za učence. Za pomoč pri intervjuvanju sem imela vnaprej pripravljene spiske vprašanj (vodila za intervju), ki služijo kot oporne točke oziroma teme, ki sem se jih v pogovoru dotaknila (Mesec 2009: 240). Pogovore sem snemala, oziroma sem si na željo dveh svetovalnih delavk iz šole brez naziva, odgovore zapisovala med pogovorom.

Pri anketah sem uporabila standardizirane vprašalnike z odprtimi in zaprtimi (alternativnimi (da / ne), izbirnimi (med več možnimi odgovori izbereš le enega), stopnjevanimi (zadovoljen / niti zadovoljen niti nezadovoljen / nezadovoljen / zelo nezadovoljen)) vprašanji (Mesec 2009: 244).

3.5 Opredelitev enot raziskovanja

Na »varni šoli« sem opravila intervjuje s socialno delavko, pedagoginjo in psihologinjo. V šoli brez tega naziva pa z dvema pedagoginjama in psihologinjo.

Podatke sem zbrala z enostavnim slučajnostnim vzorcem razredov (Mesec 2009: 146). Učence sem zbrala tako, da sem naključno žrebala po en oddelek od 7. do 9. razreda. Na listke sem napisala črke (oddelke razredov) od a do c in jih nato za vsako šolo posebej žrebala. Žrebala sem naslednje razrede tretje tirade: 7. a, 8. c in 9. b na šoli brez naziva, in 7. a, 8. c in 9. a na »varni šoli«. V anketi so sodelovali učenci izžrebanih razredov, ki so prinesli soglasja staršev. Zato lahko tudi rečemo, da so podatki izbrani priložnostno oziroma priročno (Mesec 2009: 153), saj so v poštrev prišli le tisti učenci, ki so prinesli soglasje staršev, da lahko sodelujejo v raziskavi.

V »varni šoli« je bilo zbranih 64 učencev: 21 učencev v 7. razredov, 22 v 8. razredu in 21 v 9. razredu, v šoli brez tega naziva pa 32 učencev: 6 učencev iz 9. razreda, 7 učencev iz 8. razreda in 20 učencev iz 7. razreda. V naslednji tabeli so učenci ločeni po spolu:

Spol	Število	%	Spol	Število	%
Moški	19	40,63	Moški	32	50
Ženski	13	59,38	Ženski	32	50
Skupaj	32	100	Skupaj	64	100

Tabela 3.2 Ločenost učencev glede na spol

3.6 Načrt zbiranja podatkov oz. empiričnega gradiva

Podatke sem na obeh šolah zbirala od marca do junija 2014.

Svetovalne delavke so mi po dogovoru sporočile uro in datum izvedbe intervjuja glede na svoj urnik in obveznosti. Intervjuji s svetovalnimi delavkami so potekali individualno in neposredno v njihovih pisarnah. Vodila sem jih jaz. Vprašanja so se prilagajala poteku pogovora in se tako spreminjala, dodajala, ter opuščala.

Anketo sem na »varni šoli« izvedla v sredo, 14. 5. 2014 in petek, 16. 5. 2014. Na šoli brez naziva pa v petek 23. 5. 2014 in v petek 30. 5. 2014. Na šoli brez naziva sem dolgo čakala soglasja staršev za sodelovanje njihovih otrok v raziskavi, zato se je vse skupaj malo zavleklo. Ker niso vsi otroci prinesli podpisana sodelovanja, je vzorec v primerjavi z vzorcem »varne šole« tudi toliko manjši. Med izpolnjevanjem anket sem bila z učenci v razredu in prispevala k pozitivnemu vzdušju. Če česa niso razumeli in so potrebovali pomoč, sem jim pomagala. Vsako vprašanje sem na glas prebrala in pojasnila, če je bilo potrebno.

3.7 Načrt obdelave gradiva

3.7.1 Kvalitativna raziskava

Za pridobljene podatke s pomočjo individualnih intervjujev sem naredila opisno analizo, razčlenila sem opise in določila enote kodiranja.

Proces je potekal v naslednjih fazah:

1. Urejanje gradiva:

Intervjuje, ki sem jih snemala s snemalnikom zvoka, sem transkriptirala. Dve svetovalni delavki nista želeli biti snemani, zato sem si vprašanja in odgovore zapisala in jih nato pretipkala na računalnik. Intervjuji so priloženi v prilogi.

2. Določitev enot kodiranja (klasificiranje):

V intervjujih sem nato poiskala vse kode in jih razdelila pod skupne teme in podteme. Razdelila sem jih v razpredelnico. Za več si pogledjte v prilogi.

3. Osno kodiranje - urejanje pojmov v hierarhijo :

Nato sem vse kode uredila v hierarhijo in pojme hierarhično razdelila pod vsako temo. Osno kodiranje si lahko preberete v prilogi.

4. Poskusna teorija:

Iz obdelave sem poskušala izpeljati svojo teorijo, ugotovitve, ki so podprte z mojimi izjavami oziroma mišljenji ter izjavami svetovalnih delavk.

3.7.2 Kvantitativna raziskava

Pri anketah sem uporabila kvantitativno obdelavo podatkov. Uporabila sem tehniko ročne obdelave (črtkanje), ter računalniški program Excell 2007. Na koncu sem za vsako šolo posebej naredila tabele in grafikone, ki sem jih nato med seboj primerjala in pojasnila. Vprašanja so bila izbirna, torej za obkroževat različne možnosti (a, b, c, d) ali pa določiti vrednost (npr. 1 je zelo redko, 5 pa redno). Nekatera vprašanja pa so bila odprtega tipa, kjer so se morali učenci razpisati. Izjema so vprašanja po spolu in razredu.

Za še bolj natančne rezultate, sem izračunala odstotke, povprečja, standardne napake, odklone in z - vrednosti. Natančnejša analiza je v nadaljevanju, ter v prilogah.

3.8 NAČRT DESIMINACIJE REZULTATOV

O rezultatih bom poročala v obliki diplomske naloge. Ugotovitve bom predstavila na zagovoru diplomske naloge ter zaposlenim v obeh šolah. Prav tako me je za vpogled rezultatov zaradi zanimanja prosila prevajalka in Alja Otavnik iz Unicefa.

3.9 ČASOVNO-TERMINSKI NAČRT

Pisanje naloge mi je vzelo približno 10 mesecev. Od oktobra 2013 naprej sem prebirala knjige, iskala vire na internetu in hkrati zapisovala teorijo. Med prakso od 2. do 13. 12. 2013 sem se seznanila z nasiljem na šoli, se oglasila pri pedagoginji – vodji programa na osnovni šoli z nazivom »varna šola«, zbirala podatke, se posvetovala z mentorico in metodologinjo, ter naredila okvirni načrt raziskave. Februarja sem odšla na Unicef v Ljubljani in opravila pogovor z Aljo Otavnik, kjer sem izvedela vse o programu. V stik sem prišla še s pedagoginjo na šoli brez naziva, in tako aprila in maja izvedla raziskavo ter intervjuje v obeh šolah. V juniju in juliju sem začela z analizo empiričnega dela.

Potrebovala sem snemalnik, ki ga imam na telefonu. Prostor izvedbe so bili razredi različnih oddelkov na obeh šolah ter pisarne svetovalnih delavk. Denar sem potrebovala za kopiranje

soglasij o sodelovanju ter za kopiranje vprašalnikov in anket. Prav tako sem morala plačati prevod in lektoriranje. V začetku julija sem poslala rezultate svetovalni službi na obeh šolah. Pripomočki so bili vprašalniki, računalnik, viri iz interneta, različna literatura, članki ter diplomske naloge. Pri pisanju diplomske naloge pa so bili pomembni tudi čas, vztrajnost, potrpežljivost, dobra volja, radovednost in delavnost. Izvajalec in nosilec celotne raziskave sem jaz, pomagali pa sta mi mentorica in metodologinja. Nosilci so vse osebe, ki bodo nalogo prebrale.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1 Kvalitativni del

Najprej naj predstavim svetovalne delavke, s katerimi sem opravila intervjuje:

- Oseba A je pedagoginja E., ki dela v osnovni šoli brez naziva,
- Oseba B je pedagoginja M., ki dela v osnovni šoli brez naziva,
- Oseba C je psihologinja, ki dela v osnovni šoli brez naziva,
- Oseba D je pedagoginja, ki dela v »varni šoli«,
- Oseba E je socialna delavka, ki dela v »varni šoli« in
- Oseba F je psihologinja, ki dela v »varni šoli«.

4.1.1 Pogostost nasilja

4.1.1.1 Količina

Pri količini so svetovalne delavke različnega mnenja – od tega, da ga **ni veliko** (*Ni veliko nasilja. - A1*), pa do tega, da se z nasiljem srečujejo **dvakrat na teden** oziroma **trikrat na teden** (*Približno tri na teden. - B2; ...v tem tednu sem dvakrat reševala - F3*). Večina svetovalnih delavk, ni znalo točno povedati, s koliko nasilja se srečujejo, saj so mnenja, da je pogostost nasilja **odvisna od situacije** (*Zelo odvisno od dneva do dneva, od tedna do tedna. - B1; Kakšen teden ni nobenega, kakšen teden kaj več. - C2; Zelo različno - F2; kakšen teden je lahko zelo miren, lahko pa se v kakšnem tednu pojavi več nasilja... - F4*), ter **odvisna od tega, koliko otroci povedo**, da se je nasilje zgodilo (*Odvisno od tega, koliko izvemo. - C1; Odvisno je od tega koliko pride ven. - C46; ... je bolj prikrito in bolj trdovratno, saj ga težje odkrijemo. - D11; Nasilje je, odvisno je pa od tega, ali otroci potem zanj povedo ali ne. - E4; ne vem, ali zato ker ga ni, ali ker nočejo povedat. - E38*).

4.1.1.2 Rast nasilja

Le ena svetovalna delavka je mnenja, da na splošno **nasilje raste** (*Ga je konstantno ali celo kaj več. - B5*). Ostale pa menijo, da predvsem **raste psihično nasilje** (*Psihičnega pa je tudi kar nekaj, vendar je zelo skrito. - B8; ...veliko tega prikritega nasilja... - D4; Veliko je žalitev, groženj...Tega je na splošno v porastu. - D6; V porastu je druga oblika, predvsem spletno in posledično psihično nasilje. - D10;... pojavlja veliko psihičnega nasilja. - F15*), opažajo pa tudi zelo veliko **rast spletnega nasilja** (*...novo spletno nasilje... - A4; ...spletno vsekakor, smo že imeli take primere s Facebookom. - B13; ...stvar moderne dobe, zato je tega tudi več. - B14; Sedaj je v porastu spletno nasilje, na primer slikanje s telefoni in pošiljanje slik okoli. - C14; K temu prispeva tudi Facebook in ves internet, ter te komunikacije, ki se dogajajo tudi*

izven šole preko interneta, Facebook-a in prihaja do nasilja in potem se to nadaljuje v šoli skozi različna obračunavanja... - D7; V porastu je druga oblika, predvsem spletno in posledično psihično nasilje. - D10; Tej otroci najbrž niti nimajo nekih fizičnih kontaktov z drugimi otroci v popoldanskem času, ker živijo bolj v nekem virtualnem svetu. - D12).

Večina svetovalnih delavk je mnenja, da na splošno **nasilje upada** (...v primerjavi z lanskim šolskim letom manj nasilja. - D1; v primerjavi z lanskim šolskim letom pada, saj smo lani imeli veliko več nasilja. - F5; Letos smo si oddahnili, smo bili zadovoljni, ker je upadlo. - F7). Predvsem pa po njihovem mnenju **upada fizično nasilje** (Fizično nasilje je lažje. Ni nekih grozних preteпов. - B7; Nekega hudega fizičnega nasilja ni toliko... - B18; Fizičnega nasilja ni toliko kot je psihičnega. - D5; Fizičnega je manj. - D8).

Kar nekaj svetovalnih delavk je mnenja, da nasilje ne pada in ne raste, ampak da je vedno prisotno. Menijo, da je nasilje **konstantno** prisotno (v zadnjih treh letih od kar delam konstantno isto. - A2; Nagajanje med učenci je bilo, je in bo. - A52; Manj ga ni. - B3; Ga je konstantno ali celo kaj več. - B5; Pridejo tudi takšni, ki redno hodijo in so pri njih stvari bolj zapletene. - C3; Nasilja na splošno ni manj. - D9; ...ne manj in ne več. - E3; ravno pred petimi minutami, sta bila tukaj dva učenca in oče enega od učencev, ter učitelj, ker se je med učencema pojavilo nasilje. - F1).

4.1.1.3 Dejavniki vplivanja na pogostost nasilja

Naštele so tudi nekaj dejavnikov vplivanja na pogostost nasilja. Omenile so, da na količino nasilja vplivajo **generacije otrok**. Nekatero generacijo po njihovih besedah namreč izstopajo po izvrševanju nasilja (Vedno pride v generaciji nekaj takšnih otrok, ki sprožajo več konfliktov. - B4; ...med seboj tudi generacije različne. - D2; Imeli smo problematične devete razrede, ki so sedaj zapustili šolo, tako da je tega manj. - D3; Bila je takšna generacija, še posebej 9. razredi. - F6; Tej otroci najbrž niti nimajo nekih fizičnih kontaktov z drugimi otroci v popoldanskem času, ker živijo bolj v nekem virtualnem svetu. - D12; Moram omeniti, da tudi dve leti nazaj je bilo manj, lanska generacija pa je prav štrlela ven. - F8; ...otroci so bili taki impulzivni, hitro so reagirali, imeli so malo samokontrole in potem na kup se dobi par takšni in je. - F9). Vpliva tudi **ozaveščanje otrok** (...se o tem veliko govori... - B6; Učenci so tudi bolj odprti, saj se o tem veliko govori. - C6; Spodbujamo k temu, da se pove, če pride do kaj takega... - C7; Po programu se nam je zdelo celo, da je več nasilja. - E72; Ko smo bili na začetku v tem projektu in smo imeli izobraževanja, ki so jih potem učitelji posredovali učencem v razredu, imeli smo delavnice in tako naprej, smo kar naenkrat imele polne pisarne otrok. - F70) in **razlikovanje med »težjim« in »lažjim« nasiljem** (...treba ločiti med tistim

»normalnim«, ko gre za odraščanje in med tistim težjim, hudim, ko gre za hudo žaljenje – dejansko za pravo psihično nasilje. - B9; Hujšega nasilja ni več toliko kot ga je bilo. - C4; ...več je manjšega nasilja. - C5; Takrat so (ko sem začela delati) na primer ukradli redovalnico in jo zažgali, poškodovali so avte na parkirišču, kadili po šoli... - C9; ...manjšo nasilje pa je sedaj – verbalno nasilje, zmerjanje... - C10). Razlikovanja med »lažjim« in »težjim« nasiljem se poslužujejo le svetovalne delavke iz osnovne šole brez naziva. Z razlikovanjem se sama ne strinjam, saj ne more nihče razen žrtve povedati, kaj je nasilje in kako močno je. Prav tako pa vsi vemo, da je lahko psihično nasilje hujše od fizičnega nasilja.

4.1.2 Nasilje

4.1.2.1 Oblike nasilja

Po mnenju otrok, je na osnovni šoli brez naziva najbolj pogosto fizično nasilje. Svetovalne delavke sicer omenjajo **fizično nasilje** (v ospredje vstopa fizično med fanti, kot na primer porivanje, rukanje, brcanje...- D17; bolj v ospredju tale 4. razred, kjer se pojavlja fizično nasilje. - F14; pri tem psihičnem nasilju opažamo, da ga na nižji stopnji ni, saj je prisotno fizično nasilje. - F16), vendar kot smo spoznali že v prejšnji točki, ta oblika nasilja upada. Fizično nasilje je bolj pogosto pri mlajši učencih, kot pri starejših. Iz pogovorov s svetovalnimi delavkami lahko sklepam, da mlajši otroci na konflikte reagirajo bolj v afektu, med tem ko starejši otroci delujejo bolj preračunljivo in imajo bogatejši besedni zaklad.

Tudi psihologinja iz »varne šole« meni, da na obliko nasilja vpliva **starost otrok** (...bolj v ospredju tale 4. razred, kjer se pojavlja fizično nasilje. - F14; ...pri tem psihičnem nasilju opažamo, da ga na nižji stopnji ni, saj je prisotno fizično nasilje... - F16; Mlajši otroci drugače reagirajo in drugače pokažejo. - F17). O spreminjanju agresivnosti in agresivnih vedenj v razvojnih dobah otroka pišem tudi sama v teoretičnem delu, kjer si lahko več preberete.

Psihičnega nasilja je po mnenju svetovalnih delavk veliko (Psihičnega pa je tudi kar nekaj, vendar je zelo skrito. - B8; Psihičnega nasilja je veliko. - B15; največ psihičnega... - D16; psihičnega (je) več, vendar se ga težje odkrije. - E8; ...pojavlja veliko psihičnega nasilja. - F15; ... v njenem imenu profil, in v njenem imenu, torej, kot da ona piše, pisali grde stvari drugim sošolcem, učencem na šoli. Ona pa nič ni vedela, le počasi so jo vsi začeli izločati iz družbe. - F40), nova oblika nasilja, ki je v velikem porastu pa je **spletno nasilje** (...novo spletno nasilje... - A4; ...spletno vsekakor, smo že imeli take primere s Facebookom. - B13; ...smo imeli in je bilo prav grdo. - F39; so eni puncji, katera edina v razredu ni imela Facebooka, naredili v njenem imenu profil, in v njenem imenu, torej, kot da ona piše, pisali

grde stvari drugim sošolcem, učencem na šoli.- F40; V 9. razredu smo imeli tak primer, ko so slikice dajali na internet, fotografije preurejali. - F45). Pedagoginja M. iz osnovne šole brez nasilja, pa se s spletnim nasiljem še ni srečala in z njim **nima izkušenj** (*Jaz te izkušnje še nisem imela.* - B43).

Psihologinja iz »varne šole« opozarja, da se **otroci ne zavedajo posledic** spletnega nasilja (*...velika stvar, vendar se tega otroci ne zavedajo.* - F43).

Verbalno nasilje se najbolj pogosto po mnenju otrok dogaja na »varni šoli«, svetovalne delavke pa menijo, da je prisotno na obeh šolah. Večkrat so ga celo omenile svetovalne delavke iz osnovne šole brez naziva (*Največ je verbalnega nasilja.* - A7; *...otroci ne znajo komunicirati med seboj.* - B17; *...največ verbalnega nasilja.* - C15; *...tudi odrasli nismo dovolj zgledni.* - C16; *včeraj sem reševala problem z eno deklico, ker jo zafrkavajo, da je Bosanka.* - F19).

Dotaknila sem se tudi najbolj tabuizirane in delikatne teme, ki se je očitno izkazala resnično kot taka. S **spolnim nasiljem** se svetovalne delavke na šoli še niso srečale, **nimajo izkušenj**, oziroma so mnenja, da ga ni (*neko težje spolno nasilje še nisem doživela.* - B48; *... Mislim, da ga ni.* - F46; *Ne spomnim se, da bi kaj takega reševali.* - F50). Ko pa sem nadaljevala z vprašanji in iskanjem resničnih odgovorov pa sem ugotovila, da se na šolah pojavlja **otipavanje** (*...otipavanje...* - C45; *...dogaja med vrstniki bolj spolno nasilje v smislu otipavanja.* - E34; *vendar to se zgodi mimogrede.* - F47), **porivanje drug v drugega** (*...fantje porivajo v punce in da puncam to ni všeč...* - B49), imeli so primer **oponašanja gibov**, ki so jih otroci videli pri starejših (*...mlajši otroci doma videli kake kasete in posnetke in so potem v šoli oponašali te gibe, kar je sprožalo neprijetnost, nemir v razredu.* - C39), **snemanja s telefoni** (*...snemanje s telefonom...* - C43) in razna **kukanja v straniščih** (*...kukanje na WC-ju...* - C44).

Na »varni šoli« pa se je pojavila celo nova oblika nasilja. Socialna delavka je sama z ostalima svetovalnima delavkama, po nekajkratnih podobnih incidentih, začela raziskovati ter skupaj z njima ugotavljati, kakšne vrste nasilja je to, saj je bila ta oblika na njihovi šoli nekaj neznanega. Prišle so do ugotovitve, da gre za tako imenovano »**wedgie nasilje**«, ko ena oseba drugi močno potegne spodnje hlače navzgor proti hrbtu (*...ko drugemu potegnejo spodnje hlače gor.* - E41; *fantje si to delajo za »štos«, vendar »štos« se konča, ko nekoga zaboli.* - E42). To povzroča močno bolečino in poškodbe, ki so lahko v nekaterih primerih celo trajne ali usodne.

Poleg »običajnega wedgie-a«, pa obstaja še nekaj drugih različic te oblike nasilja:

- »Melvin« (za moške) in »Minerva« (za ženske), ko se spodnje hlače potegne spredaj proti trebuhu navzgor z namenom, da povzročijo bolečino na genitalnem področju,
- »Atomic wedgie«, kjer zadaj spodnje hlače potegnejo čez hrbet in nato čez glavo, ter
- »Viseči wedgie«, kjer žrtev obesijo za njegove oziroma njene spodnje hlače tako, da visi v zraku in se ne dotika tal.

(Internetni vir 30)

Na pogostost spolnega nasilja, pa predvsem pri dekletih **vpliva moda** trenutnega obdobja (...to se nam je na primer veliko dogajalo, ko je bila moda, ko so punce nosile majice s popki zunaj. - E39; Zdaj, ko je moda drugačna, tega skoraj ne zaznavamo. - E40) ter njihovo **postavljanje meja**, torej lastnega določanja, kako daleč bodo sošolcem pustile, da gredo (Pri starejših pa je odvisno od tega, kje imajo dekleta mejo, kaj dovolijo, kaj ne. - C42). Z zadnjima dvema trditvama se ne strinjam, saj povsem obtožita žrtev, da izziva oziroma dovoljuje, da se otipavanje in ostalo spolno nasilje dogaja. Vzrok za spolno nasilje so tako žrtve same, ne pa povzročitelji, ki so dejanje zagrešili. S tem se premakne pozornost s krivca. Svetovalne delavke so nadaljevale z izogibanjem trditvi, da se spolno nasilje dogaja tako, da so **besedo »nasilje« razumele vsaka drugače**, oziroma na kratko povedano, se njim zgoraj navedeni primeri spolnega nasilja niso zdeli spolno nasilje (...ne rečemo mu spolno nasilje, ker mislim, da spolno nasilje ima grozno težo. - E35; Zdaj prav spolno nasilje pa mislim, da to ni. - F49). Tudi pedagoginji E. iz osnovne šole brez naziva, se do sedaj vsem naštetim oblikam nasilja, ne zdi primerno reči »nasilje« (...beseda »nasilje« pretirano uporabljena beseda, ki je zmanipulirana. - A8; Jaz bi rekla temu »nagajanje«, ki je potrebno za razvoj otroka in ki se dogaja skozi razvoj otroka. - A9; Besedo »nasilje« bi uporabila samo za hujše oblike, kadar ena in ista oseba izvaja to nasilje. - A10).

Ker je po šolah vedno več priseljenih otrok iz različnih držav (Ukrajina, Rusija, Bosna, Kitajska, Indija, Makedonska...), je prisotna tudi **nestrpnost do tujcev** (...veliko tujcev in zato je veliko nestrpnosti. - B16; Imamo na šoli kar nekaj otrok priseljencev s katerimi sem delala in delam. Med njimi in do njih, kar pogosto prihaja do nasilja. - D69; Vpliva tudi to, da so iz drugih okolij. - F18; Včeraj sem reševala problem z eno deklico, ker jo zafrkavajo, da je Bosanka. - F19). Za njih imajo na »varni šoli« poseben projekt, ki pa je bolj podrobneje predstavljen v analizi preventive.

4.1.2.2 Udeleženci v nasilnih dejanjih

Prav zaradi trditev, da so dečki bolj nasilni od deklic, sem skušala izvedeti, ali to v praksi drži. Da so bolj pogosto v nasilnih dejanjih udeleženi **učenci** kot učenke, so mnenja tri svetovalne delavke (...*rahlo več učenci, saj učenke po mojem mnenju te težave rešujejo same.* - A11; *Absolutno fantje.* - B19; *Če pogledam zadnjih štirinajst dni, je res, da sem imela le eno učenko in sedem učencev na pogovoru.* - E10). Da so **učenke** udeležene v nasilnih dejanjih, so mnenja dve svetovalni delavki (*Pri učenkah je bolj skrito nasilje.* - C17; *...kakšne deklice izstopajo z oblačenjem (stare obleke, obleke iz Karitasa, kratke majčke pozimi, ker nimajo za obleči...* - C18; *v psihičnem nasilju udeležene bolj učenke.* - D19). Svetovalne delavke iz »varne šole« pa so mnenja, da med spoloma ni razlike in da so v nasilje vključeni **oboje** – učenke in učenci (*Ni razlik.* - D18; *Zelo različno.* - E9; *...včeraj na primer zbrcala dva učenca, ki sta bila fant in punca.* - E11; *...ni strogo ločeno po spolu.* - E12; *Učenci pri fizičnem, pri psihičnem pa bolj učenke.* - F20).

4.1.2.3 Prostor izvajanja nasilja

Po pogovoru s psihologinjo iz osnovne šole brez naziva sem ugotovila, da pri mlajših otrocih do nasilja prihaja na **šolskem dvorišču** in **jedilnici** (*Pri mlajših je problem odhajanje na kosilo in šolsko dvorišče, kjer se velikokrat skregajo, stepejo.* - C19), pri starejših pa na **šolskih hodnikih** in v **garderobah** (*Pri večjih pa se dogaja v garderobah in na hodnikih.* - C20). Ker je **prostor izvajanja nasilja ločen glede na starost otrok**, med generacijami po njenem mnenju ne prihaja do nasilja (...*manj je tudi tega, da bi se starejši spravljali nad mlajše.* - C21).

4.1.2.4 Poročanje o nasilju

Svetovalne delavke iz obeh šol dobijo informacije o nasilju od **učiteljev** (*Največkrat od učiteljev, ki otroke pripeljejo.* - A5; *Največkrat učitelji vidijo.* - B10; *Nam sporočijo učitelji...* - C12; *... še učitelji....* - E6; *... tudi učitelji.* - F13) in **svetovalnih delavk** samih (*Imamo tudi dežurstva, vsak dan je dežurna ena svetovalna delavka in se javljajo potem učenci oziroma učitelji.* - C13; *...opazim pa tudi sama, ko grem po hodniku in vidim kaj se dogaja.* - E7).

Svetovalne delavke iz »varne šole« informacije dobijo tudi od **staršev** (...*nam povedo tudi starši recimo, ko se otrok doma zaupa ali pa da starši opazijo.* - D14; *Največ informacij o psihičnem nasilju prihaja direktno od otrok, takoj za tem pa od staršev.* - D15; *Opažamo, da več javljajo kakšne pojave nasilja. Ne le pri svojem otroku ampak tudi, ko na primer njihov otrok pove, da se nekomu nekaj v šoli dogaja in nam potem javijo.* - D57; *...še učitelji, včasih pa tudi starši...* - E6; *Za večino spletnega nasilja mi ne vemo in nas potem oni obvestijo in*

povejo, da so se pogovorili s svojimi otroci. - E31; ...nas prosijo, naj jih obvestimo. - E32; ...tudi starši oziroma tudi učitelji. - F13).

Največ poročanja o nasilju pa je s strani **učencev** (*Včasih povedo tudi učenci sami. - A6; pridejo povedati... - A29; pridejo učenci povedati sami. - C11; Pomembno je, da pridejo povedati. - C57; Običajno otrok po daljšem času, ko se mu že vse skupaj »nabere« izbruhne in potem izvemo še za nazaj, kaj se je dogajalo, koliko časa se je dogajalo. - D13; Največ informacij o psihičnem nasilju prihaja direktno od otrok, takoj za tem pa od staršev. - D15; To nas zelo veseli, ker to pomeni, da imajo možnost povedati direktno. Prihajajo povedati kar sem v pisarne in to tudi spodbujamo. - D52; Otroci kar povejo, če pride do nasilja, ampak ne vem ali je to posledica tega, ker ga je več. - E1; ...otroci večkrat pridejo zato, ker si več upajo in ker si upajo razčiščevati zadeve. - E2; ...delamo na tem, da se o nasilju pove. - E66; ...vedno več takih, ko pridejo povedati. - E68).* Opogumijo pa se tudi **učenci v vlogi žrtve** in poročajo o nasilju (*...otroci, ki sami to doživijo, pridejo povedati. - B11; ...pride tudi tisti, ki je žrtev nasilja. - F11; ...tega več od kar smo varna šola. - F12; Pridejo punce potem povedat. - F48; Otroci več pridejo povedat, bolj rešujejo, tudi sami pridejo povedati, da jim je dovolj, da tega ne bojo prenašali in naj še jaz povem povzročiteljem naj nehajo. - E71).* Pedagoginja M. iz osnovne šole brez naziva pa meni, da je **odvisno od otrok** ali bodo povedali ali ne (*...zelo različno, odvisno od otrok... - B12*). Tudi učenci v vlogi opazovalca poročajo o nasilju, vendar si o tem lahko več pogledat v poglavju o vlogi opazovalcev.

Otroci tudi **ne poročajo o nasilju** (*otroci take stvari težko povedo. - B50; da bi učenci masovno prihajali in nam poročali, tega ni. - B82; problem vseeno v temu, ker se nekaterim učencem še vedno zdi, da »špecajo« če povejo. - C8; pridejo zelo redko povedati... - E37*).

Ker so želeli, da bi se o nasilju več poročalo, so dali možnost **anonimnega poročanja** (*...če ne želijo povedati, da poskušamo narediti tako, kot da je anonimno. - B84;*), na »varni šoli« pa kljub tej možnosti, učenci in učenke raje odkrito povedo, kar svetovalno službo zelo veseli (*V šoli imamo nastavljene tudi te nabiralnike za anonimna sporočila, ki pa so prazni. - D51; Imamo pa tudi nabiralnike, kamor lahko mečejo anonimna sporočila, ampak je prazen. - E75*).

4.1.2.5 Karakteristike udeležencev nasilja

4.1.2.5.1 Karakteristike žrtv

Žrtve po opisu svetovalnih delavk prepoznaš po temu, da so **tihe** (*Žrtev pa je na splošno bolj tiha... - E14; Pri žrtvah opazimo mogoče tako, da je kak otrok bolj tih... - D20*), **introvertirane** (*Žrtve so zaprte, introvertirane... - A12*), **odmaknjene od skupine** (*Pri žrtvah*

opazimo mogoče tako, da je kak otrok bolj tih, odmaknjen od skupine... - D20), doživijo nepričakovan **izbruh** jeze ali solz, ki potegnejo za sabo celo vrsto problemov (...ali pa izbruhne in je ta izbruh, na primer jok, tako nepričakovan in ga ne znamo povezati s situacijo. - D20). Žrtve pogosto **iščejo pomoč v drugih** (...meni, da bi ji moral nekdo od zunaj pomagati, ne išče rešitev sama. - E14), **težje se postavijo zase** (...se težje postavi zase, težje pove... - E14), **težje razmišljajo** (...težje razmisli... - E14) in mislijo, da se jim **godi krivica** (...misli, da se ji godi krivica... - E14). Dve svetovalni delavki pa sta tudi mnenja, da je problem v žrtvah, saj lahko izzivajo in znajo biti **jezikave** (Žrtve lahko zelo jezikave. - C25), žrtve pa imajo tudi nekakšne značilnosti, lastnosti, ki **pritegnejo nase** (Pri žrtvah opažam to, da so to učenci, ki pritegnejo nase z določenim vedenjem ali z mimiko ali z načinom govora, torej zmotijo nasilneža. - F21; Povzročitelji rečejo, da na primer že hoja, že način, kako hodi, da ga zmoti, mu teži. - F22).

4.1.2.5.2 *Karakteristike povzročiteljev*

Karakteristike povzročiteljev pa so naslednje: **glasni** (nasilnež je bolj glasen... - E13), **drzni** (...bolj drzen... - E13), **zagovarjajo svoj prav** (...bolj se zagovarja, bolj zagovarja svoj prav... - E13), **iščejo konfliktne situacije**, kjer lahko povzročajo nasilje (Povzročitelji so bolj nemirni, iščejo konfliktne situacije... - B20), pogosto so **izključeni iz družbe**, saj jih drugi ne marajo (so izključeni... - F24), **iščejo potrditve** (...iščejo potrditev... - F24; ...hočejo kompenzirati, ker imajo nekje drugje primanjkljaj. - F25) in **pozornost** (Velikokrat iščejo pozornost. - B21), imajo **potrebo po moči** (...imajo potrebo po moči in potem se naredijo »frajerje«... - F24), zelo so **impulzivni** (...povzročitelji pa bolj odprti, impulzivni. - A13; otroci, ki težko kontrolirajo svoja čustva so hitri, impulzivni, jih takoj vidiš, kar takoj odgovorijo, radi grejo v akcijo ... - F26), **nezmožni sodelovanja** (Že pri majhnih se kaže vedenjsko ali pri igri ali da ne znajo sodelovati, pristopiti, porušijo igro, kar vzamejo kakšno igračo. - F27) in zelo **jezikavi** (...z besedami sprožajo nasilje. - B20).

Kar se tiče učnega uspeha naj bi bili povzročitelji tudi **učno neuspešni**, vendar psihologinja iz »varne šole« pravi, da to ni nujno (Otroke, ki izvajajo nasilje pa prepoznamo tudi po temu, da so učno neuspešni v šoli, vendar to ni nujno. - F23). Psihologinja iz šole brez naziva pa je mnenja, da včasih povzročitelji sploh **ne delujejo nasilni** (Imam pogovore s kakšnimi otroci, ki ne delujejo niti približno nasilni, niso nastopaški, grobi. - C23) oziroma, da na njih **ni posebnih karakteristik** (...ne opažam nekih posebnih značilnosti. - C22).

4.1.2.5.3 *Karakteristike nosilcev obeh vlog*

Specifične karakteristike povzročitelja in žrtve pa je težje prepoznati tudi pri otrocih, ki so **nosilci obeh vlog** (*Veliko otrok je tudi nosilcev obeh vlog, zato je težko ločiti. - C24*).

4.1.2.6 *Dejavniki tveganja*

Dejavnike tveganja za nasilno obnašanje svetovalne delavke iz osnovne šole brez naziva predvsem opažajo v **družini** (*...družinske zadeve... - A14; ...vzrok v družini. - A15; eni in isti otroci, ki imajo različne težave ali iz družinskega okolja ali iz družinske situacije, kjer ni urejenih odnosov ali so prepuščeni bolj samemu sebi. - B22; povezano z družino, ko otroci nimajo mej doma, ko ni postavljenih nekih pravil, z njimi se doma ne ukvarjajo veliko, prihajajo iz »neurejenih« družin. - B23; ...teh otrok je veliko in ne znajo drugače, nimajo občutka. - B24; Pomembno je tudi kakšna je njihova družinska situacija. - C26*), **osebnih značilnostih** otroka (*Vzroki za nasilje so osebne značilnosti otroka, karakteristika... - A14*) in **čustvenih težavah** otroka (*...posebnosti otrok, ki imajo čustvene težave. - A14*).

4.1.2.7 *Posledice nasilja*

Psihologinja iz osnovne šole brez nasilja meni, da zaradi nasilja otroci **izpuščajo ure pouka** (*Največkrat so razburjeni, zato naslednjo uro ne morejo sodelovati pri pouku. - C27*) ali pa zaradi pretresenosti kar **ostanejo doma** (*Velikokrat so objokani, nekatere je strah, ena deklica je ostala tudi doma. - C26*). Na »varni šoli« so dejali, da **posledice niso opazne** (*Ne, to tako očitno niti ni. - D21; Redko kdaj. - E15*). Lahko sklepam, da posledice one ne vidijo ali pa jih otroci skrivajo.

4.1.3 *Vzgojni ukrepi*

Sploh na osnovni šoli brez naziva imajo zelo dodelane vzgojne ukrepe in se jih zelo poslužujejo. Ravnavajo se po **Pravilniku o vzgojnem načrtu šole in pravilih šolskega reda** (*Ravnamo se po Pravilniku o vzgojnem načrtu šole in pravilih šolskega reda. - A19*). Po končanem razgovoru z udeleženi, pogosto z obrazci ali preko pogovorov nadaljnjo **spremljajo povzročiteljevo vedenje** (*Povzročitelji dobijo obrazce s spremljanjem vedenja. - A25; Obrazec spremlja učenec sam, učitelj, svetovalni delavec, razrednik, podpišejo ga pa tudi starši. - A26; Sami morajo priti povedati, kako jim je uspelo ali jim je uspelo. - B40; ... sledenje, da se to ne ponavlja več. - B63; Dobro je tudi to spremljanje situacij... - B89*). Pedagoginja E. iz osnovne šole brez naziva je mnenja, da je vzgojni ukrep lahko že sam razgovor z povzročiteljem (*Posledice so vzgojni ukrepi od milih, kar je v bistvu že razgovor, do težjih. - A18*). Psihologinja iz te šole pa se poslužuje drugačnih taktik – povzročitelji so

morali **čistiti kuhinjo, pisati v zvezek**, da ne bodo več udarili sošolca oziroma nekaj v tem smislu, lahko so tudi nudili **učno pomoč** drugim učencem in jim pomagali pri šolskih obveznostih (...*nudil učno pomoč, nekateri so čistili jedilnico, en fant je vsakič, ko je povzročal nemir v razredu, prišel v pisarno in pisal v zvezek, da bo priden.* - C32). Pri spletnem nasilju pa so povzročitelji zbrali gradivo o tej temi in pripravili **PowerPoint predstavitev** na to temo, ki so jih predstavljali po razredih drugim učencem (...*povzročitelji morali narediti Power Point na to temo, poiskati razne filmčke in nato narediti predstavitev v razredih med razredno uro.* - A27; *Delali so po programu »safe.si«.* - A28; ...*učenci, ki so bili udeleženi so hodili po razredih predstavljat to tematiko.* - C36). Tako so hkrati podučili sebe in druge ter ozaveščali o spletnem nasilju, njegovih posledicah in poskrbeli za preventivo. To se mi zdi zelo dober in poučen vzgojni ukrep.

Na »varni šoli« pa svetovalni delavki odločitev kakšen bo vzgojni ukrep oziroma posledica za storjeno dejanje, raje prepustita učencem in učenkam. Socialna delavka je omenila, da se otroci pogosto odločajo na primer, da bodo dva tedna zadnji v vrsti za kosilo ipd. Ali pa da bodo dežurni, pomagali hišniku, učiteljem. Gre za **otrokovo odločitev, kakšne bodo posledice**, vendar morata seveda tudi sami svetovalni delavki presoditi ali je kazen ustrezna oziroma primerna (*Paziti moram, da niso te »kazni«, ki si jih pripisejo prestroge, ker otroci znajo biti do sebe zelo zelo strogi.* - D63; *Želim, da otrok pove, kako je do tega prišlo in kaj misli da bi moralo potem slediti. Kot nekakšna posledica oziroma »kazen« za dejanje.* - E18). Otroci pridejo nato sami poročati, kako jim to uspeva oziroma jih povprašata svetovalni delavki. Socialna delavka je dejala, da so otroci, ko jim nekaj uspe nato zelo ponosni nase in zadovoljni. To pa jim da motivacijo in moč, da jim lahko uspe marsikaj.

Nasilje so na osnovni šoli brez naziva (v sklopu vrtca, ki spada pod osnovno šolo) nekoč že **prijavili policiji**, vendar nasilje takrat ni bilo povzročeno s strani vrstnikov (...*v vrtcu smo nasilje prijavili, ampak to je bilo s strani staršev.* - B25). Na »varni šoli« pa je socialna delavka priznala, da je policija pri njih že posredovala (*Zelo redko kličemo policijo. To se mi je v dvajsetih letih zgodilo mislim da le trikrat.* - E21).

4.1.4 Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

Veliko svetovalnih delavk z otroci uporablja metodo **razgovora** (*Opravim razgovore s posameznikom in z vsemi udeleženi.* - A16; *Z žrtvami in z povzročitelji uporabim metodo razgovora.* - A23; *Opravim enkratno ali večkratno srečanje.* - A24; ...*opravim razgovor.* - A30; *Razčiščevanje je pomembno.* - C65; *Najprej opravim razgovor z udeleženci, da tisti trenutek pomirimo situacijo...* - E16) in **pogovora** (...*skozi pogovore z otroki, starši in*

učitelji. - A42; Vedno otroke povabimo na pogovor in se pomenimo in vprašamo, kaj se je zgodilo in ugotovimo, kdo je bil še v to zgodbo vključen, da jih lahko vključimo. - B26; Treba se je pogovarjati. - B42; To jih učimo sproti skozi pogovore. - B69; ...vsak možnost povedati, kaj je bilo in da se stvar zaključi. - C29; ... pogovor z vsemi... - C34; Pogovarjamo se, dobijo napotke... - C60; Ko dobimo informacijo, najprej pokličemo vse udeležence in se pogovorimo z njimi. - D22; ...osnovno in najbolj pomembno sredstvo je pogovor. - D23; ...pogovor z njimi o tem, da s tem lahko močno poškoduješ. - E44; ... z njimi pogovorila. - F29; Pogovori, igre vlog... - F34). Razgovor sem ločila od pogovora, saj je zame razgovor veliko bolj strog, uraden, začetni del sodelovanja z otroci, ko se za nekaj kaznovani, vodenje pa prevzame svetovalna delavka. Gre za nekakšno izpraševanje otroka o konfliktni situaciji. Pogovor pa se mi zdi bolj demokratičen, prijetnejši, socialni način dela z otroki, ki vključuje bolj osebno raven otroka in svetovalne delavke, ki nad otrokom ne nadvlada toliko kot pri razgovorih. Komunikacija poteka vzajemno in obojestransko.

Pedagoginji M. iz osnovne šole brez naziva se zdi zelo pomembno ustvariti **varno okolje** za delo z žrtvami, povzročitelji in opazovalci (*Vedno poskusim nuditi varno okolje... - B36; se potrudim, da se počutijo dobro, da so sproščeni, razen kadar vem, da moram bolj strogo delovati. - B37*). Prav tako pa ji je pri delu z otroci všeč **mediacija**, zato jo skuša čim več uporabljati (*...delujem kot mediator. - B27; Jih učim, kako se pogovarjati in razčiščevati konfliktno situacije. Učim jih, kako povedati, kaj jih moti in zakaj. Skratka jim pomagam razčiščevati, zakaj je sploh do tega prišlo, zakaj so se razjezili, kako ukrepati v tistem trenutku, ko so jezni. - B28; Najboljša metoda, ki se jo razvila skozi leta in ki vidim, da ima učinke, je mediatorstvo. - B87; Jih učim, da sami poskušajo reševati, da se naučijo pogovarjati tudi če so jezni, torej da sem med njimi mediator. - B88*). Posluhuje se tudi **pripovedovanja osebnih izkušenj** (*Vedno jim tudi rečem, da se tega vsi učimo in da včasih naredimo kakšne stvari narobe. Vsi smo bili v osnovni šoli in vsi smo kdaj naredili kakšne napake. - B38*), katere vedno pripomorejo k bolj sproščenemu pogovoru in zaupanju.

Svetovalne delavke sem povprašala, če otroke tudi kaj krepijo in če delajo na asertivnosti, saj nisem želela, da bi delo šolskih svetovalnih delavk izpadlo kot monotono lovljenje porednežev in izpraševanje le teh. Izvedela sem, da **otroke krepijo** (*Učili so se na kakšen način reagirati, se pravi kako biti odločen. - B57; En fant je bil bolj šibek, en bolj močan in smo tega šibkejšega fanta učile, da sva jaz in psihologinja, ker sam ni hotel, zaigrale prizor na kakšen način mora pokazati, da je odločen, torej da ni tista žrtev. - B58; ...otrok možnost povedati, da se ga opogumlja, da pove kako je bilo. - C66; Z njimi smo posebej sestavili program delavnic za njihovo zorenje, za dvig samopodobe, da bi bili v teh odnosih do*

vrstnikov še bolj vešči in bi nastopali kot tisti, ki javljajo nasilje oziroma, ki opozarjajo, mirijo. - D49; ...bodrim naj speljejo do konca. - D62; tisti, ki povzročajo težave in tisti, ki jih ne zna reševati imata težave in oba morata delati na sebi. - E27; ...vsi aktivni, nagrajena in potrjena je tudi njihova potreba, da tudi oni nekaj prispevajo, da dobijo priznanje, in ni tekmovanja, preprirov med učenci, ker se ne potrebujejo dokazovati. - F93), le da se nekatere svetovalne delavke mogoče tega sploh ne zavedajo. Pedagoginji iz osnovne šole brez naziva, pa otroke krepija glede na nasilje, torej **odvisno od nasilja** (*odvisno za kakšno nasilje gre. - A41; različno od primera do primera. - B68*). Poleg krepitve otrok pa imajo na »varni šoli« tudi treninge **asertivnosti** (*Na tem zelo delamo. - D36; ...skozi pogovore in skozi delavnice. - D37;... program delavnic za njihovo zorenje, za dvig samopodobe, da bi bili v teh odnosih do vrstnikov še bolj vešči... - D49; Razvijamo tudi osebnost. - D60; Do asertivnosti je dolga pot. To ne nastane kar v enem letu. - E56*). Pedagoginja E. na osnovni šoli brez naziva pa je dejala, da se **ne dela na asertivnosti otrok** (*Česa takega sama ne izvajam. - A40*).

Ena od metod dela z otroki so tudi **delavnice** (*...potrebno predelati v razredu skozi delavnice... - D31*) s katerimi delajo na **razvoju pozitivne samopodobe** (*...program delavnic za njihovo zorenje, za dvig samopodobe... - D49; Imam delavnice, kjer delamo na razvoju pozitivne samopodobe, kako se postaviti zase, saj postaviti se morajo. - E24*), učijo, **kako se postaviti zase** (*...ko smo fantu pokazale, s kakšnim glasom in držo naj nastopi. - B71;... kako se postaviti zase, saj postaviti se morajo. - E24; Letos v četrtem razredu, kjer imam te delavnice, zdaj v zadnjih treh tednih ni bilo agresije. - E57; Učili smo se igre vlog, kako povedati, kako nastopiti, kako se postaviti zase – od drža, do tona glasu, besed. - E58*). Na »varni šoli« opazajo tudi pozitivne spremembe. Socialna delavka na »varni šoli« je povedala, da izvaja **delavnice za duševno zdravje** (*...skozi delavnice za duševno zdravje. -E29*), pedagoginja M. iz šole brez naziva pa dela na **učenju empatije** (*Pogovarjamo, kaj za njega pomeni malo, kaj dosti in kaj pomeni za tistega drugega. - B60; ... se naučijo vživeti v tistega, ki so ga prizadeli. Da poskusi, kako bi bilo njemu, če bi mu nekdo kaj takega naredil. Da začne razmišljati tudi v tej smeri. - B61*). Zaradi porasta spletnega nasilja imajo tudi **delavnice za spletno nasilje** (*Za spletno nasilje smo imeli delavnice. - C37;... imeli prav akcijo in je naša računalničarka imela prav o tem predavanja in delavnice po razredih. - F44*). Socialna delavka iz »varne šole« se poslužuje **branja zgodbic** mlajšim učencem ter učenja iz njih (*...berem zgodbice in potem na njih gradimo. - E85; ... odvisno od starosti otrok s katerimi delam. - E86*). Veliko se dela tudi na **komunikacijskih spretnostih** otrok, ki so pomembni pri preprečevanju in reševanju konfliktov (*...komunikacijski spretnosti... - A38; ...učence sem razdelila po pet v pet skupin in so morali uskladiti interese po pomembnosti oziroma, se je*

vseh pet moralo uskladiti, kaj je za njih najbolj pomembno za šolo... - E45; V skupini je pet učencev med seboj hitro to doseglo, potem sem združila po dve skupini skupaj in spet so zelo hitro se zmenili, nato pa je prišel cel razred skupaj in sta prišli na dan dve močni osebnosti, en fantek in ena punčka. - E46; ... smo z igro vlog prikazali, kako bi en drugemu lahko povedal, kako bi utemeljil, ali je fantek punčko slišal, ali je ona njega poslušala in slišala, vprašam jih, kako bi lahko še povedala. - E47; ...način je pomemben – ne groziti, ne poniževati, govoriti je treba v prvi osebi, se pravi kaj ti misliš, kaj ti čutiš in potem poslušaj, kaj ti druga stran pove. Moraš slišati drug drugega. - E48; ... sem ju vprašala, kaj jima je druga stran povedala, kaj sta razumela, kako sta razumela, sta res želela to povedati. - E49). Delajo tudi na **krepitvi medosebnih odnosov** (...krepitvi medosebnih odnosov... - A38; ... sem združila po dve skupini skupaj in spet so zelo hitro se zmenili... - E46; ...delavnice za socialno učenje, da pokaže, da mora biti več strpnosti. - F96) in **spodbujanju družbenih vrednot** otrok (...spodbujanju družbenih vrednot... - A38).

Kadar delajo s posamezniki pa zelo radi **vključujejo razrede** v pogovor in preventivo, saj je to po njihovem mnenju zelo koristno (...včasih je treba v razred in narediti pogovor z razredom. - C30;... pogovore v razredih, ko pride tudi ravnateljica. - C64; ... ko se nasilje dogaja v razredu, ko je vključen razred. - E22; ... apeliram na razred, ki je takrat navijal za nasilje. Saj če takrat njih ne bi bilo, se tudi situacija ne bi stopnjevala. Vključim celoten oddelek. - E26; Treba je zavzeti celoten oddelek. To je edino, ki se je pokazalo kot koristno, saj gre za večjo okolico, kjer se te stvari dogajajo. - E30; Pogovorili se bomo tudi s celim razredom. - F30; ...sem šla tudi v razred, kjer sem vprašala ostale učence, kaj se je zgodilo, kaj so videli, kaj so naredili. - F65; ne razmišljajo samo tisti odličnjaki, ki se vse naučijo, ampak imajo možnost tudi ostali, ker za to ni treba imeti nekega znanja. - F92). Poleg tega pa so zelo uspešne tudi **igre vlog**, ki jih pogosto uporabljajo pri delu z otroci (...včasih pomaga odigrati vloge. - C31; ...predlagala sem tudi menjavo vlog. - C58; Z igrami vlog izražajo svoja mnenja, učijo se poslušanja, učijo povedati svoje mnenje tako, da je sprejeto in seveda, da sprejmejo mnenje tudi drugega. - E52; Ko otrok zaigra neko situacijo v bistvu govori iz svojih izkušenj pa niti ne ve. - E53; Jaz se poslužujem tega med razgovori, da se na primer malo vživljajo en v drugega. Morajo si predstavljati, da so nekdo drug, se usest na drug stol in povedati, kaj se mu dogaja. Potem se presedejo nazaj na svoj stol... - F59; Dajo se v škornje drugega in jih presedam. Potem pa jih postavim še v vlogo starša, torej kaj bi kot starš rekel, naredil. Ali pa v opazovalca – kaj svetujejo na primer. - F61).

Socialna delavka in psihologinja iz »varne šole« uporabljata tehnike **sproščanja in avtogene treninge** (Meditacija v razredu ni problem, saj tudi tisti, ki ne zmorejo, se s časom navadijo

in umirijo. - E84; ... sproščanju, avtogeni treningi... - F36), izobraževali pa sta se tudi za tehniko »**coaching**«, ki jo uporabljata z učenci in učitelji, želita pa si še več njene uporabe v praksi (*Rada bi pa več uporabljala tehniko »coaching«.* - E81; *...delam že z enim učitelji in tudi z učenci.* - E83; *Imam narejeno tudi to nevrolingvistično programiranje in coaching ter si s tem veliko pomagam.* - F37). Obe imata licenco iz **nevrolingvističnega programa** (*Izobraževala za nevrolingvistično programiranje, ker je uporaba jezika zelo pomembna.* - E80; *Imam narejeno tudi to nevrolingvistično programiranje in coaching ter si s tem veliko pomagam.* -F37), saj menita, da je nadgrajevanje svojega znanja in sposobnosti zelo zaželeno pri delu z otroki, predvsem pa so pomembni različni pristopi in načini dela.

Psihologinja iz »varne šole« pri delu z učenci upošteva tudi **učni stil** otroka. Torej pogovor prilagodi na podlagi tega, kakšen stil ustreza otroku (*Veliko delam tudi po občutku ter po tem kakšen tip je otrok, ali je bolj kinestet, če je bolj gibalno usmerjen, uporabljam kakšne gibalne metode, pri slušnih spet kaj drugega.* - F38). Poznamo tri učne modalitete:

- Vizualna (učenje z vidom)
- Avditivna (učenje s sluhom)
- Kinestetična (učenje z gibom, dejavnostjo in tipom)

(Internetni vir 31)

Največ pa se svetovalne delavke ukvarjajo z **učenjem pravilnega ravnanja** učencev in učenk ob nasilju. To pomeni, da se nasilju izogibajo, se primerno vedejo, ga preprečijo, se nanj pravilno odzivajo, torej da povejo, da se je nasilje zgodilo in da se ob nasilju znajo postaviti zase (*Pogovorimo se, da se drugič to nebo ponovilo in da bodo znali na drugačen način odreagirati.* - B39; *... se mora tudi žrtev iz tega kaj naučiti.* - B41; *Učili so se na kakšen način reagirati, se pravi, kako biti odločen.* - B57; *... zaigrale prizor, na kakšen način mora pokazati, da je odločen, torej da ni tista žrtev.* - B58; *Naj doma vadi pred ogledalom, da odločno reče »ne« in »to mi ni všeč«.* - B59; *...kaj narediti, ko postanejo jezni.* - B64;... *sproti krepimo, jih učimo tehnik na kakšen način se lahko obvladajo in odreagirajo, ko so nemirni.* - B70; *...smo fantu pokazale s kakšnim glasom in držo naj nastopi.* - B71; *... pokazati preko ravnanja, zglede, pogovore, reagiranja, kažemo z opogumljanjem, ozaveščanjem, da je to pravica vsakega.* - C52; *Na razgovorih jim pokažem tri korake: 1. Kaj morajo sami narediti, kako reagirati; 2. Da se morajo umakniti, če povzročitelj tega ne razume; 3. Da mora poiskati pomoč najbližje odrasle osebe.* - C56; *Usmerjam pogovor v taki smeri, da pridejo udeleženci sami do uvida, kje so, kakšni so in kako bi morali ravnati.* - D44; *... treba povedati katerikoli odrasli osebi. Torej, da ne iščemo svojih učiteljev ampak, da povemo takoj prvi odrasli osebi,*

ki je v bližini. To je lahko tudi hišnik, čistilka ali pa če se dogaja med kosilom – kuharica. - D53;...otrok sam presodil, kaj je zanj prav in kaj narobe in skozi izkustveno učenje, bi se nato odločil za tisto kar je prav. - D61; Iščemo varianto »kako«, katera bi bila najboljša možna varianta, kaj bi še lahko drugače takrat naredil, naredila. Variante iščejo sami. - E25; Tudi tisti, ki pri nasilju uživajo oziroma se jim to zdi »fajn«, morajo pri sebi nekaj razrešiti. - E28; ...z igro vlog prikazali, kako bi en drugemu lahko povedal, kako bi utemeljil ali je fantek punčko slišal ali je ona njega poslušala in slišala, vprašam jih, kako bi lahko še povedala. - E47; ... ne groziti, ne poniževati, govoriti je treba v prvi osebi se pravi, kaj ti misliš, kaj ti čutiš in potem poslušaj, kaj ti druga stran pove. Moraš slišati drug drugega. - E48; Učili smo se igre vlog, kako povedati, kako nastopiti, kako se postaviti zase – od drža, do tona glasu, besed. - E58; ... samokontroli čustev, kako naj si pomagajo, da ne tako hitro reagirajo. - F35; Skozi igre vlog, različne pozicije, skozi socialno učenje, imamo neverbalne igre. - F60; ... vprašala ostale učence, kaj se je zgodilo, kaj so videli, kaj so naredili. - F65). Psihologinja iz osnovne šole brez naziva pa je povedala, da se otroci tega ne držijo vedno in da **ne upoštevajo pravilnega ravnanja** (...ne odreagirajo tako, kot jim je svetovano. - C61).

4.1.5 Sodelovanje s starši

Ugotovila sem, da je sodelovanje s starši pomembno v obeh šolah. Starše redno **seznanjajo o nasilju** (Po potrebi pokličemo starše. - A17; V primeru konfliktov jih pokličem, obvestim. - A20; Poskušamo čim več staršev obveščati. - B30; Staršem povemo še našo plat zgodbe in jih prosimo, da se z otrokom pogovorijo. - B33; ... obveščanje staršev. - B62; Starši morajo vedeti, česa njihov otrok ni naredil prav. - B67; ... obvestili starše. - C40; Če pride do konfliktov v šoli in ugotovimo, da je to posledica dolgotrajnega nasilja na spletu, ki se je dogajalo popoldan doma, potem vključimo starše. - D27; ...če je to hujše oblike potem pa takoj seznanim starše. - E19; ...karkoli se na šoli dela z učenci, morajo biti starši obveščeni. Če imam obravnavo z otrokom, mi morajo starši podpisati. - E87), vendar imajo **odgovornost o seznanjanju staršev tudi otroci** (...včasih jih otroci pokličejo in jih sami obvestijo. - B31; ...sami doma povedo kaj je bilo, če tisti trenutek ne zmorejo in da naj starši drugi dan pokličejo. - B32; Za nekatere otroke je kazen že to, da mora sam povedati. - B65; ... gredo sami domov in poiščejo trenutek in sami to povedo, ampak moram jaz od staršev povratno informacijo dobiti. - B66; ...otroci še niso bili udeleženi v nasilju ali pa če to nasilje ni neko hudo nasilje zaključimo tako, da otroci doma povedo sami staršem, kaj smo se pogovarjali, kaj smo sklenili. - E17).

Seveda pa imajo s starši tudi **pogovore o nasilju** (*Starše obvestim, povabim na razgovor, včasih so otroci in starši skupaj na razgovoru. - C33; Glede na problem in situacijo presodimo ali se zraven vključijo še starši. - D24; Radi bi, da tudi oni sami sodelujejo pri temu, da so tudi oni sami popoldan previdni. - D25; ...pričakujemo, da bodo starši v sodelovanju z nami rešili. - D28; ... usedemo se skupaj, se pogovorimo in iščemo poti naprej. - E20; ...deček, ki so mu to naredili, doma povedal, starši so prišli v šolo in smo se pogovarjali. - E43; ... starši otrok, ki so agresivni, saj tega ne sprejmejo. - E92; ... starše otrok žrtev, ki mi rečejo, da se bo otrok že navadil in da se je treba v življenju postaviti zase. - E93*). Pedagoginja E. ima pogovore s starši **redno** (*Sodelujemo redno. - A22*), pedagoginja M. pa **odvisno od situacije** (*...odvisno od situacije in teže. - A21; Če je ta konflikt težje narave oziroma, da je bolj konkreten, se vsekakor pokliče tudi starše. - B29; Odvisno od otrok in od situacije do situacije. - B35*). Prav ta se poslužuje tudi **krepitve staršev** (*...na bazi pogovora, komunikacije, svetujemo kaj bi bilo dobro, kako postaviti kakšno mejo več. - B34*).

Za starše pa pripravljajo tudi **izobraževanja**, da starše o nasilju ozaveščajo in pokažejo, kako je potrebno ravnati, kadar je njihov otrok v nasilje vpleten (*Imamo tudi dneve izobraževanja za starše in šolo za starše. - A32; ... ponudi različne rešitve skozi pogovore, priporočila, svetovanje tako učencem, staršem in učiteljem. - A51; ...predavanje za starše, da lažje sledijo tehnologiji - C38; ... tudi starši spoznajo te spletne strani da vedo, kako lahko pogledajo, kaj o tem piše. - E33; ... vključeni v projekt vsi zaposleni in starši. - E69; ... predavanje in delavnice za starše. - E70*). Pedagoginja iz »varne šole« meni, da so nekateri **starši svetovalnim delavkam v pomoč** in pomagajo reševati nasilje, so pozorni na otrokovo obnašanje, poročajo o nasilju (*Radi bi, da tudi oni sami sodelujejo pri temu, da so tudi oni sami popoldan previdni. - D25; ...sami ne moremo, saj ni obvladljivo. - D29*). Socialna delavka iz te šole pa omenja tudi, da prihaja **do nezaupanja staršev svetovalnim delavkam**, kar ji otežuje nadaljnjo delo z otroci (*Včasih je tako, da starši ne podpišejo in potem imam lahko z otrokom razgovor le, ko zares pride do nečesa. Takrat situacijo samo razelektrimo, če pa nimam od staršev podpisa naprej z njimi ne morem delati. - E88; Vsak vidi svojega otroka v najboljši luči. - E89; starši verjamejo otroku, vendar otrok doma pove drugače. - E90; Ko vidijo, da ni tako kot jim je otrok povedal, potem pristanejo, vendar to redko. Pristanejo šele po petih, šestih srečanjih. Včasih je tako, da rabim tudi par let. - E91*).

4.1.6 Preventiva

V osnovni šoli brez naziva se zavedajo, da je spletno nasilje nova oblika nasilja, ki je v porastu, zato se poslužujejo preventive za »**Varni internet**« (...»Varni internet« po oddelkih

6., 7., 8. in 9. razreda. - A31) ter imajo izobraževanja »**Safe.si**« (...izobraževanje za starše in učence. - B44; predavanja »safe.si«. - C35; Na šoli izvajamo preventivo za spletno nasilje »safe.si«. - C47) za varno in pravilno uporabo spleta.

V tej šoli imajo tudi »**Šolo za starše**« (Imamo tudi dneve izobraževanja za starše in šolo za starše. - A32), kjer prirejajo razna izobraževanja in predavanja za starše, ki jih vodijo različni strokovnjaki. V aprilu 2014 se je na primer odvijalo predavanje na temo "Kako se razvija otrok govor? - mejniki govornega razvoja«, ki ga je vodila logopedinja. Poleg tega pa imajo še program »**Učenci za učence**«, kjer gre za medsebojno pomoč učencev pri šolskih obveznostih, zbiranju denarja in ostalih vsakdanjih obveznostih kot npr. pomoč prvošolčkom, nošenje torbic... (...programu »Učenci za učence«. - A33). Zanimiv mi je tudi evropski program »**Pro-SAVE**«, ki se ga v šoli poslužujejo. Prosocialno vedenje je vedenje, ki je usmerjeno v korist skupnosti oziroma neki skupini. Širjenje prosocialnosti bi lahko postalo orodje, s katerim se lahko prispeva k izboljšanju klime tako v razredih kot tudi v družbi na sploh. Program vsebuje prosocialni Kodeks miru, ki s svojimi osmimi načeli spodbuja razvijanje sposobnosti čustvovanja in vzpostavljanja odnosov, ki so osnovni mehanizem za preprečevanje nasilnega vedenja:

1. Pozdravljanje je super!
2. Poslušajmo se.
3. Bodimo miroljubni.
4. Zgled je vreden več kot tisoč besed.
5. Ti si jaz - jaz sem ti.
6. Vsak ima pozitivne lastnosti.
7. Ne skrbi, opraviči se!
8. Spoštuj okolje, ki te obdaja.

(Internetni vir 32)

Prilagam še dve sliki razpredelnic iz priročnika o prosocialnosti (Internetni vir 33). Prva prikazuje, kako oblike vedenja vplivajo na pošiljatelja in na prejemnika tega vedenja, ter kako prosocialno in asertivno vedenje pripomore k manj nasilja. Druga slika pa prikazuje, na kaj vse vpliva osem načel Kodeksa miru in kaj vse vsebuje.

OBLIKA	POMEN	UČINEK NA POŠILJATELJA	UČINEK NA PREJEMNIKA
AGRESIVNOST	Vedenje, s katerim škodimo nekomu, da bi pridobili korist zase.	Zadovoljstvo Samozavest Nenadzorovano izražanje Preziranje drugih ljudi Občutek krivde	Ponižanje Žalitev Frustracije Nezaupanje Strah Protinapad Odstranitev Zavrnitev
TEKMOVALNOST	Dva posameznika zasledujeta enak cilj.	Zadovoljstvo Samozavest Sprejemanje sebe	Nezadovoljstvo Občutek manjvrednosti Frustracije Bes Izogibanje tekmovalnosti
ASERTIVNOST	Prizadevanje za svojo korist, vendar z obzirom do drugega.	Samozadovoljstvo Samozavest Pravica do samoizražanja Sprejemanje sebe	Samozadovoljstvo Samozavest Sprejemanje sebe Odprtost do drugih Konstruktivno samoizražanje
PASIVNOST	Odpovedovanje ali uklonitev volji drugih.	Ponižanje Anksioznost Inhibicija Zavračanje sebe Nesamozavest	Nespoštovanje druge osebe Občutek krivde in jeze Samopotrditve, ki nekomu škoduje Bolezen Odmaknjenost
PROSOCIALNOST	Vedenje, ki brez zunanjih nagrad daje prednost drugim in povečuje možnost ustvarjanja pozitivne vzajemnosti in trdnih odnosov ter ohranja identiteto, kreativnost in pobudo vključenih posameznikov (Roche).	Zadovoljstvo s sabo in z drugimi Samozavest Pravica do samoizražanja Samosprejanje	Zadovoljstvo s sabo Samozavest Sprejemanje sebe Odprtost do drugih Pristop(anje) Konstruktivno samoizražanje Pozitivni občutki do samega sebe in do drugih

Slika 4.1 Oblike vedenja in njihovi učinki

http://old.safe.si/db/31/3356/eGradiva/Prirocnik_za_ucitelje_S_prosocialnostjo_nad_medvrstnisko_nasilje/?&cat=395&p1=670&p2=674&p3=0&p4=0&id=674&page=1

Referenčne vrednote	Izobraževalne osi (moje vrednote in vrednote drugih)	Cilji	Osnovna načela kodeksa miru
Človekovo dostojanstvo: <ul style="list-style-type: none"> svoboda enotnost enakost spoštovanje različnost 	Sprejemanje in priznavanje drugih Razvoj osebne in družbene identitete (v odnosih) Preizkušanje svobode s samozavedanjem	Izboljšati vedenje ljudi Prepoznati druge Aktivno poslušati sebe in druge Izboljšati identiteto Izboljšati identiteto drugih	1 Pozdravljanje je super! 2 Poslušajmo se
Človekovo dostojanstvo: <ul style="list-style-type: none"> svoboda enotnost enakost spoštovanje različnost 	Izobraževanje za civilno in demokratično skupno življenje.	Živeti civilno in demokratično skupno življenje Nakloniti čas drugim in situaciji Odražati misli drugih	4 Bodimo miroljubni 3 Zgled je vreden več kot tisoč besed
<ul style="list-style-type: none"> enotnost solidarnost vključevanje 	Da bi razvili: <ul style="list-style-type: none"> lojalnost odgovornost empatijo 	Z razvijanjem občutka zvestobe, odgovornosti in empatije preprečevati nasilna vedenja, sprejemati težave in srečo drugih.	5 Ti si jaz – jaz sem ti
Človekovo dostojanstvo: <ul style="list-style-type: none"> edinstvenost osebe različnost kot bogastvo 	Sprejemanje svojih napak in napak drugih. Izkoristiti probleme, da bi postali boljši človek (učenje iz porazov).	Sprejemanje svojih napak in napak drugih. Izkoristiti probleme, da bi postali boljši človek.	6 Vsak ima pozitivne lastnosti 7 Ne skrbi, opraviči se!
Spoštovanje drugih oseb in predmetov (svojih in tujih)		Opravljati okoljevarstvena dela, katerih namen je spoštovanje vsega, kar nas obdaja, tudi živali.	8 Spoštuj okolje, ki te obdaja

4.2: Osnovna načela Kodeksa miru in njihovi cilji

http://old.safe.si/db/31/3356/eGradiva/Prirocnik_za_ucitelje_S_prosocialnostjo_nad_medvrstnisko_nasilje/?&cat=395&p1=670&p2=674&p3=0&p4=0&id=674&page=1

V »varni šoli« imajo **izobraževanja za zaposlene** iz različnih perečih tem za katere menijo, da jih je potrebno obdelati. Poudarek pa je še posebej bil v času dvoletnega potegovanja za naslov »varne šole« (...*načrtujemo za učitelje pripraviti delavnice na to temo vključevanja otrok.* - D70; *Vsi smo dali izobraževanja skozi.* - F56).

Pri preventivi v »varni šoli« pomagajo tudi **prostovoljci** oziroma vrstniška skupina, ki skrbi za sovrstnike ter mlajše učence, ki potrebujejo kakršno koli pomoč in zaupanje (*Oblikovali smo eno skupino učencev, ki ji rečemo vrstniška skupina.* - D48; ... *imam prostovoljce čez, ki lahko isto pomagajo mlajšim.* - E77; *Zmenim se s starejšimi učenci, osmo in devetošolci, da kar posežejo vmes.* - E78; *Pedagoginja je imela vrstniško skupino, to pomeni, da otroci pomagajo otrokom.* - F79; ...*prostovoljcev, ki pomagajo pa za druge stvari – pomagajo starejši mlajšim, se širijo vezi, poznanstva in imajo otroci potem nekoga za zaupat.* -F80). Otroci so izučeni tudi za poročanje o nasilju in preprečevanju nasilja, če ga opazijo. Prav tako z njimi delajo na dobri samopodobi, asertivnosti, krepitvi moči ipd., da so pripravljeni na izzive.

V »varni šoli« v sklopu preventive otroci rešujejo tudi **ankete** (...*ankete, da smo ugotavljali stanje pred in po programu.* - E70) z namenom, da zaposleni izvedo o stanju v šoli, ter da spremljajo stanje. Skratka, da sledijo spremembam pred in po uvedbi programa »Varne šole« in da na rezultate anket tudi pravilno odreagirajo.

Kot sem že prej omenila, se v šolah pojavlja nestrpnost do tujcev, zato so se v »varni šoli« vključili še v **projekt »Delo z učenci tujci«**. V program se je vključila pedagoginja, da pridobi znanja in veščine za pravilno pristopanje k učencem iz drugih držav (*Vključujem se v projekt uspešnejšega vključevanja otrok priseljencev v šolo, kjer izvajamo delavnice.* - D67; *Imam dolgoletne izkušnje s priseljenci.* - D68; *Načrtujemo za učitelje pripraviti delavnice na to temo vključevanja otrok.* - D70; ...*delavka vključena na tem področju v projekt Delo z tujci oziroma učenci tujci.* - F95).

4.1.6.1 Debate o nasilju med vrstniki

V obeh šolah se poslužujejo debat o nasilju med vrstniki (...*se veliko pogovarjamo in imamo debate.* - E36). Včasih le **po potrebi**, ko se konflikt zgodi oziroma glede na to, kakšen je konflikt in koliko pogosto se ponavlja (...*glede na potrebo...* - A34; ... *se po potrebi reagira, sporoči in se ponudi različne rešitve skozi pogovore...* - A51; *Vedno, ko se te zadeve dogajajo.* - B55; *Če se dogaja, da je v kakšen oddelku tega več, se v oddelku potem o tem pogovarja.* - B56, *Odvisno je tudi od konflikta do katerega pride...* - D31).

Debat se poslužujejo na **razrednih urah** (*Pogovarjamo se na parlamentih, razrednih urah... - B54; ...potrebno predelati v razredu skozi delavnice oziroma v skupinah skozi pogovore. - D31*) in na **šolskih parlamentih**, ko se združijo predstavniki vseh razredov, ravnatelj in ostali zaposleni. Pogovarjajo se o stanju vsakega razreda posebej, ter tako dobijo vpogled v celotno stanje šole (*...o tem so se pogovarjali tudi na šolskem parlamentu. - B47; Pogovarjamo se na parlamentih, razrednih urah... - B54; Učenci tudi sami na parlamentu sprožijo debato, ko začutijo, da je potrebno. - F52*). Ta poteza je po mojem mnenju zelo učinkovita, saj menim, da na parlamentu za probleme tako slišijo prav vsi.

4.1.6.2 Izkustvene delavnice

Socialna delavka iz »varne šole« meni, da so izkustvene delavnice zelo pomembne, saj se otroci le iz njih nekaj zares naučijo in dobijo izkušnje za nadaljnjo življenje (*Otroci morajo priti skozi izkustvene delavnice, saj sama teorija ni nobenega še vse naučila. - E54*). V osnovni šoli brez naziva izkustvene delavnice izvajajo v sklopu **razrednega projekta »Sonček«**, ki je namenjen mlajšim otrokom (*...razredni projekt »Sonček« in skozi celo leto ga izvajajo učitelji, posamezniki v podružniški šoli v 1. razredu. - A37*). Imajo tudi **krožek »Reševanja konfliktov«** (*...krožek reševanja konfliktov. - A39*), kjer se učijo pravilnega in umirjenega reševanja konfliktov.

Izkustvenih delavnic se v šolah poslužujejo **redno** (*Težji razredi imajo tedensko... - C53; Preventivnih delavnic imamo veliko. - D32; ...imajo vsi otroci na predmetni stopnji od 6. do 9. razreda, razredno uro na ponedeljek prvo šolsko uro. - D33; ...enkrat na teden, vendar ne vsak teden. - F53; ...delavnice enkrat na mesec. V enem petem razredu imam še bolj pogosto. - F58*) oziroma **po potrebi** glede na to, kakšen je konflikt in kako močan je (*Izvajajo se po potrebi. - A35; ... po potrebi. - C54; Delavnice izpeljemo, ko se kakšen problem že pojavi, ali pa preventivno, ko vidimo, da neki odnosi v razredu niso v redu. - D35*).

Delavnice so **prilagojene starosti otrok** (*Razlikujejo se dejavnosti po triadah. - B53*) in glede na to, **kako pogosto se nasilje pojavlja** v razredih (*Težji razredi imajo tedensko. - C53; Nimajo vsi razredi... - F54; ...odvisno od konfliktov. - F57; v tem četrtem razred, iz kjer sta ta dva fanta, sem imela jaz delavnice enkrat na mesec. V enem petem razredu imam še bolj pogosto. - F58*).

4.1.6.3 Izvajalci izkustvenih delavnic

V osnovni šoli brez naziva se pri izvajanju izkustvenih delavnic poslužujejo **zunanjih izvajalcev** (*...medicinske sestre, ki prihajajo na šolo. - B52; Imamo tudi zunanje izvajalce kot*

na primer Kramli, Žorž je bil in medicinske sestre...- C48) in **šolske svetovalne službe** (Izkustvene delavnice izvaja šolska svetovalna služba. - A36). Na obeh šolah pa so dejavni tudi **učitelji** (...skozi celo leto ga izvajajo učitelji... - A37; ...sami učitelji izvedejo. - C55; Tudi učitelji poskusijo, vendar nekateri bolj, nekateri manj. - F55). Na »varni šoli« si želijo, da bi učitelji izvedli še več delavnic (...da bi tudi učitelji imeli pogum, da bi imeli več delavnic za otroke. - F76).

4.1.6.4 (Ne)potrebnost preventive

V »varni šoli« so svetovalne delavke mnenja, da **potrebujejo preventivo** ter da je ni nikoli preveč (Nikoli je ni dovolj, ker ko že imaš občutek, da nekaj lepo steče, se spet pojavi kaj novega in moramo znova in znova te stvari predelovati z otroci. - D58; Preventive ni nikoli preveč, kvečjemu bi morala biti preventiva od prvega do devetega razreda vsako leto. - D59; Otroci morajo priti skozi izkustvene delavnice... - E54; Že sedaj izpeljujemo, vendar lahko bi še več - F77; Raje delam na preventivi kot na kurativi. - F81).

V osnovni šoli brez naziva pa je pedagoginja E. povedala, da imajo preventive dovolj in da dodatnih **preventiv ne potrebujejo** (Ne, ne potrebujemo. - A50).

4.1.7 Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih na šoli

V obeh šolah se strinjajo, da je vloga vseh zaposlenih na šoli **enakovredna** (Vsi imamo enako močno vlogo. - B72; Vsi smo zgled in vsi moramo enako reagirati. - B73; Sodelovati moramo enakovredno. - D39; ... vključujemo vsi skupaj v reševanje - učitelji, svetovalna služba in tudi starši. - D56; Lahko je to učitelj, hišnik, snažilka, ki naleti na neko nasilje in v tistem trenutku lahko preprečijo nadaljevanje nasilja. - E60; ... da delamo vsi enako. - F63) in **velika** (Veliko, saj morajo biti vedno dovzetni. - A43; ...vsi skupaj zelo pomembno vlogo. - F62). Med seboj vsi zaposleni **sodelujejo** (Tukaj smo zato, da vsi skupaj sodelujemo, da se imamo lepo in da lažje rešujemo skupaj težave. - B85; ... važno, da sta razrednik in sorazrednik zraven. - D34; ... ni svetovalna služba tista, ki bi nasilje morala reševati ločeno od ostalih. - D38; ... se vključujemo vsi skupaj v reševanje - učitelji, svetovalna služba in tudi starši. - D56; Lahko je to učitelj, hišnik, snažilka, ki naleti na neko nasilje in v tistem trenutku lahko preprečijo nadaljevanje nasilja. - E60; ...ukrepajo pa tudi razredniki, če to opazijo. - E62; ...vključeni v projekt vsi zaposleni in starši. - E69; ...vedno dobro, da je učitelj oziroma razrednik seznanjen z dogodkom. - F32; ... to ni le naloga svetovalne službe. - F33; ...da smo združeni in da delamo vsi enako. - F63; od kar smo varna šola, smo pridobili veliko znanja in

orodij, kako delati. Dobili smo navodila za učitelje, za vso osebje, tudi tehnično osebje, kuharice, čistilke, hišnike. - F68).

V osnovni šoli brez naziva, pedagoginja M. opozarja, da se velikokrat znajdejo v **več vlogah hkrati** v odnosih do različnih oseb (*Velikokrat smo v neprijetnih situacijah in imamo več vlog tako v odnosu do staršev, učiteljev, učencev.* - B81).

Pomembno se jim zdi, da imajo vsi zaposleni na obeh šolah **ničelno toleranco** do nasilja in da nasilja ne spregledajo (*Reagirati moramo takoj, ko vidimo in ne smemo dopuščati nesprejemljivega vedenja.* - A44; *Važno je, da nismo tolerantni do neprimerne vedenja in da hitro in učinkovito reagiramo.* - A53; *... nasilja ne spregleda in da se nanj odreagira pravilno.* - C76; *...vsi na to bolj reagiramo in tudi bolj aktivno rešujemo...* - D56; *Pomembna je ničelna toleranca nasilja.* - F73; *Ni majhnega in ni večjega nasilja.* - F74).

Tudi **samoiniciativnost** svetovalnih delavk je zelo pomembna pri delu z otroci in uspešnemu preprečevanju nasilja (*Naš poklic je tak, da moraš skozi sledit, iskat neke načine, delavnice.* - B76; *Vedno gledam na to, da kaj novega vpeljem, ker tudi otroci se spreminjajo.* - E79).

Pedagoginja M. iz osnovne šole brez naziva poudarja, da je v šoli pomembna **dobra komunikacija**, še posebej pa je pomembna do otrok, saj lahko le tako spelješ dober pogovor in prideš do rešitve (*...komunikacija je pomembna, saj se naučimo na kakšen način moramo pristopat do otrok, kako se z njimi pogovarjat, kako jim dati prostor, da povejo, kaj se jim je zgodilo.* - B74).

V »varni šoli« se pedagoginja in psihologinja zavedata, kakšna je **pomembnost svetovalnih delavk** pri reševanju konfliktov (*Delam kot svetovalna delavka in kot taka sodelujem pri pogovoru in reševanju* - D43; *...pristopi svetovalna služba in reši stvar do konca.* - E61). Menijo, da kljub enakovrednim vlogam lahko le svetovalne delavke s svojim znanjem in sposobnostjo pripomorejo k uspešni in pravilni rešitvi problem.

Pedagoginja M. iz osnovne šole brez naziva in psihologinja iz »varne šole« sta mnenja, da je **razumevanje** ena od pomembnih lastnosti, ki jo morajo imeti svetovalne delavke in vsi zaposleni na šoli (*...je na nas, da se jim približamo in da jih razumemo.* - B80; *Otroci se lahko kjerkoli obrnejo po pomoč.* - F69). Tudi **zaupanje** je zelo pomembno pri delu z otroci (*Tisti, ki te bolj začutijo in imajo občutek varnosti pridejo.* - B83; *...otroci čutijo varne, nam zaupajo in lahko pridejo sami povedat, kaj se dogaja, zato ne potrebujejo anonimnosti.* - E67; *Če se v šoli počuti varnega, če zaupa zaposlenim in okolici, da bodo zadevo rešili in se mu ne bodo posmehovali, potem bomo zadevo prej rešili.* - E76). Pedagoginja E. iz osnovne šole brez naziva pa poudarja svojo vlogo kot **vzgojno** (*Biti pedagog pomeni, biti vzgojen.* - A54).

Zaposleni morajo najprej imeti **znanje**, da znajo pravilno ravnati in da to znanje prenesejo na učence in učenke (...v primeru, da se kaj takega zgodi, da smo vsi zaposleni že tako utečeni in da se dovolj pogovarjamo, da smo dovolj pozorni na takšne stvari, da ga bomo prepoznali in da bomo znali ukrepat. - B51; ...delali na temu, da se takšne vedenje preusmeri. - C41; od kar smo »varna šola«, smo pridobili veliko znanja in orodij, kako delati. Dobili smo navodila za učitelje, za vso osebje, tudi tehnično osebje, kuharice, čistilke, hišnike. - F68).

4.1.8 Vloga opazovalcev

Na obeh šolah se poslužujejo učenja **pravilnega ravnanja** učencev in učenk, ko pride do nasilja. Tudi otroci, ki so nasilju le priča, morajo na nasilje reagirati (*Naučimo jih primerno reagirati na provokacije. - A45; Tako, da sami najprej pravilno postopajo, če jim ne uspe pa povedo učitelju, razredniku in svetovalni službi. Se pravi, da znajo poiskati pomoč. -A46; Nagovarjamo otroke na splošno, da pridejo povedati in da to ni neko tožarjenje, saj to oni pogosto tako doživljajo in je to velik problem. - B79; To je nekaj, kar je drugače kar je bilo prej, ker zelo apeliramo na to, da učenci v tej vlogi nosijo veliko odgovornost, ker se morajo odzvat. - D40; Skozi ta projekt se je to pokazalo, da velikokrat pride do tega, da ko si na primer žrtev ne upa povedati, da pride učenec, učenka in reče: »Svetovalna, on/ona vam mora nekaj povedati.« - D41; To vlogo in pravilno reagiranje moramo ves čas poudarjati. - D42; Največ delam z opazovalci. - E23; Skozi delavnice moramo najprej razčistiti, kaj je to »špecanje« in kaj pomeni reševanje problema. - E50; Delamo ogromno na opazovalcih, ki lahko reagirajo in tako preprečijo nasilje. - E63; Vidim pri prostovoljcih, da kar pripeljejo na vrata dva učenca in rečejo: »Socialna, ta dva se tepeta!« - E64; Zmenim se s starejšimi učenci, osmo in devetošolci, da kar posežejo vmes. - E78).*

Pedagoginja M. iz osnovne šole brez naziva pa je dejala, da otroci vedno **ne pravilno ravnajo** ob nasilju (*Če se dva tepeta in ostali navijajo, se vsekakor potem reagira. - B77).*

V osnovni šoli brez naziva pedagoginja M. in psihologinja menita, da v njihovi šoli opazovalci **nimajo posebne vloge** (*Posebno vlogo pa ne dajemo. - B78; Z opazovalci delamo najmanj. - C63).*

V »varni šoli« svetovalne delavke menijo, da opazovalci večinoma **poročajo o nasilju** (...*ko si na primer žrtev ne upa povedati, da pride učenec, učenka in reče: »Svetovalna, on/ona vam mora nekaj povedati.« - D41; Vidim pri prostovoljcih, da kar pripeljejo na vrata dva učenca in rečejo: »Socialna, ta dva se tepeta!« - E64; Otroci več pridejo povedat, bolj rešujejo... - E71; Pridejo otroci po pomoč, velikokrat pritečejo, ker se nekaj dogaja in nas pokličejo, naj pridemo pomagat. - F10; ... učenci šli po učiteljico, da se ta dva fanta tepeta. -*

F28), vendar nekateri tudi **ne poročajo**, saj se bojijo oziroma jih je sram (*Opazovalci menijo, da če gredo »špecat«, jim bo nekdo zameril. - E51; Oni vedo, kaj narediti, vendar ne vedno reagirajo, pa bi mogli. - F66*).

4.1.9 Program »Varne šole«

V osnovni šoli brez naziva svetovalne delavke **ne poznajo** tega programa, kar je pričakovano (*Ne poznam. - A47; Nekaj se je o tem govorilo, vendar ne vem koliko smo bili vključeni. - B86; Ne poznam. - C76*).

V »varni šoli« pa so s programom zelo zadovoljni in čutijo **uspešnost programa** (...*pokazalo, da velikokrat pride do tega, da ko si na primer žrtev ne upa povedati, da pride učenec, učenka in reče: »Svetovalna, on/ona vam mora nekaj povedati.« - D41; Pravila postavljajo skozi delavnice na razrednih urah, kjer otroci po oddelkih skupaj z razredniki in sorazredniki opredelijo, katero je tisto vedenje v razredu, ki jih moti in je nesprejemljivo. - D45; Izluščijo do štiri pravila »varne šole«, ki morajo biti jasno izražena. Začnejo se z besedo: »Ne«. Se pravi: »Ne žalimo, ne pretepamo, ne krademo, se ne prerivamo«. - D46; ...otroci z razredniki in sorazredniki dogovorijo tudi o posledicah kršitve teh pravil. - D47; Opažamo, da več javljajo kakšne pojave nasilja. Ne le pri svojem otroku, ampak tudi, ko na primer njihov otrok pove, da se nekomu nekaj v šoli dogaja in nam potem javijo. - D57; Od kar smo »varna šola«, smo pridobili veliko znanja in orodij, kako delati. Dobili smo navodila za učitelje, za vse osebje, tudi tehnično osebje, kuharice, čistilke, hišnike. - F68; ... je delovalo. Sploh ta pravila na začetku leta, ki jih sami oblikujejo v razredih. Torej kaj je sprejemljivo, kaj ne. In posledice, ki sledijo, če se nečesa ne držiš. To deluje in to še vedno traja. - F72*).

Po programu »Varne šole« so svetovalne delavke opazile, da je nasilja kar naenkrat ogromno. Otroci so bili zelo podučeni o nasilju, tudi bolj so ga zaznavali, zato so bile pisarne vedno polne. Otroci v vlogi žrtve ali opazovalca so hodili redno poročat, nasilje pa je postalo tudi tisto, kar za njih pred programom ni bilo. Prav tako pa so svetovalne delavke opazile še ostale, predvsem zelo pozitivne **spremembe po programu**, katerih posledice so pravilno odzivanje na nasilje in znanje, da se postavijo zase in s pravilno držo in tonom glasu povzročitelju rečejo »Ne!«, kadar so jezni. Otroci pa se znajo bolj kontrolirati in jezo usmeriti na drugačen način, kot z nasiljem na sovrstnike. Vse to pripomore k varnejši šoli, boljšemu počutju in boljši klimi (...*to je nekaj, kar je drugače, kar je bilo prej, ker zelo apeliramo na to, da učenci v tej vlogi nosijo veliko odgovornost, ker se morajo odzvati. - D40; ...skozi ta projekt se je to pokazalo, da velikokrat pride do tega, da ko si na primer žrtev ne upa povedati, da pride učenec, učenka in reče: »Svetovalna, on/ona vam mora nekaj povedati.« - D41; Pozitivno je*

to, da smo vsi bolj občutljivi za to nasilje. - D54; Nekatere stvari potenciramo s tem namenom, da bi zaustavili že v kali. - D55; Varna šola pomeni, da naj bi se otrok v šoli počutil varnega. - E65; Ta program je že tako vpleten v naše življenje, da niti o njem ne razmišljamo. Prav tako ne posebej razmišljamo v smislu »aha, to je pa iz »varne šole«. - F67; Po programu se nam je zdelo celo, da je več nasilja. - E72; ...otroci več povedo in ga bolj zaznajo. - E73; Kar naenkrat je bilo za njih nasilje tudi tisto, kar prej ni bilo. - E74; Ko smo bili na začetku v tem projektu in smo imeli izobraževanja, ki so jih potem učitelji posredovali učencem v razredu, imeli smo delavnice in tako naprej, smo kar naenkrat imele polne pisarne otrok. - F70; Kar naenkrat je bilo vse nasilje, saj so bili na vse pozorni. - F71).

4.1.10 Zadovoljstvo s svojim delom na področju vrstniškega nasilja

4.1.10.1 Zadovoljstvo

Psihologinja iz osnovne šole brez naziva je zadovoljna, kadar med seboj vsi zaposleni in otroci **sodelujejo** (Pomembno je sožitje celega kolektiva. - C75; Dobro je sodelovalno učenje med učenci, ki smo ga vpeljali. - C77). Pomembno se ji tudi zdi, da deluje **razred kot skupnost**, da se med seboj otroci spoštujejo, si pomagajo, so prijatelji (Razred bi moral zaživeti kot skupnost. - C70). Pomembno je, da se pogovarjajo o **temah, ki so zanimive za otroke** (...morali bi se pogovarjati o temah, ki jih zanima. - C71).

Pedagoginja iz »varne šole« pravi, da je najbolj zadovoljna, kadar oba in žrtev in povzročitelj prideta do uvida, da **nasilje ni rešitev**, se pobotata in nadaljujeta prijateljski odnos (Najbolj sem zadovoljna, ko vidim, da v bistvu obe strani – in tisti, ki je žrtev in tisti, ki je povzročitelj, da se ne počutita dobro v tem konfliktu in da do tega pridete sama. Prideta kot do nekega olajšanja in to vpliva na njun odnos. - D64).

Psihologinja iz »varne šole« pa vidi zadovoljstvo v **uspešnih delavnicah**, saj so edini način, da otroci povežejo in teorijo in izkušnjo. Predvsem pa otrokom ostanejo občutja, ki so jih doživljali ob izkustvenih delavnic. Besede in spomini zbledijo, občutja pa ostanejo.

V obeh šolah si želijo **izobraževanja** in v njem vidijo zadovoljstvo (Morali bi iti na eno daljše izobraževanje v Ljubljano. - B93; Zainteresirana sem za izobraževanje. - C73; ...sem zadovoljna, ker imam čez nadarjene učence in če naredimo tukaj premik, da tudi učitelji začnejo drugače poučevati, bodo spremembe. - F94).

4.1.10.2 Nezadovoljstvo

V osnovni šoli brez naziva si zelo želijo, da bi lahko pri delu z otroki uporabljali šolsko mediatorstvo oziroma, da bi otroke naučili vrstniške mediacije. Pri vprašanju po zadovoljstvu

oziroma nezadovoljstvu, so izrazili **potrebo po mediaciji** (*Problem je v temu, ker ni mediatorjev.* - C62). Nezadovoljni so tudi z veliko »**papirologije**«, ki vzame preveč časa za obsežnejše pogovore z otroci (*Želim si manj »papirologije«.* - C72). Pedagoginja M. in psihologinja iz te šole se pritožujeta nad tem, da **ni zanimanja** za preventivo in nove načine dela (*...še noben ni »zagrizel« v to.* - B95; *Starši si po eni strani želijo srečanj, potem pa se jih zelo malo udeleži.* - C80). Poleg vsega pa imajo na šoli tudi **finančno stisko**, zaradi katere ne morejo na izobraževanje oziroma si privoščiti inovacij pri delu z otroci (*Imeli smo veliko izobraževanj na šoli zadnja leta, ker je finančna stiska, tako da o nasilju zdaj v zadnjih letih nismo imeli...* - B75; *...večji finančni zalogaj.* - B94; *...finančni problem.* - C79).

V »varni šoli« psihologinja pravi, da je najmanj zadovoljna, kadar pri otrocih opazi **počasne napredke** pri učenju pravilnega ravnanja (*Ne morem reči, da sem zadovoljna, ker ni dovolj en razgovor, potrebuješ jih več in še rezultati se pokažejo pri otrocih šele čez nek določen čas.* - F84), o dolgotrajnem procesu, kjer učenec svoje misli in vedenje preoblikuje na boljše, pa govorim tudi v empiričnem delu. Psihologinja meni, da je **na preventivi premalo dela**, in da bi lahko na tem delali še več (*Zato bom zadovoljna, ko bom več naredila na preventivi.* - F87). Pedagoginja iz »varne šole« je nezadovoljna, kadar se po celotni obravnavi, delavnicah, igrah vlog in preventivi, **nasilje ponovi** kljub vsemu trudu, da bi ponovitev nasilja preprečili (*...včasih se pa problem ponovi in nisem zadovoljna.* - D65).

Na obeh šolah jim **primanjkuje izobraževanj**, ki si jih želijo in jih tudi potrebujejo za dobro ter uspešno delo z otroki (*...je finančna stiska, tako da o nasilju zdaj v zadnjih letih nismo imeli...* - B75; *...je potrebno imeti za to neke spretnosti in znanja.* - F78). Čutijo tudi **pomanjkanje časa**, ki jim ne dovoli opravljati svojega dela celostno, izvajanja poglobljenih pogovorov, raznih preventiv in uporabo svojih znanj kot na primer tehniko »coaching« in ostalo (*Na šoli imamo veliko različnih stvari...* - B96; *Ni kar tako, potem moraš sledit učencem, jih vodit, jih izobraževat.* - B97; *Na predmetni stopnji je to težje izvesti, ker je težko priti v razred, saj so učiteljice zelo zaposlene s svojim učnim načrtom.* - C50; *Ja, vendar je problem čas, ker ne moremo kar tako vpeljati.* - C68; *Imamo samo pol ure za razredno uro.* - C69; *Šolski načrt ima ogromno nalog. Nasilje je le eno od mnogih področjih.* - C74; *Problem se je dobiti skupaj, ker imajo različne urnike in obveznosti.* - D50; *Ni pogojev, ker tudi če na vrata izobesim listek: »Prosim, ne moti«, me vedno nekdo išče in rabi, in tako ni miru.* - E82; *...nimajo vsi razredi, ker je to nemogoče, nas je premalo.* - F54; *Če bi imele svetovalne delavke več časa, bi lahko imele več izobraževanj, delavnic.* - F75; *Želela bi si, da bi imela več časa za preventivo, da bi manj prihajalo potem do konfliktov.* - F83; *Če bi imela več časa na razpolago, bi bilo lažje.* - F85; *Problem je tudi v temu, ker je toliko različnih področij in*

potem, ko se nekaj zgodi in pridejo v pisarno, moraš vse pustiti in se posvetiti reševanju. - F86).

4.1.11 Inovativnost

Pedagoginja M. iz šole brez naziva si želi uvedbe **mediacije** (...*da bi otroke naučili mediacij, da bi imeli mediatorje na šoli, ki bi v primeru konfliktov pomagali otrokom. - B90; ... najboljša metoda, ki mi je najbolj všeč. - B91*), apelira pa tudi na uvedbo **raznolikosti pristopov**, torej da bi vsak zaposleni nekaj svoje svežine in ideje prinesel v vsakodnevno rutino (...*med seboj različni in da ima vsak svoj pristop. - B92*).

Psihologinja iz te šole pa bi uvedla delavnice in izobraževanja, ki bi jih izvajali **zunanji izvajalci** (...*lahko povabili več zunanjih. - C78*).

Pedagoginja iz »varne šole«, si želi čim več **novih metod dela** z otroki (...*vedno želimo še kaj novega preizkusiti. - D66; Občina ponuja občinski preventivni program za učence od 5. do 9. razreda skozi dvourne delavnice, ki jih na šoli izvajamo. - D71; ... teme, ki so super za medsebojne odnose med vrstniki. - D72*), navdušuje pa se tudi nad **programom »Teorije izbire«**, ki ga je spoznala na Glaserjevi šoli v Radomljah pri Preserju, na šoli pa ga bodo tudi sami začeli uporabljati (*Šli smo na obisk v šolo pri Radomljah pri Preserju, ki je Glaserjeva šola in izvajajo program teorije izbire in tudi sami se bomo iz tega izobraževali. -D73; ...delajo veliko na komunikaciji, na prenašanju odgovornosti na otroke, pri reševanju konfliktov jih učijo, da to samostojno prek pogovorov rešujejo. - D74; To bi potrebovali na naši šoli. - D75*). V Glaserjevi šoli se poslužujejo 10-ih aksiomov teorije izbire (Internetni vir 34):

1. Edina oseba, katere vedenje smo zmožni kontrolirati, smo mi sami.
2. Vse, kar lahko drugim ponudimo ali kar drugi ponudijo nam, so informacije.
3. Vse dolgotrajne težave imajo svoj izvor v nezadovoljujočem odnosu z drugimi.
4. Odnosne težave so vedno težave v sedanjosti.
5. Dogodki v preteklosti so vplivali na to, kakšni smo danes, vendar njihovo boleče oživljanje v sedanjosti ne pomaga veliko, da bi si uredili odnose sedaj.
6. Žene nas pet - v dedno zasnovanih potreb. Potešitev se sicer lahko za nekaj časa preloži, a do nje mora slej ko prej priti.
7. Potrebe lahko potešimo preko konkretnih sličic (podob, želja, zamisli) v našem notranjem svetu kakovosti. V tem svetu je vse, kar je za nas vredno in drugim ne pomeni ničesar.

8. Vse kar počnemo je, da skušamo z nedeljivim vedenjem zadovoljiti svoje potrebe, preko sveta kvalitete.
9. Vse naše vedenje je namensko in proaktivno. Ogromno pridobimo na naši osebni svobodi, če to spoznamo.
10. Neposredno lahko nadziramo le svoje mišljenje dejavnosti, čustva in fiziološke potrebe le posredno.

Psihologinja iz te šole pa je navdušena nad dr. Rankom Rajovićem, avtorjem programa **NTC** (Nikola Tesla Centra) (*Zelo smo navdušeni nad Rajovićem Rankom iz Novega sada, ki ima čez »Menso« za nadarjene ljudi. In on spodbuja možganske celice nadarjenih otrok. - F88; Imeli smo predavanja, kako se spodbujati sposobnosti učencev in možganov. - F89; ... tukaj vidim jaz ta napredek, ker ko ti učenje spremeniš, torej da učenci začnejo razmišljati, da drugače poučuješ, torej da ni reproduktivnega učenja. - F90; ...se učitelji učijo, da morajo dati asociativna vprašanja. - F91*). Ranko je po poklicu nevroendokrinolog, zato vnaša medicinska odkritja o možganih v pedagogiko. Je član upravnega odbora Mense, svetovnega združenja ljudi z nadpovprečno inteligenco. Program uči, kako se učiti in kako poučevati. Obstajajo načini, ki otroke pritegnejo in jih spodbudijo k razmišljanju. Rajović ne podpira reproduktivnega učenja, temveč produktivno učenje, ki spodbuja drugačne možganske regije, kot s(m)o jih uporabljali in kot jih otroci uporabljajo v šoli. Uporabno znanje je napredek in prihodnost šolstva in poučevanja, saj omogoča vzporedno povezovanje informacij. Učenje letnic in imen na pamet, ki se jih že takoj naslednji dan pozabi, je zamudno, saj možgane v času razvoja ne izkoristimo.

(Internetni vir 35)

4.2 Kvantitativni del

1. Ali meniš, da se na vaši šoli dogaja nasilje?

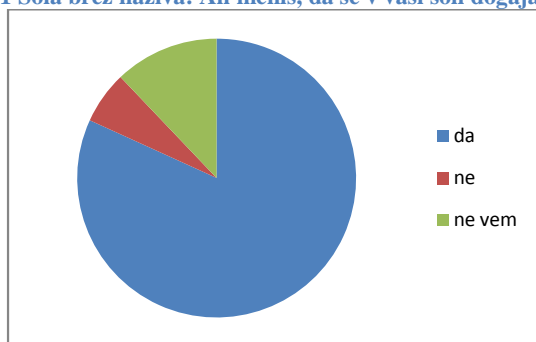
Šola brez naziva		
da	ne	ne vem
81,80 %	6,10 %	12,10 %

Tabela 4.1 Mnenje otrok, ali se v šoli dogaja nasilje

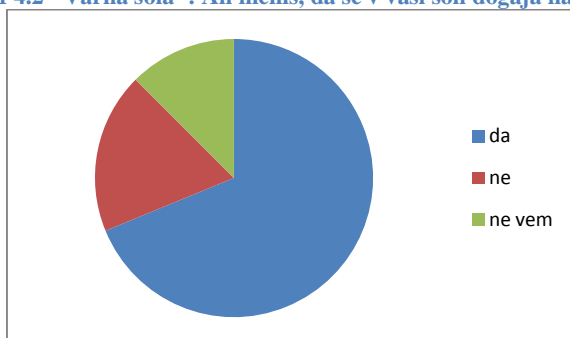
»varna šola«		
da	ne	ne vem
68,80 %	18,70 %	12,50 %

Tabela 4.2 Mnenje otrok, ali se v šoli dogaja nasilje

Graf 4.1 Šola brez naziva: Ali meniš, da se v vaši šoli dogaja nasilje?

Graf 4.2 "Varna šola": Ali meniš, da se v vaši šoli dogaja nasilje?

Iz grafov opazimo, da več procentov (18,70 %) učencev in učenk z »varne šole«, kot pa z šole brez naziva meni, da se v njihovi šoli ne dogaja nasilje. Razvidno je, da v obeh šolah večina učencev in učenk meni, da se dogaja nasilje. Približno enako procentov učencev in učenk (12,10 % in 12,50 %), pa ne vedo, ali se v njihovi šoli dogaja nasilje ali ne.

H 2: V »varni šoli« je manj nasilja kot v šoli brez tega naziva.

Hipotezo številka dve lahko potrdimo, saj več učencev iz »varne šole« kot pa iz šole brez naziva meni, da ni nasilja v njihovi šoli.

2. Obkroži, katero nasilje je po tvojem mnenju v šoli najbolj pogosto?

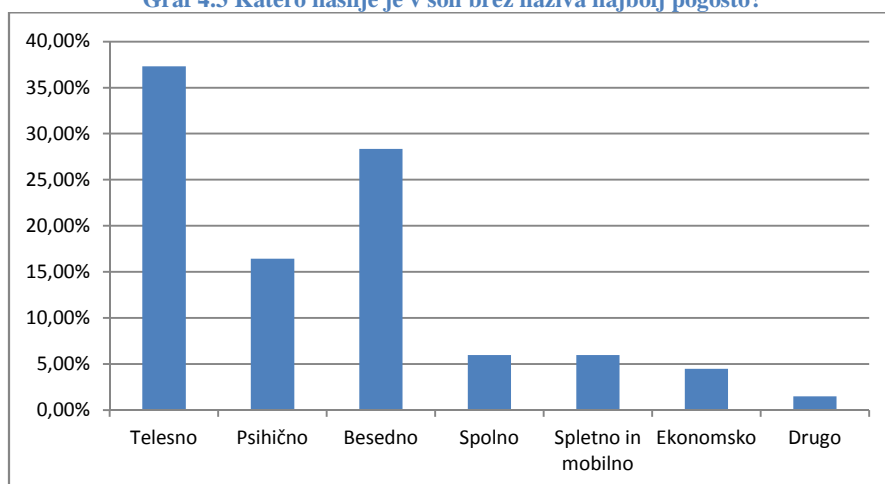
Šola brez naziva						
Telesno	Psihično	Besedno	Spolno	Spletno in mobilno	Ekonomsko	Drugo
37,31 %	16,42 %	28,36 %	5,97 %	5,97 %	4,48 %	1,49 %

Tabela 4.3 Najbolj pogosto nasilje

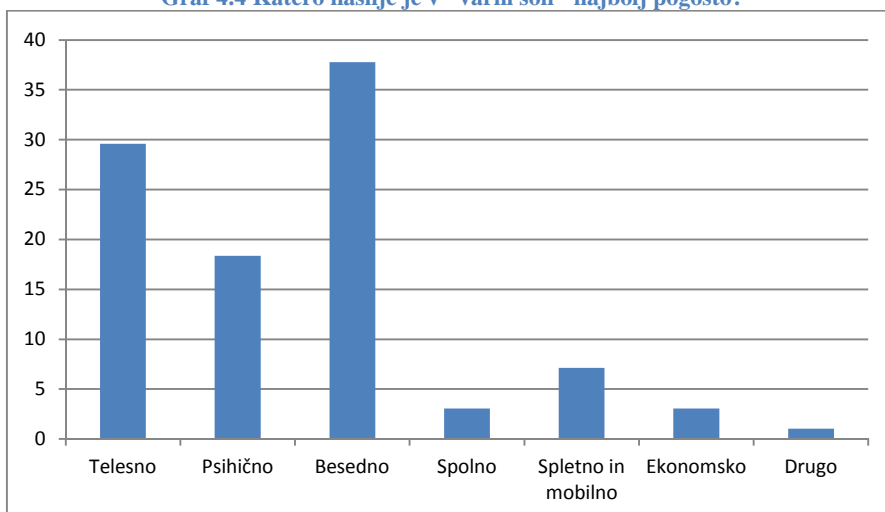
»varna šola«						
Telesno	Psihično	Besedno	Spolno	Spletno in mobilno	Ekonomsko	Drugo
29,59 %	18,37 %	37,76 %	3,06 %	7,14 %	3,06 %	1,02 %

Tabela 4.4 Najbolj pogosto nasilje

Graf 4.3 Katero nasilje je v šoli brez naziva najbolj pogosto?

Graf 4.4 Katero nasilje je v "varni šoli" najbolj pogosto?

Iz grafov lahko razberemo, da je v »varni šoli« po mnenju učencev, najbolj pogosto besedno nasilje (37,76 %), sledi mu telesno (29,59 %), psihično (18,37 %), spletno in mobilno (7,14 %), spolno in ekonomsko (oba 3,06 %) ter drugo (1,02 %). Pod drugo je en učenec napisal, da gre največkrat za »hec«, ampak iz »heca« lahko nastanejo poškodbe.

V šoli brez tega naziva pa po mnenju učencev prevladuje telesno nasilje (37,31 %), sledi mu besedno (28,36 %), psihično (18,37 %) in spolno ter spletno nasilje, ki sta dosegla enako število procentov (5,97 %). Sledi mu ekonomsko nasilje (4,48 %) in drugo nasilje (1,49 %). Pod drugo nasilje je en učenec napisal, da se mu vsi smeji, kar pa bi lahko umestili tudi med psihično nasilje.

H3: V obeh šolah je najbolj pogosto psihično nasilje.

H0: Hipotezo številka tri moram ovreči, saj v šoli brez naziva menijo, da je najbolj pogosto fizično nasilje, v »varni šoli« pa verbalno nasilje.

3. Ali si bil (-a) že kdaj priča nasilju v šoli?

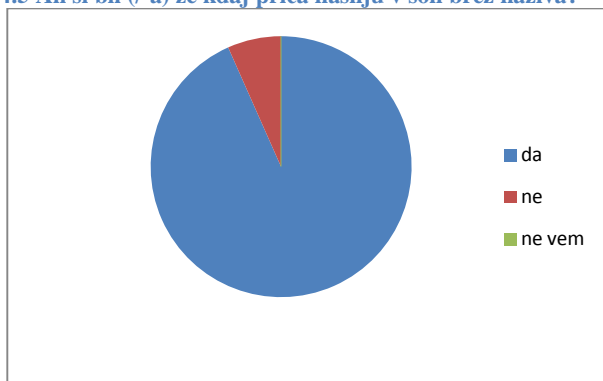
Šola brez naziva		
da	ne	ne vem
93,34 %	6,66 %	0,00 %

Tabela 4.5 Koliko otrok je že bilo priča nasilju?

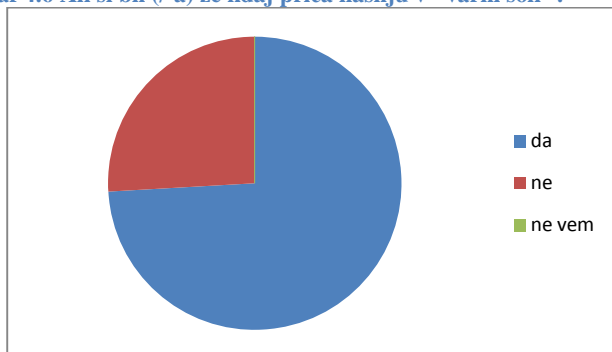
»Varna šola«		
da	ne	ne vem
74,10 %	25,90 %	0 %

Tabela 4.6 Koliko otrok je že bilo priča nasilju?

Graf 4.5 Ali si bil (-a) že kdaj priča nasilju v šoli brez naziva?

Graf 4.6 Ali si bil (-a) že kdaj priča nasilju v "varni šoli"?

Kot lahko razberemo iz grafov, skoraj tretjina (25,90 %) učencev in učenk iz »varne šole« še ni bilo priča nasilju v šoli. 74,10 % učencev in učenk pa je bilo priča nasilju.

Tudi v šoli brez tega naziva je bila večina učencev in učenk (93,34 %) priča nasilja. Priča nasilju pa ni bilo le 6,66 % učencev in učenk. Iz tega lahko sklepamo, da je v »varni šoli« manj nasilja. Za možnost »ne vem« se ni odločil nihče.

4. Kako si se počutil (-a), ko si bil-a priča nasilju?

a) Prestrašeno – pogumno

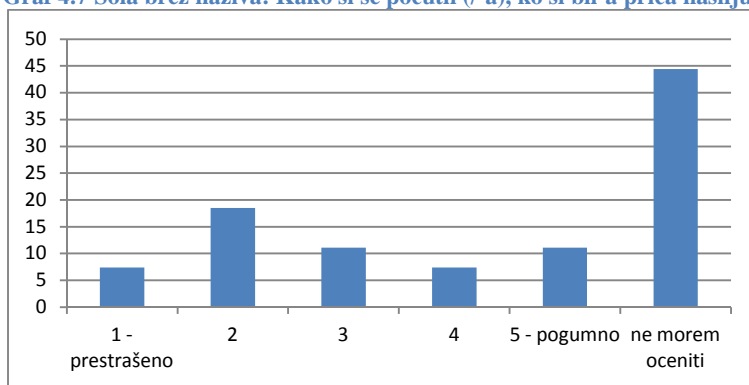
»Varna šola«	
1 - prestrašeno	13,89 %
2	19,44 %
3	16,67 %
4	5,56 %
5 - pogumno	19,44 %
ne morem oceniti	25 %

Tabela 4.7 Počutje ob nasilju

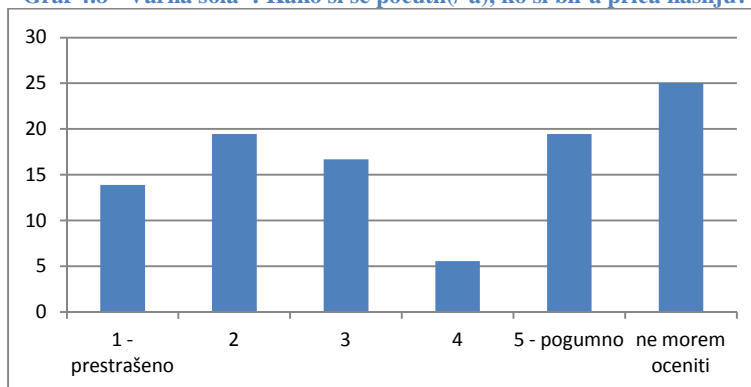
Šola brez naziva	
1 - prestrašeno	7,41 %
2	18,52 %
3	11,11 %
4	7,41 %
5 - pogumno	11,11 %
ne morem oceniti	44,44 %

Tabela 4.8 Počutje ob nasilju

Graf 4.7 Šola brez naziva: Kako si se počutil (-a), ko si bil-a priča nasilju?

Graf 4.8 "Varna šola": Kako si se počutil(-a), ko si bil-a priča nasilju?

Največ anketirancev (44,44 %) iz šole brez naziva ni moglo oceniti, kako so se počutili, ko so bili priča nasilja. Sledi odgovor, da so se počutili manj prestrašeno (18,52 %), nato srednje prestrašeno in pogumno (obe 11,11 %) ter prestrašeno in malo manj pogumno (obe 7,41 %). Iz tega lahko sklepamo, da se večina učencev in učenk počuti ob nasilju prestrašene. To sem preverila z aritmetično sredino, v katero nisem vključila točke »ne morem oceniti«. Aritmetično sredino sem izračunala po naslednji formuli, kjer y predstavlja vrednosti številskih spremenljivk in N predstavlja število različnih spremenljivk (Internetni vir 36).

$$\mu = \frac{\sum_{i=1}^N y_i}{N}$$

Slika 4.3: Formula za aritmetično sredino (<http://www.benstat.si/blog/aritmeticna-sredina-standardna-napaka>)

Aritmetična sredina šole brez naziva je 2,39. S tem lahko potrdim, da se večina anketirancev ob nasilju počuti manj prestrašene.

V »varni šoli« največ anketirancev (25%) ni moglo oceniti, kako se počuti ob nasilju. Učenci in učenke so nato označili, da so se počutili manj prestrašene in pogumne (19,44 %). Nato se počutijo srednje pogumno (16,67 %), najmanj učencev in učenk (5,56 %) pa se počuti malo manj pogumno. Aritmetična sredina »varne šole« je 2,96.

To pomeni, da se večina anketirancev iz »varne šole« ob nasilju počuti srednje prestrašene, torej lahko sklepamo, da so učenci in učenke iz šole brez naziva za malenkost bolj pogumni kot učenci in učenke s šole brez naziva »varna šola«.

b) Žalostno - veselo

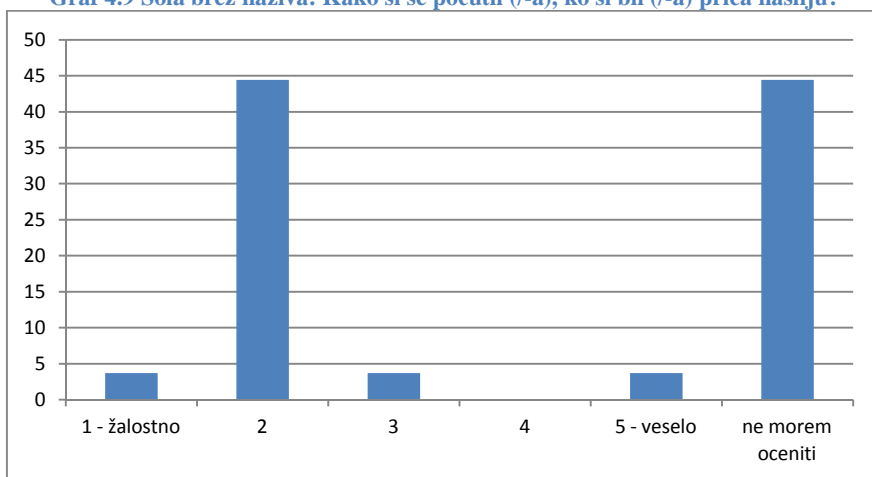
Šola brez naziva	
1 - žalostno	3,70 %
2	44,44 %
3	3,70 %
4	0,00 %
5 - veselo	3,70 %
ne morem oceniti	44,44 %

Tabela 4.9 Počutje ob nasilju

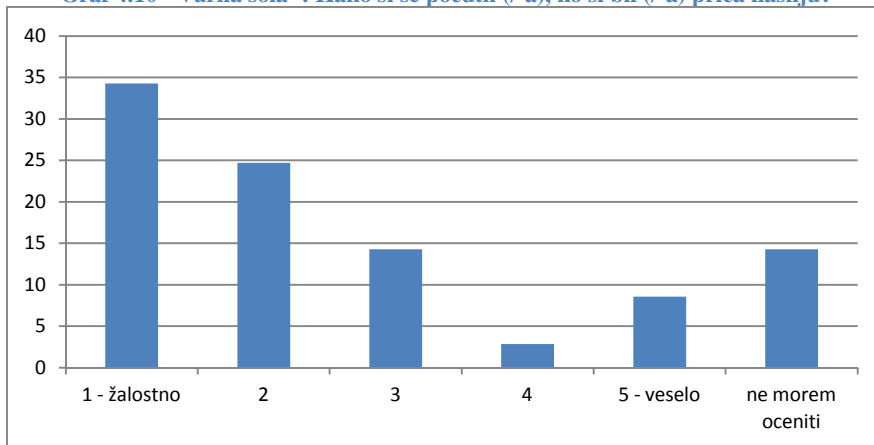
»Varna šola«	
1 - žalostno	34,29 %
2	24,71 %
3	14,29 %
4	2,86 %
5 - veselo	8,57 %
ne morem oceniti	14,29 %

Tabela 4.10 Počutje ob nasilju

Graf 4.9 Šola brez naziva: Kako si se počutil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Graf 4.10 "Varna šola": Kako si se počutil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Večina anketirancev (44,44 %) se počuti dokaj žalostne. Isti odstotek učencev in učenk ne more oceniti, kako se počuti. Nato se isto število otrok (3,70 %) počuti žalostne, ne žalostno ne vesele in vesele. Nihče se ne počuti malo manj vesele. Aritmetična sredina šole brez naziva je pokazala število 2,2. Večina učencev in učenk se torej ob nasilju počuti dokaj žalostno.

V »varni šoli« se večina (34,29 %) učencev in učenk počuti žalostne. Nato se počutijo malo manj žalostne (24,71 %). Ne vesele ne žalostne se počuti 14,29 % otrok, isto število otrok pa ne more oceniti, kako se počuti. 8,57 % anketirancev se počuti vesele, najmanj (2,86%)

anketirancev pa malo manj vesele. Aritmetična sredina »varne šole« je 2,13, iz česa lahko sklepamo, da se tudi učenci in učenke iz »varne šole« ob nasilju počutijo dokaj žalostne. Treba pa je omeniti, da se več anketirancev iz »varne šole« kot iz šole brez tega naziva, počuti vesele, ko so priče nasilja.

a) Nemočno - močno

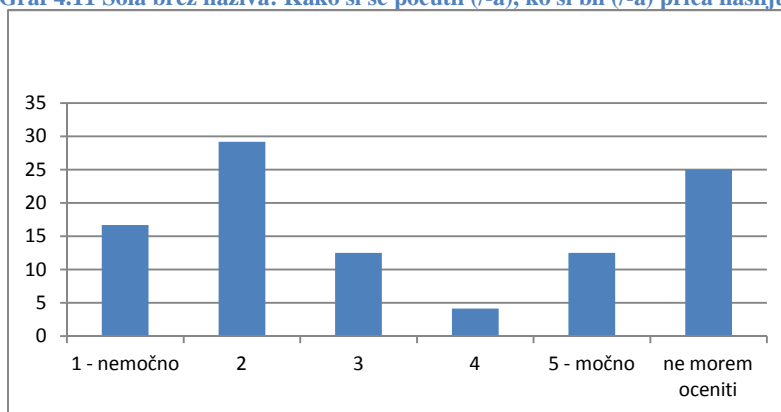
Šola brez naziva	
1 - nemočno	16,67 %
2	29,17 %
3	12,5 %
4	4,17 %
5 - močno	12,5 %
ne morem oceniti	25 %

Tabela 4.11 Počutje ob nasilju

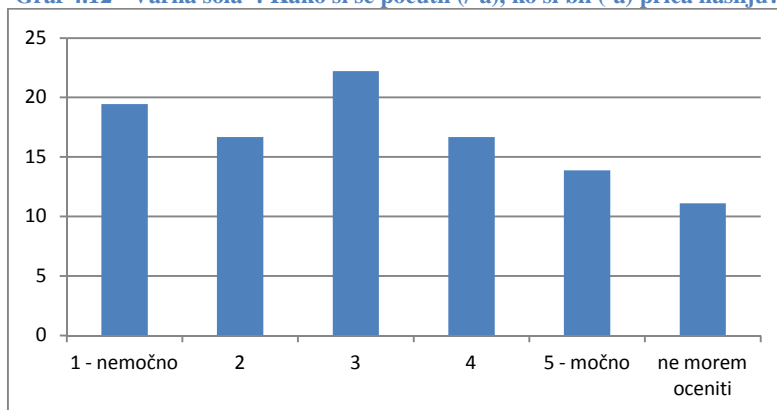
Varna šola	
1 - nemočno	19,44 %
2	16,67 %
3	22,22 %
4	16,67 %
5 - močno	13,89 %
ne morem oceniti	11,11 %

Tabela 4.12 Počutje ob nasilju

Graf 4.11 Šola brez naziva: Kako si se počutil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Graf 4.12 "Varna šola": Kako si se počutil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Največ učencev in učenk (29,17 %) iz šole brez naziva se počuti dokaj nemočne. 25 % otrok se ne more odločiti, kako se počuti. Nemočne se počuti 16,67 % otrok, 12,5 % otrok pa se počuti srednje močne in močne. Najmanj učencev in učenk (4,17 %) se počuti dokaj močne.. Aritmetična sredina je 3,07, kar pomeni, da so se učenci in učenke iz šole brez naziva počutili srednje močne, ko so bili priče nasilja.

V »varni šoli« pa se največ učencev in učenk (22,22 %) počuti srednje močne. 19,44 % anketirancev se počuti nemočne. Nato je 16,67 % učencev in učenk obkrožilo, da se počuti dokaj nemočne in dokaj močne. 13,89 % anketirancev se počuti močne. Najmanj procentov anketirancev (11,11 %) pa ne morem oceniti, kako se počuti. Aritmetična sredina »varne šole« je 2,88. To pomeni, da se učenci in učenke ob nasilju počutijo srednje močne, vendar še vedno manj močne kot anketiranci iz šole brez naziva.

d) Razburjeno - pomirjeno

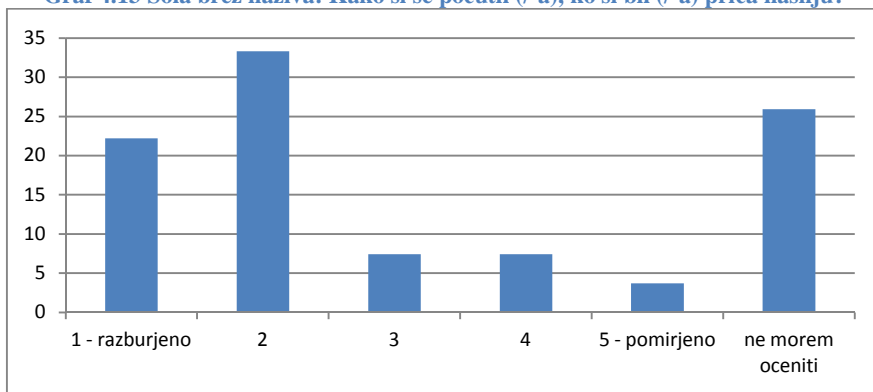
Šola brez naziva	
1 - razburjeno	22,22 %
2	33,33 %
3	7,41 %
4	7,41 %
5 - pomirjeno	3,7 %
ne morem oceniti	25,93 %

Tabela 4.13 Počutje ob nasilju

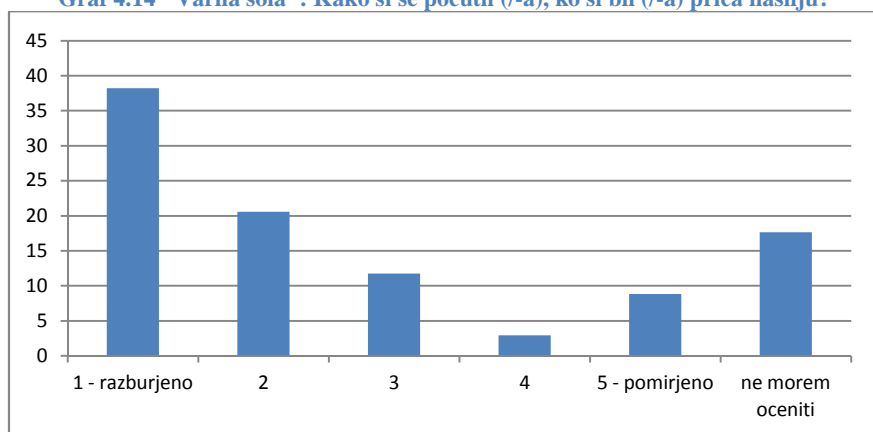
»Varna šola«	
1 - razburjeno	38,24 %
2	20,59 %
3	11,76 %
4	2,94 %
5 - pomirjeno	8,82 %
ne morem oceniti	17,65 %

Tabela 4.14 Počutje ob nasilju

Graf 4.13 Šola brez naziva: Kako si se počutil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Graf 4.14 "Varna šola": Kako si se počutil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Največ anketirancev (25,93 %) šole brez naziva ni moglo oceniti, kako so se počutili, ko so bili priča nasilju. 33,33 % anketirancev, se je ob nasilju počutilo dokaj razburjene. 22,22 % otrok se počuti razburjene, 7,41 % srednje pomirjene in dokaj pomirjene. Najmanj otrok (3,7 %) se ob nasilju počuti pomirjene. Aritmetična sredina šole brez naziva je 1,85, kar pomeni, da se največ anketirancev počuti dokaj razburjene.

Največ anketirancev iz »varne šole« (38,24 %) se počuti razburjene, 20,59 % anketirancev se počuti dokaj razburjene. 17,56 % anketirancev ne more oceniti, kako se počutijo, 11,76 % anketirancev pa se počuti srednje pomirjene. 8,82 % otrok se počuti pomirjene, 2,94 % pa dokaj pomirjene. Aritmetična sredina je 2,07. To pomeni, da se največ anketirancev s »varne šole« počuti dokaj razburjene, vendar za malenkost bolj razburjene kot anketiranci iz šole brez tega naziva.

e) Nepripravljeno na pomoč – pripravljeno na pomoč

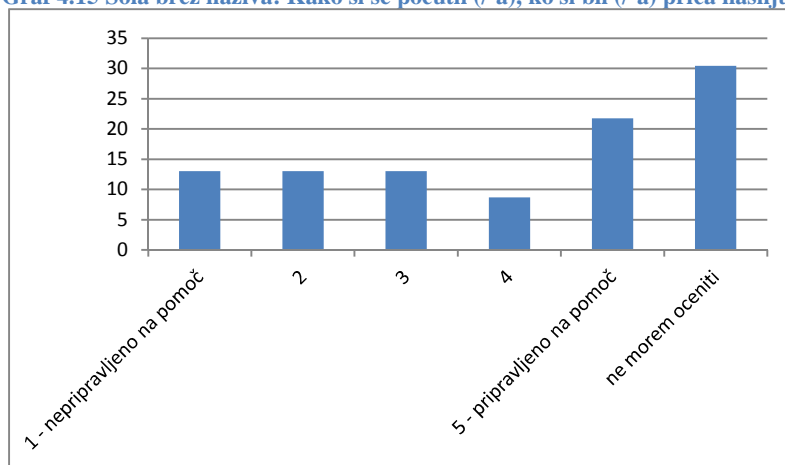
Šola brez naziva	
1 - nepripravljeno na pomoč	13,04 %
2	13,04 %
3	13,04 %
4	8,7 %
5 - pripravljeno na pomoč	21,75 %
ne morem oceniti	30,43 %

Tabela 4.15 Počutje ob nasilju

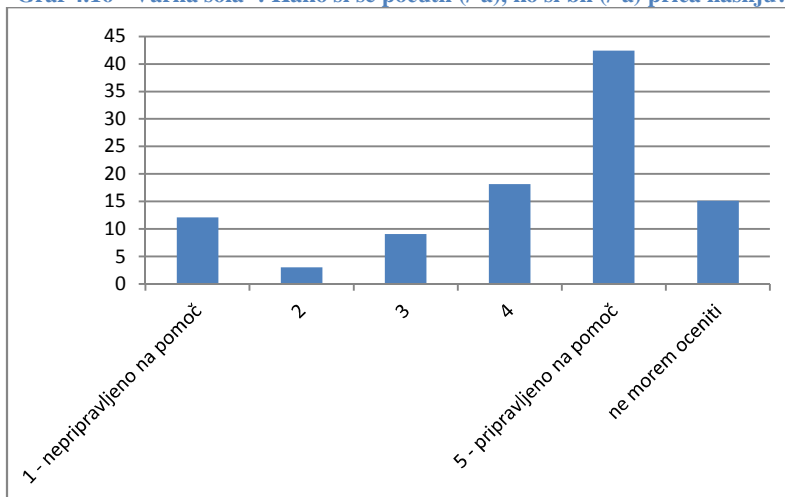
»Varna šola«	
1 - nepripravljeno na pomoč	12,12 %
2	3,03 %
3	9,09 %
4	18,18 %
5 - pripravljeno na pomoč	42,43 %
ne morem oceniti	15,15 %

Tabela 4.16 Počutje ob nasilju

Graf 4.15 Šola brez naziva: Kako si se počutil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Graf 4.16 "Varna šola": Kako si se počutil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Nekaj manj kot tretjina anketirancev (30,43 %) je obkrožilo možnost »ne morem oceniti«. Sledi ji točka 5 (»pripravljeno na pomoč«), katero je obkrožilo 21,75 % anketirancev. Nato je enako število anketirancev (13,04 %) obkrožilo točki 1, 2 in 3 (»nepripravljeno na pomoč«, »dokaj nepripravljeno na pomoč« in »srednje pripravljeno na pomoč«). Najmanj anketirancev (8,7 %) pa je obkrožilo točko 4 (»dokaj pripravljeno na pomoč«). Aritmetična sredina je 3,19, torej se večina učencev in učenk s šole brez naziva počuti srednje pripravljene na pomoč.

Največ anketirancev (42,43 %) iz »varne šole« je obkrožilo točko 5 (»pripravljeno na pomoč«). Sledi točka 4 (»dokaj pripravljeno na pomoč«), katero je obkrožilo 18,18 % anketirancev. 15,15 % anketirancev ne more oceniti, kako so se počutili, ko so bili priča nasilju. 12,12 % anketirancev je obkrožilo točko 1 (»nepripravljeno na pomoč«), sledi točka 3 (»srednje pripravljeno na pomoč«), katero je obkrožilo 9,09 % učencev in učenk, ter nazadnje točka 2 (»dokaj nepripravljeno«), katero je obkrožilo 3,03 % učencev in učenk. Aritmetična sredina je 4,75, kar pomeni, da je večina učencev in učenk iz »varne šole« pripravljeno na pomoč.

Če primerjamo oba grafa opazimo, da so otroci iz »varne šole« bolj pripravljeni na pomoč.

f) Drugo:

Pod drugo je le eden učenec iz »varne šole« dodal, da se je poleg zgoraj naštetih možnosti počutil še presenečeno.

5. Kaj si naredil-a, ko si videl-a nasilje?

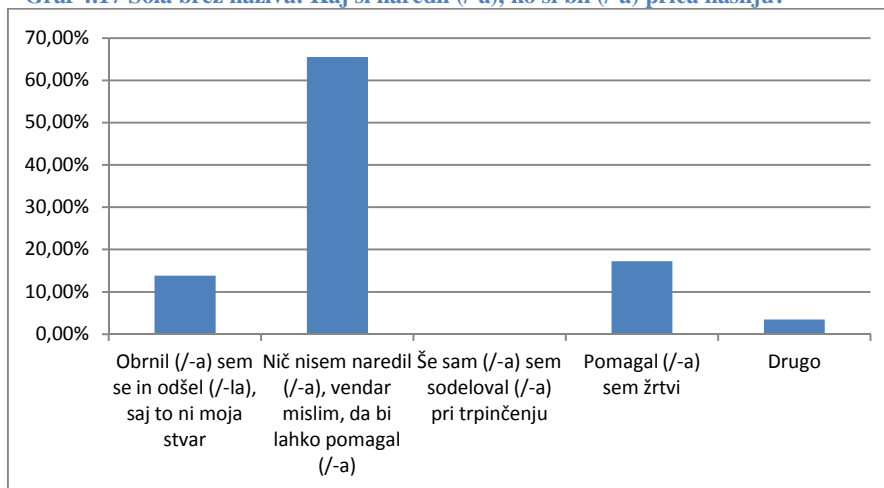
Šola brez naziva	
Obrnil (-a) sem se in odšel (-la), saj to ni moja stvar	13,80 %
Nič nisem naredil (-a), vendar mislim, da bi lahko pomagal (-a)	65,52 %
Še sam (-a) sem sodeloval (-a) pri trpinčenju	0 %
Pomagal (-a) sem žrtvi	17,24 %
Drugo	3,44 %

Tabela 4.17 Ravnanje ob nasilju

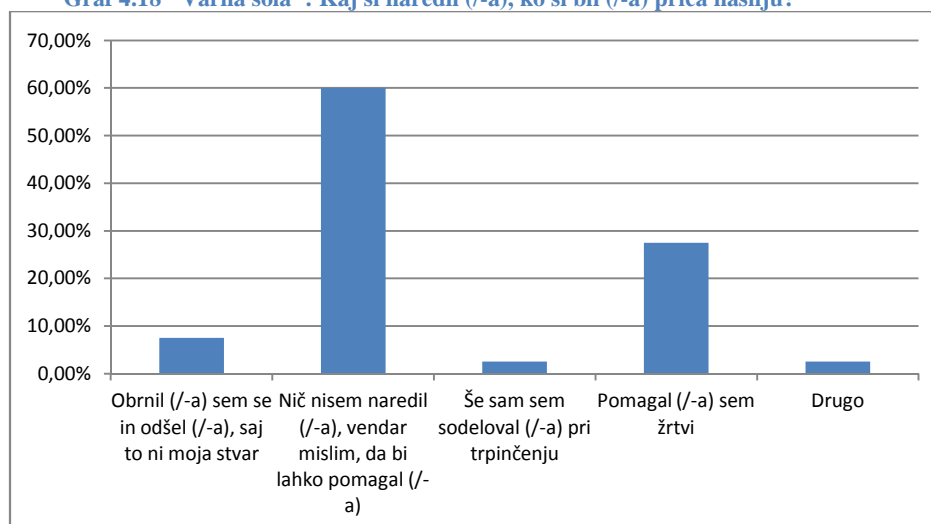
»Varna šola«	
Obrnil (-a) sem se in odšel (-a), saj to ni moja stvar	7,50%
Nič nisem naredil (-a), vendar mislim, da bi lahko pomagal (-a)	60%
Še sam sem sodeloval (-a) pri trpinčenju	2,50%
Pomagal (-a) sem žrtvi	27,50%
Drugo	2,50%

Tabela 4.18 Ravnanje ob nasilju

Graf 4.17 Šola brez naziva: Kaj si naredil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Graf 4.18 "Varna šola": Kaj si naredil (-a), ko si bil (-a) priča nasilju?

Največ učencev in učenk (65,52 %) iz šole brez naziva je odgovorilo, da niso nič naredili, vendar so imeli občutek, da bi lahko pomagali. 17,24 % otrok je pomagalo žrtvi tako, da je ob pretepu ločilo povzročitelja od žrtve. En učenec je za dogodek povedal starejši osebi, en se je med pretep vmešal tako, da je ločil povzročitelja od žrtve, dva učenca pa sta se fizično znesla nad povzročiteljem. Kljub temu, da nihče izmed anketiranih učencev ni sodeloval v trpinčenju menim, da sta zgoraj omenjena učenca, ki sta se fizično znesla nad povzročiteljem, sodelovala pri trpinčenju. Pod »drugo« je en učenec napisal, da je le opazoval dogajanje in nič naredil.

V »varni šoli« je največ (60 %) učencev odgovorilo, da niso nič naredili, ko so videli nasilje, vendar mislijo, da bi lahko pomagali. 27,50 % jih je žrtvi pomagalo tako, da so povedali socialni delavki in učiteljem, poklicalo odraslo osebi naj to ustavi, nekateri so sami ustavili

povzročitelja, ko je žalil in suval žrtev, mu rekli naj s tem preneha, ga ločili od žrtve, skušali zaščititi žrtev in jo pomiriti. Nekateri so vstopili med učence, ki so se topli in pretep prekinili. Preostali del (7,50 %) pa se je obrnil in odšel saj meni, da to ni njihova stvar. En izmed učencev je še sam sodeloval pri trpinčenju, en pa ni naredil nič, saj je istočasno kot on, prišla tudi socialna delavka.

Če grafa primerjamo med seboj, vidimo, da večina otrok iz obeh šol, ob nasilju ni naredilo ničesar. Vendar lahko opazimo odstopanje, da je v »varni šoli« več učencev in učenk (za 10,26 % več) pomagalo žrtvi, kot pa učenci in učenke iz šole brez naziva. Prav tako je možno razbrati, da se je za 6,30 % več učencev in učenk iz šole brez naziva ob nasilju obrnilo in odšlo, saj so mnenja, da to ni njihova skrb. Kljub temu, da v šoli brez naziva nihče ni obkrožil, da je sodeloval pri trpinčenju, lahko razberemo, da se je več učencev in učenk v šoli brez naziva (dva učenca sta se fizično znesla nad učencem) odločilo, da bo nasilje poskušalo rešiti z nasiljem. Tako so še sami sodelovali pri trpinčenju.

Opazovalci na nasilje velikokrat ne reagirajo, počutijo se nemočno in so razburjeni. Bojijo se, da bi bili naslednja žrtev prav oni sami ali pa se počutijo krive, ker ne poiščejo pomoč odraslih (Plošnik 2012: 10). Vlogo opazovalcev prevzema več kot polovica do dveh tretjin otrok. Opazovalci so zelo heterogena skupina, saj nekateri le opazujejo vrstniško nasilje in vanj ne posegajo, drugi se žrtvam smeji in s tem dajejo podporo nasilnežu, tretji pa skušajo žrtev potolažiti ali celo braniti pred nasilnežem (Pušnik 1999). Tukaj lahko vidimo, da večina otrok v vlogi opazovalca resnično ne naredi ničesar.

6. Si že kdaj povzročitelju nasilja rekel (/la), da tega ne sme početi?

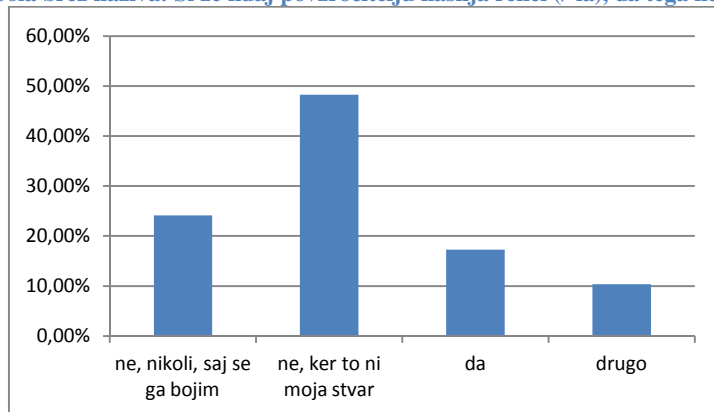
Šola brez naziva	
Ne, nikoli, saj se ga bojim	24,14 %
ne, ker to ni moja stvar	48,28 %
da	17,24 %
drugo	10,34 %

Tabela 4.19 Ravnanje ob nasilju

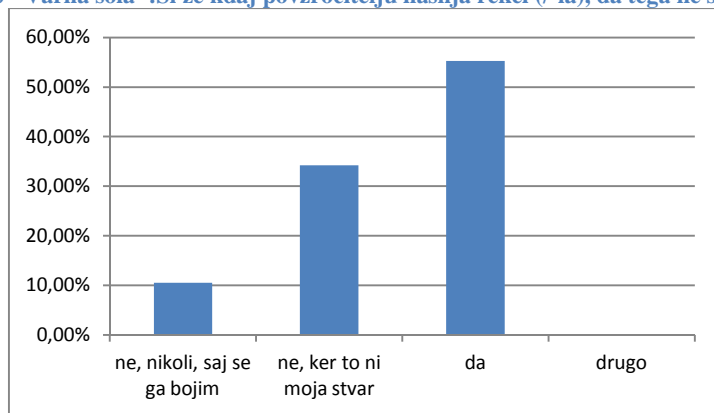
»Varna šola«	
ne, nikoli, saj se ga bojim	10,53 %
ne, ker to ni moja stvar	34,21 %
da	55,26 %
drugo	0,00 %

Tabela 4.20 Ravnanje ob nasilju

Graf 4.19 Šola brez naziva: Si že kdaj povzročitelju nasilja rekel (-la), da tega ne sme početi?

Graf 4.20 "Varna šola": Si že kdaj povzročitelju nasilja rekel (-la), da tega ne sme početi?

Skoraj polovica anketiranih (48,28 %) iz šole brez naziva povzročitelju ni še nikoli rekla, naj preneha s početjem, saj menijo, da to ni njihova stvar. 24,14 % učencev povzročitelja še nikoli opozorila, saj se ga boji. 17,24 % učencev je povzročitelju reklo, naj tega ne počne več, naj žrtev pusti pri miru, ena učenka se je z povzročiteljem pogovorila o njegovih dejanjih. En učenec je nasilje skušal pomiriti, vendar le v primeru, ko povzročitelj ni imel »dobrega« razloga za nasilje. Trije izmed vseh anketiranih pa so obkrožili možnost »drugo« ter navedli, da povzročitelja nasilja niso opozorili, saj mislijo, da mora povzročitelj sam spoznati napako. En je odgovoril, da je dogajanje le opazoval.

Več kot polovica (55,26 %) anketiranih učencev iz »varne šole« je odgovorilo, da so povzročitelju nasilja rekli, da tega ne sme početi. Navedli so naslednje načine: pet učencev je povzročitelju reklo naj z nasiljem preneha, štirje so ga opozorili, da tega ne sme početi, eno dekle izmed teh učencev pa ga je opozorilo, kakšne bodo posledice, če ne preneha. En učenec je stopil k povzročitelju in mu jasno rekel: »Ne!«, dva učenca sta povzročitelju rekla, naj se briga zase in pusti druge na miru, en učenec ga je opozoril, da lahko pride do poškodb, en izmed učencev je povzročitelju rekel, da v primeru, da s početjem ne konča, pove učiteljem, en anketiranec pa je povzročitelju dejal, da se problem lahko reši tudi brez pesti. En izmed

anketiranih je napisal, da je ravnal tako, da povzročitelj tega ni več ponovil, en pa je povzročitelju dal v razmislek, kako bi bilo njemu, če bi on bil žrtev. 34,21 % anketiranih je odgovorilo, da povzročitelju niso rekli ničesar, saj smatrajo, da to ni njihova stvar. Preostali del anketirancev (10,53 %) se je povzročitelju izognilo, saj se ga bojijo.

Če primerjamo rezultate obeh šol, lahko vidimo veliko razliko med preprečevanjem nasilja. V »varni šoli« sta zagotovo veliko pripomogla program in preventiva (delavnice, igre vlog), ki sta učencem in učenkam dala znanje, kako reagirati ob vrstniškem nasilju. Zanimivo je dejstvo, da so kot smo iz zgornjih vprašanj razbrali, otroci iz šole brez naziva obkrožili, da se ob nasilju počutijo bolj močne in tudi bolj pogumne, kot otroci iz »varne šole«. Vendar sem mnenja, da za takšno pogumno ravnanje kot je povzročitelju reči naj neha, moraš biti in močan in pogumen.

H7: Žrtve v »varni šoli« menijo, da se znajo postaviti zase in reči *ne*.

Hipotezo številka sedem lahko potrdimo, saj se več otrok iz »varne šole« kot otrok iz šole brez naziva, zna postaviti zase in povzročitelju povedati naj preneha.

7. Kako pogosto po tvojem mnenju pomagajo drugi učenci ustaviti trpinčenje med učenci?

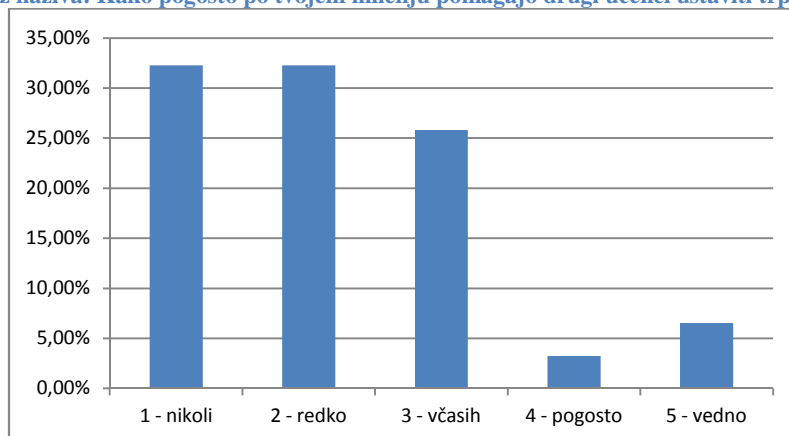
Šola brez naziva	
1 - nikoli	32,26 %
2 - redko	32,26 %
3 - včasih	25,81 %
4 - pogosto	3,23 %
5 - vedno	6,54 %

Tabela 4.21 Pogostost ustavljanja trpinčenja med učenci

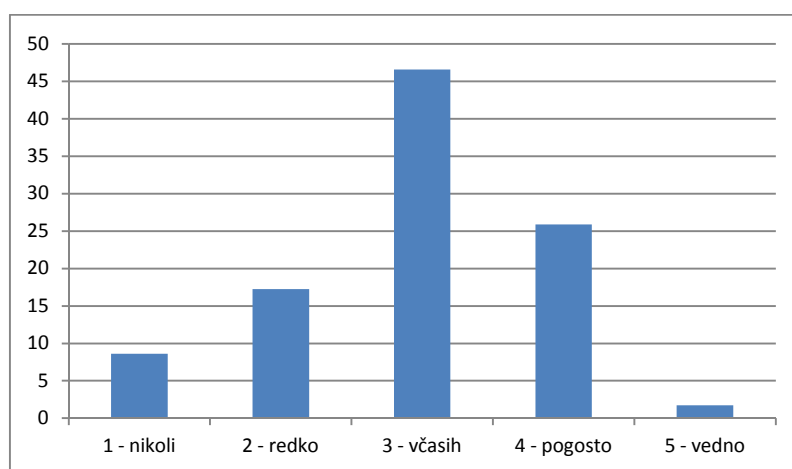
»Varna šola«	
1 - nikoli	8,62 %
2 - redko	17,24 %
3 - včasih	46,55 %
4 - pogosto	25,86 %
5 - vedno	1,73 %

Tabela 4.22 Pogostost ustavljanja trpinčenja med učenci

Graf 4.21 Šola brez naziva: Kako pogosto po tvojem mnenju pomagajo drugi učenci ustaviti trpinčenje med učenci?

Graf 4.22 "Varna šola": Kako pogosto po tvojem mnenju pomagajo drugi učenci ustaviti trpinčenje med učenci?

Na sedmo vprašanje je odgovarjalo 31 učencev in učenk od 33-ih. Večina učencev (32,26 %) iz šole brez naziva je mnenja, da drugi učenci nikoli oziroma redko pomagajo ustaviti trpinčenje med učenci. 25,81 % učencev in učenk meni, da ostali učenci včasih pomagajo zaustaviti trpinčenje. 6,54 % anketirancev meni, da pomagajo vedno, najmanj učencev in učenk (3,23 %) pa je mnenja, da drugi učenci pogosto ustavijo trpinčenje nad drugimi. Aritmetična sredina je 2,19, torej je večina učencev in učenk iz šole brez naziva mnenja, da ostali učenci redko pomagajo ustaviti trpinčenje.

Na to vprašanje je odgovorilo 58 učencev in učenk od 64. Največ anketirancev (46,55 %) iz »varne šole« je mnenja, da drugi učenci včasih pomagajo ustaviti trpinčenje, sledi mnenje, da pogosto pomagajo (25,86 %). 17,24 % otrok meni, da drugi redko pomagajo. 8,62% učencev in učenk je mnenja, da nikoli. Le 1,73 % anketirancev meni, da učenci in učenke vedno pomagajo ustaviti trpinčenje med učenci. Aritmetična sredina je 2,95, kar pomeni, da večina anketirancev meni, da ostali učenci včasih pomagajo ustaviti trpinčenje.

Če primerjamo šoli med seboj opazimo, da so učenci in učenke iz »varne šole« bolj nagnjeni k temu, da pomagajo ustaviti trpinčenje.

H8: Učenci in učenke na »varni šoli« pogosteje pomagajo ustaviti trpinčenje med učenci.

Hipotezo številko osem lahko potrdimo, saj lahko iz grafov razberemo, da otroci iz »varne šole« pogosteje pomagajo ustaviti trpinčenje.

Da razlike med eno in drugo šolo zares obstajajo, sem potrdila z z-testom. Najprej sem z Excelovim programom za obe šoli izračunala standardne odklone tega vprašanja. Nato sem izračunala standardno napako odgovorov za vsako šolo posebej, nato pa standardno napako razlik med povprečji obeh šol. Na koncu sem izračunala z-vrednost ter jo primerjala s tabelirano vrednostjo. Glede na to, da mi izračunana vrednost ($z=3,313$) preseže tabelirano kritično vrednost za zavračanje ničelne hipoteze pri tveganju 1 % ($z=2,58$) lahko ničelno hipotezo, ki govori o tem, da razlik med šolama ni zavrnem in z manj kot 1 % tveganjem trdim, da obstajajo v populacijah učenk in učencev proučevanih šol statistično značilne razlike v ustavljanju trpinčenja.

$$\sigma_M = \frac{\sigma}{\sqrt{N}}$$

4.4: Formula za standardni odklon (<http://www.benstat.si/blog/varianca-standardni-odklon>)

$$Z = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{se_{\bar{x}_1}^2 + se_{\bar{x}_2}^2}}$$

4.5: Formula za z-vrednost (http://www.student-info.net/sis-mapa/skupina_doc/fsd/knjiznica_datoteke/1231626373_zip_vsebina_resene_naloge_statistika4.pdf)

8. Si bil (/a) že kdaj tudi sam (/a) žrtev nasilja, povzročitelj nasilja ali oboje?

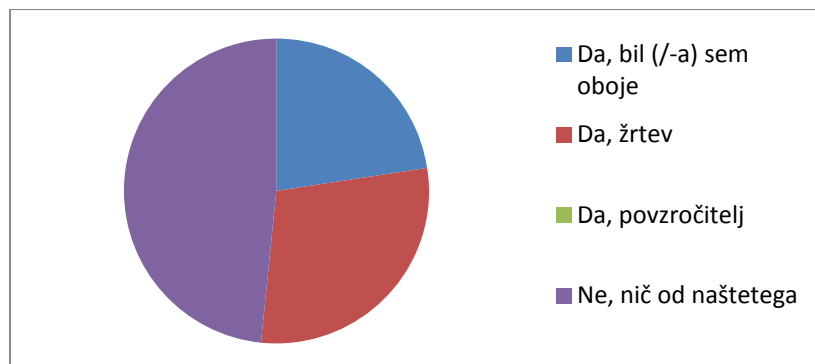
Šola brez naziva	
Da, bil (/a) sem oboje	22,58 %
Da, žrtev	29,03 %
Da, povzročitelj	0,00 %
Ne, nič od naštetega	48,39 %

Tabela 4.23 Žrtev, povzročitelji, nosilci obeh vlog ali nič od naštetega

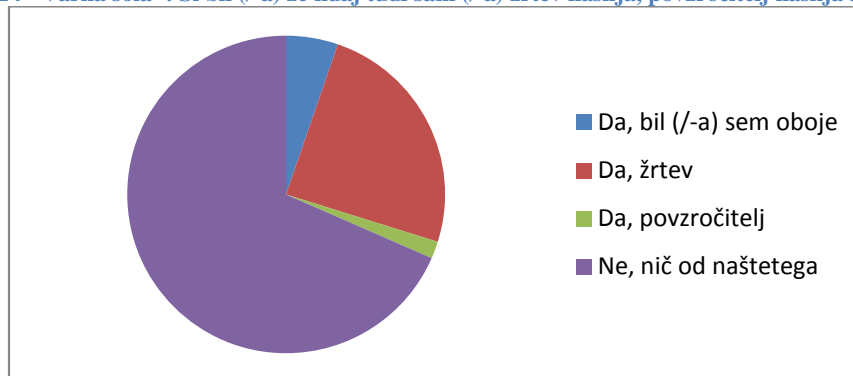
»Varna šola«	
Da, bil (/a) sem oboje	5,27 %
Da, žrtev	24,56 %
Da, povzročitelj	1,75 %
Ne, nič od naštetega	68,42 %

Tabela 4.24 Žrtev, povzročitelji, nosilci obeh vlog ali nič od naštetega

Graf 4.23 Šola brez naziva: Si bil (-a) že kdaj tudi sam-a žrtev nasilja, povzročitelj nasilja ali oboje?

Graf 4.24 "Varna šola": Si bil (-a) že kdaj tudi sam (-a) žrtev nasilja, povzročitelj nasilja ali oboje?

Skoraj polovica (48,39 %) anketirancev iz šole brez naziva še nikoli ni bilo ne v vlogi žrtve, ne povzročitelja in niti v vlogi obeh. 29,03 % učencev je že bilo žrtev nasilja. Preostali (22,58 %) pa so bili nosilci obeh vlog. Za povzročitelja nasilja se ni označil nihče.

Več kot dve tretjini (68,42 %) anketiranih otrok iz »varne šole«, ni še nikoli bilo žrtev in/ali povzročitelj. 24,56 % učencev je bilo žrtev, 5,27 % pa oboje. Najmanj anketiranih (1,75 %) se je označilo za povzročitelje.

Če primerjamo grafa med seboj lahko opazimo, da največ učencev in učenk še nikoli ni bilo v nobeni vlogi. Sledi vloga žrtve, nato vloga žrtve in povzročitelja, na zadnje pa vloga povzročitelja. Menim, da procenti padajo s sprejemljivostjo vloge. Po mojem mnenju je najbolj sprejemljivo vlogo (da niso bili v nobeni vlogi) obkrožilo največ anketirancev, najmanj sprejemljivo (vlogo povzročitelja) pa najmanj anketirancev oziroma nihče. Tudi vloga žrtve je bolj sprejemljiva kot vloga povzročitelja. Prav tako pa je od »čistega« povzročitelja bolj sprejemljiva vloga žrtve in povzročitelja.

H4: V šoli brez naziva je v nasilnem ravnanju udeleženih več učencev in učenk kot v »varni šoli«.

Hipotezo številka štiri lahko potrdimo, saj je bilo v šoli brez naziva več učencev in učenk, kot v »varni šoli« že udeleženih v nasilje. Kljub temu, da v šoli brez naziva nihče ni obkrožil, da je že bil povzročitelj, v »varni šoli« pa ta odgovor so obkrožili, je odstotek vseh učencev in učenk iz šole brez naziva kot nosilcev obeh vlog (žrtve in povzročitelja) višji od seštetih odstotkov povzročiteljev in nosilcev obeh vlog iz »varne šole« skupaj.

9. Kaj si storil (-a), če si bil (-a) v vlogi žrtve?

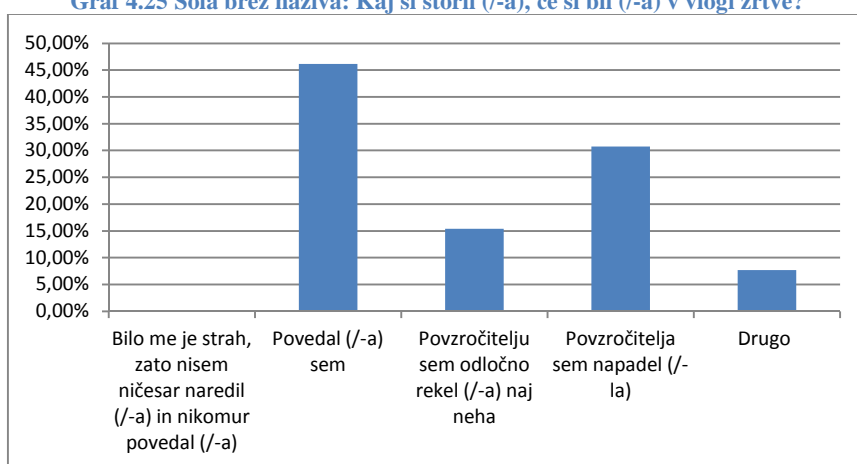
Šola brez naziva	
Bilo me je strah, zato nisem ničesar naredil (-a) in nikomur povedal (-a)	0,00 %
Povedal (-a) sem...	46,16 %
Povzročitelju sem odločno rekel (-a) naj neha	15,38 %
Povzročitelja sem napadel (-la)	30,77 %
Drugo	7,69 %

Tabela 4.25 Ravnanje v vlogi žrtve

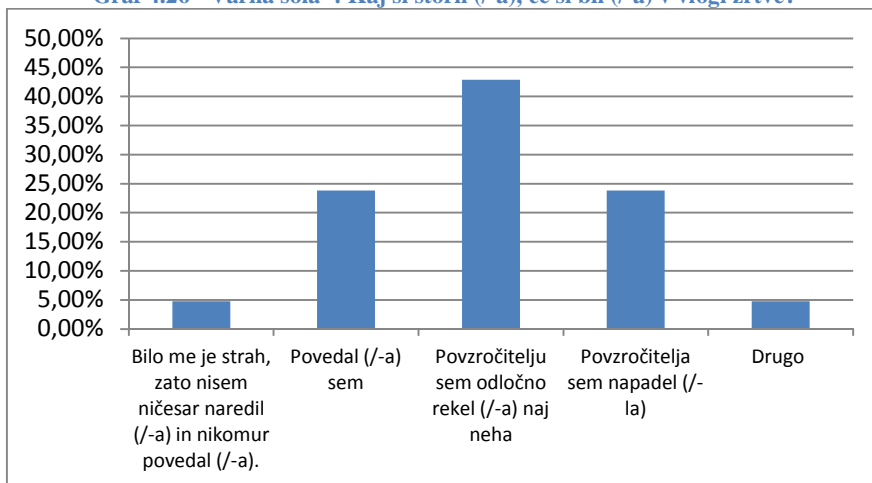
»Varna šola«	
Bilo me je strah, zato nisem ničesar naredil (-a) in nikomur povedal (-a)	4,76 %
Povedal (-a) sem...	23,81 %
Povzročitelju sem odločno rekel (-a) naj neha	42,86 %
Povzročitelja sem napadel (-la)	23,81 %
Drugo	4,76 %

Tabela 4.26 ravnanje v vlogi žrtve

Graf 4.25 Šola brez naziva: Kaj si storil (-a), če si bil (-a) v vlogi žrtve?

Graf 4.26 "Varna šola": Kaj si storil (-a), če si bil (-a) v vlogi žrtve?

Skoraj polovica (46,16 %) anketiranih otrok iz šole brez naziva je o nasilju povedalo staršem (trije učenci), nato pa je po en anketiran povedal pomočnici ravnateljice, prijatelju, učiteljici, razredniku in starejši osebi. 30,77 % otrok je povzročitelja ob nasilju napadlo, 15,38 % otrok je povzročitelju odločno reklo naj neha, 7,69 % otrok pa je obkrožilo možnost »drugo« in navedlo komentar, da so se branili napada povzročitelja. Nobenega anketiranca ob nasilju ni bilo strah tako, da ni ničesar naredil in nikomur povedal.

Največ (42,86 %) anketiranih iz »varne šole« je povzročitelju odločno reklo naj preneha z nasilnim vedenjem. 23,81 % učencev je povzročitelja napadlo, isti delež anketiranih pa se je odločilo, da za nasilje nekomu povedo. Navajali so naslednje osebe: dva učenca sta povedala staršem, dva prijateljcem, en socialni delavki, en pa osebi, kateri zaupa. Kljub temu, da je en anketiran obkrožil možnost »drugo«, ni dopisal komentarja. Enega učenca je bilo tudi strah, zato ni ničesar naredil in nikomur povedal.

Če primerjamo rezultate šol med seboj ugotovimo, da »varna šola« bolj ustrezno reagira ob nasilju. Pod ustrezno ravnanje sem uvrstila odgovor, da o nasilju nekomu poveš in odgovor, da povzročitelju odločno rečeš naj preneha z nasilnim dejanjem. Pod neustrezno ravnanje pa napad povzročitelja in molčanje zaradi strahu. Kar 66,67 % učencev in učenek je ob nasilju ustrezno ravnalo, v šoli brez tega naziva pa je primerno ravnalo 61,54 % otrok.

H7: Žrtve v »varni šoli« menijo, da se znajo postaviti zase in reči *ne*.

Hipotezo številka sedem lahko potrdimo. Skoraj polovica žrtev iz »varne šole«, je povzročitelju namreč odločno dejalo, naj preneha z nasilnim dejanjem. Na šoli brez naziva je ta odgovor obkrožilo le približno 15 % otrok.

10. Če si bil (-a) že kdaj v vlogi žrtve, povzročitelja ali nosilca obeh vlog, kakšno nasilje se ti je pripetilo oziroma, kakšno si izvajal (-a)?

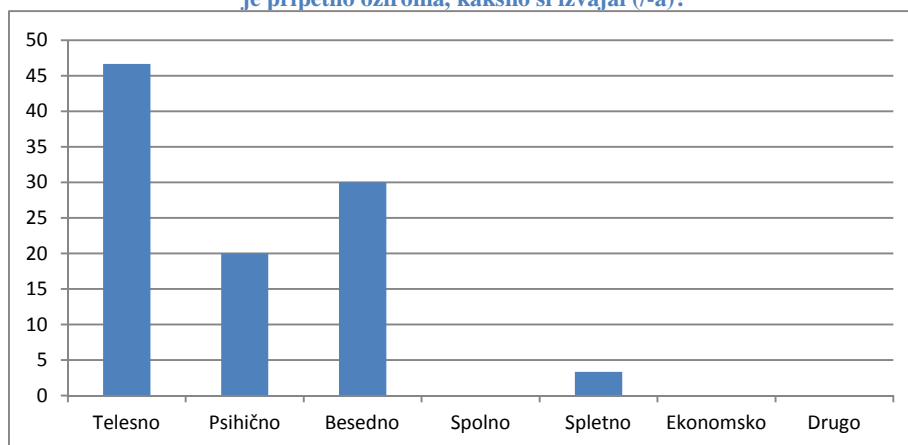
Šola brez naziva	
Telesno	46,67 %
Psihično	20,00 %
Besedno	30,00 %
Spolno	00,00 %
Spletno	3,33 %
Ekonomsko	00,00 %
Drugo	00,00 %

Tabela 4.27 Vrsta nasilja

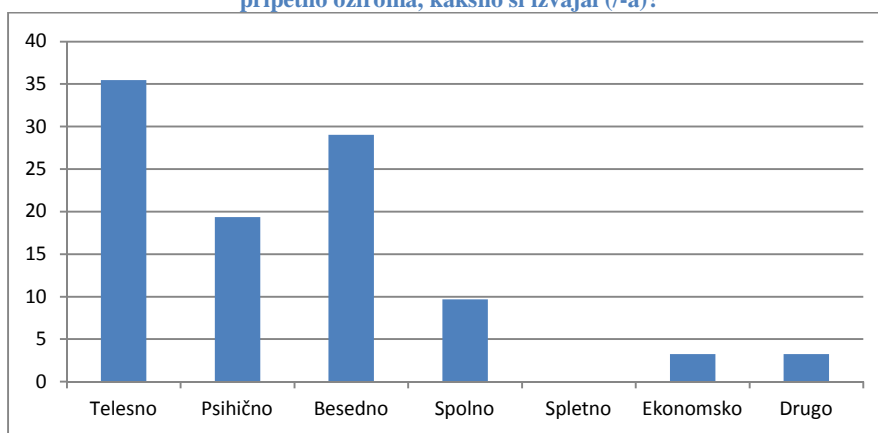
»Varna šola«	
Telesno	35,48 %
Psihično	19,36 %
Besedno	29,03 %
Spolno	9,68 %
Spletno	00,00 %
Ekonomsko	3,23 %
Drugo	3,23 %

Tabela 4.28 Vrsta nasilja

Graf 4.27 Šola brez naziva: Če si bil (-a) že kdaj v vlogi žrtve, povzročitelja ali nosilca obeh vlog, kakšno nasilje se ti je pripetilo oziroma, kakšno si izvajal (-a)?

Graf 4.28 "Varna šola": Če si bil (-a) že kdaj v vlogi žrtve, povzročitelja ali nosilca obeh vlog, kakšno nasilje se ti je pripetilo oziroma, kakšno si izvajal (-a)?

V šoli brez naziva je bilo skoraj polovica (46,67 %) učencev vpletenih v telesno nasilje. Sledi besedno (30,00 %) in psihično nasilje (20,00 %). V spletno in ekonomsko nasilje je bilo vključenih le 3,33 % vseh učencev in učenk. V spolno in drugo nasilje ni bil vključen nihče. Nekaj več kot tretjina (35,38 %) vprašanih je bilo tako in drugače vpleteno v telesno nasilje. Sledilo mu je besedno (29,03 %) ter psihično nasilje (19,35 %). 9,68 % učencev in učenk je bilo vpletenih v spolno nasilje, 3,23 % pa v ekonomsko nasilje. Ravno toliko učencev je obkrožilo možnost »drugo«, vendar ga ni komentiralo. Nihče izmed vprašanih ni bil vpleten v spletno nasilje.

Učenci in učenke v obeh šolah so izvajali oziroma se jim je pripetilo največkrat telesno nasilje, nato besedno in nato psihično. V šoli brez naziva je za psihičnim nasiljem najmanj anketirancev doživelo oziroma izvajalo spletno in ekonomsko nasilje. V »varni šoli« pa za psihičnim nasiljem sledi spolno nasilje. Najmanjkrat so otroci doživljali oziroma izvajali ekonomsko nasilje in drugo nasilje, katero pa niso opisali in pojasnili.

11. Ali misliš, da se znaš zoperstaviti nasilju?

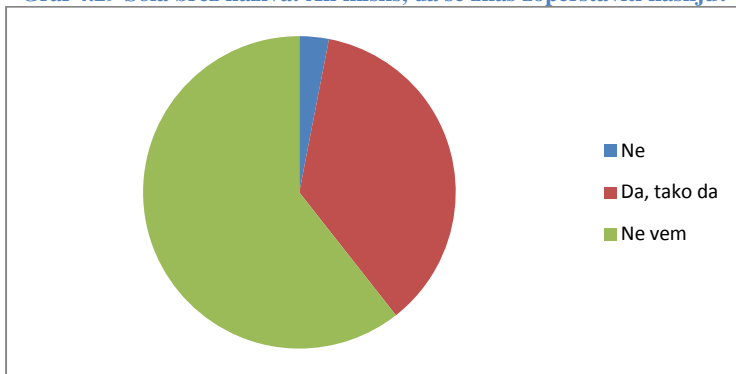
Šola brez naziva	
Ne	3,03%
Da, tako da	36,36%
Ne vem	60,61%

Tabela 4.29 Zoperstavljanje nasilju

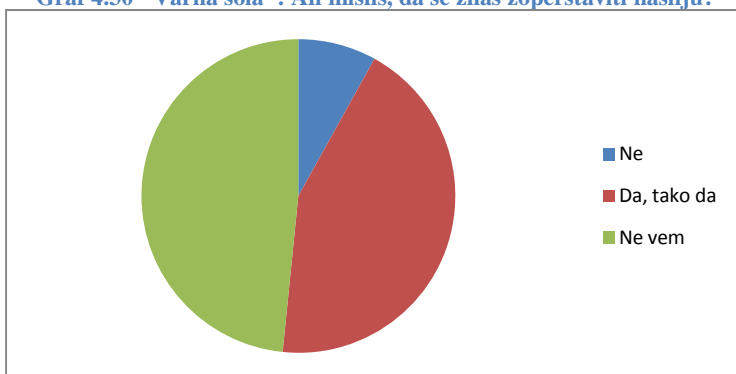
»Varna šola«	
Ne	8,06%
Da, tako da	43,55%
Ne vem	48,39%

Tabela 4.30 Zoperstavljanje nasilju

Graf 4.29 Šola brez naziva: Ali misliš, da se znaš zoperstaviti nasilju?

Graf 4.30 "Varna šola": Ali misliš, da se znaš zoperstaviti nasilju?

Več kot polovica učencev in učenk (60,61 %) v šoli brez naziva ne ve ali se zna zoperstaviti nasilju. 36,36 % učencev in učenk meni, da se zna zoperstaviti nasilju. Našteli so naslednje načine: tako, da se telesno znesejo nad povzročiteljem (2 učenca), da se postavijo zase (1 učenec), se umaknejo (1 učenec), povedo zaposlenim na šoli, svojim staršem in staršem povzročitelja (1 učenec), en učenec težavo izpostavi na šolskem parlamentu, en se brani, dokler povzročitelj ne odneha, en pa reagira tako, da povzročitelj z nasiljem konča. Najmanj (3,03 %) učencev in učenk pa se ne zna zoperstaviti nasilju.

Skoraj polovica (48,39 %) učencev in učenk iz »varne šole« ne ve ali se zna zoperstaviti nasilju. 43,55 % učencev in učenk meni, da se zna zoperstaviti nasilju. Največ (8) učencev je napisalo, da se nasilju izogiba. Sedem učencev je povedalo odrasli osebi (staršem, učiteljem), štirje učenci se povzročitelju uprejo (branijo sebe ali žrtev, mu rečejo naj preneha, ga napadejo nazaj), en učenec ukrepa primerno dogodku, povzročitelja ignorira, se ne razburja, pove socialni delavki, zaščiti sebe ali pa mu vrne z isto mero, dva se postavita zase, en učenec pa meni, da se nasilju zna zoperstaviti, ker je močan. 8,06 % anketiranih je mnenja, da se nasilju ne zna zoperstaviti.

Ob primerjavi obeh šol opazimo, da večina učencev in učenk ne ve ali se zna zoperstaviti nasilju. Sledi odgovor »da«, nazadnje pa »ne«. Potrebno je povedati, da več učencev in učenk iz šole brez naziva kot iz »varne šole« ne ve ali se zna zoperstaviti nasilju. Manj učencev in

učenk iz šole brez naziva v primerjavi z učenci in učenkami iz »varne šole« je mnenja, da se zna zoperstaviti nasilju, vendar pa je učencev in učenk iz šole brez naziva, ki se ne znajo zoperstaviti nasilju, manj kot učencev in učenk iz »varne šole«, ki se ne znajo zoperstaviti nasilju. Seveda je potrebno pri zoperstavljanju nasilja izbrati le konstruktivne način. Nasilni načini sem zagotovo ne spadajo.

12. Ali veš h komu na šoli se lahko obrneš, če pride do nasilja?

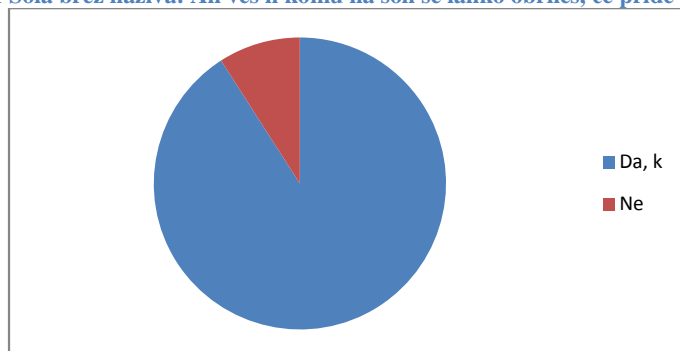
Šola brez naziva	
Da, k...	90,90 %
Ne	9,10 %

Tabela 4.31 Poročanje o nasilju

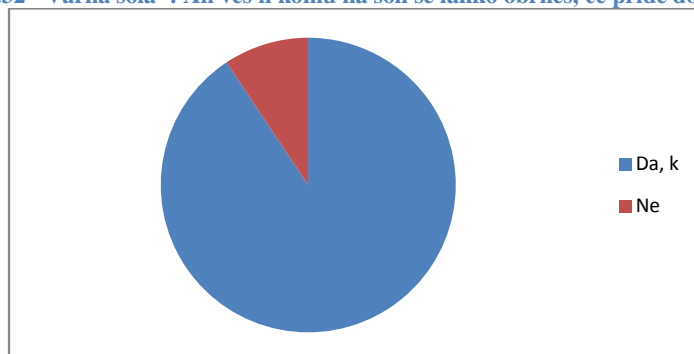
»Varna šola«	
Da, k...	90,63 %
Ne	9,37 %

Tabela 4.32 Poročanje o nasilju

Graf 4.31 Šola brez naziva: Ali veš h komu na šoli se lahko obrneš, če pride do nasilja?

Graf 4.32 "Varna šola": Ali veš h komu na šoli se lahko obrneš, če pride do nasilja?

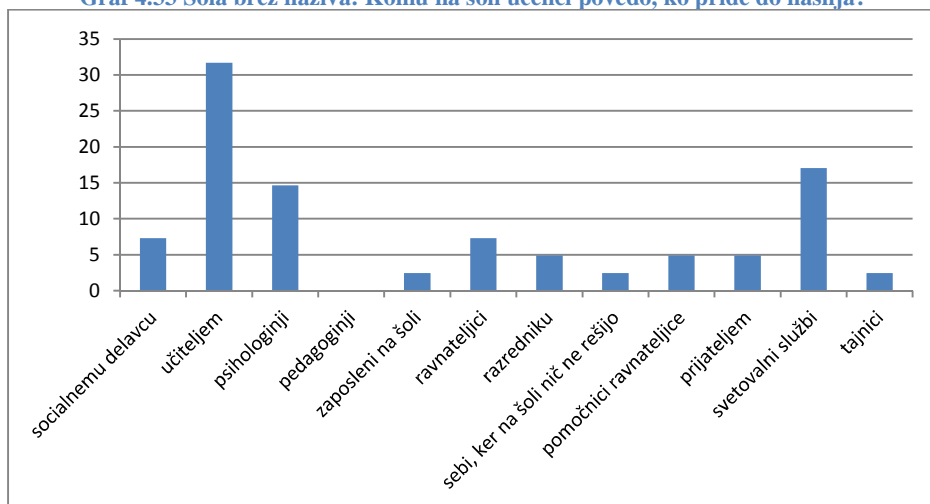

Večina (90,90 %) anketiranih iz šole brez naziva je mnenja, da ve, h komu na šoli se lahko v primeru nasilja obrnejo. Manj kot desetina (9,10 %) vprašanih pa tega ne ve. Med tistimi, ki so odgovorili, da vedo, so prevladovali naslednji odgovori:

Šola brez naziva	
socialnemu delavcu	7,32 %
učiteljem	31,71 %
psihologinji	14,63 %
pedagoginji	0 %
zaposlenim na šoli	2,44 %
ravnateljici	7,32 %
razredniku	4,88 %
sebi, ker na šoli nič ne rešijo	2,44 %
pomočnici ravnateljice	4,88 %
prijateljem	4,88 %
svetovalni službi	17,07 %
tajnici	2,44 %

Tabela 4.33 Poročanje o nasilju

Graf 4.33 Šola brez naziva: Komu na šoli učenci povedo, ko pride do nasilja?

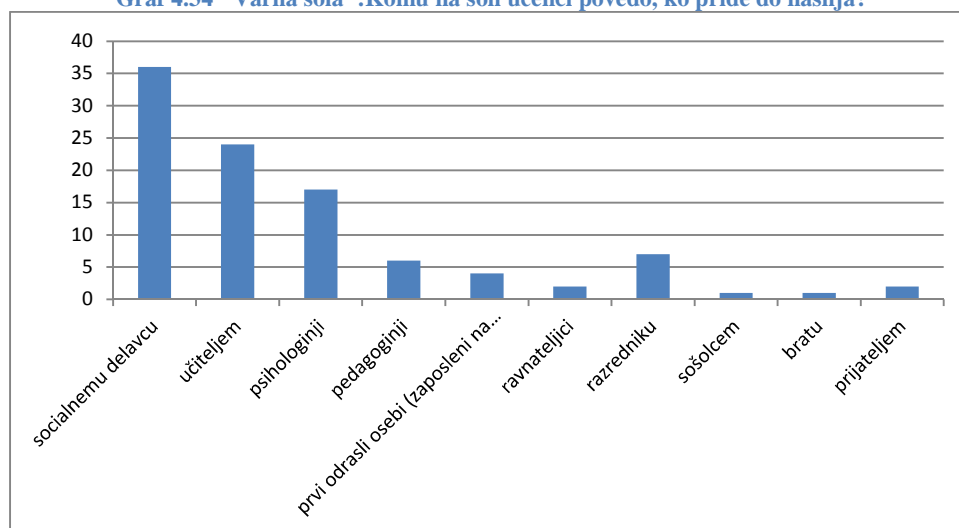
Večina (90,63 %) anketiranih iz »varne šole« je mnenja, da ve, h komu na šoli se lahko v primeru nasilja obrnejo. Manj kot desetina (9,37 %) vprašanih, pa tega ne ve.

Med tistimi, ki so odgovorili, da vedo, so prevladovali naslednji odgovori:

»Varna šola«	
socialnemu delavcu	36 %
učiteljem	24 %
psihologinji	17 %
pedagoginji	6 %
prvi odrasli osebi (zaposleni na šoli)	4 %
ravnateljici	2 %
razredniku	7 %
sošolcem	1 %
bratu	1 %
prijateljem	2 %

Tabela 4.34 Poročanje o nasilju

Graf 4.34 "Varna šola": Komu na šoli učenci povedo, ko pride do nasilja?

Odgovori obeh šol nam pokažejo, da učenci in učenke vedo, h komu na šoli se lahko obrnejo. Učenci iz »varne šole« za malenkost manj kot učenci iz šole brez tega naziva poročajo o nasilju. Prevladujejo socialni delavec, učitelji, psihologinja ... Skratka svetovalna služba in učitelji. Moram pa še omeniti, da šola brez naziva nima zaposlenega socialnega delavca, zato ne vem, zakaj so učenci in učenke pod odgovor napisali ta poklic. Sklepam, da so mislili na svetovalnega delavca.

13. Ali komu zaupaš, da je prišlo do nasilja?

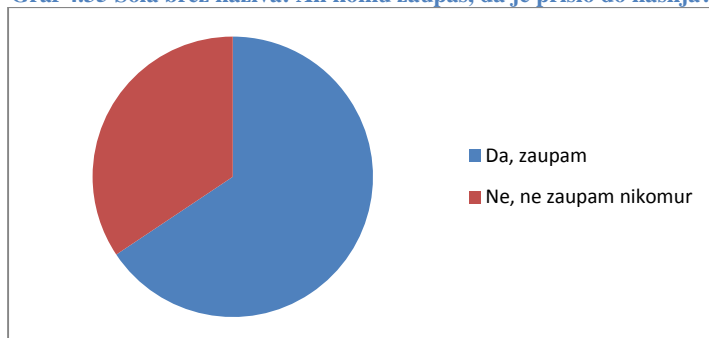
Šola brez naziva	
Da, povem	65,63 %
Ne, ne povem nikomur	34,38 %

Tabela 4.35 Zaupanje o nasilju

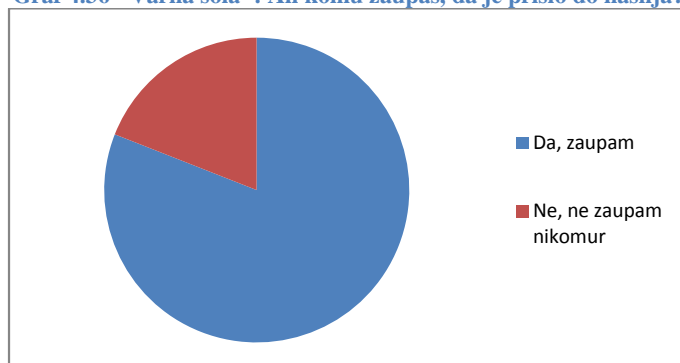
»Varna šola«	
Da, povem	80,95 %
Ne, ne povem nikomur	19,05 %

Tabela 4.36 Zaupanje o nasilju

Graf 4.35 Šola brez naziva: Ali komu zaupaš, da je prišlo do nasilja?

Graf 4.36 "Varna šola": Ali komu zaupaš, da je prišlo do nasilja?

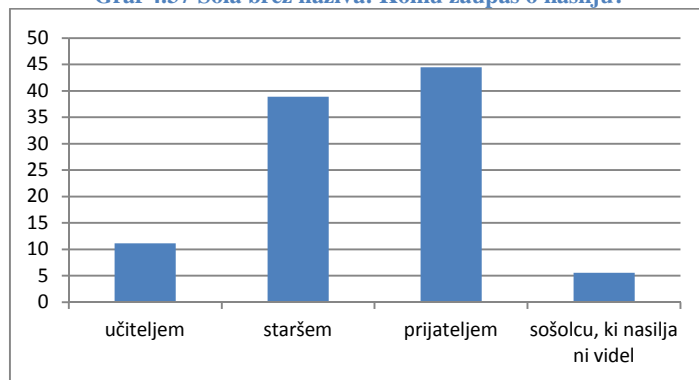

Več kot polovica anketiranih iz šole brez naziva (65,63 %) o nasilju zaupa predvsem naslednjim osebam:

Šola brez naziva	
učiteljem	11,11 %
staršem	38,89 %
prijateljem	44,44 %
sošolcu, ki nasilja ni videl	5,56 %

Tabela 4.37 Zaupanje o nasilju

Graf 4.37 Šola brez naziva: Komu zaupaš o nasilju?

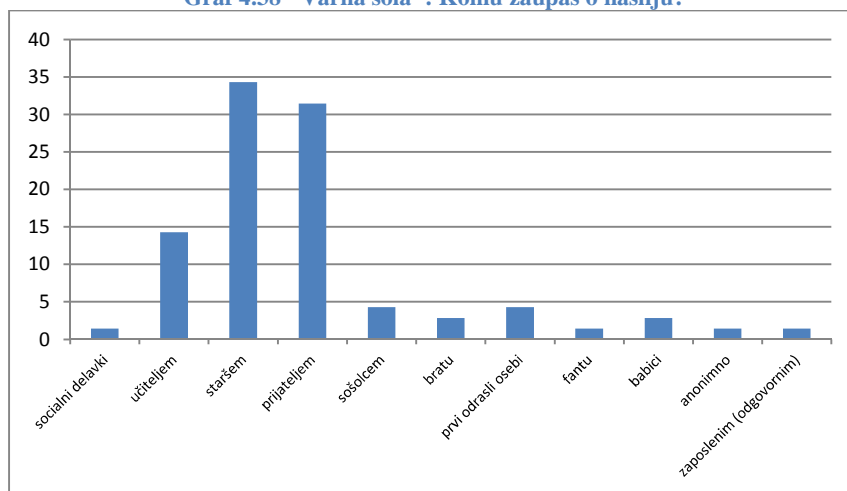

Učenci iz »Varne šole« pa zaupajo:

socialni delavki	1,43 %
učiteljem	14,29 %
staršem	34,29 %
prijateljem	31,43 %
sošolcem	4,29 %
bratu	2,86 %
prvi odrasli osebi	4,29 %
fantu	1,43 %
babici	2,86 %
anonimno	1,43 %
zaposlenim (odgovornim)	1,43 %

Tabela 4.38 Zaupanje o nasilju

Graf 4.38 "Varna šola": Komu zaupaš o nasilju?

V obeh šolah večina učencev ob nasilju zaupa, vendar bolj (80,95 %) zaupajo anketiranci iz »varne šole«, kot pa anketiranci iz šole brez naziva (65,63 %). Več anketirancev iz šole brez naziva (34,38 %) kot pa anketirancev iz »varne šole« (19,05 %) ne pove nikomur. Učenci iz šole brez naziva največkrat o nasilju povedo prijateljem, nato staršem in učiteljem. Učenci iz

»varne šole« pa najbolj zaupajo staršem, nato prijateljem, tretje mesto pa si tudi na tej šoli delijo učitelji.

H5: Učenci v »varni šoli« pogosteje poročajo o nasilju kot učenci na šoli brez tega naziva.

To hipotezo lahko potrdim, saj je iz grafov razvidno, da več otrok iz »varne šole kot pa iz šole brez naziva poroča o nasilju.

H6: Otroci v Varni šoli, za nasilje povedo prvi odrasli osebi.

H0: Šesto hipotezo moram ovreči, saj se otroci iz obeh šol ob nasilju raje obrnejo na osebo, ki jim zaupajo. Torej k prijateljem in k staršem.

14. Če nikomur ne poveš, obkroži zakaj ne.

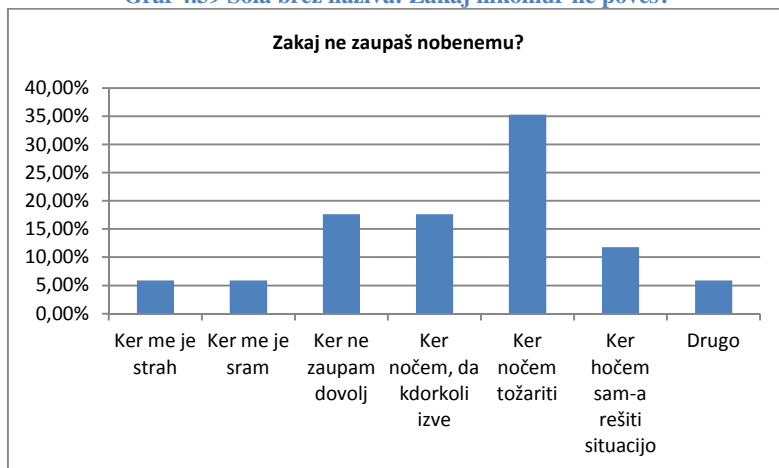
Šola brez naziva	
Ker me je strah	5,88 %
Ker me je sram	5,88 %
Ker ne zaupam dovolj	17,65 %
Ker nočem, da kdorkoli izve	17,65 %
Ker nočem tožariti	35,29 %
Ker hočem sam (/a) rešiti situacijo	11,77 %
Drugo	5,88 %

Tabela 4.39 Ne-poročanje o nasilju

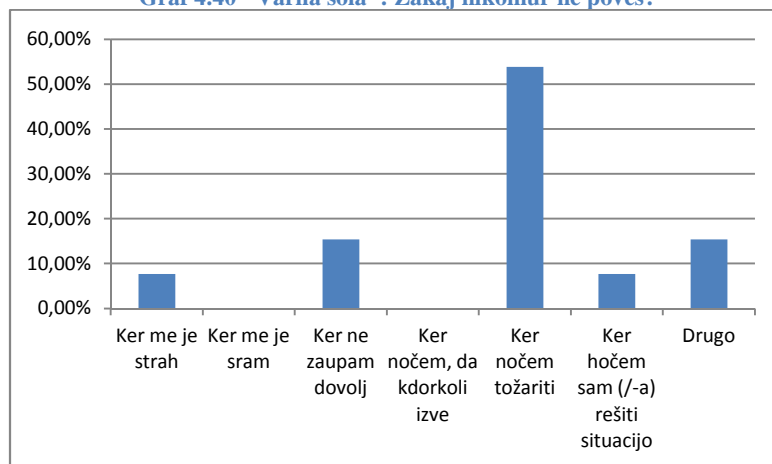
»Varna šola«	
Ker me je strah	7,69 %
Ker me je sram	0,00 %
Ker ne zaupam dovolj	15,38 %
Ker nočem, da kdorkoli izve	0,00 %
Ker nočem tožariti	53,86 %
Ker hočem sam (/a) rešiti situacijo	7,69 %
Drugo	15,38 %

Tabela 4.40 Ne-poročanje o nasilju

Graf 4.39 Šola brez naziva: Zakaj nikomur ne poveš?

Graf 4.40 "Varna šola": Zakaj nikomur ne poveš?

Največ anketirancev (35,29 %) o nasilju molči, ker noče tožariti. 17,65 % anketirancev ne zaupa dovolj in ne želi, da kdorkoli izve. 11,77 % otrok želijo sami rešiti situacijo. Enako število otrok (5,88 %) je strah in sram. Pod možnost »drugo« je le en učenec napisal, da ne ve, zakaj molči.

Tudi anketiranci iz »varne šole« (53,86 %) o nasilju največkrat molčijo. 15,38 % otrok molči zato, ker ne zaupa, ter drugo. 7,69 % otrok je strah in si želijo sami rešiti situacijo. Nikogar ni sram. Pod »drugo« je en učenec napisal, da je zaupanje odvisno od osebe, drugi učenec, pa ni napisal ničesar.

Glavni razlog, da v obeh šolah o nasilju nikomur ne povedo je ta, da nočejo tožariti. Prav to mišljenje, da je poročanje o nasilju tožarjenje, pa si svetovalna služba želi preprečiti. Preventivo namenja tudi ozaveščanju, da pri poročanju o nasilju ne gre za tožarjenje temveč za obliko pomoči. Očitno bodo potrebovali več preventive oziroma drugače strukturirano preventivo, da bodo učenci in učenke razumeli nujnost poročanja o nasilju.

15. Kako misliš, da vpliva na nasilje to, če nekomu poveš, da so te trpinčili?

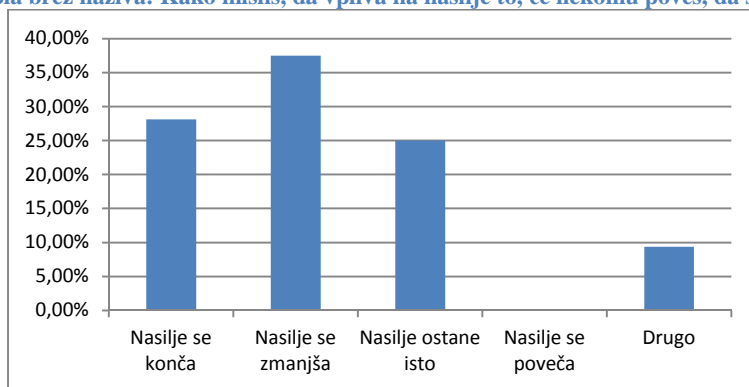
Šola brez naziva	
Nasilje se konča	28,13%
Nasilje se zmanjša	37,50%
Nasilje ostane isto	25,00%
Nasilje se poveča	0,00%
Drugo	9,37%

Tabela 4.41 Vplivanje poročanja na nasilje

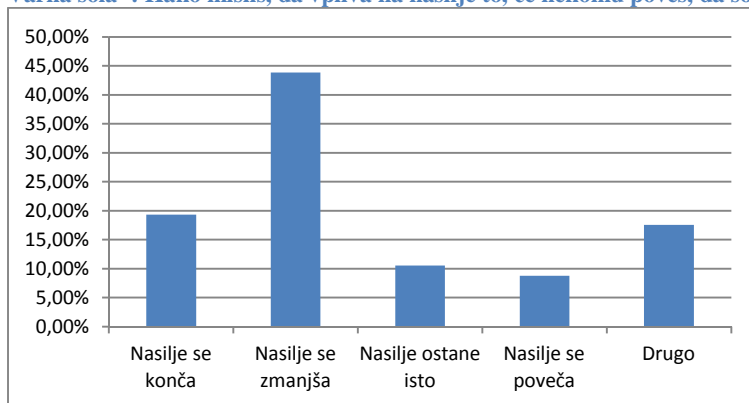
»Varna šola«	
Nasilje se konča	19,30%
Nasilje se zmanjša	43,86%
Nasilje ostane isto	10,53%
Nasilje se poveča	8,77%
Drugo	17,54%

Tabela 4.42 Vplivanje poročanja na nasilje

Graf 4.41 Šola brez naziva: Kako misliš, da vpliva na nasilje to, če nekomu poveš, da so te trpinčili?

Graf 4.42 "Varna šola": Kako misliš, da vpliva na nasilje to, če nekomu poveš, da so te trpinčili?

Največ (37,50 %) anketirancev iz šole brez naziva je mnenja, da se ob poročanju o nasilju, nasilje zmanjša. Sledi mnenje, da se nasilje konča (28,13 %), nato pa da nasilje ostane isto (25,00 %). Na četrto mesto pade možnost »drugo« (9,37 %), kjer je en anketiranec mnenja, da

se psihično nasilje še poveča, en pa meni, da ti prijatelji lahko svetujejo kaj narediti. Tudi tretji učenec je mnenja, da zaupanje pomaga rešiti problem, kar bi lahko šteli tudi kot odgovor, da se nasilje konča. Nihče pa ni obkrožil možnosti, da se nasilje še poveča.

Tudi na »varni šoli« je največ (43,86 %) anketirancev mnenja, da se nasilje zmanjša, ko poveš, da so te trpinčili. Nato so tudi oni mnenja, da se nasilje konča (19,30 %). Na tretjem mestu je možnost »drugo«, ki jo je obkrožilo 10 učencev (17,54 %) in navedlo, da se lahko nasilje ali konča ali še poveča. Naštevali so še:

- da je včasih s pretepom konec tudi nadaljnjega nasilja;
- menijo, da če nekdo ukrepa, se nasilje zmanjša oziroma če nihče ne ukrepa, se poveča;
- če poveš starejši osebi, se nasilje zmanjša, v kolikor pa poveš vrstniku ostane enako ali pa se celo poveča;
- veliko je odvisno od povzročiteljevega temperamenta oziroma karakterja;
- vedno ostane možnost, da te povzročitelj še naprej zmerja;
- če se nekomu zaupaš, te potem ta oseba ščiti in brani pred nasiljem.

Kar 10,53 % anketirancev je mnenja, da nasilje ostane isto. Nihče pa ni obkrožil, da se nasilje poveča.

Učenci in učenke iz obeh šol menijo, da se nasilje ob zaupanju zmanjša. Potem sledi, da se nasilje konča. V šoli brez naziva so nato mnenja, da nasilje ostane isto, v »varni šoli« pa anketiranci ponujajo različne, zgoraj naštetе odgovore oziroma njihova mišljenja. Pozitivno je, da nihče iz šole brez naziva ne meni, da se nasilje poveča. Peščica (8,77 %) anketirancev iz »varne šole« pa je prepričanih, da se nasilje ob zaupanju poveča. To mi da misliti, da je nekaj teh učencev in učenk nezadovoljnih z obravnavo in ukrepanjem zaposlenih, saj bi se takrat nasilje moralo končati ali pa vsaj zmanjšati.

16. Misliš, da bi lahko sodeloval-a pri trpinčenju učencev, ki jih ne maraš?

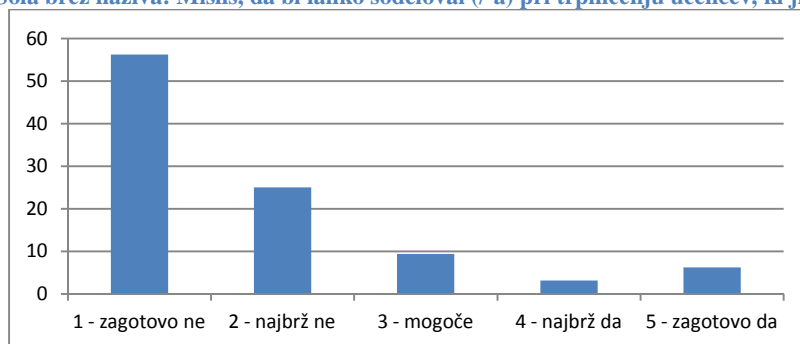
Šola brez naziva	
1 - zagotovo ne	56,25 %
2 - najbrž ne	25 %
3 - mogoče	9,38 %
4 - najbrž da	3,13 %
5 - zagotovo da	6,25 %

Tabela 4.43 Sodelovanje pri trpinčenju učencev

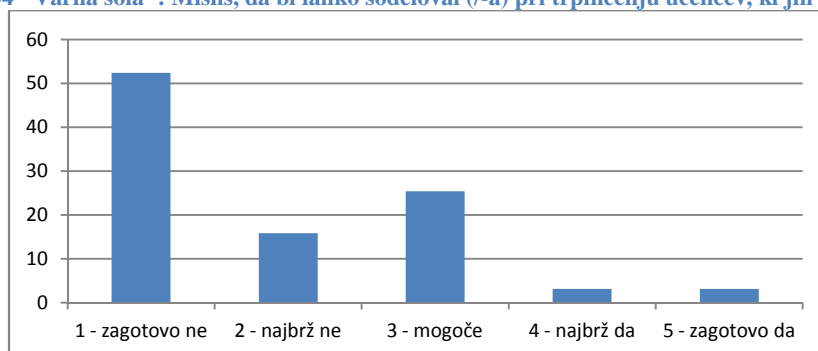
»Varna šola«	
1 - zagotovo ne	52,38 %
2 - najbrž ne	15,87 %
3 - mogoče	25,4 %
4 - najbrž da	3,18 %
5 - zagotovo da	3,18 %

Tabela 4.44 Sodelovanje pri trpinčenju učencev

Graf 4.43 Šola brez naziva: Misliš, da bi lahko sodeloval (-a) pri trpinčenju učencev, ki jih ne maraš?

Graf 4.44 "Varna šola": Misliš, da bi lahko sodeloval (-a) pri trpinčenju učencev, ki jih ne maraš?

Nekaj več kot polovica (56,25 %) anketiranih učencev in učenk iz šole brez naziva je obkrožilo, da zagotovo ne bi sodelovalo pri trpinčenju. 25 % anketiranih jih najbrž ne bi sodelovalo, 9,38 % bi jih mogoče, 6,25 % pa bi zagotovo sodelovalo. Najmanj anketirancev (3,13 %) najbrž bi sodelovalo pri trpinčenju učencev, ki jih ne marajo. Aritmetična sredina je 1,78. To pomeni, da večina najbrž ne bi sodelovala pri trpinčenju učencev, ki jih ne marajo. Največ anketirancev iz »varne šole« (52,38 %) je mnenja, da zagotovo ne bi mogli sodelovati pri trpinčenju. 25,40 % otrok bi mogoče sodelovalo, 15,87 % pa najbrž ne bi. Le 3,18 % otrok najbrž bi oziroma zagotovo bi sodelovalo pri trpinčenju. Aritmetična sredina te šole je 1,89. Torej to pomeni, da večina anketirancev najbrž ne bi sodelovalo pri trpinčenju učencev, ki jih ne marajo.

Preverila sem še z-vrednost pri 5 % tveganju. $Z=0,453$, z pri 5 % tveganju pa 1,96. To pomeni, da razlik ni, saj so odstopanja premajhna.

17. Ali učitelji in razredniki pomagajo, kadar pride do nasilja, oziroma, kadar jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?

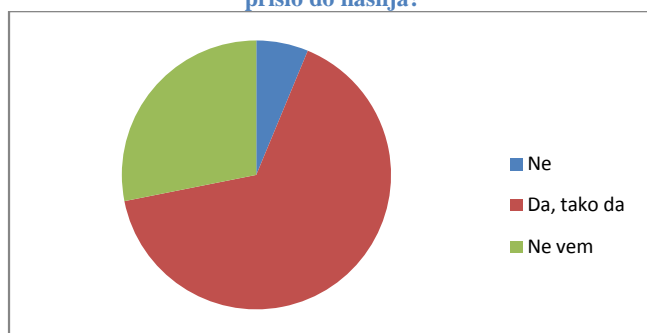
Šola brez naziva	
Ne	6,25 %
Da, tako da...	65,63 %
Ne vem	28,12 %

Tabela 4.45 Pomoč učiteljev in razrednikov

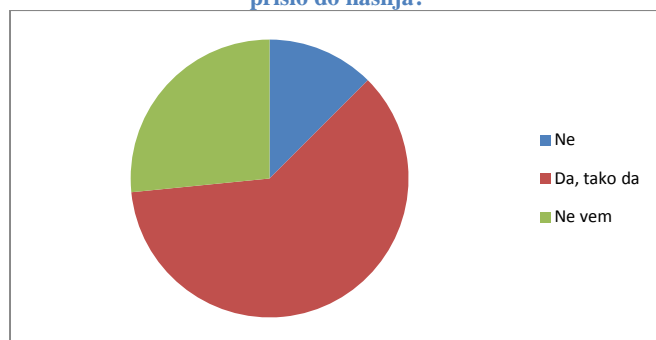
»Varna šola«	
Ne	12,50 %
Da, tako da....	60,93 %
Ne vem	26,57 %

Tabela 4.46 Pomoč učiteljev in razrednikov

Graf 4.45 Šola brez naziva: Ali učitelji in razredniki pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, kadar jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?

Graf 4.46 "Varna šola": Ali učitelji in razredniki pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, kadar jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?

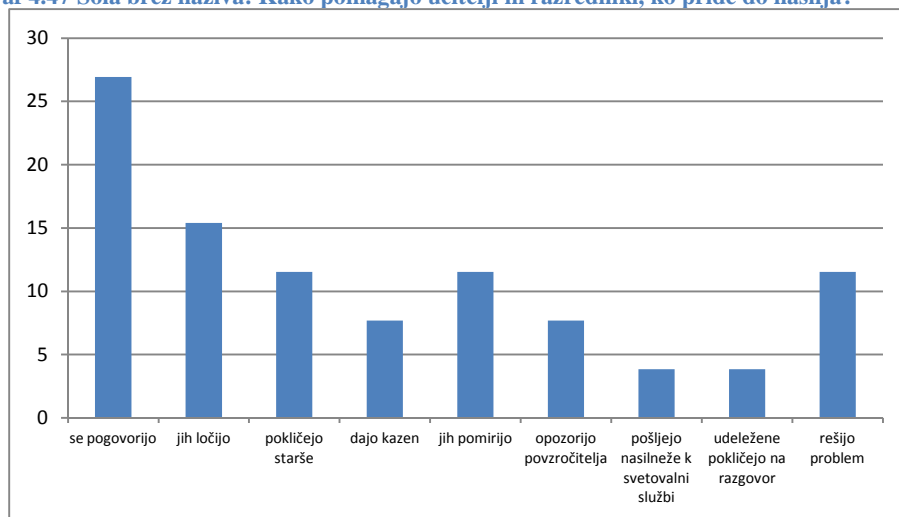
Več kot polovica (65,63 %) anketiranih učencev in učenk iz šole brez naziva meni, da učitelji in razredniki pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, ko jim zaupajo, da je prišlo do nasilja.

Našteli so naslednje načine:

Šola brez naziva	
se pogovorijo	26,92 %
jih ločijo	15,39 %
pokličejo starše	11,54 %
dajo kazen	7,69 %
jih pomirijo	11,54 %
opozorijo povzročitelja	7,69 %
pošljejo nasilneže k svetovalni službi	3,85 %
udeležene pokličejo na razgovor	3,85 %
rešijo problem	11,54 %

Tabela 4.47 Pomoč učiteljev in razrednikov

Graf 4.47 Šola brez naziva: Kako pomagajo učitelji in razredniki, ko pride do nasilja?

28,12 % anketiranih ne ve ali učitelji in razredniki pomagajo. Le 6,25 % učenk in učencev pa meni, da učitelji in razredniki ne pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, ko jim zaupajo, da je prišlo do nasilja.

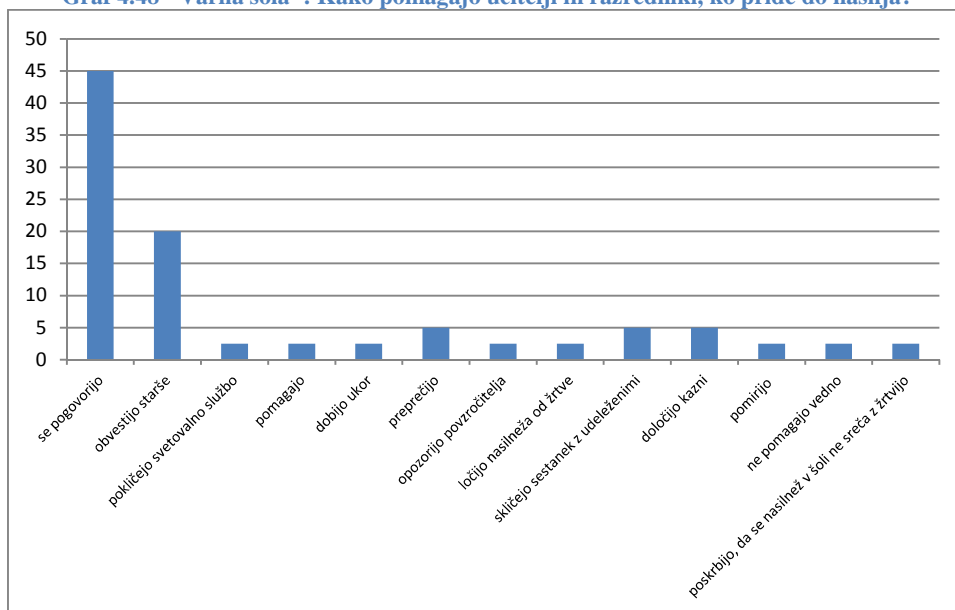
Več kot polovica (60,93 %) anketiranih iz »varne šole« je mnenja, da učitelji in razredniki pomagajo tako, da:

»Varna šola«	
se pogovorijo	45 %
obvestijo starše	20 %
pokličejo svetovalno službo	2,5 %
pomagajo	2,5 %
dobijo ukor	2,5 %
preprečijo	5 %
opozorijo povzročitelja	2,5 %

ločijo nasilneža od žrtve	2,5 %
skličejo sestanek z udeleženiimi	5 %
določijo kazni	5 %
pomirijo	2,5 %
ne pomagajo vedno	2,5 %
poskrbijo, da se nasilnež v šoli ne sreča z žrtvijo	2,5 %

Tabela 4.48 Pomoč učiteljev in razrednikov

Graf 4.48 "Varna šola": Kako pomagajo učitelji in razredniki, ko pride do nasilja?

26,57 % otrok ne ve ali učitelji in razredniki pomagajo ali ne. 12,50 % otrok pa je mnenja, da ne pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, kadar jim zaupajo, da je prišlo do nasilja.

Če primerjamo rezultate šol med seboj ugotovimo, da je pri obeh večina učencev in učenk mnenja, da razredniki in učitelji pomagajo, sledi odgovor »ne vem«, najmanj anketiranih pa jih je mnenja, da ne pomagajo.

18. Ali si zadovoljen/-na s pomočjo učiteljev in razrednikov?

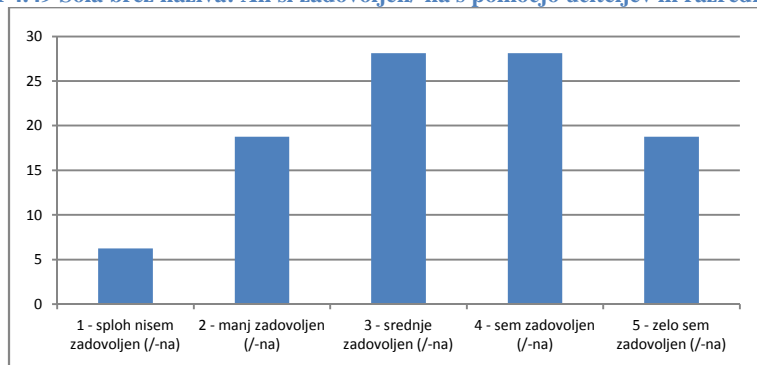
Šola brez naziva	
1 - sploh nisem zadovoljen	6,25 %
2 - manj zadovoljen	18,75 %
3 - srednje zadovoljen	28,13 %
4 - sem zadovoljen	28,13 %
5 - zelo sem zadovoljen	18,75 %

Tabela 4.49 Zadovoljstvo s pomočjo učiteljev in razrednikov

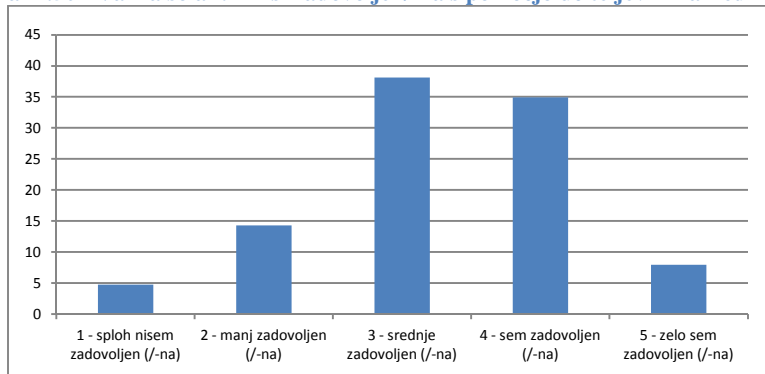
»Varna šola«	
1 - sploh nisem zadovoljen	4,76 %
2 - manj zadovoljen	14,29 %
3 - srednje zadovoljen	38,1 %
4 - sem zadovoljen	34,92 %
5 - zelo sem zadovoljen	7,94 %

Tabela 4.50 Zadovoljstvo s pomočjo učiteljev in razrednikov

Graf 4.49 Šola brez naziva: Ali si zadovoljen/-na s pomočjo učiteljev in razrednikov?

Graf 4.50 "Varna šola": Ali si zadovoljen/-na s pomočjo učiteljev in razrednikov

Največ učencev in učenk (28,13 %) iz šole brez naziva je srednje zadovoljnih in zadovoljnih s pomočjo učiteljev in razrednikov. 18,75 % anketiranih jih je zelo zadovoljno s pomočjo učiteljev in razrednikov. Najmanj (6,25 %) pa jih sploh ni zadovoljno. Aritmetična sredina šole brez naziva je 3,34. To pomeni, da so povprečno otroci srednje zadovoljni s pomočjo.

Največ anketirancev (38,92 %) iz »varne šole« je srednje zadovoljnih s pomočjo, 34,92 % jih je zadovoljnih s pomočjo, 14,29 % pa jih je manj zadovoljnih s pomočjo učiteljev in razrednikov. 7,94 % učencev in učenk je zelo zadovoljnih. 4,76% otrok pa sploh ni zadovoljnih. Aritmetična sredina »varne šole« pa je 3,27, torej je večina učencev srednje zadovoljnih s pomočjo učiteljev in razrednikov.

Izračunana z -vrednost je 0,3759, zato lahko pri 5% tveganju potrdim, da razlik med šolama ni.

19. Ali svetovalne delavke pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, ko jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?

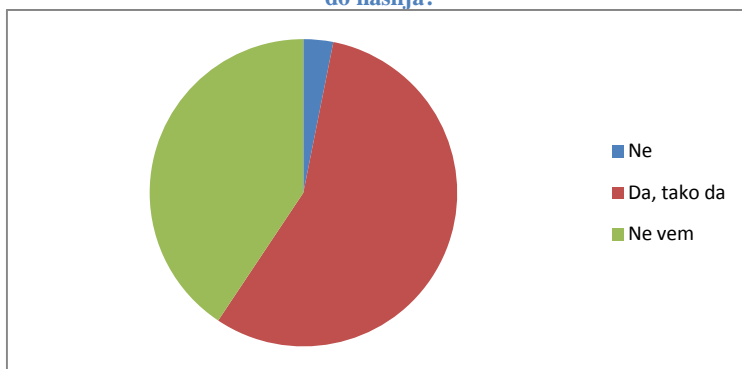
Šola brez naziva	
Ne	3,13 %
Da, tako da...	56,25 %
Ne vem	40,62 %

Tabela 4.51 Pomoč svetovalnih delavk

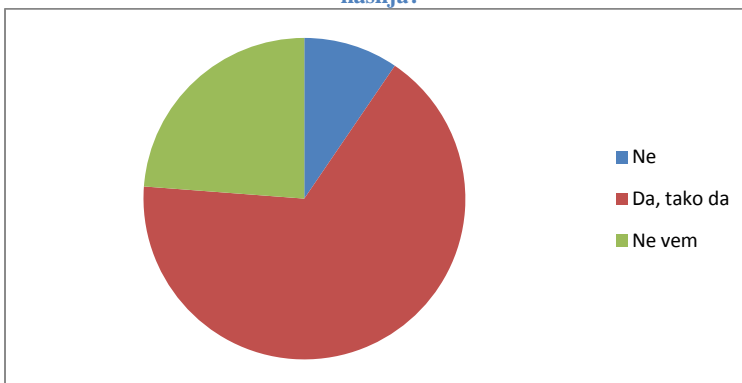
»Varna šola«	
Ne	9,52 %
Da, tako da...	66,67 %
Ne vem	23,81 %

Tabela 4.52 Pomoč svetovalnih delavk

Graf 4.51 Šola brez naziva: Ali svetovalne delavke pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, ko jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?

Graf 4.52 "Varna šola": Ali svetovalne delavke pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, ko jim zaupaš, da je prišlo do nasilja?

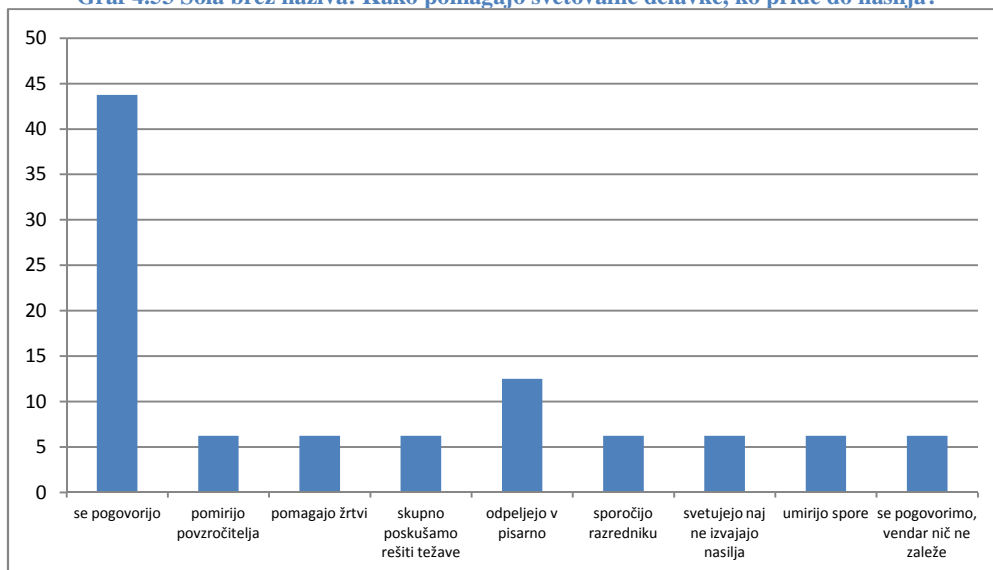
Več kot polovica anketiranih (56,25 %) iz šole brez naziva je mnenja, da svetovalne delavke pomagajo, kadar pride do nasilja oziroma, kadar jim zaupaš.

Naštevali so naslednje načine pomoči:

Šola brez naziva	
se pogovorijo	43,75 %
pomirijo povzročitelja	6,25 %
pomagajo žrtvi	6,25 %
skupno poskušamo rešiti težave	6,25 %
odpeljejo v pisarno	12,5 %
sporočijo razredniku	6,25 %
svetujejo naj ne izvajajo nasilja	6,25 %
umirijo spore	6,25 %
se pogovorimo, vendar nič ne zaleže	6,25 %

Tabela 4.53 Pomoč svetovalnih delavk

Graf 4.53 Šola brez naziva: Kako pomagajo svetovalne delavke, ko pride do nasilja?

Nekaj manj kot polovica (40,62 %) anketiranih ne ve, ali svetovalne delavke pomagajo. 3,13 % učencev in učenk pa je obkrožilo, da svetovalne delavke ne pomagajo, ko pride do nasilja.

Tudi več kot polovica anketiranih učencev in učenk iz »varne šole« (66,67 %) je mnenja, da svetovalne delavke ob nasilju pomagajo.

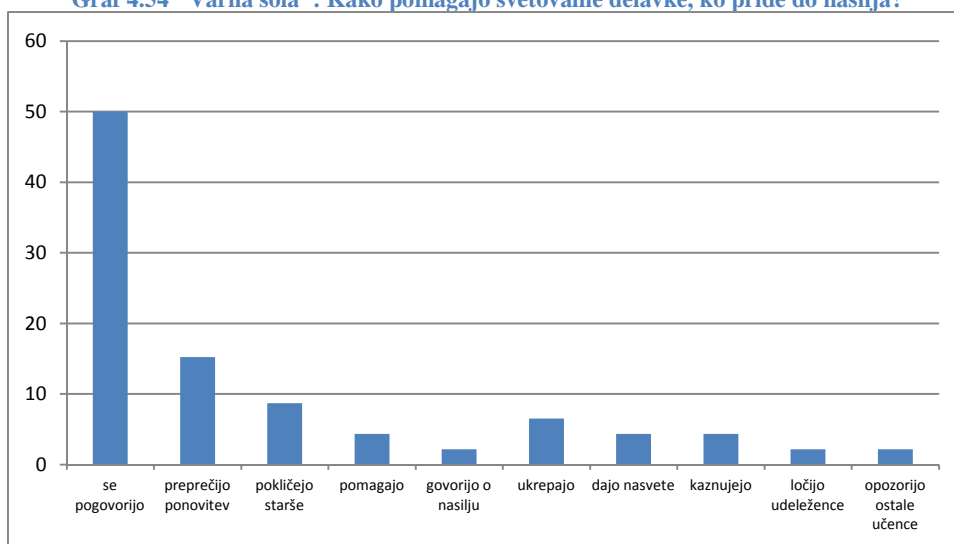
Anketiranci s te šole, so našteali naslednje odgovore:

»Varna šola«	
se pogovorijo	50 %
preprečijo ponovitev	15,22 %
pokličejo starše	8,7 %
pomagajo	4,35 %
govorijo o nasilju	2,17 %

ukrepajo	6,52 %
dajo nasvete	4,35 %
kaznujejo	4,35 %
ločijo udeležence	2,17 %
opozorijo ostale učence	2,17 %

Tabela 4.54 Pomoč svetovalnih delavk

Graf 4.54 "Varna šola": Kako pomagajo svetovalne delavke, ko pride do nasilja?

23,81 % anketirancev ne ve ali svetovalne delavke pomagajo ali ne. 9,52 % učencev in učenk pa je mnenja, da ne pomagajo.

Kot lahko razberemo iz rezultatov, svetovalne delavke po mnenju učencev in učenk iz obeh šol pomagajo, ko pride do nasilja oziroma, ko jim zaupajo, da je prišlo do nasilja. Vendar je na »varni šoli« več otrok mnenja, da svetovalne delavke pomagajo kot na šoli brez tega naziva. Več otrok iz »varne šole« kot pa iz šole brez naziva je tudi mnenja, da svetovalne delavke ne pomagajo. Veliko otrok iz šole brez naziva namreč ne ve, ali svetovalne delavke pomagajo. Tudi tukaj se mi je porajalo vprašanje, zakaj so se zatekli k temu odgovoru – ali resnično ne vedo, ker te izkušnje še niso imeli, ali pa so se želeli le izmakniti resničnemu odgovoru?

20. Ali si zadovoljen (/na) s pomočjo svetovalnih delavk?

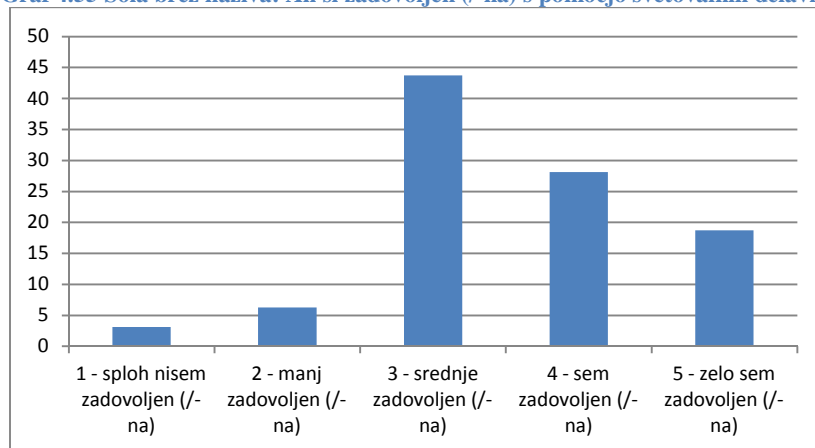
Šola brez naziva	
1 - sploh nisem zadovoljen	3,13 %
2 - manj zadovoljen	6,25 %
3 - srednje zadovoljen	43,75 %
4 - sem zadovoljen	28,13 %
5 - zelo sem zadovoljen	18,75 %

Tabela 4.55 Zadovoljstvo s pomočjo socialnih delavk

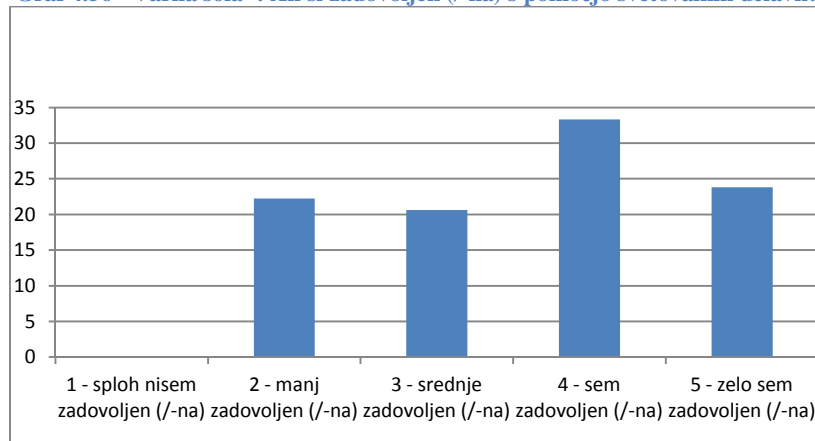
»Varna šola«	
1 - sploh nisem zadovoljen	0 %
2 - manj zadovoljen	22,22 %
3 - srednje zadovoljen	20,64 %
4 - sem zadovoljen	33,33 %
5 - zelo sem zadovoljen	23,81 %

Tabela 4.56 Zadovoljstvo s pomočjo socialnih delavk

Graf 4.55 Šola brez naziva: Ali si zadovoljen (/na) s pomočjo svetovalnih delavk?

Graf 4.56 "Varna šola": Ali si zadovoljen (/na) s pomočjo svetovalnih delavk?

Največ (43,75 %) anketiranih iz šole brez naziva je srednje zadovoljnih. 28,13 % učencev in učenk je zadovoljnih s pomočjo. Zelo zadovoljnih je 18,75 %, manj zadovoljnih pa 6,25 %. Le 3,13 % učencev in učenk sploh ni zadovoljnih s pomočjo svetovalnih delavk. Aritmetična sredina šole brez naziva je 3,53. Torej so na splošno anketiranci zadovoljni s pomočjo svetovalnih delavk.

Tudi na »varni šoli« je največ anketirancev (33,33 %) zadovoljnih s pomočjo svetovalnih delavk, 23,81 % jih je zelo zadovoljnih, kar 22,22 % jih je manj zadovoljnih, 20,64 % pa srednje zadovoljnih. Nihče od anketiranih učencev in učenk sploh ni zadovoljen. Aritmetična sredina »varne šole« je 3,59, kar pomeni, da je večina anketirancev zadovoljnih s pomočjo svetovalnih delavk pri reševanju nasilja med vrstniki.

To lahko potrdim tudi z z -vrednostjo, ki je 0,5041. Pri 5 % tveganju razlik v zadovoljstvu s svetovalnimi delavkami med šolama ni.

21. Se s sošolci razumeš?

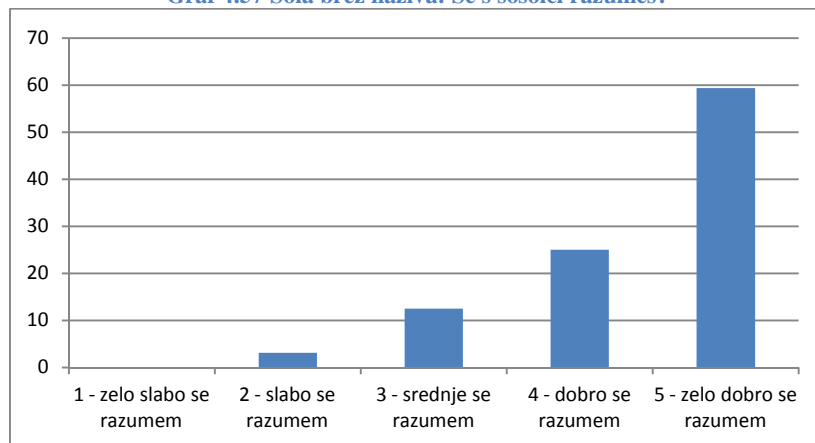
Šola brez naziva	
1 - zelo slabo se razumem	0 %
2 - slabo se razumem	3,13 %
3 - srednje se razumem	12,5 %
4 - dobro se razumem	25 %
5 - zelo dobro se razumem	59,38 %

Tabela 4.57 Razumevanje s sošolci

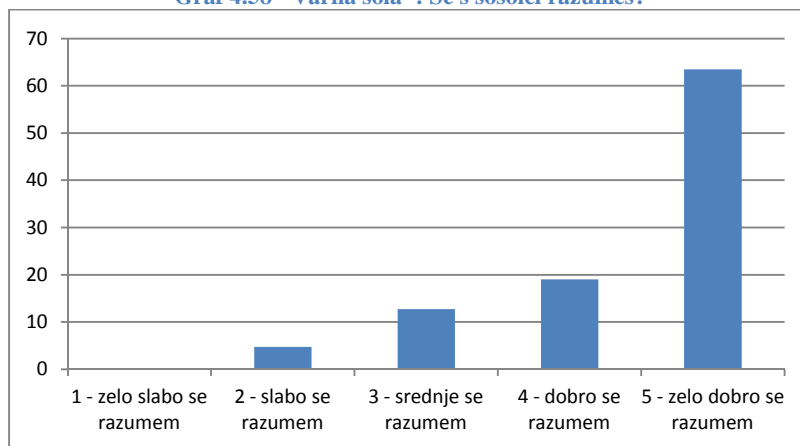
»Varna šola«	
1 - zelo slabo se razumem	0 %
2 - slabo se razumem	4,76 %
3 - srednje se razumem	12,7 %
4 - dobro se razumem	19,05 %
5 - zelo dobro se razumem	63,49 %

Tabela 4.58 Razumevanje s sošolci

Graf 4.57 Šola brez naziva: Se s sošolci razumeš?

Graf 4.58 "Varna šola": Se s sošolci razumeš?

Več kot polovica (59,38 %) anketiranih iz šole brez naziva se zelo dobro razume s sošolci, 25 % se dobro razume, 12,5 % srednje dobro, 3,13 % pa slabo. Nihče se ne zelo slabo razume s sošolci. Aritmetična sredina šole brez naziva je 4,41. To pomeni, da se po večini otroci dobro razumejo s svojimi sošolci.

Tudi na »varni šoli« se več kot polovica (63,49 %) anketiranih zelo dobro razume s svojimi sošolci, 19,05 % učencev in učenk se dobro razume, 12,7 % se srednje razume, najmanj (4,76 %) pa se s sošolci slabo razume. Tudi tukaj se nihče ne zelo slabo razume. Aritmetična sredina je enaka sredini šole brez naziva, torej 4,41, kar pomeni, da se večina anketirancev s sošolci dobro razume. Opazimo lahko, da grafa raste s pozitivnostjo izjave. Da razlik ni, lahko potrdim tudi s z izračunano z-vrednostjo, ki je 0,327. Če jo primerjam s vrednostjo 5 % tveganja, razlik med šolama ni.

22. Kako se razumeš z učitelji?

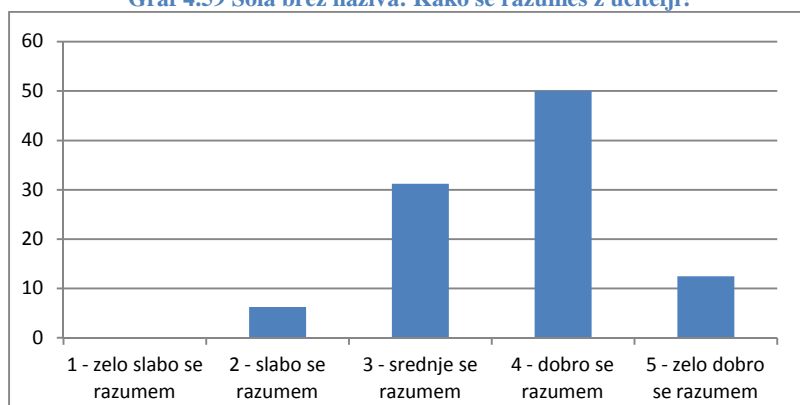
Šola brez naziva	
1 - zelo slabo se razumem	0 %
2 - slabo se razumem	6,25 %
3 - srednje se razumem	31,25 %
4 - dobro se razumem	50 %
5 - zelo dobro se razumem	12,5 %

Tabela 4.59 Razumevanje z učitelji

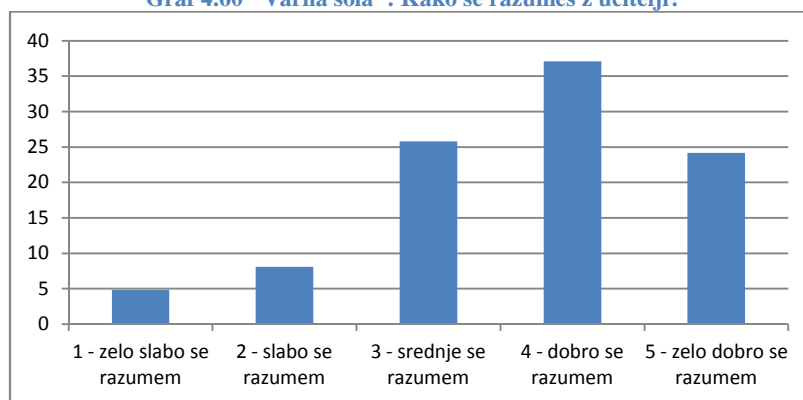
»Varna šola«	
1 - zelo slabo se razumem	4,84%
2 - slabo se razumem	8,06 %
3 - srednje se razumem	25,81 %
4 - dobro se razumem	37,1 %
5 - zelo dobro se razumem	24,19 %

Tabela 4.60 Razumevanje u učitelji

Graf 4.59 Šola brez naziva: Kako se razumeš z učitelji?

Graf 4.60 "Varna šola": Kako se razumeš z učitelji?

Polovica anketirancev iz šole brez naziva se dobro razume z učitelji, 31,25 % se srednje razume, 12,5 % se zelo dobro razume, 6,25 % pa slabo. Nihče se ne zelo slabo razume. Aritmetična sredina je 3,69, torej se večina otrok dobro razume z učitelji.

Tudi v »varni šoli« se največ (37,1 %) učencev in učenk dobro razume z učitelji, 25,81 % se srednje razume, 24,19 % se zelo dobro razume, 8,06 % se jih slabo, najmanj (4,84 %) anketirancev pa se zelo slabo razume z učitelji. Aritmetična sredina te šole je podobna aritmetični sredini šole brez naziva, torej 3,68. Tudi tukaj se na splošno učenci in učenke dobro razumejo z učitelji.

Grafa sta si med seboj zelo podobna, vrstni red izjav pada in raste enako pri obeh šolah. Z-vrednost je 0,1053, torej lahko tudi tukaj potrdim, da razlik med šolama pri 5 % tveganju ni.

23. Kako se počutiš v razredu?

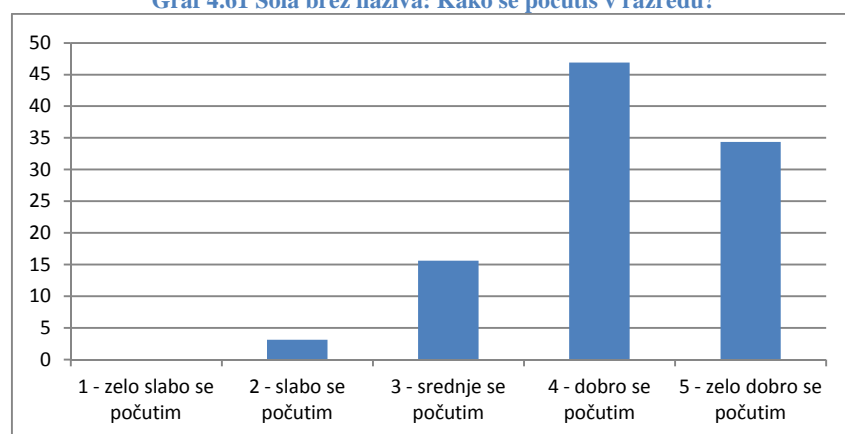
Šola brez naziva	
1 - zelo slabo se počutim	0 %
2 - slabo se počutim	3,13 %
3 - srednje dobro se počutim	15,61 %
4 - dobro se počutim	46,88 %
5 - zelo dobro se počutim	34,38 %

Tabela 4.61 Počutje v razredu

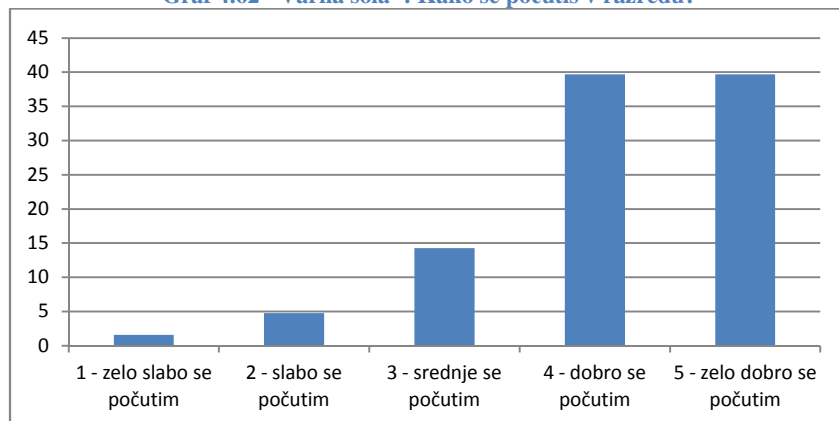
»Varna šola«	
1 - zelo slabo se počutim	1,59 %
2 - slabo se počutim	4,76 %
3 - srednje dobro se počutim	14,29 %
4 - dobro se počutim	39,68 %
5 - zelo dobro se počutim	39,68 %

Tabela 4.62 Počutje v razredu

Graf 4.61 Šola brez naziva: Kako se počutiš v razredu?

Graf 4.62 "Varna šola": Kako se počutiš v razredu?

Skoraj polovica učencev in učenk iz šole brez naziva (46,88 %) se dobro počuti v razredu, 34,38 % anketiranih se zelo dobro počuti, 15,61 % se jih srednje dobro počuti, najmanj (3,13 %) pa se v razredu slabo počuti. Nihče se v razredu ne počuti zelo slabo. Aritmetična sredina je 4,13, torej se na splošno dobro počutijo v razredu.

Enak odstotek (39,68 %) učencev in učenk iz »varne šole« se v razredu počuti dobro in zelo dobro. 14,29 % otrok se v razredu počuti zelo dobro, 4,76 % otrok pa se v razredu počuti slabo. Le 1,59 % anketiranih učencev in učenk se v svojem razredu počuti zelo slabo. Aritmetična sredina je 4,11, kar pomeni, da se učenci in učenke iz »varne šole« na splošno dobro počutijo v razredu. Da ni razlik med počutjem, lahko za 5% tveganje potrdim z z-vrednostjo, ki je 0,1122.

V obeh šolah prevladuje dobro in zelo dobro počutje, sledi srednje dobro počutje, nato slabo počutje, nazadnje pa se en učenec v razredu »varne šole« zelo slabo počuti, medtem ko na šoli brez tega naziva ni učencev in učenk, ki bi se zelo slabo počutili.

H1: Učenci v »varni šoli« se v razredu boljše počutijo kot učenci v šoli brez tega naziva.

H0: Prvo hipotezo moram ovreči. Otroci na obeh šolah se povprečno dobro počutijo v razredu.

24. Ali si že slišal za projekt »Varne šole«?

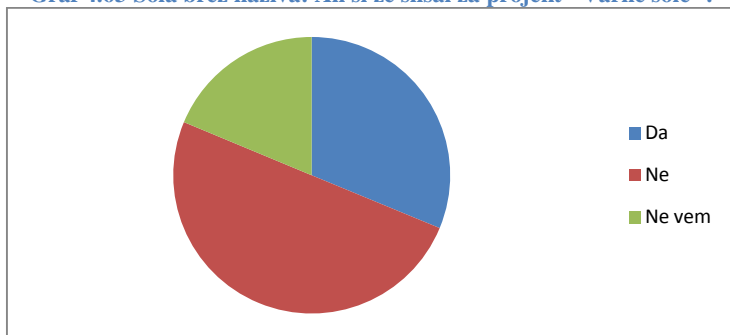
Šola brez naziva	
Da	31,25 %
Ne	50,00 %
Ne vem	18,75 %

Tabela 4.63 Projekt "Varna šola"

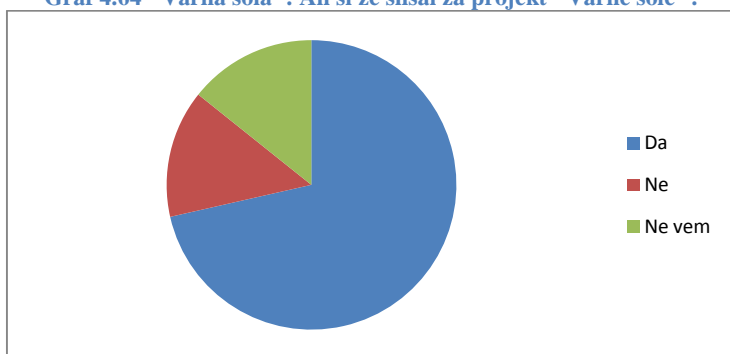
»Varna šola«	
Da	71,44 %
Ne	14,28 %
Ne vem	14,28 %

Tabela 4.64 Projekt "Varna šola"

Graf 4.63 Šola brez naziva: Ali si že slišal za projekt "Varne šole"?

Graf 4.64 "Varna šola": Ali si že slišal za projekt "Varne šole"?

Polovica učencev in učenk iz šole brez naziva še ni slišala za projekt »Varne šole«. Kar 31,25 % otrok je za projekt že slišal. 18,75 % otrok pa ne ve ali je že slišalo zanj.

Večina anketirancev (71,44 %) iz »varne šole« je že slišala za projekt »Varne šole«, enak odstotek (14,28 %) učencev in učenk pa ne ve ali so že slišali, oziroma še niso slišali zanj.

Razlika je pričakovana, saj je povsem sprejemljivo, da otroci iz šole brez naziva ne poznajo projekta »Varne šole«. Vseeno pa me je presenetil visok odstotek otrok, ki je za »Varno šolo« že slišal. To je zelo pozitivno.

25. Se pri pouku in razrednih urah pogovarjate o nasilju?

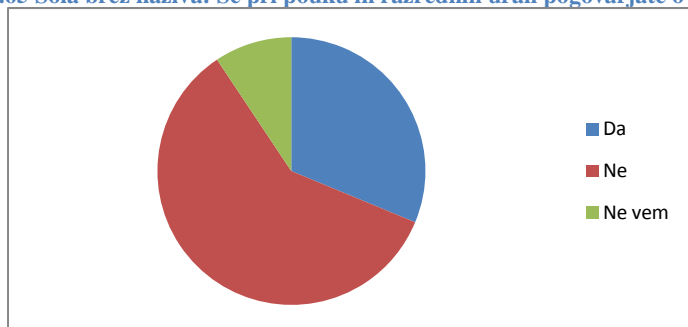
Šola brez naziva	
Da	31,25 %
Ne	59,38 %
Ne vem	9,37 %

Tabela 4.65 Pogovori o nasilju

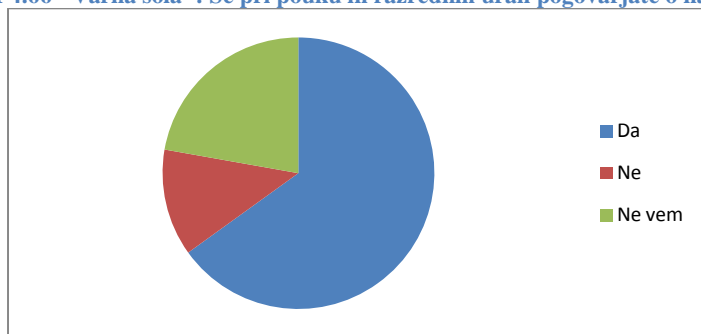
»Varna šola«	
Da	65,08 %
Ne	12,70 %
Ne vem	22,22 %

Tabela 4.66 Pogovori o nasilju

Graf 4.65 Šola brez naziva: Se pri pouku in razrednih urah pogovarjate o nasilju?

Graf 4.66 "Varna šola": Se pri pouku in razrednih urah pogovarjate o nasilju?

Kot lahko razberemo iz grafov, več kot polovica (59,38 %) anketiranih iz šole brez naziva meni, da se pri pouku in razrednih urah ne pogovarjajo o nasilju. 31,25 % otrok je obkrožilo, da se pri pouku o nasilju pogovarjajo. 9,37 % vseh učencev in učenk pa ne ve ali se med poukom o nasilju pogovarjajo.

V »varni šoli« je več kot polovica (65,08 %) otrok obkrožilo, da se pri pouku in razrednih urah pogovarjajo o nasilju. 22,22 % jih ne ve, če se pogovarjajo, 12,70 % anketiranih, pa je obkrožilo, da se pri pouku in razrednih urah ne pogovarjajo o nasilju.

Tudi tukaj je razlika, saj projekt »Varne šole« zahteva redno ozaveščanje, učenje, pogovarjanje o nasilju med vrstniki. V šoli brez naziva se namreč ne pogovarjajo toliko o nasilju.

H9: Na »varni šoli« imajo več delavnic in pogovorov na temo nasilja kot na šoli brez tega naziva.

Del devete hipoteze lahko potrdim, saj po odgovorih otrok lahko izberemo, da imajo na »varni šoli« več pogovorov na temo nasilja kot na šoli brez tega naziva.

26. Ali imate v šoli kakšne delavnice na temo nasilja med vrstniki?

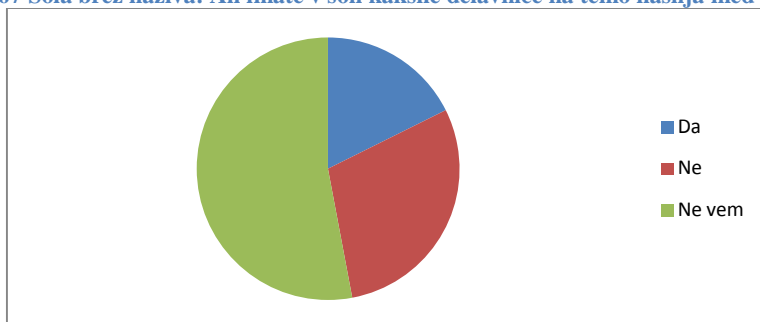
Šola brez naziva	
Da	17,65 %
Ne	29,41 %
Ne vem	52,94 %

Tabela 4.67 Delavnice na temo nasilja med vrstniki

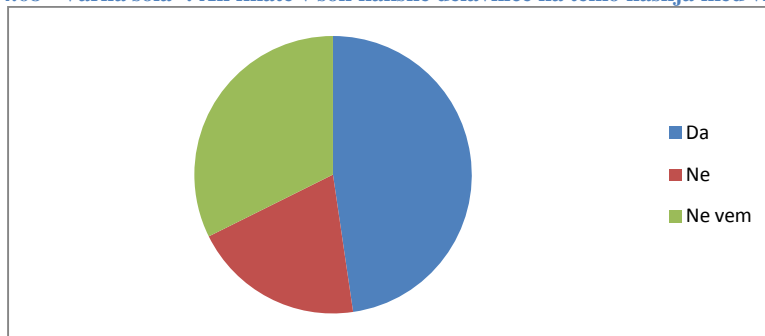
»Varna šola«	
Da	47,69 %
Ne	20,00 %
Ne vem	32,31 %

Tabela 4.68 Delavnice na temo nasilja med vrstniki

Graf 4.67 Šola brez naziva: Ali imate v šoli kakšne delavnice na temo nasilja med vrstniki?

Graf 4.68 »Varna šola«: Ali imate v šoli kakšne delavnice na temo nasilja med vrstniki?

Tudi tukaj so razlike, saj že na prvi pogled opazimo, da ima »varna šola« več delavnic. Skoraj polovica (47,69 %) otrok je obkrožila, da se poslužujejo delavnic, medtem ko je v šoli brez naziva takega mnenja le 17,65 %. V »varni šoli« 32,31 % otrok ne ve, če imajo delavnice na

temo nasilja. 20,00 % pa misli, da delavnic nimajo. V šoli brez naziva več kot polovica (52,94 %) anketiranih učencev in učenk ne ve ali imajo delavnice, 29,41 % anketirancev pa je mnenja, da delavnic nimajo.

Sklepam, da so se tisti, ki so obkrožili odgovor »ne vem« želeli izogniti pravemu odgovoru. Menim pa tudi, da je nekaj učencev in učenk takih, ki res ne ve, da se na šoli izvajajo delavnice, saj se najbrž le-te v njihovem razredu zaradi nepotrebnosti še niso izvajale.

H9: Na »varni šoli« imajo več delavnic in pogovorov na temo nasilja kot na šoli brez tega naziva.

Del hipoteze lahko potrdim, saj je opazno, da imajo v »varni šoli« veliko več delavnic kot pa na šoli brez tega naziva. Tako lahko na podlagi 25. in 26. vprašanja potrdim celotno hipotezo.

27. Opiši, kako te delavnice potekajo, in kaj delate na njih?

Na šoli brez naziva so podali naslednje odgovore:

- »Se zbere cel razred, pride psihologinja in razlaga, zakaj sploh pride do nasilja in kaj se lahko zgodi.«
- »Trajajo vseh 5 šolskih ur, so enkrat v 7. razredu, kjer smo se pogovarjali o nasilju, kako ga preprečiti in s kom se pogovoriti.«
- »Pogovarjamo se glede nasilja.« (3-krat)
- »Izpolnimo vprašalnik.«
- »Delavnice potekajo pri predmetu DKE, kjer debatiramo o različnih temah.«

Na »varni šoli« pa so otroci našli naslednje odgovore:

- »Na primerih pokažejo, kako to zglada in kam to pripelje.«
- »Učitelji razlagajo in nas sprašujejo za mnenja.«
- »Pogovarjamo se, kako ustaviti nasilje.« (3-krat)
- »Pogovarjamo se o težavah.«
- »Pogovarjamo se o vzrokih.«
- »Pogovarjamo se, kaj je prav in kaj ne.« (3-krat)
- »Ne vem, kako potekajo.« (3-krat)
- »Nekdo nam govori in dopoveduje, da to ni dobro, vendar nihče ne posluša.«
- »Me ne zanima.« (2-krat)
- »Kako se izogniti nasilju.«
- »Trajajo eno šolsko uro.«

- »Izdelujemo plakate.« (3-krat)
- »Učitelji svetujejo kaj narediti, če smo udeleženci ali priče nasilju.« (3-krat)
- »Pogovarjamo se v skupinah.«
- »Govorimo o tem, kako preprečiti nasilje.« (2-krat)
- »Pogovarjamo se, kako se branimo.«
- »Pogovarjamo se o nasilju.« (5-krat)
- »Pogovarjamo se, kako ukrepamo ob nasilju.« (4-krat)
- »Pridejo neke osebe in razlagajo o nasilju, alkoholu ...«
- »Rešujemo vprašalnike.« (2-krat)
- »Govorimo o posledicah nasilja.« (3-krat)
- »Razložijo nam vrste nasilja.«
- »Govorimo o razlogih za nasilje.«
- »Govorimo o pomoči.«

Iz napisanega lahko opazimo, da imajo učenci in učenke iz »varne šole« veliko več delavnic, kot učenci in učenke iz šole brez naziva, zato se o nasilju tudi bolj podrobno pogovarjajo.

27. Ali se na delavnicah naučiš kaj novega? Obkroži številko. Številka 1. pomeni NIČ SE NE NAUČIM, številka 5. pa pomeni ZELO VELIKO SE NAUČIM.

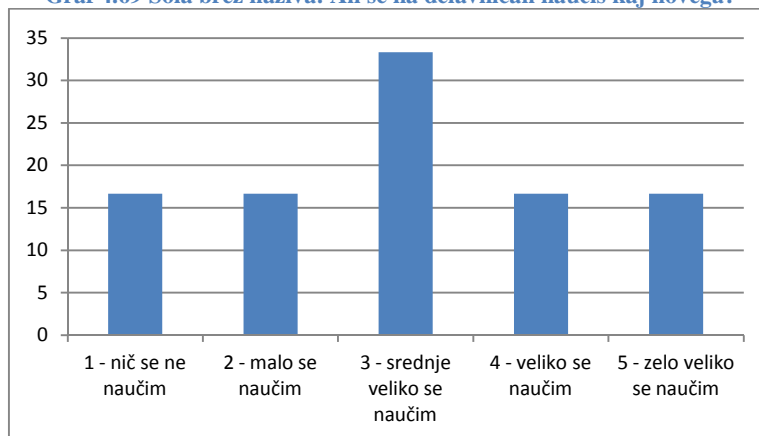
Šola brez naziva	
1 - nič se ne naučim	16,67 %
2 - malo se naučim	16,67 %
3 - srednje veliko se naučim	33,33 %
4 - veliko se naučim	16,67 %
5 - zelo veliko se naučim	16,67 %

Tabela 4.69 Delavnice

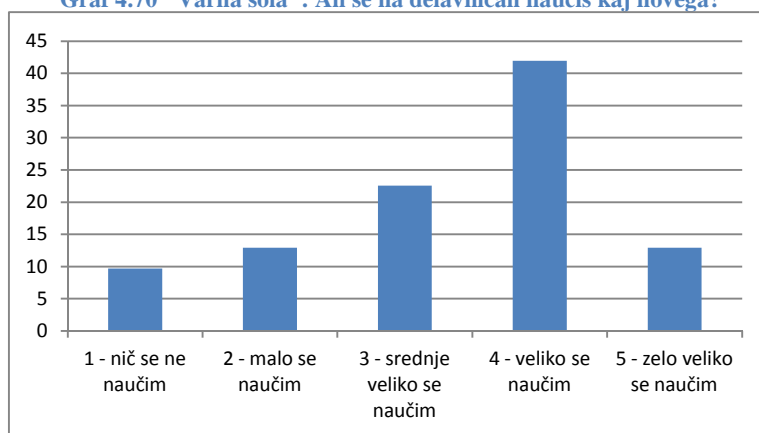
»Varna šola«	
1 - nič se ne naučim	9,68 %
2 - malo se naučim	12,9 %
3 - srednje veliko se naučim	22,58 %
4 - veliko se naučim	41,94 %
5 - zelo veliko se naučim	12,9 %

Tabela 4.70 Delavnice

Graf 4.69 Šola brez naziva: Ali se na delavnicah naučiš kaj novega?

Graf 4.70 "Varna šola": Ali se na delavnicah naučiš kaj novega?

Največ učencev in učenek iz šole brez naziva je obkrožilo, da se srednje veliko nauči. Nato sledijo odgovori »nič se ne naučim«, »malo se naučim«, »veliko se naučim« in »zelo veliko se naučim«, katere je obkrožilo isto število anketiranih (16,67 %). Aritmetična sredina šole brez naziva je 3, torej se otroci srednje veliko naučijo iz delavnic.

V »varni šoli« pa se največ anketirancev (41,94 %) veliko nauči, 22,58 % se jih srednje veliko nauči, 12,9 % otrok se malo in zelo veliko nauči. Kar 9,68 % otrok se ničesar ne nauči. Aritmetična sredina »varne šole« je 3,36, torej se tudi na »varni šoli« na splošno srednje veliko naučijo, vendar za malenkost več kot na šoli brez naziva.

Da razlike med šolama so, lahko zopet potrdim s z -testom. Z -vrednost pri tem vprašanju je 2,4424, z pri 5 % tveganju pa je 1,96. Ker je odstopanje veliko, lahko ovržem ničelno hipotezo, da razlik ni.

Če strnem ugotovitve iz prejšnjih dveh vprašanj, lahko iz napisanega razberemo, da ker imajo učenci in učenke iz »varne šole« veliko več delavnic, kot učenci in učenke iz šole brez naziva, tudi več snovi o nasilju med vrstniki predelajo in posledično več znajo.

28. Če se na delavnicah naučiš kaj novega, opiši kaj.

Na šoli brez naziva so pisali naslednje odgovore:

- »Kako preprečiti nasilje.«
- »Vedno se iste stvari pogovarjamo, vsi nam govorijo isto, vendar čutim, da ne bi mogla izvršit teh pravil.«
- »Zakaj sploh so pretepači, kaj se lahko zgodi in da pretepajo, ker je mogoče doma hudo.
- Ko vidiš, da se kdo tepe, je treba povedati učitelju.«
- »Na koga se obrniti (prijatelju, družini, kakšni delavki), kako ga preprečiti.
- Vem kako ga lahko preprečimo, toda tega nisem zmožna, saj nisem tako pogumna.«

Opazimo lahko, da so seznanjeni z nasiljem, da govorijo o vzrokih in posledicah, pogovarjajo se, kako ga preprečiti in na koga se obrniti v primeru nasilja. Napisali so tudi, da se ne čutijo dovolj pogumne, da bi preprečili nasilje, ter da se ne čutijo, da bi ob nasilju izvršili pravila, o katerih jim povedo na šoli.

Na »varni šoli« pa so otroci pisali naslednje izjave:

- »Nič.« (2 - krat)
- »Tisto, kar ukazujejo.«
- »Naj ne povzročam nasilja.«
- »Naj povem, da sem žrtev.«
- »Kako pomagati žrtvi.«
- »Kako se soočiti s tem.«
- »Naučim se nekaj novega.«
- »Izoginiti pretepu in povedati učitelju.«
- »Kako preprečiti nasilje.«
- »Povedo nam o nasilju na internetu (facebook).«
- »Kako ravnati, ko pride do nasilja.« (3 - krat)
- »Kako prispevati k zmanjševanju nasilja.« (2 - krat)
- »Ne, ker se že doma veliko pogovarjamo o nasilju.«
- »Da moramo biti strpnejši in povedati, če se komu kaj zgodi.«
- »Naučim se reagirati ob nasilju.« (3 - krat)
- »Naučim se reagirat, vendar tega ne uporabljam.«
- »Veliko o nasilju.«
- »Kaj storiti, če si žrtev.«

- »Vedno kaj novega.«
- »Da poveš prvi odrasli osebi.« (2 - krat)
- »Da nismo nasilni.«
- »Izvem za razne centre pomoči v našem mestu in za osebe, ki mi lahko pomagajo.«

Tudi na tej šoli veliko izvedo o nasilju. Opazi se, da so poučeni o ravnanju, poročanju, soočenju.

H10: V obeh šolah učenci menijo, da se na delavnicah naučijo, kako preprečiti nasilje.

Tudi zadnjo hipotezo lahko potrdimo, saj se učenci na obeh šolah ne glede na to, koliko delavnic imajo naučijo, kako preprečiti nasilje. Koliko se dejansko naučijo eni in koliko drugi, je potrebno raziskati v praksi.

29. Kaj misliš, da lahko ti narediš, da bo v tvojem razredu manj nasilja?

Učenci in učenke iz šole brez naziva so naslednjih mnenj:

- »Se ne kregamo za nepotrebne stvar, upoštevamo želje drugih in ne mislimo samo nase.«
- »Ne moremo se kregati, imeti se moramo radi in si zaupati, ter pomagati, predvsem pa je zelo pomemben pogovor.«
- »Ne vem.« (5 - krat)
- »Lahko bi se cel razred pogovoril in bi si bolj zaupali ter razumeli.«
- »Mislim, da bi se o nasilju morali več pogovarjati.« (3 - krat)
- »Skušaš se razumeti z vsemi ali pa sploh se ne pogovarjaš z nasilneži.«
- »Lahko ne bi govorili med seboj.«
- »Da se o tem govori na šolskem parlamentu.«
- »Nič.« (2 - krat)
- »Povedala bi, da se ne smemo tepst in kregat.«
- »Da naredimo kakšno delavnico.« (2 - krat)
- »Lahko bi nasilje kaznovali z ukori, pozneje pa izključili iz šole ampak mislim, da to se ne bo zgodilo.«
- »Čim prej vem iz te šole.«
- »Ničesar, saj eden proti celemu razredu ne more nič.«
- »Da bi dajali neopravičene ali izgnali iz šole, če bi se stepli.«
- »Povem učiteljem, naj se o tem pogovori.« (2 - krat)
- »Se ne pretebam.«

- »Ni nasilja.«
- »Da bi se spoprijateljili.«
- »Preprečim sam ali pa povem učitelju.«
- »Se potrudim, da ga ne izvajam.«
- »Se ne vmešavam v tuje zadeve, ne izzivam, ne žalim.«
- »To mora vsak pri sebi uredit.«
- »V našem razredu ni nasilja.« (3 - krat)
- »Tudi če bi povedali, bi bilo isto, ker ne bi poslušali.«
- »Da bi učitelji ukrepali.«

Učenci in učenke iz »varne šole« pa so pisali naslednje odgovore:

- »Povem učitelju, razredničarki in socialni delavki.« (2 - krat)
- »Ne vem.« (8 - krat)
- »Nič.« (2 - krat)
- »Da smo v razredu dobri prijatelji in da se razumemo.« (3 - krat)
- »Da bi učitelj opozoril učenca in mogoče bi kaj zaleglo.
- »Da nekaj rečem.« (2 - krat)
- »V našem razredu ni telesnega, ampak le psihično nasilje. Poveš, da ti ni všeč.«
- »Da bi kaznovali povzročitelje.«
- »Da se ne tepem.« (5 - krat)
- »V našem razredu ni nasilja.« (3 - krat)
- »Pri razredni uri bi se lahko več pogovarjali o nasilju.« (3 - krat)
- »Nasilje je bolj v višjih razredih.« (2 - krat)
- »Da bi spore rešili s pogovorom.«
- »Nasilja se ne da zmanjšati, ker je vse odvisno od napadalčevega ravnanja in temperamenta.«
- »Poskrbim za razrešitev javnih preprirov in nisem nasilnež.«
- »Nič več ne morem, sem se preveč trudila, pomagajo si lahko le udeleženi.«
- »Morali bi se več pogovarjati o tem.« (5 - krat)
- »Da bi se imeli bolj radi.« (3 - krat)
- »Da bi imeli čim več delavnic kljub temu, da v našem razredu ni nasilja.«
- »Ustanovim organizacijo proti vrstniškemu nasilju.« (2 - krat)
- »Se pogovorimo, da je nasilje slabo.«
- »Nadzorujemo jezo.«
- »Da se s sošolci ne bi prepirali za vsako stvar in bi se skušali čim bolj razumeti.«

»Manj zafrkavanja.«

»Pogovoriti in pomagati žrtvi.« (4 - krat)

»V razred skušam privabiti čim več pozitivnih stvari.«

»Povzročitelju rečem naj neha.« (3 - krat)

»Poskušam umiriti odnose med ljudmi, ki se sovražijo.« (2 - krat)

Zaključim lahko, da se otroci v obeh šolah zavedajo, da je nasilje slabo in si želijo, da ga ne bi bilo.

30. Katerega spola si?

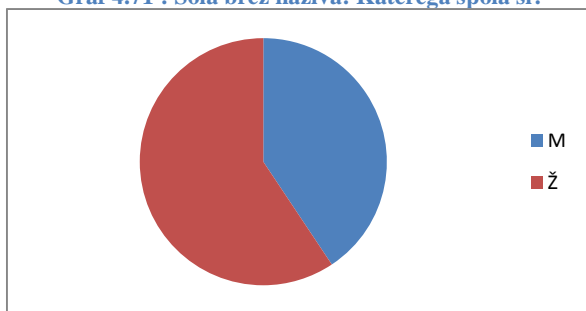
Šola brez naziva	
M	40,63%
Ž	59,38%

Tabela 4.71 Spol

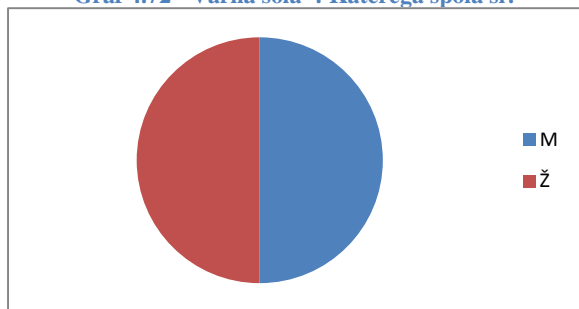
»Varna šola«	
M	50%
Ž	50%

Tabela 4.72 Spol

Graf 4.71 : Šola brez naziva: Katerega spola si?

Graf 4.72 "Varna šola": Katerega spola si?

V »varni šoli« je enako število učencev kot učenk, v šoli brez naziva, pa so za 18,75 % prevladovale deklince.

31. Bi rad-a še kaj sporočil-a?

Anketiranci iz šole brez naziva so napisali naslednja mnenja:

- »Boljše se je pogovoriti o problemu, kot pa se pretepat.«
- »Nasilje ni primerno in nočem, da se dogaja.«
- »Manj nasilja, več veselja, manj nasilja, več prijateljstva.«
- »Anketa mi je bila všeč.«
- »Ni prav, da se starejši spravljajo na mlajše.«
- »Pri nas na šoli, se pretepi dogajajo skoraj dnevno.«
- »Ljudje bi se mogli bolj potruditi, da bi zmanjševali nasilje na šolah.«
- » Nekateri sošolci ob pretepih kričijo: »Pretep!««
- »Rad bi, da učitelji in razredniki strožje nadzorujejo generacije 2001 - 2004, ker preklinjajo hujše kot mi«

Učenci in učenke iz »varne šole« pa so pisali naslednja mnenja in ideje:

- »Veliko sreče pri diplomskemu delu.«
- »Po pravici povedano se mi zdi vsaka generacija hujša.«
- »Želim si, da nasilja ne bi bilo.«
- »Bilo je zabavno, upam, da bo čim manj nasilja.«
- »Ta anketa mi je bila zelo všeč, ker sem lahko podala mnenje anonimno.«
- »Ta anketa je zelo dobra.«
- »Nasilje ni rešitev vseh problemov. S pretepom ne boš glavni.«
- »Anketa mi je bil všeč in sem vesela, ker sem vam zaupala.«
- »Zelo ste prijazni.«
- »Nasilja na šoli ni veliko, se zelo redko dogaja in pri tem ni nič krvi.«
- »Čim manj nasilja, tem bolje.«
- »Nasilje učitelji in drugi šolski delavci težko preprečijo. Če se ne dogaja v šoli, se pa izven šole.«

5 RAZPRAVA

Iz rezultatov kvantitativne in kvalitativne raziskave sem poskusila poiskati rdečo nit rezultatov ter odgovoriti na raziskovalna vprašanja.

Kar se tiče pogostosti nasilja na šolah, sem preko anket ugotovila, da ga je v »varni šoli« manj kot v šoli brez tega naziva. Svetovalne delavke iz obeh šol zelo težko količinsko ocenijo nasilje. Svetovalne delavke iz šole brez naziva razlikujejo »lažje« in »hujše« nasilje, pedagoginja E. iz »varne šole« pa meni, da je beseda »nasilje« pretirano uporabljena in zmanipulirana. Moram poudariti, da se definiranje nesprejemljivega nasilja oziroma »težjega, hujšega« nasilja skozi čas in prostor spreminja. Sploh v zadnjih letih je prišlo do radikalnega zoženja prostora tolerance do kakršnekoli oblike nasilja. Teoretiki pojasnjujejo nasilje v okviru veliko različnih ved (pravo, sociologija, antropologija ...), svoj pečat k teoriji pa sta dali feministična teorija in proučevanje človekovih pravic. Posledično se terminologija na področju nasilja razlikuje in je neenotna. Problem predstavljajo specifični termini, ki jih uporabljamo pri razpravah o nasilju, npr. vrste nasilja, oblike nasilja ... (Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj, Brejc 2008)

Poleg definicije in razumevanja, kaj pod besedo »nasilje« spada, na pogostost nasilja vpliva vprašanje, ali otroci zanj povedo, pogostost pa se razlikuje tudi iz dneva v dan, tedna v teden. Psihologinja iz »varne šole« je dejala, da približno dvakrat na teden rešuje nasilje med vrstniki, pedagoginja iz šole brez naziva pa je dejala, da trikrat na teden. Otroci iz »varne šole« so tudi manjkraj kot otroci iz šole brez naziva obkrožili odgovor, da so videli nasilje. Prav tako je v šoli brez naziva več učencev in učenk kot v »varni šoli« že bilo udeleženih v nasilnih dejanjih. Iz tega lahko sklepamo, da je nasilja v »varni šoli« res manj. Za zanimivost lahko navedem raziskavo, ki so jo na Inštitutu za varovanje zdravja izvajali od leta 2002 do 2010 in je pokazala, da se je več kot 13 % anketiranih mladostnikov, starih 11, 13 in 15 let, v šoli pretepal vsaj trikrat mesečno. Skoraj osem odstotkov otrok je dvakrat mesečno ali pogosteje sodelovalo pri trpinčenju drugega. Več kot 20 odstotkov jih je bilo žrtev trpinčenja (Internetni vir 37).

Raziskava je tudi pokazala, da je med mladostniki opazen trend naraščanja sodelujočih pri trpinčenju vrstnikov in upadanja deleža tistih, ki so jih v šoli trpinčili. Vendar se je glede na rezultate moje raziskave večina otrok izogibalo odgovoru, da so že bili povzročitelji. Več jih je bilo žrtev ali nosilcev obeh vlog. Kot sem že omenila, ne vem, ali gre za resnično stanje ali pa so se otroci odločili zgolj za »sprejemljivejše« vloge.

V obdobju 2002 do 2010 so v raziskavi ugotovili, da je med dekleti za dva in pol odstotka narasel delež sodelujočih pri trpinčenju drugih. Tudi svetovalne delavke so dejale, da so učenke udeležene zlasti v psihičnem, prikritem nasilju, socialna delavka iz »varne šole« pa je povedala za primer, ko sta se stepla deček in deklica. Na podlagi rezultatov, ki sem jih dobila z anketami, sem ugotovila, da večina deklic še ni bilo ne žrtev ne povzročiteljic in ne nosilk obeh vlog. Sledi vloga žrtve, najmanj deklet pa se je odločalo za vlogo nosilca obeh vlog. Povzročiteljica nasilja ni bila nobena učenka iz »varne šole« in iz šole brez tega naziva.

Ker so mi kot bodoči socialni delavki poimenovanja udeležencev v nasilju zdijo preveč označevalna, negativna in moč odvzemajoča, sem se odločila, da poiščem nova. Predvsem za žrtev sem našla izraz, ki osebo okrepi, ji da moč, da se postavi zase in se bori. Plošnik (2012: 3) pravi, da je žrtev namreč termin za označitev osebe, ki trpi, utrpi, preživi nasilje, vendar je popolnoma nemočna in pasivna. Preživeli pa je termin, ki izžareva veliko energije, odločnosti in moči. Ta oseba je nasilje preživela in ima popolno moč v boju zoper nasilje in iskanju poti iz nasilja. Obstaja še eno poimenovanje - žrtvi lahko rečemo tudi oseba z izkušnjo nasilja. Ta termin pa je usmerjen v dejanje, dogodek, izkušnjo in ne na osebo, ki je nasilje preživela.

Svetovalne delavke menijo, da je v porastu spletno in psihično nasilje, otroci iz obeh šol pa so spletno nasilje po pogostosti postavili na četrto mesto, psihično pa na tretje mesto od sedmih. Najbrž sta bili ti dve obliki prejšnja leta na nižjem mestu. Vendar bi to lahko potrdila, če bi imela rezultate raziskav iz prejšnjih let, ki bi jih primerjala s sedanjimi. Kljub temu da so svetovalne delavke dejale, da fizično nasilje upada, so otroci iz osnovne šole brez naziva na prvo mesto po pogostosti postavili ravno to obliko nasilja. Lahko se vprašamo, koliko otrok iz te šole si pod izrazom »nasilje« predstavlja le telesno nasilje. Ker so otroci iz obeh šol, ki so že bili v vlogi žrtve, povzročitelja ali nosilca obeh vlog največkrat obkrožili, da so izvajali oziroma da se jim je pripetilo telesno nasilje, težko potrdim besede svetovalnih delavk.

Verbalno nasilje se po mnenju otrok najbolj pogosto dogaja v »varni šoli«, svetovalne delavke pa menijo, da je prisotno v obeh šolah.

S spolnim nasiljem se večina svetovalnih delavk ni srečalo oziroma so poročale o otipavanjih, kukanjih na straniščih itd., v »varni šoli« pa imajo še »wedgie nasilje«. Otroci iz osnovne šole brez naziva so spolno nasilje po pogostosti postavili na četrto mesto, otroci iz »varne šole« pa na peto mesto od sedmih. Očitno se s tem nasiljem res manj srečujejo, še vedno pa ga očitno ni tako malo, kot opisujejo same.

Svetovalne delavke in otroci iz obeh šol pa opažajo, da na pogostost nasilja vplivajo tudi generacije otrok. Otroci svarijo pred mlajšimi generacijami, ki so po njihovih mnenjih vse hujše, svetovalne delavke pa se s pogledom v preteklost spominjajo »štrlečih« generacij, ko so imele polno dela z reševanjem konfliktov.

Tudi ozaveščanje otrok vpliva na to, ali bodo otroci zaznali nasilje in se nanj pravilno odzvali. Več kot bodo otroci o nasilju poročali, več bo v tisti šoli tudi nasilja. Otroci morajo vedeti, na koga se v šoli lahko obrnejo in mu zaupajo težave. Tukaj so se dobro odrezali otroci obeh šol, za 0,27 % pa je opaziti celo, da otroci iz »varne šole« manj vedo, na koga se lahko obrnejo. Očitno bodo morali pri izobraževanju še bolj poudarjati, da se ob nasilju lahko obrnejo na prvo odraslo osebo, pa naj bodo to tajnice, hišniki, učiteljice in učitelji, ki jih ne učijo, knjižničarke, čistilke ... Leta 2006 je zavod EMMA naredil raziskavo in rezultati so bili zelo zanimivi. Od 285 učencev 8. in 9. razreda osnovne šole ter dijakov 1. in 2. letnika jih kar 69 ni vedelo, kam se lahko obrneš po pomoč, ko doživljaš nasilje (Zbornik Mladi in nasilje v šoli 2006). Situacija se je spremenila, otroci zdaj vedo, na koga se lahko v šoli obrnejo, zato na obeh šolah odrasle razmeroma pogosto obveščajo o nasilju, v »varni šoli« najpogosteje socialni delavki, v šole brez tega naziva pa učitelje. Svetovalne delavke so dejale, da o nasilju poročajo tudi žrtve. Raziskava je pokazala, da celo bolj poročajo otroci v vlogi žrtve, ki prihajajo iz šole brez naziva. Otroci iz »varne šole« se ob nasilju raje postavijo zase in se povzročitelju uprejo, ko mu odločno rečejo: »Ne!«. Po mnenju svetovalnih delavk otroci o nasilju molčijo, saj menijo, da tožarijo, če povedo. Ravno ta odgovor je obkrožilo tudi največ učencev in učenk iz obeh šol. V »varni šoli« celo več kot polovica otrok, ki o nasilju molčijo, molči prav zaradi tega. Kot sem že napisala, bodo morali tak pogled otrok na problematiko reševanja nasilja spremeniti.

V obeh šolah otrokom krepijo moč skozi različne delavnice, igre vlog, v »varni šoli« pa delajo tudi na asertivnosti otrok. To se pokaže pri soočanju z nasiljem in ravnanju ob njem. Zanimive so ugotovitve, da se učenci in učenke iz šole brez naziva počutijo bolj pogumne, ko so priča nasilju ter tudi bolj močne. Učenci in učenke iz šole brez naziva so tudi manj razburjeni ob nasilju. Veliko odstopanje pa je bilo v zadnjem vprašanju, kjer je večina učencev in učenk iz »varne šole« pripravljenih pomagati žrtvam v primerjavi z učenci in učenkami iz šole brez naziva, kljub temu da se v šoli brez naziva učijo empatije. Lahko se vprašamo o iskrenosti odgovorov ali zgolj obkrožitvi čim bolj »pravilnega«, »sprejemljivega« odgovora. Lahko pa gre seveda preprosto zgolj za resnično stanje in mišljenje otrok.

Kljub temu da v obeh šolah, še posebej pa v »varni šoli« zelo poudarjajo pomen učenja pravilnega ravnanja ob nasilju, je večina učencev in učenk iz obeh šol na vprašanje, kaj so naredili, ko so videli nasilje, odgovorilo, da ničesar. Se pa v obeh šolah učenci in učenke zavedajo, da bi nekaj morali storiti. Vendar se je več otrok iz »varne« kot pa tistih iz šole brez naziva odločilo za odgovor, da bi pomagali žrtvi. Ves učinek preventive in metod dela z otroki pa se je pokazal pri šestem vprašanju, kjer so otroci iz »varne šole« največkrat obkrožili, da so povzročitelju že dejali, naj preneha. Tudi otroci v vlogi žrtve iz »varne šole« se nasilju uprejo tako, da povzročitelju odločno rečejo, naj preneha z nasilnim početjem. Da se z otroki v »varni šoli« več pogovarjajo o vrstniškem nasilju, krepijo asertivnost otrok ter imajo več delavnic in preventive, se izraža tudi v rezultatu, ki potrjuje, da bi več učencev iz te šole kot pa onih iz šole brez naziva pomagalo ustaviti trpinčenje. Prav tako več otrok iz te šole meni, da se znajo zoperstaviti nasilju.

Glede uspešnosti preprečevanja ponovitve nasilja se osnovna šola brez naziva kaže kot boljša, saj nihče iz šole brez naziva ne meni, da se ob zaupanju o nasilju nasilje še poveča, medtem ko je peščica (8,77 %) anketirancev iz »varne šole« prepričanih, da se nasilje ob zaupanju poveča. K temu lahko pripomorejo tudi vzgojni ukrepi, ki jih imajo v šoli brez naziva veliko boljše določene. S pomočjo učiteljev ob nasilju so bolj zadovoljni v šoli brez naziva, kar zagotovo pripomore k uspešnejši preprečitvi nasilja. Učitelji pri reševanju konfliktov po mnenju otrok največkrat uporabijo metodo pogovora, nato pa ločitev udeležencev. Očitno jim ta načina ustrezata, z njima so zadovoljni, načina pa sta tudi konstruktivna. V »varni šoli« so otroci bolj zadovoljni s pomočjo svetovalnih delavk kot s pomočjo učiteljev, saj največ otrok meni, da svetovalne delavke pomagajo tako, da preprečijo ponovitev nasilja. Torej je ta način za učence boljši in učinkovitejši. Prav tako svetovalne delavke dokaj dobro poznajo karakteristike žrtev in povzročiteljev, kar pripomore k uspešnejšemu reševanju problemov.

Svetovalna služba v obeh šolah sodeluje s starši, jih o nasilju obvešča ter z njimi opravlja pogovore. Prav tako so tudi starši tisti, ki svetovalnim delavkam poročajo o nasilju. Stik s starši je zato zelo pomemben. V »varni šoli« so prav starši tisti, ki jim otroci največkrat zaupajo, da se izvaja nasilje. V šoli brez tega naziva pa starši padejo na drugo mesto, takoj za prijatelji. Eden od anketiranih učencev je dejal, da se doma o nasilju veliko pogovarja s starši, zato na delavnicah, ki jih v šoli izvajajo, ne sliši veliko novega. Vidimo, da je zato zelo koristno in dobrodošlo sodelovati s starši, jih izobraževati in krepiti. Ker je svetovalna

delavka omenila, da prihaja tudi do nezaupanja staršev, je potrebno na zaupanju in medsebojnem sodelovanju delati še več.

Motivacija zaposlenih se kaže tudi pri delu z učenci. Po intervjujih sodeč, lahko opazimo, da so svetovalne delavke v obeh šolah zelo motivirane, željne izobraževanj in novih načinov dela z otroki. Pomembno jim je medsebojno sodelovanje. Za ugodno klimo na šoli je poleg tega, da se zaposleni pogovarjajo med seboj, pomemben tudi dialog med učenci in zaposlenimi. Zadovoljne so, kadar vidijo razred kot skupnost. Zato so za šolo dobri medsebojni odnosi oziroma ustrezna komunikacija. Rupar v Gregorič (2011: 114) pravi, da »ugodna klima v šoli vpliva tudi na dosežke učencev, na zmanjšanje disciplinskih problemov, na povečanje interakcij med učenci in učitelji in na večjo vključenost staršev v učni proces«. Seveda svetovalne delavke zato motijo pomanjkanje časa, finančna stiska, premalo izobraževanj. Občutijo onemogočanje izpopolnitev na delovnem mestu, kar vpliva na njihovo počutje.

Marn (2006) pravi, da se je potrebno zaradi velike različnosti osebnih zgodb, mišljenj, razumevanj in načinov reagiranja, ki se vsakodnevno srečujejo in so primorani preživeti skupaj, dogovoriti za nek skupni jezik, neka pravila, da vsi v šoli med seboj lažje bivajo v mirnem vzdušju. Da pa bi to zmogli, se morajo vsi v šoli tega dogovarjanja šele naučiti. Zato morajo posamezniki, učitelji in učenci nenehno komunicirati o medsebojni komunikaciji, da bi se šele naučili, kako se dogovarjati. Po mnenju svetovalnih delavk je vloga vseh zaposlenih enakovredna in velika, med seboj pa vsi sodelujejo. Med vsemi v šoli je nujna dobra komunikacija. Omenjajo tudi to, da morajo same biti zgled otrokom.

Kot šolsko klimo Marnova (2006) navaja »vzdušje, ki preveva šolo na različnih ravneh, predvsem pa se v njej zrcalijo socialno-odnosni vidik, komunikacija, prevladujoča čustva, stopnja učne in delovne motiviranosti ter občutja (ne)pripadnosti.« Šolska klima je eden od najosnovnejših in najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na to, kako se v šoli počutijo otroci in vsi zaposleni. Prav tako pa vsi ti vplivajo na to, kakšna bo šolska klima. Torej gre za kroženje, kajti šolska klima se odraža v medsebojnih odnosih, hkrati pa medsebojni odnosi odražajo šolsko klimo. Ugotovitve so pokazale, da se otroci iz obeh šol povprečno dobro razumejo s sošolci. Tudi z učitelji se na obeh šolah povprečno dobro razumejo. Učenci in učenke iz »varne šole« se enako dobro počutijo v razredu kot učenci in učenke iz šole brez naziva. Za več pojasnitev pa bi morala izvesti dodatno raziskavo, v kateri bi ugotavljala vpliv različnih dejavnikov na šolsko klimo in počutje ter povezavo med njimi.

Ker svetovalne delavke in otroci iz šole brez naziva v večini ne poznajo programa »varne šole«, bom sklep iz raziskave naredila le za šolo, ki je nosilka tega programa in naziva. S programom so v šoli zadovoljni, program je uspešen, kar se tudi čuti. Opazne so pozitivne spremembe po programu: več poročanja o nasilju, prenos odgovornosti na opazovalce, ki morajo ob nasilju odreagirati, večja občutljivost na nasilje in ničelna toleranca. Ta program je že tako vpleten v njihovo življenje in način dela ter ravnanja, da o njem niti ne razmišljajo. Zadovoljni so s pravili in posledicami kršenja teh pravil, ki jih otroci sami določajo. Pravila so določena posebej za razred, nato pa se štiri najbolj pogosto ponavljajoča se pravila iz vseh razredov določi za šolska pravila. Novost in pomembnost »varne šole« je vloga opazovalcev kot prvih na kraju nasilja, ki lahko nasilje preprečijo. Učijo jih pravilnega odzivanja ob nasilju in postopanja, ki pomaga nasilje prekiniti. Za samozavestno nastopanje pred povzročiteljem jim pomagajo treningi asertivnosti, ki jih izvajajo svetovalne delavke z vsemi učenci in učenkami. Tako se naučijo postaviti se zase in postaviti meje otrokom, ki jih ustrahujejo. Pravilno se znajo odzivati na manipulativne in agresivne pristope povzročitelja (Dekleva v Šelih 1996: 26). Veliko delajo na sebi, svoji samopodobi, učenju spoštovanja svojih čustev in sebe v odnosih z drugimi ter na krepitvi notranje moči. Poslužujejo se tudi iger vlog, kjer se vživljajo v občutja drugih in se učijo ravnati ob različnih situacijah. Po mnenju svetovalnih delavk opazovalci redno poročajo o nasilju in *»kar pripeljejo na vrata dva učenca in rečejo: „Socialna, ta dva se tepeta!“*«. Razlog, da ne povedo, pa je, kot sem že povedala, ta, da se bojijo, da »špecajo«. Sram jih je, ker menijo, da se bodo iz njih norčevali oziroma jim zamerili, ker bodo tožarili. Prav tako se svetovalne delavke zavedajo, da otroci vedo, kaj bi morali narediti, vendar vedno ne reagirajo. Tudi to sem že pojasnila zgoraj, ko sem pisala o tem, da je večina učencev in učenk iz obeh šol na vprašanje, kaj so naredili, ko so videli nasilje, odgovorilo, da ničesar.

Prav tako lahko vsa odstopanja med »varno šolo« in šolo brez tega naziva pripišemo posledicam oziroma spremembam zaradi projekta »Povej!«. V sklopu tega programa se v »varni šoli« z učenci in učenkami veliko več pogovarjajo o vrstniškem nasilju. V šoli brez naziva se debat poslužujejo po potrebi, se pravi, ko se nasilje zgodi oziroma če ga je v kakem oddelku več. V obeh šolah se po besedah svetovalnih delavk o nasilju pogovarjajo pri razrednih urah, ko je vpleten celoten razred, ter na srečanjih šolskega parlamenta, ko si otroci zaželiijo bolj podrobne, celostne obravnave nasilnih dogodkov. S tem pa tudi opozarjajo zaposlene in vodstvo na probleme, ki jih je potrebno rešiti. Pri reševanju nasilja se

svetovalnim delavkam zdi zelo pomembno, da je vključen ves razred, v katerem skušajo skozi pogovore, delavnice in igre vlog rešiti nasilje in preprečiti ponovni konflikt.

V »varni šoli« imajo tudi več delavnic kot v šoli brez naziva. V »varni šoli« jih imajo z nekaterimi razredi redno, z drugimi pa le po potrebi. Prilagojene so starosti otrok in tudi intenziteti ter pogostosti nasilja. V šoli brez naziva jih izvajajo zunanji izvajalci in šolske svetovalne delavke. V »varni šoli« jih izvajajo tudi učitelji, vendar si v šoli želijo, da bi učitelji imeli še več poguma in bi teh delavnic izpeljali še več. Otroci iz »varne šole« pravijo, da se od delavnic srednje veliko naučijo (še vedno pa več kot otroci iz šole brez naziva) predvsem o nasilju na splošno, o posledicah nasilja, o tem, kako se ukrepa ob nasilju, kako se ga prepreči, kaj narediti, če so udeleženci ali če so priče ipd. To lahko pomeni, da te stvari že vedo od prej in zanje niso nič novega, ali pa da so delavnice premalo konstruktivne in se zato iz njih premalo naučijo. Delavnice so dobra, zanimiva in učinkovita metoda dela z mladimi v skupini, konstruktivne so tudi pri reševanju konfliktnih situacij. Ker v šolskem sistemu velikokrat ni časa in prostora za bolj poglobljene pogovore o določenih, mladim pomembnih temah, je delavnica primeren prostor, kjer se te teme lahko odpirajo in lahko mladi v varnem okolju o njih sproščeno spregovorijo. Pri delavnicah se uporablja metode izkustvenega in skupinskega učenja, kar udeležencem prinaša nove izzive in spoznanja, omogoča socialno učenje, raziskovanje in preverjanje različnih vplivov našega vedenja v različnih situacijah. Skupinsko delo nudi možnost polnega vključevanja in aktivno participacijo vsakega od udeležencev. Vsakdo lahko izrazi svoje mnenje in izkušnje, posluša druge, spoznava in hkrati sprejema raznolikost. Pomembno vlogo imata sprotno evalviranje in reflektiranje dogajanja, delovanja in izkustev, saj lahko udeleženci uporabijo rezultate tako znotraj skupine kot v vsakdanjem življenju. Teme se posredujejo z uporabo različnih iger vključevanja, pogovorov, izkustvenih vaj, kratkih razlag, iger vlog, argumentiranjem za in proti, v celoto pa so povezane s polvodeno diskusijo. Pri delu se lahko uporabljajo tudi avdiovizualni pripomočki in druge didaktični materiali. Pri temi o medvrstniškem nasilju so delavnice naravnane na sprejemanje ničelne tolerance do nasilja in raziskovanju proaktivne naravnosti mladostnikov v svojih okoljih.

(Internetni vir 38)

Potrdim lahko, da sem izvedela vse odgovore na raziskovalna vprašanja. Tukaj so skržene dosedanje ugotovitve:

- Učenci in učenke v obeh šolah so že slišali za program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«. Seveda po pričakovanjih veliko bolje poznajo oba programa v »varni šoli«.
- V »varni šoli« je manj nasilja kot v šoli brez tega naziva.
- V »varni šoli« je največ verbalnega nasilja, v šoli brez tega naziva pa fizičnega nasilja.
- V »varni šoli« zaradi programa otroci več poročajo o nasilju kot v šoli brez tega naziva.
- Otroci v obeh šolah vedo, da bi morali kot priče nasilju nekaj narediti, vendar v večini ne naredijo ničesar.
- Opazovalci v »varni šoli« se v primeru nasilja ne obrnejo na prvo odraslo osebo, ki je v bližini, temveč največkrat za nasilje povedo socialni delavki.
- Žrtve v »varni šoli« se znajo postaviti zase in povzročiteljem reči *ne*.
- Učenci iz »varne šole« bolj pogosto pomagajo ustaviti nasilje med učenci, kot učenci iz šole brez naziva.
- V obeh šolah učitelji, razredniki in svetovalna služba pomagajo otrokom na različne načine. Otroci iz »varne šole« so najpogosteje napisali, da svetovalne delavke pomagajo tako, da preprečijo ponovitev nasilja, otroci iz šole brez tega naziva pa, da pomagajo tako, da se z udeleženi pogovorijo. Otroci iz »varne šole« in iz šole brez tega naziva pa menijo, da učitelji in razredniki pomagajo tako, da se z udeleženi pogovorijo.
- Otroci iz »varne šole« so bolj zadovoljni s pomočjo svetovalnih delavk, otroci iz šole brez naziva pa s pomočjo učiteljev.
- Program »Varne šole« zahteva, da imajo delavnice in pogovore na temo nasilja, z anketo pa sem potrdila, da jih ima ta šola več.
- Otroci iz »varne šole« so največkrat našli, da se na delavnicah naučijo, kaj narediti, ko pride do nasilja. Naučijo se tudi več kot na šoli brez tega naziva.
- Svetovalne delavke zaznavajo nasilje na šoli. Zaznavajo upad fizičnega nasilja in porast spletnega in psihičnega nasilja.
- Učencem in staršem nudijo pomoč v obliki pogovorov.
- Pri delu uporabljajo največkrat metode pogovora, delavnice, igre vlog. V »varni šoli« imajo z otroki tudi treninge asertivnosti.
- Vloga vseh zaposlenih v »varni šoli« je enakovredna, velika, pomembno je medsebojno sodelovanje.

- V obeh šolah izvajajo preventivo. V šoli brez naziva se poslužujejo preventive za spletno nasilje ter preventive za najmlajše (prvošolce). Poslužujejo se tudi metod prosocialnosti. V »varni šoli« se držijo programa »Povej!« ter projekta »Delo z učenci tujci«.
- Poslužujejo se tudi izkustvenih delavnic in/ali iger vlog. V »varni šoli« jih izvajajo redno v razredih, kjer je več nasilja oziroma kjer se nasilje pojavi.
- Svetovalne delavke so zadovoljne, kadar vidijo, da delavnice uspejo, kadar razred deluje kot skupnost in kadar imajo izobraževanja. Nezadovoljne so, kadar se nasilje ponovi. Ne morejo delati po svojih idejah in željah, saj primanjkuje časa in financ.
- Svetovalne delavke vidijo inovacijo v mediaciji, tehniki »coaching« in uporabi nevrolingvistične tehnike, NTC-ju Ranka Rajovića in teoriji izbire.

Z uporabljeno metodologijo sem dobila vse rezultate, ki sem jih potrebovala. Zagotovo pa bi lahko za še bolj natančne podatke uporabila večje vzorce. Med seboj bi lahko primerjala še več šol in tako ugotovila, ali so res varnejše šole s programom. Tako bi bila raziskava bolj splošna in bolj veljavna. Tudi dejstvo, da je ta program že nekaj let prisoten, vpliva na rezultate. Zagotovo bi bili drugačni takoj ob uvedbi. Pri nekaterih odgovorih v anketah so se mi porajala vprašanja kot na primer: ali je stanje res takšno, ali so se le otroci odločali za primernejše, pravilnejše, pričakovane odgovore. Ker je bilo veliko odgovorov »ne vem«, se mi je veliko krat zdelo, da se otrokom ni ljubilo razmišljati oziroma da so se na ta način izognili pravemu odgovoru. Prav tako menim, da bi lahko nekatere odgovore preverili le z opazovanjem otrok in svetovalnih delavk.

6 SKLEP

»Varna šola« je varna, vendar tudi druga šola ni veliko slabša. Rezultati anket so si med seboj zelo podobni. Pri nekaterih vprašanjih so se za boljše izkazali celo učenci in učenke iz šole brez naziva (vprašanja 4 a, 4 c in 4 d), pri nekaterih vprašanjih pa je opazen vpliv programa »Varne šole«, saj so se učenci in učenke odločali za odgovore, značilne prav za ta program (vprašanja 1, 4 e, 7, 3, 6, 8, 9, 13, 24, 25, 26 in 28).

Namen projekta je bil:

- senzibilizirati širšo javnost o pojavnosti nasilja med otroki;
- spodbuditi vse, da o tem spregovorijo;
- okrepiti otroke in jim pokazati rešitve, kako se nasilju upreti, kje lahko poiščejo pomoč in kako so lahko aktivno udeleženi pri reševanju problema;
- okrepiti odrasle (zaposlene v šoli, starše), da ukrepajo;
- šolam ponuditi celosten in učinkovit program za šolo brez nasilja.

(Otavnik 2009)

Za zadnje tri točke lahko potrdim, da je program uresničil svoj namen. Otroci imajo znanje, pogum in moč, da se nasilju uprejo tako, da se mu izognejo ali pa da se postavijo zase in povzročitelju odločno rečejo, naj preneha z nasilnim dejanjem. Učenci in učenke vedo, kje lahko poiščejo pomoč in so tako aktivni pri reševanju problema. Menim, da se otroci tega premalo zavedajo, saj jih veliko meni, da bodo ob poročanju tožarili. Žrtve imajo samozaupanje, znajo reči *ne* brez agresije, prav tako pa se jih spodbuja, da se obrnejo na prvo odraslo osebo. Tiste, ki povzročajo nasilje, se spodbuja pri spreminjanju obnašanja in učenju razumevanja občutij drugih otrok.

(Otavnik 2009)

Tudi odrasli so okrepljeni, da ukrepajo. Zaposleni imajo znanje za ravnanje ob nasilju, redno sodelujejo s starši, jih ozaveščajo in krepijo, da vedo za nasilje in znajo ravnati, če je njihov otrok povzročitelj, žrtev nasilja ali nosilec obeh vlog.

Šola ima celosten in učinkovit program, ki omogoča, da se v šoli vzdržujejo varnost, dobra klima in vzdušje. Po besedah svetovalnih delavk je program že tako vpet v šolski sistem, da se ne zavedajo, kaj vse počnejo v okviru tega programa. Pri rezultatih lahko opazimo, da projekt »Varna šola« uresničuje svoj namen in da vpliva na obnašanje in mišljenje otrok.

7 PREDLOGI

Moji predlogi so sledeči:

- Uvedba želja in potreb svetovalnih delavk pri delu z otroki.
- Večji poudarek na programu Pro-SAVE v šoli brez naziva, saj je ta program izredno dobra preventiva pri preprečevanju nasilja. Prav tako bi se tega programa lahko posluževala tudi »varna šola«.
- Še več preventivnih dejavnosti v obeh šolah.
- Več neformalnih druženj s starši z namenom, da se ustvarita večja povezanost in zaupanje med njimi in zaposlenimi v šoli. Tako bi starši verjetneje raje prihajali na govorilne ure, predavanja in izobraževanja. Počutili bi se bolj vpeti v šolski sistem.
- Pomembno za starše je tudi to, da poznajo delo svetovalne službe in da svetovalnih delavk ne doživljajo zgolj kot strokovne delavce, ki otroke kaznujejo.
- V obeh šolah je do nasilja potrebno imeti ničelno toleranco in to otrokom tudi pokazati. Ne obstajata »lažje« in »hujše« nasilje. Če ju bomo tako označevali, bodo otroci mislili, da druge lahko žalijo, ustrahujejo in šikanirajo, tepsti pa jih ne smejo.
- Otroke je treba nagovarjati, da morajo pri kakršni koli obliki nasilja poiskati pomoč. Otroke na »varni šoli« je treba še bolj podučiti in jim redno obnavljati dejstvo, da se je ob nasilju treba obrniti na katerokoli prvo odraslo osebo, ki jo zagledajo. Le tako se bo nasilje uspešno rešilo.
- V šoli brez naziva je potrebno posebno vlogo dati tudi opazovalcem, ki lahko nasilje prekinajo, namesto da ga spodbujajo. Tudi v »varni šoli« je treba nenehno ponavljati, da je opazovalec ena najpomembnejših vlog.
- Z otroki v obeh šolah je potrebno delati na asertivnosti, še posebej v šoli brez naziva. Krepiti jim je treba moč, delati na dobri samopodobi in duševnem zdravju.
- Potrebna so izobraževanja za otroke, starše in zaposlene.
- Finančno stisko bi lahko reševali z zbiranjem denarja z raznimi dobrodelnimi koncerti oziroma nastopi otrok ali pa z bazarji, kjer bi prodajali doma narejene izdelke.
- Glede časovne stiske predlagam, da se uvede obvezne razredne ure, ki bi trajale eno šolsko uro. Na njih bi lahko izvajali razne delavnice in igre vlog. Prav tako bi lahko imeli šolske dni, kjer bi namesto športa oziroma drugih aktivnosti kak dan namenili temu področju.
- Treba je upoštevati želje otrok. Nekaj so jih našli tudi v anketi pri odgovorih na zadnja vprašanja. Menim, da bi bilo mogoče marsikatero željo vsaj delno uresničiti.

8 LITERATURA IN VIRI

- Aničić, K., Lešnik Mugnaioni, D., Plaz, M., Vanček, N., Verbnik Dobnikar, T., Veselič, Š., Zabukovec Kerin, K. (2002), *Nasilje – nenasilje: priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol*. Ljubljana: Založba Ljubljana.
- Anžič, A., Meško, G., Plazar, J., (2004), *Mladoletniško nasilje – Zbornik razprav*. Ljubljana: MNZ.
- Bučar – Ručman, A. (2004), *Nasilje in mladi*. Novo Mesto: Klub mladinski kulturni center.
- Cukjati, D., Rajer, C. (2008), *Socialne igre v osnovni šoli in njihov pomen pri preprečevanju nasilja*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomska naloga).
- Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Bečaj, J., Pečjak, S., Resman, M., Bezić, T., Dobnik Žerjav, M., Grgurevič, J., Niklanović, S., Šmuk, B. (2008), *Programske smernice. Svetovalna služba v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Dekleva, B. (2000), Šola, mladi in nasilje. V: Šelih, A. (ured.), *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih: vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Bonex Založba.
- Demšar Goljevšček, M., Klajdarič, T., Kušar, M., Prgić, J., Samojlenko, K., Stojadinovič, M., Škopalj, G., Trplan, S., Mandl, K. (ur.) (2010), *Nasilje je out, mi smo in: priročnik za strokovne delavce v vzgoji in izobraževanju*. Osnovna šola Cirkovce.
- Elbl, N., Klavžar, A. (2010), *Metoda EFT kot orodje za samopomoč*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomsko delo).
- Gregorčič, B. (2012), Spodbujanje socialnega vedenja na šoli. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju* 10, 3: 105 – 116, 124. Dostopno na <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-5K3AEATX> (ogledano 12. 3. 2014).
- Habbe, J. (2000), *Nasilje in varnost otrok v šolah*. Ljubljana: Lisac & Lisac.
- Hrženjak, M., Humar, Ž. (2009), Intersekcionalni pristop v preventivnih programih preprečevanja medvrstniškega nasilja. *Socialna pedagogika* 14, 1: 63 – 82.
- Javornik Krečič, M., Kovše, S., Ploj, M. (2013), *The role and meaning of school counseling when dealing with peer violence*. *Croatian Journal of Education* 15, 2: 521 – 541.
- Knafelc, B. (2013), *Analiza nasilja nad osnovnošolci in srednješolci*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta (magistersko delo). Dostopno na: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:wkvRForGhfAJ:pefprints.pef.un-i-lj.si/1948/+&cd=2&hl=sl&ct=clnk&gl=si> (ogledano 17. 8. 2014).

- Kordič, B. (2007), Etiologija, dinamika in posledice nasilja v družini. *Socialna pedagogika* 11, 4: 429 – 452.
- Lešnik Mugnaioni D., Koren, A., Logaj, V., Brejc, M. (2008), *Nasilje v šolah : konceptualizacija, prepoznavanje in modeli preprečevanja in obvladovanja*. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- Kristančič, A. (2002), *Socializacija agresije*, Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba.
- Lesar, I., Rugelj, D. (2012), Zakaj vključevati vrstniško mediacijo v (osnovne) šole? *Sodobna pedagogika* 63, 2: 52 – 68.
- Lešnik Mugnaioni, D. (2010), Raznolikost: dejavniki tveganja in posledica vrstniškega nasilja? *Vodenje v vzgoji in izobraževanju* 8, 2: 91 – 106. Dostopno na: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-ZN33LPGT/bbfc398c-d083-4b5d-9aee-9912c8be4110/PDF> (ogledano 18. 8. 2014)
- Marcus, R., (2007), *Aggression and violence in adolescence*. New York: Cambridge University Press.
- Marn, U. (2006), Konstruktivizem v šoli kot podlaga učenja nenasilnih vzorcev vedenja. *Socialna pedagogika* 10, 3: 365 – 386.
- Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave. Študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Munc, M. (2010), *Nemoč nasilja*. Maribor: De Vesta.
- Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki. Za varno šolo. Projekt v OŠ za preprečevanje medvrstniškega nasilja. Mednarodna konferenca o otrokovih pravicah in zaščiti pred nasilje (2009). Ljubljana, Državni zbor. Dostop na: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/word/Otrokove_pravice_in_nasilje__SE_09/Prispevki/Alja_Otavnik.doc (ogledano 15. 6. 2014).
- Meško, G. (2003), Socialna kriminalna prevencija – vizija ali utopija? *Socialno delo* 42, 6: 347 – 353.
- Muršič, M. (ur.), Milivojeveć, Z., Brvar, B., Filipčič, K., Lešnik Mugnaioni, D., Pušnik, M. (2008), *Znanje o čustvih za manj nasilja v šoli*. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Dostopno na: http://projekti.inst-krim.si/fileadmin/user_upload/naslovnica.pdf (ogledano 20. 8. 2014)
- Olweus, D., (1995), *Trpinčenje med učenci*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Otavnik (2009), *Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki. ZA VARNO ŠOLO*. Projekt v OŠ za preprečevanje medvrstniškega nasilja. Unicef Slovenije. Dostopno na:

http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/word/Otrokove_pravice_in_nasilje_SE_09/Prispevki/Alja_Otavnik.doc (ogledano 19. 8. 2014).

- Petrovec, D. (2003), *Mediji in nasilje: Obseg in vpliv nasilja v medijih v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Plošnik, L. (2012), *Nasilje med vrstniki v drugem triletju osnovne šole*. Maribor: Pedagoška fakulteta (diplomska naloga). Dostopno na: <http://dkum.uni-mb.si/IzpisGradiva.php?id=38586> (ogledano 13. 8. 2014)
- Pušnik, M. (1990), *Vrstniško nasilje v šolah*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Prgić, J. (2011), *Mediacija za otroke: konstruktivno reševanje konfliktov za otroke od 4. do 9. leta*. V: Jazbar, K. (2013), *Šolska in vrstniška mediacija – koncept konstruktivnega reševanja konfliktov*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomska naloga).
- Rozman, D. (2003), Vzgojni in preventivni programi socialnega učenja med vrstniki v osnovni šoli. *Socialna pedagogika* 7, 2: 159 – 178.
- Shariff, S. (2008), *Cyber-bullying: Issues and solutions for the school, the classroom and the home*. Abington, Oxfordshire, UK: Routledge.
- Šelih, A. (1996), *Otrokove pravice, šolska pravila in nasilje v šoli*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- Virk – Rode, J., Belak – Ožbolt, J. (1990), *Razred kot socialna skupina in socialne igre*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Vršnik Perše, T., Kozina, A., Rutar Leban, T. (2011), Zaznavanje agresivnih vedenj otrok in mladostnikov v šolah: analize podatkov mednarodnih raziskav. *Šolsko polje* 22, 1 – 2: 73 – 89.
- Zabukovec Kerin, K. (2002), *Vrstniško nasilje v šoli. Nasilje – Nenasilje: priročnik za učiteljice, učiteljske, svetovalne službe in vodstva šol*. Ljubljana: i2. družba založništvo.
- Žižak, A. (2009), Pomen interaktivnih igralnih dejavnosti za trening socialnih veščin. *Socialna pedagogika*, 13, 4: 399 – 416. Dostopno na: http://www.revija.zzsp.org/pdf/Soc_Ped_2009-4.pdf (ogledano: 18.8.2014)

Seznam internetnih virov:

Vire sem naštevala po vrsti. Ker se viri ponovijo v besedilu, se ponovijo tudi tukaj.

- Internetni vir 1: MMC RTV SLO (9. 3. 2013), *Učiteljem v Južni Dakoti dovoljeno nošenje orožja*. Dostopno na: <http://www.rtv slo.si/svet/uciteljem-v-juzni-dakoti-dovoljeno-nosenje-orozja/304073> (ogledano 10. 12. 2013).
- Internetni vir 2: Planet Siol.net (20. 12. 2012), *Teksasško mestece učiteljem že dovoljuje nošenje orožja*. Dostopno na: http://www.siol.net/novice/svet/2012/12/streljanje_newtown.aspx (ogledano 10. 12. 2013).
- Internetni vir 3: Evropski mladinski portal (30. 4. 2013), *Spletno nasilje: ko medvrstniško nasilje vdre na splet*. Dostopno na: http://europa.eu/youth/eu/article/spletno-nasilje-ko-medvrstni%C5%A1ko-nasilje-vdre-na-splet_sl (ogledano 13. 1. 2014).
- Internetni vir 4: Safe.si, *Mobilno ustrahovanje*. Dostopno na: <http://safe.si/podrocja/spletno-in-mobilno-ustrahovanje/mobilno-ustrahovanje> (ogledano 13. 1. 2014).
- Internetni vir 5: Zbornik, *Spletno vrstniško nasilje*. Dostopno na: http://www.fvv.uni-mb.si/DV2012/zbornik/splosna_sekcija/Rus_Bernik.pdf (ogledano 13. 1. 2014).
- Internetni vir 6: Evropski mladinski portal (30. 4. 2013), *Spletno nasilje: ko medvrstniško nasilje vdre na splet*. Dostopno na: http://europa.eu/youth/eu/article/splet-no-nasilje-ko-medvrstni%C5%A1ko-nasilje-vdre-na-splet_sl (ogledano 13. 1. 2014).
- Internetni vir 7: Safe.si, *Mobilno ustrahovanje*. [Http://safe.si/podrocja/spletno-in-mobilno-ustrahovanje/mobilno-ustrahovanje](http://safe.si/podrocja/spletno-in-mobilno-ustrahovanje/mobilno-ustrahovanje)
- Internetni vir 8: Jurinčič, N. (30. 11. 2012), *Medvrstniško nasilje: Prisluhnite, verjemite in ščitite svojega otroka!* Dostopno na: [Http://www.24ur.com/novice/slovenija/prisluhnite-verjemite-in-scitite-svojega-otroka.html](http://www.24ur.com/novice/slovenija/prisluhnite-verjemite-in-scitite-svojega-otroka.html) (ogledano 13. 1. 2014).
- Internetni vir 9: Lambergar, V. (11. 4. 2011), *Facebook: virtualno nasilje med vrstniki*. Dostopno na: [Http://www.psihoterapija-ordinacija.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/04_11Spletno%20na-dlegovanje24urOBJAVA.pdf](http://www.psihoterapija-ordinacija.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/04_11Spletno%20na-dlegovanje24urOBJAVA.pdf) (ogledano 13. 1. 2014).
- Internetni vir 10: Ivelja, R., Lovšin, P. (15. 2. 2014), *Najstnik na stranišču nadlegoval prvošolčka*. Dostopno na: [Http://www.dnevnik.si/kronika/najstnik-na-straniscu-nadlegoval-prvosolcka](http://www.dnevnik.si/kronika/najstnik-na-straniscu-nadlegoval-prvosolcka) (ogledano 1. 3. 2014).

- Internetni vir 11: *If violence is learned behaviour, who teaches it???????* Dostopno na: <http://www.aaacworld.org/info/IF%20VIOLENCE%20IS%20LEARNED%20BEHAVIOR.htm> (ogledano 3. 3. 2014).
- Internetni vir 12: Mlakar, J. (2013), *Psihološke raziskave nasilja med intimnimi partnerji in v družinah*. Klip 6. Dostopno na: http://www.klinicna-psihologija.si/klip_psiholoske_raziskave_nasilja_med_partnerji_in_v_druzinah (ogledano 13. 6. 2014)
- Internetni vir 13: Titley, G. (2004), *Mladi in preprečevanje nasilja – priporočila za mladinsko politiko*. Slovenija in Svet Evrope 33. Dostopno na: http://www.svetevrope.si/res/dokument/download8a39.pdf?id=/res/dokument/1600-1.pdf&url=/res/dokument/1600-1.pdf&title=mladi_in_preprecevanje_nasilja_ljubljana.pdf (ogledano 14. 4. 2014).
- Internetni vir 14: Uljčnik, T. in Špoljar, M. (2012), *Agresivnost*. Rogaška Slatina: Šolski center Rogaška Slatina (seminarska naloga). Dostopno na: Http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:2Lil81uS1j4J:www.dijaski.net/get/psi_ref_agresivnost_03.odt+&cd=2&hl=sl&ct=clnk&gl=si (ogledano 14. 8. 2014).
- Internetni vir 15: Uljčnik, T. in Špoljar, M. (2012), *Agresivnost*. Rogaška Slatina: Šolski center Rogaška Slatina (seminarska naloga). Http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9Y_VChnsIBMJ:www.dijaski.net/get/psi_ref_agresija_05.pdf+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si (ogledano 14. 8. 2014).
- Internetni vir 16: *Ars vitae, Kaj je nasilje*. Dostopno na: <Http://arsvitae.si/sl/page/view/Nasilje> (ogledano 14. 8. 2014).
- Internetni vir 17 in internetni vir 18: Zavod EMMA (2006), *Mladi in nasilje v šoli: Zbrani prispevki z okrogle mize*. Ljubljana. Dostopno na: <Http://zavod-emma.si/o-nasilju/nasilje-nad-otroki/> (ogledano 14. 8. 2014) in Majerič, P. (2010). *Travme iz otroštva in njihove posledice*. Maribor: Univerza v Mariboru (diplomsko delo). Dostopno na: <http://sciget.com/Predogled/3618/13cea9fc0061a827212e57b1f670262cc7ee0bb0> (ogledano 15. 8. 2014).
- Internetni vir 19: Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja uradno prečiščeno besedilo. Ur.l.RS, 16/2007 v 76.členu. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200716&stevilka=718> (ogledano 15. 8. 2014).
- Internetni vir 20: School violence, weapons, crime & bullying, *Helping children in correcting their violent behaviour*. Dostopno na: <Http://www.nssc1.org/helping-children-in-correcting-their-violent-behavior.html> (ogledano 15. 8. 2014).

- Internetni vir 21: School violence, weapons, crime & bullying, *Professional help for violent students*. Dostopno na: [Http://www.nssc1.org/professional-help-for-violent-students.html](http://www.nssc1.org/professional-help-for-violent-students.html) (ogledano 15. 8. 2014).
- Internetni vir 22: School violence, weapons, crime & bullying, *Professional help for violent students*. Dostopno na: [Http://www.nssc1.org/professional-help-for-violent-students.html](http://www.nssc1.org/professional-help-for-violent-students.html) (ogledano 15. 8. 2014).
- Internetni vir 23: Ilotič, B., *Socialne igre kot metodičen pristop v izobraževanju za kulturo miru in človekove pravice*. Dostopno na: [Http://www.viskigaj.si/files/File/Razvijanje%20psihosocialne%20kompetence%20-%20igre.doc](http://www.viskigaj.si/files/File/Razvijanje%20psihosocialne%20kompetence%20-%20igre.doc) (ogledano: 15. 8. 2014).
- Internetni vir 24: Kaj je joga. [Http://www.jvvz.org/o-jogi-in-sistemu-jvvz/kaj-je-joga](http://www.jvvz.org/o-jogi-in-sistemu-jvvz/kaj-je-joga)
- Internetni vir 25: Vlasta Kuster, *EFT metoda – 5 stvari, ki jih je dobro vedeti o EFT metodi*. Dostopno na: [Http://www.vlastakuster.si/EFT_metoda.php](http://www.vlastakuster.si/EFT_metoda.php) (ogledano: 16. 8. 2014).
- Internetni vir 26: Sabina Šilc, *Tip Tap*. Dostopno na: [Http://www.sabinasilc.com/tiertap](http://www.sabinasilc.com/tiertap) (ogledano: 16.8.2014)
- Internetni vir 27: CPM, *Trening asertivnosti*. Dostopno na: [Http://www.cpm-drustvo.si/programi/trening-asertivnosti](http://www.cpm-drustvo.si/programi/trening-asertivnosti) (ogledano: 16. 8. 2014).
- Internetni vir 28: CPM, *Trening socialnih veščin (TSV)*. Dostopno na: <http://www.cpm-drustvo.si/programi/trening-socialnih-vescin-tsv/> (ogledano: 16. 8. 2014).
- Internetni vir 29: Unicef, *Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki*. Dostopno na: <https://unicef.blob.core.windows.net/uploaded/documents/Povej-opis.pdf> (ogledano: 16. 8. 2014).
- Internetni vir 30: Wikipedia: *Wedgie*. Dostopno na: <http://en.wikipedia.org/wiki/Wedgie> (ogledano: 16. 8. 2014).
- Internetni vir 31: Učimo se učiti: *Kaj je učni stil*. Dostopno na: <http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimo-se-uciti/kaj-je-uni-stil.htm> (ogledano: 16. 8. 2014).
- Internetni vir 32: Safe.si, *Prosocialnost za zmanjševanje nasilja na šolah*. Dostopno na: http://old.safe.si/db/6/3355/Novice/Prosocialnost_za_zmanjsevanje_nasilja_v_solah/?&p1=670&p2=717&id=710&page=3 (ogledano: 16. 8. 2014)
- Internetni vir 33: Safe.si, *Priročnik za učitelje: S prosocialnostjo nad medvrstniško nasilje*. Dostopno na: http://old.safe.si/db/31/3356/eGradiva/Prirocnik_za_ucitelje_S_prosocialnostjo_nad_med

vrstnisko.nasilje/?&cat=395&p1=670&p2=674&p3=0&p4=0&id=674&page=1
(ogledano 16. 8. 2014).

- Internetni vir 34: Osnovna šola Preserje pri Radomljah – *Uvajanje teorije izbire*. Dostopno na: http://preserje.zejn.com/index.php?option=com_content&task=view&id=112&Itemid=270 (ogledano 16. 8. 2014).
- Internetni vir 35: RTV SLO (23. 3. 2013), *Reproduktivno učenje je napaka ali kaj imata skupnega sipa in France Prešeren?* Dostopno na: <http://www.rtv slo.si/znanost-in-tehnologija/reproduktivno-ucenje-je-napaka-ali-kaj-imata-skupnega-sipa-in-france-preseren/305041> (ogledano na: 18. 8. 2014)
- Internetni vir 36: Benstat, *Aritmetična sredina in njena standardna napaka*. Dostopno na: <http://www.benstat.si/blog/aritmeticna-sredina-standardna-napaka> (ogledano 18. 8. 2014)
- Internetni vir 37: Delo. si (13. 8. 2012), *V osnovnih šolah se pretepa četrtna mladostnikov*. Dostopno na: <http://www.delo.si/novice/slovenija/v-osnovnih-solah-se-pretepa-cetrtna-mladostnikov.html> (ogledano na: 16. 8. 2014).
- Internetni vir 38: CPM, *Delavnice*. Dostopno na: <http://www.cpm-drustvo.si/programi/delavnice/> (ogledano: 17. 8. 2014).

9 PRILOGE

- Intervju z Aljo Otavnik z Unicefa
- Intervjuji s svetovalnimi delavkami iz obeh šol
- Kodiranje intervjujev (analiza)
- Določitev enot kodiranja intervjujev iz obeh šol
- Osno kodiranje
- Primer soglasja za sodelovanje otrok v raziskavi
- Primer vprašalnika
- Excelova tabela, standardni odkloni in standardne napake

Vse priloge so na priloženem CD-ju.

10 POVZETEK

Problematiko, ki me je zanimala, sem raziskala najprej v teoriji o vrstniškem nasilju, nato sem se posvetila udeleženi v nasilju, vzrokom in posledicam nasilja ter tako poudarila pomembnost preprečevanja in reševanja nasilja. Nasilje lahko namreč pušča posledice v otrokovem življenju. Četudi gre le za eno žaljivko, lahko ta v občutljivem otroškem obdobju pusti vpliv na otrokovo samopodobo in samozavest. Ker se zavedam, da ni možno, da bi nasilje popolnoma izkoreninili, sem se odločila za možnost preventive, ki pa nasilje lahko vsaj zmanjša in omili. Ker so šolske svetovalne delavke zadolžene za reševanje takšnih konfliktov, sem se najprej spoznala z njihovo vlogo in načinom dela na splošno, nato pa sem še podrobneje raziskala, kako šolska svetovalna služba deluje pri reševanju vrstniškega nasilja, kako pomaga vsem udeleženi in njihovim družinam. Za konec teoretičnega dela sem navedla oblike preventiv, ki se izvajajo v slovenskih šolah in so uspešne pri reševanju vrstniškega nasilja. Nazadnje sem navedla projekt »Povej!« ter predstavila njegov program »Varna šola«. Za bolj podroben vpogled v program pa lahko preberete intervju z Aljo Otavnik z Unicefa, ki je v prilogi.

V empiričnem delu sem naredila analizo grafov in intervjujev. Poskusila sem zajeti čim več vprašanj, s katerimi bi analizirala poglede učencev in svetovalnih delavk. Menim, da je raziskava zelo obsežna in tudi kakovostna, saj sem prišla do ugotovitev, ki lahko pripomorejo k izboljšanju preprečevanja nasilja. Dotaknila sem se tako splošnih vprašanj o nasilju kot na primer: Koliko nasilja zaznavate? Ali se na šoli dogaja nasilje? Katera oblika nasilja je najbolj pogosta? Ali nasilje raste ali upada? Nato sem prešla na podatke o številnih žrtev, povzročiteljev in nosilcev obeh vlog ter številnih udeleženi deklet in fantov. Zanimalo me je, kako ob nasilju ravnajo svetovalne delavke, katere metode uporabljajo pri delu z udeleženi v nasilju ter kako ob nasilju ravnajo učenci in učenke. Iskala sem spremembe, ki jih je prinesel program »Varna šola«, in jih z raziskavo našla tako pri otrocih kot pri svetovalnih delavkah. Kljub temu da so si rezultati med seboj dokaj podobni, je možno opaziti nekaj bistvenih razlik, ki pričajo o tem, da je »varna šola« varnejša in uresničuje svoj namen. To pa seveda ne pomeni, da šola brez naziva ni varna.

V razpravi sem povezala ugotovitve in jih skušala strniti v poskusno teorijo, ki bi pokazala realnost obeh šol. V sklepu le potrjujem varnost »varne šole«. V predlogih pa skušam nakazati možne inovacije, ki so napisane v dobro obeh šol, njihovih otrok in zaposlenih.

Priloge

Priloga 1: Intervju z Aljo Otavnik - Unicef: zagovorništvo otrokovih pravic (24.2.2014)	2
Priloga 2: Anketa za učence in učenke obeh šol	7
Priloga 3: Intervjuji s svetovalno službo iz šole brez naziva.....	12
Priloga 4: Kodiranje intervjujev s svetovalno službo iz šole brez naziva	23
Priloga 5: Določitev enot kodiranja - Šola brez naziva	33
Priloga 6: Intervjuji s svetovalno službo iz »varne šole«	52
Priloga 7: Kodiranje intervjujev s svetovalno službo iz »varne šole«.....	67
Priloga 8: Določitev enot kodiranja - »varna šola«	78
Priloga 9: Osno kodiranje – urejanje pojmov v hierarhijo.....	103
Priloga 10: Excelova tabela (aritmetična sredina vprašanj »varne šole«)	109
Priloga 11: Excelova tabela (aritmetična sredina vprašanj šole brez naziva).....	111
Priloga 12: Standardni odkloni »varne šole«.....	112
Priloga 13: Standardni odkloni šole brez naziva	112
Priloga 14: Standardne napake »varne šole« in šole brez naziva:	112
Priloga 15: Z-vrednosti	113
Priloga 16: Primer soglasja za sodelovanje otrok v raziskavi	113

Priloga 1: Intervju z Aljo Otavnik - Unicef: zagovorništvo otrokovih pravic (24.2.2014)

K: Pozdravljeni. V sklopu diplomske naloge bi rada z Vami naredila intervju na temo »Varne šole«. Prosim Vas za sodelovanje. Lahko začnemo?

A: Ja, lahko. Seveda.

K: Katere šole se lahko vključijo v program »Varne šole«?

A: Pogoj je, da v letu priključitve šola ni vključena že v kakšen drug obsežnejši projekt in da ima vsaj osemdeset procentno podporo kolektiva. To je zelo obširen projekt, zato smo se preden smo ga šli na šolo predstaviti, pozanimali, naredili kratek vprašalnik o tem ali se strinjajo, da bi se vključili v projekt in ga podpirajo oziroma ali ga ne podpirajo in se ne bi vključili. Če ni osemdeset procentnega strinjanja, potem projekt ne izvedemo, ker se preprosto ne da delati tako kot bi bilo treba. Potrebno je veliko angažiranosti in dodatnih aktivnosti. Poleg tega pa moramo imeti dovolj denarja, da projekt izvedemo. Za šole je to brezplačno, nas pa to stane približno 15.000 € za eno šolo zato, da smo lahko plačali izvajalce in financirali gradiva.

Naši prvi koraki pri projektu so zelo osnovni, se pravi identificiramo nasilje, torej, kaj to nasilje sploh je ter da vsak nasilje dojema drugače. To je zelo izmuzljiv pojem, saj ga otroci ne izvajajo pred očmi učiteljev in ostalih zaposlenih na šoli, zato je težko ovrednotit, kdaj nasilje je in kdaj nasilje na šoli ni prisotno. Pri identifikaciji je potrebno vedno izhajati iz žrtve in tega, kako se žrtev počuti, ali ji je neprijetno ali potrebuje pomoč. Prvi korak pri projektu je bil torej zaznavanje problema in ozaveščanje o tem, da obstajajo različne vrste nasilja. Pomembno je biti pozoren na otroke, ki so izločeni iz skupin, saj je tudi to že nasilje. Mi smo z učitelji in zaposlenimi na šoli trenirali in jih ozaveščali o nasilju, oni pa so potem znanja in informacije pri razredni uri skozi debato prenesli naprej na otroke. Znanje in izkušnje so ostali na šolah, tako da so jih lahko potem vsi skupaj, vsako leto znova ponovili in obnovili. Ko se identificira stanje v razredu, se nato v razredu oblikujejo pravila vedenja. Tam nekje do pet pravil. Ter posledice v obliki kazni kot na primer »če koga brčneš, boš eno šolsko uro pomagal hišniku«. Problem pri postavljanju pravil se je na začetku pri učiteljih pokazal v temu, da niso mogli dojeti, da tu ne gre za disciplinska pravila, se pravi »V razredu smo tiho!« in smo pravila zato zavračali. Skratka pravil in posledic ne sme biti preveč, morajo biti kratka, jasna in morajo jih postaviti otroci. »Feedback« otrok na takšno postavljanje pravil je, da se jih včasih držijo, včasih pač ne ampak so jim blizu, saj so jih postavili oni. Nato je šola iz razrednih pravil oblikovala tudi šolska pravila, ki so visela na vidnem mestu. Po dogovorjenih pravilih pa se nato začne oblikovati zaščitna mreža. Element zaščitne mreže je, da se na šoli po tem, ko vsi – starši, učenci, učitelji in ostali zaposleni - vemo, da je pomembno preprečevati nasilje, vzpostavi sistem, ki bo omogočal otrokom stalno javljanje, če bo prišlo do neprijetnega dogodka. Se pravi, da vedo na koga se lahko obrnejo in da se bo po temu tudi nekaj zgodilo. Najhuje o čemer so otroci veliko pripovedovali je to, da tudi če učiteljem povedo, se nič ne zgodi. Najhuje je, da ni posledice. Zaščitna mreža je torej nekakšen dolgotrajen mehanizem, ki omogoča, da to obstaja. Prvo leto potekajo različne standardizirane delavnice. Pri projektu Varne šole si nikoli nismo postavili cilj zmanjšanja nasilja na šoli ampak cilj, da bo vedno več otrok, ki bodo priče nasilju povedalo, da se nasilje dogaja. Pomembno je, da otroci zaznajo nasilje. Projekt je bil vzpostavljen z namenom, da vedno več otrok ozavestimo na koga se lahko obrnejo in da bodo zaposleni na šolah in ostalih institucijah znali pravilno reagirati. Na vsaki šoli je bila dinamika dela čisto drugačna in specifična, in na vsaki šoli je projekt zato po svoje potekal. Nekatere šole so bile v določenih segmentih najboljše, spet druge so bile lahko v drugih segmentih slabše. Med seboj je bilo šole zelo težko primerjati, ker so na primer nekatere šole s starši zelo dobro sodelovale in delale, nekatere pa so boljše sodelovale in delale z učenci. Segment, da se otroci dobro počutijo v šoli, se je tekem

projekta povečeval, vendar za nas ni bil bistvenega pomena, saj se tega ne da direktno izmeriti. Zato študija primera ene šole ne more odražati celotnega projekta. Prav tako specifičen razrednik ne mora odražati dela na šoli, ker je vse zelo odvisno od tega kakšen človek je ta razrednik in na kakšen način se loteva reševanja problemov. Pred leti, ko še ni bilo vzgojnih načrtov, ki jih šole sedaj morajo nujno imeti, je naš projekt zelo dobro odgovarjal na tale manjkajoči del v šolstvu, zato so ga tudi nekatere šole z odprtimi rokami sprejele. Opazili smo, da se učitelji – tisti, ki so komaj prišli iz fakultete in tisti z večletnimi delovnimi izkušnjami - soočajo s pomanjkanjem samozavesti in kompetenc za posredovanje ob medvrstniškem nasilju. Zato jim je vključenost v projekt prineslo tudi zavedanje, da se tudi njihovi kolegi podobno počutijo in se soočajo s podobnimi težavami. To je vplivalo na to, da se je kolektiv veliko bolj povezal. Ključno pa je bilo to, da smo vključili tudi ostale zaposlene, se pravi tehnično podporno osebje, ki je zelo pomembno pri preprečevanju nasilja, saj v določenih situacijah prej oziroma drugače zaznajo nasilje kot učitelji, saj se obnašanje otrok pred učitelji največkrat spremeni. Zelo pomembno je delati s celotno šolo. Vmes so potekale tudi delavnice dela s starši, kjer smo jim na roditeljskem sestanku predstavili naš projekt. Delavnice so bile na temo vzgojnih stilov. Delo s starši je zelo specifično in občutljivo, saj se lahko zgodi tako, da če starša izpostaviš ga opozoriš, mu poveš kritiko, se bo takoj postavil v bran, da dela najboljše in nam povedal, da naj mu ne »pametujemo«. Zato smo na delavnicah prikazali situacije in se pogovarjali o tem kakšna je, kaj je v redu, kaj ni v redu. Oni pa so iz svojih pozicij situacijo ocenjevali, razvila se je debata, starši so bili veliko bolj sproščeni, lažje so priznavali tudi svoje napake. Tekom različnim metod in vzgojnih stilov tako pridejo starši do tega, kaj mogoče narobe delajo in kaj bi morali delati. Pri učencih smo se osredotočali na fokusno skupino opazovalcev. To je bil za naš cilj, saj je to najštevilčnejša skupina učencev, ki lahko pomaga pri preprečevanju nasilja ali pa navija, da se nasilje dogaja še naprej. Pomembni sta tudi še dve skupini – žrtve in povzročitelji. Z žrtvami se dela v smeri opolnomočenja, uči se jih, kako se zoperstavijo nasilju. Se pravi, da se dela v smeri, da se vzpostavi ravnovesje moči, da otroci stopijo čvrsto in rečejo: »Nehaj mi to delat!«. Delavnice so potekale tako, da smo učitelje soočili z načini, oni pa so to med urami predstavili otrokom. Pogovarjajo se o stanju v razredu in o tem, kakšno nasilje je v razredu. Poskuša se priti do tega, kaj je v njihovem razredu najbolj pogost pojav nasilja. Pogovarjajo se o tem ali je kdo izključen v razredu ali koga skozi zafrkavajo. Tukaj je zelo pomembno spodbujanje iskrene komunikacije znotraj razreda, da potem otroci lažje spregovorijo o tem, kaj jim je neprijetno in kaj si želijo, da jim sošolci ne bi več počeli. Na ta način lahko tudi tisti, ki nasilje povzročajo ozavešajo posledice, ki jih doživljajo žrtve. Pri povzročiteljih je v ozadju veliko zgodb, ki jih nosijo s sabo v šolo. Na primer ni pozitivnih vzgibov v družini, lahko so čustveno zanemarjeni... Zato je pomembna vključitev v aktivnosti, kjer so oni blesteli. Tako dobijo pozitivne signale in pozitivno energijo. V eni šoli imajo na primer zelo uspešno bobnarsko skupino, s katero so nastopali po šolah in tako svojo energijo usmerjali v bobne. Nekateri so brali pravljice nižjim razredom, eni so bili zelo dobri z računalniki in so potem celo leto delali animacijo na temo medvrstniškega nasilja. Veliko je tudi športnikov. Imeli smo tudi metodo »talk show«, ki jo je prišel izvesti izvajalec iz Zavoda Zaletalnica. Na šolah je to za višjo in nižjo stopnjo potekalo novembra oziroma decembra. Zbrali so se vsi otroci, on je preko mikrofona na odru vodil debato, govoril o različnih primerih, poskušal jih je na različne načine animirati in nato skozi življenjske zgodbe prikazati, kako se nekdo počuti, kaj ni v redu, kako se lahko nekoga zafrkava, ker je na primer čudno oblečen. Želel jim je prikazati, kako se tej otroci ob temu počutijo. Septembra so na šolah učenci dobili vprašalnike in v »talk show« je nato za vsako šolo posebej vpletel tudi teme oziroma ugotovitve teh vprašalnikov. Tako jih je ozaveštil o tem, kaj so izpolnili, kaj se dogaja, zakaj je pomembno to preprečevati...

Spomnim se, da je na eni izmed šol med delavnico izvajalec naključno povabil na oder dečka iz višje stopnje. Med pogovorom smo izvedeli, da je ta deček zelo nasilen in da se ga veliko učencev boji. Nato ga je izvajalec pred vsemi vprašal, zakaj to počne. Bilo je zelo hudo, saj se je fant razjezil, ugovarjal in udarjal z mizo, na koncu pa je skozi pogovor prišlo do tega, da je deček sam pred vsemi povedal, kako se pa on v resnici počuti, kako je njemu hudo, kako je on v bistvu izključen iz razreda in kako ga noben ne mara. Na koncu »talk showa« je prišlo do nekakšne katarzične izkušnje za vse prisotne. Skratka s povzročitelji nikoli ne delamo tako, da bi kogarkoli izključevali. Tukaj ne gre za izključevanje in kaznovanje, ampak za vključevanje. Drugo leto pa so bile delavnice prilagojene šoli, saj se je krepilo tiste krake oziroma elemente, ki so na šoli šibke. Veliko poudarka se je dalo na to, da se odnosi z učitelji, učenci in starši krepijo že s samim začetkom. Načine povezovanja so si šole izmišljale same – od tega, da so kartali, da so imeli družinske joge, družinske piknike, izlete. V Osnovni šoli Šentvid, ki je bila ena izmed prvih treh »Varnih šol«, so v drugem razredu starši pripravili učencem gledališko igro. Da so pripravili gledališko igro, so morali delati, ustvarjati, se družiti in se med seboj povezovati pol leta. Pomembno je imeti dobre odnose in biti povezan, ker ko nekaj ni v redu, kaj je še boljšega kot reči: »Glej, neki ne deluje, dajmo popraviti!« Pri krepitvi povezanosti med učenci so možne tudi medvrstniške skupine torej, da so bili starejši učenci mentorji mlajšim. Se pravi, en iz 8. razreda je dobil nekoga iz 2. razreda in ga je potem celo šolsko leto spremljal. Prve dni mu je pomagal pri orientaciji na šoli, potem pri delanju domačih nalog, učenju... Zanimivo je opazovati te zgodbe, kako se zavzamejo za mlajše in jim pomagajo. Na eni izmed mariborskih šol so mentorji svojim mlajšim varovancem pripravili športni dan in naslednji dan jih je pričakal plakat z otroškim napisom: »Mentorji, radi vas imamo!«. Mlajši se učijo od starejših, jih opazujejo, posnemajo in bistvi vsega je, da morajo biti starejši za vzgled, potrebno se je med sabo pogovarjati in si biti blizu. Tako se krepijo medčloveški odnosi, saj se lahko potem na nekoga obrneš po pomoč ali pa se on obrne nate. V sklopu te zaščitne mreže je zato postavljena tudi skrinjica za tiste, ki nimajo poguma se na nekoga obrniti in jim povedati za težave. Tako lahko oddajo napisano anonimno. Vendar te skrinjice niso preveč zaživele. Sama si želim, da tudi nikoli nebi, saj to pomeni, da ni zaupanja, da bi se o problemih govorilo z nekom »v živo«. Zato smo veliko delali na tem, da ni nič narobe, če poveš in da nisi »toži baba«. Predvsem pri opazovalcih je pomembno, da se tega ne sramujejo. Delavnice drugo leto so bile zelo prilagojene. Na primer smo vodili delavnico s starši, potem pa se je čisto nek drug problem prikazal in smo jih spodbujali, da oni sami identificirajo konkretne probleme tako, da smo potem na konkretnih primerih delali in jih poskušali razrešiti. Tudi ko so bile delavnice ukrepanja in posredovanja ob zaznavi neprijetne situacije, smo vedno hoteli z živimi primeri iz šole delati, zato da jim lahko damo čim več praktičnih nasvetov kot na primer, kaj narediti, ko se dva stepeta. Delali smo s konkretnimi problemi in elementi, zato je bil program prilagojen vsaki šoli posebej. Ni se sledilo nekakšnemu učbeniku, ampak primerom iz vsakdanjika šole. Na šoli je tudi projektni tim, kjer vodja projekta ni nekdo od vodilnih, ampak nekdo, ki ima socialno vlogo. Saj želimo, da se delavnice izvajajo zato, ker je bil občutek tak, da so na šoli potrebne, ne pa zato, ker je nekdo iz vrha hierarhije tako ukazal. Znotraj tima je tudi motivator, ki spodbuja, saj je nihanje zelo konstantno. Sploh na začetku se rezultati ne pokažejo takoj in takrat je možno, da obupajo. Potem je tukaj kolektor, ki zbira podatke, vprašalnike in jih analizira. V timu pa je tudi nekdo, ki sodeluje z lokalno skupnostjo in jo povezuje s šolo. Vse figure v timu so pomembne, da projekt obstane. Če je šola vse te aktivnosti, ki jih je morala izvesti izvedla, in jih vsako leto ponavljala ter obnavljala, je dobila naziv »Varna šola«.

K: *Kdaj je bila vključena prva šola?*

A: Prve tri šole, ena v Mariboru in dve v Ljubljani, so bile vključene v šolskem letu 2006/2007. Takrat je namreč na plan ravno prišla izdaja najbolj obsežne študije o medvrstniškem nasilju z naslovom »Violence study« iz Združenih držav Amerike. Od takrat naprej je bilo to nasilje prioriteto, sedaj pa je postala že kar obdelana tema.

K: *Kdaj je nastal ta projekt?*

A: Program je nastal leta 2006. Izhodišče tega projekta smo prevzeli od hrvaškega Unicefa. Potem smo ga precej nadgradili in bolj usmerjeno delali, predvsem pa smo bili bolj prisotni na šolah. Model je bil razvit skupaj z Ivanom Škoflekom, dolgoletnim predavateljem na pedagoški fakulteti, Samom Lesarjem, Andrejo Koler Križe in Alenko Vojnovič.

K: *Kdaj je bila vključena Osnovna šola Milojke Štrukelj?*

A: Šolsko leto 2007/2008.

K: *Koliko šol je trenutno vključenih v ta program?*

A: Mi trenutno zadnji dve leti teh programov ne izvajamo, tako da je ostalo teh šol 15, ki so že od začetka vključene. Ena šola je vmes opustila program.

K: *Ali tem šolam redno sledite?*

A: Ne več tako usmerjeno kot smo. Na začetku je bilo delo precej bolj konstantno, imeli smo supervizije, zdaj pa je bolj na dobrovoljni ravni. Odvisno od šol, koliko oni javljajo nazaj, če imajo kakšne težave.

K: *Katere pogoje pa morajo šole imeti, da ostanejo vključene v program?*

A: Redno preverjamo ali še izvajajo program. Se pravi, da še vedno delajo te korake vsako leto.

K: *Kakšna pa je naloga svetovalne službe?*

A: Vloga svetovalne delavke je zelo pomembna in izjemnega pomena, saj so pogosto prvi, na katere se otroci obrnejo. Gre pa tudi za prvega strokovnega sogovornika ob primeru nasilja. Prav tako je svetovalna služba tista, ki lahko učencem najbolj pomaga in jih podpira. Vendar kot sem že prej dejala, je to odvisno od vsakega človeka samega. V nekaterih šolah so bili učitelji tisti, ki so bili bolj pripravljeni sodelovati in pomagati.

K: *Torej, če želim izvedeti, kako potekajo delavnice na OŠ Milojke Štrukelj, moram vprašati njih?*

A: Ja, tako je. Najbrž Osnovna šola Milojke Štrukelj ne izvaja več celotnega projekta, vendar zagotovo še imajo nekaj specifičnih načinov dela. To je potrebno njih vprašati, saj ima vsaka šola po svoje razvit sistem preprečevanja. Treba je pogledati ali še postavljajo pravila, kakšna je dinamika, kakšne so izkušnje, kje so oni najbolj in kje najmanj zadovoljni.

K: *Vodite tudi kakšne evidence ali nasilje pada ali narašča od kar je šola v programu?*

A: Poročila smo delali za vsako šolo posebej in za vsako leto znova. Načeloma so to bili interni dokumenti šole, saj je bil dogovor tak, da mi ne komuniciramo z mediji koliko nasilja ima posamezna šola, saj so to precej

občutljivi podatki. Drugače pa je opazno, da se je stanje spremenilo. V prvem letu se je za tretjino povečalo opaženo nasilje, potem je nastal porast, da se učenci bolje počutijo na šolah. Vendar je potrebno biti pri teh vprašalnikih zelo previden, ker jih marsikdo ne izpolnjuje vestno. Kljub temu je prišlo do trideset odstotne spremembe na šolah. Vprašanja za otroke, ki bi jih lahko izvedla so predvsem ta, da če vedo kaj narediti, ko pride do nasilja? Kako reagirajo ob nasilju? Kakšno nasilje se najbolj pogosto nahaja? Kje se nahaja? Opazili smo namreč, da se pogosto dogaja tam, kjer ni nadzora starejših. Kakšne garderobe, hodniki. Kaj se otrokom zdi pomembno? Ali dobijo podporo tam, kjer bi jo mogli dobit? Kaj pogrešajo? Kaj bi še lahko naredili? Česa se nismo še dotaknili? Treba se jim je prilagajati in spreminjati načine. Zaskrbljujoča tema, ki se jo lahko dotaknemo je spletno nasilje, saj se tega takrat še nismo dotikali, ker ni bilo še razvito. Glavnina psihičnega nasilja in ustrahovanja se je sedaj preselila na splet, zato je pomembno izvedeti, kako se s tem soočajo? Kaj opažajo? Imajo kakšen predlog, kako bi se to lahko rešilo? Ali imajo kakšnega učitelja, prijatelja, osebo, ki jim zaupajo in jim povedo o nasilju? Otroci sami ne vedo, kako se zaščititi, plus problem je v tem, da rabijo kar nekaj časa, da zaznajo, da to kar se jim dogaja, da ni »O.K.« Mogoče se počutijo slabo, neprijetno, vendar ne znajo še ozavestiti, da je to v bistvu ustrahovanje in da ga je potrebno čim prej zaustaviti. Na koncu lahko dobiš različna priporočila, ki jih daš potem učiteljem naprej oziroma kot priporočilo šoli, lahko pa ugotoviš, da ta projekt dobro naslavlja njihove potrebe. Pri šolah, ki veliko delajo s svojimi učenci na to temo, hitro opazimo, kako izobraženi in osveščeni so nekateri učenci. Takšni učenci postanejo vzor za druge učence in lahko svetujejo: »Ali veš, da tega ne smeš delati?« in podobno. V svoji koži se počutijo dobro in med pogovorom z njimi takoj slišiš ta sporočila, ki so bila plasirana iz njihovih ust naprej.

K: *Kako pa je z igrami vlog?*

A: Spomnim se, da so učenci dobili tri situacije in potem so risali stripe – situacijo so morali dokončati in narisati konec. Ena je bila, da so enega fanta izključili, ker je bil debel. Potem smo pa vzeli eno od situacij in zaigrali dober in negativen konec situacije. Tako smo pokazali, da imamo različne načine posredovanja in nekateri so bolj uspešni, nekateri manj. Opozoriti moram, da pri igri vlog zna biti zelo nevarno zlasti pri žrtvah, saj lahko postane travmatično. Bolje je, če odigrajo to starejše osebe oziroma jaz sama, ki nismo tako vpleteni in nato otroci povedo, kako bi mogli odigrati, kako bi se mogli odzvati na situacijo

Priloga 2: Anketa za učence in učenke obeh šol

Pozdravljen (-a)!

Moje ime je Kim Mencinger in sem študentka 4. letnika Fakultete za socialno delo in za diplomsko nalogo raziskujem vrstniško nasilje v šoli. Zato te prosim, da mi pomagaš pri raziskavi in izpolniš tole anonimno anketo. Vsak odgovor je zame zelo pomemben. Hvala za sodelovanje!

1) Ali meniš, da se v vaši šoli dogaja nasilje? Obkroži.

DA

NE

NE VEM

V primeru, da si na vprašanje odgovoril(-a) z NE, pojdi na vprašanje številka **11**. Če si odgovoril (-a) z DA ali z NE VEM, vprašalnik izpolnjuj naprej z vprašanjem številka **2**.

2) Obkroži, katero nasilje je po tvojem mnenju v vaši šoli najbolj pogosto?

- a) Telesno (brcanje, odrivanje, klofutanje, lasanje, pljuvanje, boksanje, ščipanje, porivanje, zapiranje v omaro...)
- b) Psihično (izločanje iz družbe, osamitev, grožnje, žaljive kretnje, ustrahovanje, trpinčenje...)
- c) Besedno (govorjenje grdih besed, žaljivi vzdevki, žaljivke, razširjanje lažnih govoric, pisanje žaljivih govoric...)
- d) Spolno (otipavanje, žaljive pripombe o videzu, siljenje v spolne odnose...)
- e) Spletno in mobilno nasilje (širjene lažnih sporočil po spletu, vdiranje v Facebook, pisanje grdih komentarjev, objava neprimernih slik, pisanje žaljivih sms-ov, slikanje in pošiljanje slik naokrog, klicanje iz skrite številke in zafrkavanje...)
- f) Ekonomsko nasilje (zahtevanje denarja ali drugih materialnih dobrin, goljufanje, izsiljevanje...)
- g) Drugo: _____

3) Si bil(-a) že kdaj priča nasilju v šoli?

DA

NE

NE VEM

Če si obkrožil(-a) DA, nadaljuj z vprašanjem **4**. Če si obkrožil(-a) NE ali NE VEM, pojdi na **7**. vprašanje.

4) Kako si se počutil (-a), ko si bil-a priča nasilju? Označite na črtah s križcem oziroma označite, da ne morete oceniti.

Primer: prestrašeno-----✗--pogumno oziroma ne morem oceniti

- a) prestrašeno-----pogumno ne morem oceniti
- b) žalostno-----veselo ne morem oceniti
- c) nemočno-----močno ne morem oceniti
- d) razburjeno-----pomirjeno ne morem oceniti
- e) nepripravljeno na pomoč-----pripravljeno na pomoč ne morem oceniti
- f) Drugo: _____

5) Kaj si naredil (/a), ko si videl (/a) nasilje?

- a) Obrnil (/a) sem se stran in odšel (/la), saj to ni moja stvar.
- b) Nič nisem naredil (/a), vendar mislim, da bi lahko pomagal (/a).
- c) Še sam (/a) sem sodeloval (/a) pri trpinčenju.
- d) Pomagal (/a) sem žrtvi tako, da:

e) Drugo: _____

6) Si že kdaj povzročitelju nasilja rekel (/a), da tega ne sme početi? Obkroži.

- a) Ne, nikoli, saj se ga bojim.
- b) Ne, ker to ni moja stvar.
- c) Da, tako da: _____
- d) Drugo: _____

7) Kako pogosto po tvojem mnenju pomagajo drugi učenci ustaviti trpinčenje med učenci? Obkroži številko. Številka 1 pomeni NIKOLI, številka 5 pa VEDNO.

1 2 3 4 5

8) Si bil (/a) že kdaj tudi sam (/a) žrtev nasilja, povzročitelj nasilja ali oboje? Obkroži.

- a) Da, bil (/a) sem oboje.
- b) Da, bil (/a) sem žrtev.
- c) Da bil (/a) sem povzročitelj.
- d) Ne, nisem bila nič od naštetega.

Če si obkrožil (/a) črko **d**), pojdi naprej na vprašanje številka **11**. Če si obkrožil (/a) črko **b**), nadaljaj z vprašanjem številka **9**. Če si obkrožil (/a) črki **a**) in **c**) pa izpolnjuj vprašalnik naprej z vprašanjem številka **10**.

9) Kaj si storil (/a), če si bil(/a) v vlogi žrtve?

- a) Bilo me je strah, zato nisem ničesar naredil (/a) in nikomur povedal (/a).
- b) Povedal (/a) sem (na črto napiši komu): _____
- c) Povzročitelju sem odločno rekel (/a) naj neha.
- d) Povzročitelja sem napadel (/la).
- e) Drugo: _____

10) Če si bil (/a) že kdaj v vlogi žrtve, povzročitelja ali nosilca obeh vlog, kakšno nasilje se ti je pripetilo oziroma, kakšno nasilje si izvajal (/a)? Obkroži (možnih je več odgovorov).

- a) Telesno (brcanje, odrivanje, klofutanje, lasanje, pljuvanje, boksanje, ščipanje, porivanje, zapiranje v omaro...)

- b) Psihično (izločanje iz družbe, osamitev, grožnje, žaljive kretnje, ustrahovanje, trpinčenje...)
- c) Besedno (govorjenje grdih besed, žaljivi vzdevki, žaljivke, razširjanje lažnih govoric, pisanje žaljivih govoric...)
- d) Spolno (otipavanje, žaljive pripombe o videzu, siljenje v spolne odnose...)
- e) Spletno nasilje (širjene lažnih sporočil po spletu, vdiranje v Facebook, pisanje grdih komentarjev, objava neprimernih slik...)
- f) Ekonomsko nasilje (zahtevanje denarja ali drugih materialnih dobrin, goljufanje, izsiljevanje...)
- g) Drugo: _____

11) Ali misliš, da se znaš zoperstaviti nasilju? Obkroži.

- a) Ne
- b) Da, tako da: _____
- c) Ne vem

12) Ali veš h komu v šoli se lahko obrneš, če pride do nasilja? Obkroži.

- a) Da, k: _____
- b) Ne

13) Ali komu poveš, da je prišlo do nasilja? Obkroži.

- a) Da, zaupam (napiši komu): _____
- b) Ne, ne zaupam nikomur.

Če si obkrožil (/a) črko **b**), pojdi naprej na **14.** vprašanje. Če si obkrožil (/a) črko **a**), pojdi na **15.** vprašanje.

14) Če nikomur ne poveš obkroži, zakaj ne. Obkroži (možnih je več odgovorov).

- a) Ker me je strah.
- b) Ker me je sram.
- c) Ker ne zaupam dovolj.
- d) Ker nočem, da kdorkoli izve.
- e) Ker nočem tožariti.
- f) Ker hočem sam (/a) rešiti situacijo.
- g) Drugo: _____

15) Kako misliš, da vpliva na nasilje to, če nekomu poveš, da so te trpinčili? Obkroži.

- a) Nasilje se konča.
- b) Nasilje se zmanjša.
- c) Nasilje ostane isto.
- d) Nasilje se poveča.
- e) Drugo: _____

16) Misliš, da bi lahko sodeloval (/a) pri trpinčenju učencev, ki jih ne maraš? Obkroži številko. Številka 1 pomeni ZAGOTOVO NE, številka 5 pa ZAGOTOVO DA.

1 2 3 4 5

17) Ali učitelji in razredniki pomagajo, kadar pride do nasilja oziroma, kadar jim zaupaš, da je prišlo do nasilja? Obkroži.

a) Ne

b) Da, tako da: _____

c) Ne vem

18) Ali si zadovoljen (/na) s pomočjo učiteljev in razrednikov? Obkroži številko. Številka 1 pomeni SPLOH NISEM ZADOVOLJEN (/NA), številka 5 pa ZELO SEM ZADOVOLJEN (/NA).

1 2 3 4 5

19) Ali svetovalne delavke pomagajo, kadar pride do nasilja oziroma, kadar jim zaupaš, da je prišlo do nasilja? Obkroži.

a) Ne

b) Da, tako da: _____

c) Ne vem

20) Ali si zadovoljen (/na) s pomočjo svetovalnih delavk? Obkroži številko. Obkroži številko. Številka 1 pomeni SPLOH NISEM ZADOVOLJEN (/NA), številka 5 pa ZELO SEM ZADOVOLJEN (/NA).

1 2 3 4 5

21) Se s sošolci razumeš? Obkroži številko. Številka 1 pomeni ZELO SLABO SE RAZUMEM, številka 5 pa pomeni ZELO DOBRO SE RAZUMEM.

1 2 3 4 5

22) Kako se razumeš z učitelji? Obkroži številko. Številka 1 pomeni ZELO SLABO SE RAZUMEM, številka 5 pa pomeni ZELO DOBRO SE RAZUMEM.

1 2 3 4 5

23) Kako se počutiš v razredu? Obkroži številko. Številka 1 pomeni ZELO SLABO SE POČUTIM, številka 5 pa pomeni ZELO DOBRO SE POČUTIM.

1 2 3 4 5

24) Ali si že slišal(/a) za projekt »Varne šole«? Obkroži.

DA NE NE VEM

25) Se pri pouku in razrednih urah pogovarjate o nasilju? Obkroži.

DA NE NE VEM

26) Ali imate v šoli kakšne delavnice na temo nasilja med vrstniki? Obkroži.

DA NE NE VEM

Če si obkrožil (/a) DA, izpolnjuj naprej 27. vprašanje. Če si obkrožil NE ali NE VEM, pojdi na 30. vprašanje.

27) Opiši, kako te delavnice potekajo in kaj delate na njih?

28) Ali se na delavnicah naučiš kaj novega? Obkroži številko. Številka 1 pomeni NIČ SE NE NAUČIM, številka 5 pa pomeni ZELO VELIKO SE NAUČIM.

1 2 3 4 5

29) Če se na delavnicah naučiš kaj novega, opiši kaj.

30) Kaj misliš, da lahko ti narediš, da bo v tvojem razredu manj nasilja?

31) Napiši, katerega spola si: _____

32) Bi rad (/a) še kaj sporočil (/a)?

Priloga 3: Intervjuji s svetovalno službo iz šole brez naziva

Intervju s pedagoginjo E. iz šole brez naziva

1) *Kaj menite, koliko nasilja je po vašem občutku v vaši šoli? Na primer na teden, koliko primerov nasilja obravnavate?*

Ni veliko nasilja.

2) *Zakaj menite, da ni veliko nasilja?*

Ker mogoče že učitelji in strokovni delavci aktivno sodelujejo in so aktivni akterji v reševanju konfliktov že v začetni fazi tako, da do hujših konfliktov ne prihaja.

3) *Ali je nasilja v šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?*

Nasilja je v zadnjih treh letih od kar delam konstantno isto. Pogojeno je z dogajanjem. Trenutno je novo spletno nasilje. Je pa beseda »nasilje« pretirano uporabljena beseda, ki je zmanipulirana.

4) *Kako pa bi Vi poimenovali to početje?*

Jaz bi rekla temu »nagajanje«, ki je potrebno za razvoj otroka in ki se dogaja skozi razvoj otroka. Besedo »nasilje« bi uporabila samo za hujše oblike, kadar ena in ista oseba izvaja to nasilje.

5) *Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki? Od kje dobite informacijo?*

Največkrat od učiteljev, ki otroke pripeljejo. Včasih povedo tudi učenci sami.

6) *Katerega nasilja je po vašem mnenju največ?*

Največ je verbalnega nasilja.

7) *Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?*

Rahlo več učenci, saj učenke po mojem mnenju te težave rešujejo same, učenci pa v svetovalni službi.

8) *Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?*

Žrtve so zaprte, introvertirane, povzročitelji pa bolj odprti, impulzivni.

9) *Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?*

Vzroki za nasilje so osebne značilnosti otroka, karakteristika, družinske zadeve in posebnosti otrok, ki imajo čustvene težave. Skoraj vedno pa je tako za žrtve kot za povzročitelje, vzrok v družini. To kroži, tako da težko najdem kaj je prej – nasilje ali težave.

10) *Kako ukrepate v primeru nasilja?*

Opravim razgovore s posameznikom in z vsemi udeleženi. Po potrebi pokličemo starše in jim sporočimo o situaciji. Posledice so vzgojni ukrepi od milih, kar je v bistvu že razgovor, do težjih. Ravnamo se po Pravilniku o vzgojnem načrtu šole in pravilih šolskega reda.

11) *Kakšne metode uporabljate pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci? Na kakšen način delate z njimi?*

Z žrtvami in s povzročitelji uporabim metodo razgovora. Opravim enkratno ali večkratno srečanje. Povzročitelji dobijo obrazce s spremljanjem vedenja za vsak dan posebej oziroma po dogovoru. Odvisno od posameznika in od teže primera. Obrazec spremlja učenec sam, učitelj, svetovalni delavec, razrednik, podpišejo ga pa tudi starši.

12) *Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?*

Ja, ko smo reševali ta problem pred kratkim, so povzročitelji morali narediti Power Point na to temo, poiskati razne filmčke in nato narediti predstavitev v razredih med razredno uro. Delali so po programu »safe.si«.

13) *Kakšne izkušnje pa imate s spolnim nasiljem med učenci? Glede na to, da je to tabu tema in da to vrsto nasilja nekateri avtorji sploh ne pripisujejo »bullyingu« me zanima, kako se s spolnim nasiljem soočate v vaši šoli?*

Ja, če se kaj takega zgodi pridejo povedat in opravim razgovor. Spet gre za ocenitev pogostosti dogajanja in nato se dogovorimo kako naprej.

14) *Menite, da če se zgodi, da pridejo povedati?*

Ja, mislim, da ja.

15) *Kako sodelujete s starši?*

V primeru konfliktov jih pokličem, obvestim in nato se srečujemo enkrat na teden, na dan ali mesec, odvisno od situacije in teže. Sodelujemo redno.

16) *Ali v šoli izvajate kakšne preventive? Opišite jih prosim.*

Ja, na šoli izvajamo preventivo za spletno nasilje »safe.si« - »varni internet« po oddelkih 6., 7., 8. in 9. razreda. Imamo tudi dneve izobraževanja za starše in šolo za starše. Delamo pa tudi na programu »Učenci za učence«.

17) *Se z učenci o temi nasilja med vrstniki pogovarjate?*

Pogovarjamo se glede na potrebo. Izvajamo pa prej omenjene programe.

18) *Imate med poukom in med razrednimi urami kakšne izkustvene delavnice na temo nasilja? Kolikokrat na teden, mesec, šolsko leto?*

Izvajajo se po potrebi. Izkustvene delavnice izvaja šolska svetovalna služba, socialne igre pa učiteljica v podaljšanem bivanju.

19) *Se poslužujete tudi iger vlog?*

Ja, imamo razredni projekt »Sonček« in skozi celo leto ga izvajajo učitelji, posamezniki v podružniški šoli v 1. razredu. Dela se na komunikacijski spretnosti, krepitvi medosebnih odnosov in spodbujanju družbenih vrednot. Prav tako imajo nekateri krožek reševanja konfliktov.

20) *Ali krepite asertivnost učencev? Kako?*

Ne, česa takega sama ne izvajam.

21) *Kako krepite žrtve nasilja? Kako krepite povzročitelje?*

Skozi pogovore z otroki, starši in učitelji.

22) *Kakšno vlogo pri preventivi in preprečevanju imajo učitelji, razredniki, svetovalna služba in ostali zaposleni v šoli?*

Veliko. Morajo biti vedno dovezetni. Reakcijski čas je zelo važen. Reagirati moramo takoj, ko vidimo in ne smemo dopuščati nesprejemljivega vedenja. Tega ne smemo tolerirati.

23) *Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?*

Naučimo jih primerno reagirati na provokacije.

24) *Kako?*

Tako, da sami najprej pravilno postopajo. Če jim ne uspe pa povedo učitelju, razredniku in svetovalni službi. Se pravi, da znajo poiskati pomoč.

25) *Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?*

Ne. Poznamo »Prosave« za širjenje prosocialnosti. Tukaj so na primer dve knjigi tega programa z naslovoma: »Delavnice za mladostnike: priročnik za učitelje za preventivno delo v razredu«. In »Delavnice za mladostnike: za fante in punce: 10 korakov do boljše samopodobe – To sem jaz. Verjamem vase.«

26) *Menite, da potrebujete v vaši šoli več preventive? Kakšne?*

Ne, ne potrebujemo. Ko se karkoli zgodi se po potrebi reagira, sporoči in ponudi različne rešitve skozi pogovore, priporočila, svetovanje tako učencem, staršem in učiteljem.

27) *Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki? Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?*

Nagajanje med učenci je bilo, je in bo. Važno je, da nismo tolerantni do neprimernega vedenja in da hitro in učinkovito reagiramo. Biti pedagog pomeni, biti vzgojen.

Intervju s pedagoginjo M. iz šole brez naziva

1) *Kaj menite, koliko nasilja je po vašem občutku v vaši šoli? Na primer na teden, koliko primerov nasilja obravnavate?*

Meni je to malo težje povedati, saj sem dva dni v šoli in tri dni v vrtcu. Povprečno bom težko rekla neko številko. Zelo odvisno je od dneva do dneva, od tedna do tedna. Včasih več in včasih manj. Približno tri na teden, vendar je tudi zelo odvisno, kaj si mislila pod nasilje – ali fizično, ko se dva prav stepeta, ali kaj drugega.

2) *Mislila sem vse oblike nasilja.*

No, »o.k.«. Dobro.

3) *Ali je nasilja v šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več? Tukaj mislim na to ali to nasilje z letom v leto raste ali ga je vedno manj?*

Manj ga ni. Vedno pride v generaciji nekaj takšnih otrok, ki sprožajo več konfliktov, tako da je tega konstantno. Prej bi rekla, da ga je konstantno ali celo kaj več. Razlika je v tem, da se o tem veliko govori in da se tudi že sami otroci učijo obvladati take situacije ampak vseeno ne bi rekla, da ga je manj.

4) *Ali je mogoče kakšno nasilje bolj v porastu?*

Ja spletno vsekakor. To smo že imeli take primere s Facebookom. Tega je veliko. In smo imeli izobraževanje za starše in otroke, tako da veliko delamo na tem. To je stvar moderne dobe, zato je tega tudi več. Fizično nasilje je lažje. Ni nekih grozljivih pretepev. Včasih se zgodi, da nekdo nekoga porine, udari. Psihičnega pa je tudi kar nekaj. Tukaj gre za zafrkavanje in te stvari, in je zelo skrito. Vendar je treba ločiti med tistim »normalnim«, ko gre za odraščanje in med tistim težjim, hudim, ko gre za hudo žaljenje – dejansko za pravo psihično nasilje. Tega je tudi kar nekaj, vendar je skrito.

5) *Kako pa potem izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki? Od kje dobite informacijo?*

Največkrat učitelji vidijo, da se nekaj dogaja, ali pa pridejo otroci povedati, da se je nekaj zgodilo. Ali pa da otroci, ki sami to doživijo pridejo povedati. Če čutijo, da so bili žrtve nasilja, pridejo povedati in se potem naprej rešuje. Včasih pa tudi ne, saj je to zelo različno, odvisno od otrok.

6) *Katerega nasilja je po vašem mnenju največ?*

Psihičnega nasilja je veliko. Na šoli je veliko tujcev in zato je veliko te nestrpnosti. Bolj je problem na ravni komunikacije, saj otroci ne znajo komunicirati med seboj. Ni hujših pretepev, saj pravim, pridejo vsake toliko, vendar ni to nekaj takega težkega in tudi navsezadnje to ni nekaj nenavadnega pri toliko otrocih na šoli.

7) *Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?*

Učenci. Absolutno fantje.

8) *Kakšni so znaki učenci, ki se kažejo ob nasilju? Kako se žrtve obnašajo, kako se povzročitelj? Ste opazili kakšne posebne karakteristike mogoče?*

Ja, povzročitelji so bolj nemirni, iščejo konfliktno situacijo, z besedami sprožajo nasilje. Velikokrat iščejo pozornost.

9) *Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod? Opažate spremembe.*

Večinoma so to eni in isti otroci, ki imajo različne težave ali iz družinskega okolja ali iz družinske situacije, kjer ni urejenih odnosov, oziroma so prepuščeni bolj samemu sebi.

10) *Je torej težko najti vzroka in posledico?*

Ja vse se vrti, vedno pa je povezano z družino, ko otroci nimajo mej doma, ko ni postavljenih nekih pravil. Ali pa da se z njimi doma ne ukvarjajo veliko ali pa da prihajajo iz »neurejenih družin«. Teh otrok je veliko in ne znajo drugače, nimajo občutka.

11) *A potem delate tudi s starši v takih primerih?*

Vedno. Če pride do konflikta v šoli, se pogovorimo z otroci. Ugotovimo, kdo je še bil vse vključen, jih povabimo in se pogovarjamo. Učimo se pogovarjati in razreševati konflikte. Če je ta konflikt težje narave oziroma da je bolj konkreten, se vsekakor pokliče tudi starše. Vedno se presodi. Če gre za neko besedno vojno, ker se dva ne razumeta in se skregata, po navadi rešujemo kar sami. Vedno pa je obveščen tudi razrednik. Poskušamo čim več staršev obveščat.

12) *Kako pa potem delate s starši?*

Jih obvestimo, včasih jih otroci pokličejo in jih sami obvestijo. Včasih rečemo otrokom, naj se sami naučijo prevzeti odgovornost, ko kaj sami naredijo narobe torej, da sami doma povedo kaj je bilo, če tisti trenutek ne zmorejo in da naj starši drugi dan pokličejo. V kolikor starši ne pokličejo, pokličemo mi. Torej naložimo jim to, da skušajo sami reševati in prevzemati odgovornost. Potem staršem povemo še našo plat zgodbe in jih prosimo, da se z otrokom pogovorijo. Večinoma je to na bazi pogovora, komunikacije, svetujemo kaj bi bilo dobro, kako postaviti kakšno mejo več. Odvisno od otrok od situacije do situacije. Gre pač za pogovor in osveščanje, obveščanje.

13) *Kako ukrepite v primeru nasilja?*

Jaz imam izkušnje v vrtcu, ko smo nasilje prijavili ampak to je bilo s strani staršev. Drugače pa, kadar pride do nasilja med otroci, vedno otroke povabimo na pogovor in se pomenimo in vprašamo, kaj se je zgodilo in ugotovimo, kdo je bil še v to zgodbo vključen. Nato vključimo še ostale. Sama delujem kot mediator. Se pravi jih učim, kako se pogovarjati in razčiščevati konfliktna situacije. Učim jih, kako povedati, kaj jih moti in zakaj. Skratka jim pomagam razčiščevati, zakaj je sploh do tega prišlo, zakaj so se razjezili, kako ukrepati v tistem trenutku, ko so jezni.

14) *Kakšne metode uporabljate pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci? Na kakšen način delate z njimi?*

Jaz jim vedno poskusim nuditi varno okolje. Vedno, ko pridejo k meni, se potrudim, da se počutijo dobro, da so sproščeni. Razen kadar vem, da moram bolj strogo delovati. Če se bodo dobro počutili, mi bodo tudi lažje in več povedali. Vedno jim rečem, da se tega vsi učimo in da včasih naredimo kakšne stvari narobe. Vsi smo bili v osnovni šoli in vsi smo kdaj naredili kakšne napake. Pogovorimo se, da se drugič to nebo ponovilo in da bodo znali na drugačen način odreagirat. Največkrat rečem, da jaz nočem biti noben detektiv, torej da želim, da povedo po resnici, da se pomenimo in gremo dalje. Tudi teh obljub in besed: »Oprosti, ne bom nikoli več« se ne poslužujem, ker moja želja ni, da oni meni obljubijo nekaj samo, da lahko gredo čim prej iz pisarne. Hočem, da vedo, da si želim, da jim drugič uspe in da verjamem, da jim bo uspelo. Ko so težje situacije se dogovorimo, da

bomo spremljali te situacije in se pogovarjamo ali je boljše ali slabše in ali je uspešen, neuspešen. Skratka, da se temu sledi in se ne prepusti. Tudi oni sami morajo povedati, kako jim je uspelo ali jim je uspelo. Delujemo v ekipi.

15) *Torej vedno delate skupaj z povzročiteljem in žrtvijo?*

V vsaki konfliktni situaciji sta dva. Vsekakor je povzročitelj tisti, ki je nasilen, vendar se mora tudi žrtev iz tega kaj naučiti. Potrebno je poznati ozadje konflikta, torej kaj se res dogaja. Včasih pridejo otroci in rečejo, da ga je sošolec udaril v prvem razredu. Ampak kje je prvi razred. Treba se je pogovarjati.

16) *Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?*

Jaz te izkušnje še nisem imela, je imela pa kolegica s katero boš kasneje opravila intervju. Teh primerov nisem še reševala. Ti bo ona lažje in kaj več povedala. Skratka mi smo imeli izobraževanje za starše in učence. Imeli smo delavnice. Spodaj imamo eno televizijo in se predvaja, piše, kakšne so nevarnosti spletnega nasilja. Delali so plakate, o tem so se pogovarjali tudi na šolskem parlamentu. Skratka osveščamo otroke o tem.

17) *Kakšne izkušnje pa imate s spolnim nasiljem med učenci? Glede na to, da je to tabu tema in da to vrsto nasilja nekateri avtorji sploh ne pripisujejo »bullyingu« me zanima, kako se s spolnim nasiljem soočate na vaši šoli?*

Da bi bilo med otroci neko težje spolno nasilje še nisem doživela. Kar se dogaja je to na primer, da se fantje porivajo v punce in da puncam to ni všeč. Konkretnega spolnega nasilja med otroci pa ni.

18) *Ali menite, da to zato ker ga ni ali zato, ker otroci ne povedo?*

Jaz upam, da ga ni. Vsekakor pa otroci take stvari težko povedo. Tako da vse kar lahko rečem je, da upam, da ga ni. In da v primeru, da se kaj takega zgodi, da smo vsi zaposleni že tako utečeni in da se dovolj pogovarjamo, da smo dovolj pozorni na takšne stvari, da ga bomo prepoznali in da bomo znali ukrepat.

19) *Ali na šoli izvajate kakšne preventive? Opišite jih prosim.*

Ja, na primer imamo medicinske sestre, ki prihajajo na šolo. Razlikujejo se dejavnosti po triadah. Se pravi o spolnosti, drogah... torej različne stvari za različno starost. Pogovarjamo se na parlamentih, razrednih urah. Že ko se pogovarjaš z njimi o tem na glas, je hkrati to že preventiva. Se pravi, ko jih učiš, ko jih spremljaš... Ni to le to, da nekdo pride, odpredava in gre. Tukaj je pomemben tudi naš zgled.

20) *Se z učenci o temi nasilja med vrstniki pogovarjate?*

Vedno, ko se te zadeve dogajajo. Če se dogaja, da je v kakšen oddelku tega več, se v oddelku potem o tem pogovarja ali izpelje v obliki socialne igre.

21) *Omenili ste torej socialne igre. Kaj pa kakšne izkustvene delavnice, igre vlog?*

Zelo odvisno. Včasih je več enega, včasih več drugega. Vedno se presodi s čim, na kakšen način to rešiti in kakšno preventivo izbrati. Spomnim se, da se je na izkustvenih delavnicah veliko delalo tudi na temo drog. Učili so se na kakšen način reagirati. Se pravi, kako biti odločen. Zadnjič je bila ena konfliktna situacija, ki sem se jo

ravnokar spomnila. En fant je bil bolj šibek, en bolj močan in smo tega šibkejšega fanta učile, da sva jaz in psihologinja, ker sam ni hotel, zaigrale prizor, na kakšen način mora pokazati, da je odločen, torej da ni tista žrtev. Otrokom je bilo zabavno in zanimivo. Pogovarjali smo se o temu, kateri pristop je boljši in o temu, naj doma vadi pred ogledalom, da odločno reče »ne« in »to mi ni všeč«.

22) *Torej krepite žrtve. Kaj pa povzročitelje?*

Obvešča se starše. Zdaj pa spet odvisno za kakšno nasilje gre. A to prav za tisto težko nasilje?

23) *Nasilje je za nekoga lahko že opravljanje ali pa izločitev iz družbe. Tukaj mislim na splošno za katerokoli nasilje.*

Ja, ko na primer nekdo reče:«Saj sem ga samo malo udaril!» se pogovarjamo, kaj za njega pomeni malo, kaj dosti in kaj pomeni za tistega drugega. Delamo tudi na tem, da se naučijo uživati v tistega, ki so ga prizadeli. Da poskusi, kako bi bilo njemu, če bi mu nekdo kaj takega naredil. Da začne razmišljati tudi v tej smeri. Kazni so bile enkrat takšne, da so mogli na primer počistiti kuhinjo ali da so mogli kaj pospraviti, skratka, da so mogli v svojem prostem času nekaj koristnega narediti in o svojem dejanju tudi razmislili, kaj je bilo narobe. Tukaj je spet obveščanje staršev, sledenje, da se to ne ponavlja več in obveščanje o tem, kaj je prav in kaj ni prav. Ter seveda, kaj narediti, ko postanejo jezni. Ni enega recepta za to. Lahko bi ti govorila od primera do primera. Presodiš pač, kaj bi kateremu učencu bolj ustrezalo. Za nekatere otroke je kazen že to, da mora sam povedati. In to je zanj velika odgovornost. Tudi to, da morajo starše poklicati, zanj predstavlja kazen. Ker jaz sem zraven in jim rečem, naj povejo po resnici, tako kot je bilo. Včasih pa presodim, da gredo sami domov in poiščejo trenutek in sami to povedo. Ampak moram jaz od staršev povratno informacijo dobiti. Starši morajo vedeti, česa njihov otrok ni naredil prav.

24) *Ali krepite asertivnost učencev? Se pravi, da se žrtve znajo postaviti zase in da se povzročitelji znajo obvladovati ...*

Ja, skozi prejšnje situacije kot sem že povedala. Tega je različno od primera do primera. To jih učimo sproti skozi pogovore. Veliko je majhnih stvari. Sploh pridejo kakšni dnevi, ko so vsi nemirni in hodijo iz razreda in potem že sproti krepimo, jih učimo tehnik na kakšen način se lahko obvladajo in odreagirajo, ko so nemirni. Ali pa žrtve kot sem že prej omenila, ko smo fantu pokazale, s kakšnim glasom in držo naj nastopi.

25) *Kakšno vlogo pri preventivi in preprečevanju imajo učitelji, razredniki, svetovalna služba in ostali zaposleni na šoli?*

Vsi imamo enako močno vlogo. Vsi smo zgled in vsi moramo enako reagirati. Če vsi enako reagiramo in smo dosledni do vsega tega nasilja, potem otroci tega ne izkoriščajo, ker vedo da bomo reagirali in da tega ne dopuščamo. Ker če samo eden dela in drugi ne, potem to hitro ugotovijo in izkoristijo. To je isto kot v družini – če oče ali mama popusti, potem gredo k drugemu.

26) *Imate kakšne seminarje, posebna izobraževanja?*

Ja skozi leta smo imeli tudi o tem. Zadnja leta pa imamo posvečena drugim stvarem. Ampak tudi komunikacija je pomembna, saj se naučimo na kakšen način moramo pristopat do otrok, kako se z njimi pogovarjat, kako jim

dati prostor, da povejo, kaj se jim je zgodilo. Ker je finančna stiska, tako da o nasilju zdaj v zadnjih letih nismo imeli, smo imeli pa prej. Ali pa knjige in internet so zelo pomembni. Naš poklic je tak, da moraš skozi sledit, iskat neke načine, delavnice. Naša knjižničarka vedno pove, ko pridejo kakšne nove knjige.

27) *Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?*

Kako to misliš?

28) *V nekem konfliktnem nasilju sta vedno udeležena žrtev in povzročitelj, lahko pa tudi opazovalec, ki nasilje vidi. Dajate v šoli tem opazovalcem, kakšno posebno vlogo? Poveste učence, kakšno vlogo, nalogo imajo kot opazovalci?*

Ja zelo odvisno. Primer dam, da če se dva tepeta in ostali navijajo, se vsekakor potem reagira. Posebno vlogo pa ne dajemo. Nagovarjamo otroke na splošno, da pridejo povedati in da to ni neko tožarjenje, saj to oni pogosto tako doživljajo in je to velik problem. Zato je na nas, da se jim približamo in da jih razumemo. Saj smo mi potem tisti, ki kličemo domov in smo tisti »ta hudi«. Ni vse v temu, da jih nakričimo in je rešeno. Svetovalna služba bi morala biti dejansko tista, h kateri otroci pridejo po neko varnost, po drugi strani pa smo tisti, ki kličemo in kregamo. Velikokrat smo v neprijetnih situacijah in imamo več vlog tako v odnosu do staršev, učiteljev, učencev. Tako da bi učenci masovno prihajali in nam poročali, tega ni. Ampak ja, tisti, ki te bolj začitijo in imajo občutek varnosti pridejo, nekateri pa ne. Jih pa vse spodbujamo, da če vidijo, naj pridejo povedati, saj to ni tožarjenje. Dogovorimo se včasih tudi to, da če ne želijo povedati, da poskušamo narediti tako, kot da je anonimno. Tukaj smo zato, da vsi skupaj sodelujemo, da se imamo lepo in da lažje rešujemo skupaj težave.

29) *Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«? ste o tem že slišali? Ste uporabljali kakšne njihove pristope?*

Znano mi je, vendar boš več informacij dobila od kolegice. Nekaj se je o tem govorilo, vendar ne vem koliko smo bili vključeni.

30) *Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki? Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?*

Skozi dolgoletno delo z otroki mi je najboljša metoda, ki sem jo razvila skozi leta in, ki vidim da je dobra, je mediatorstvo. Torej učim otroke, da nisem jaz tista, ki rešuje, ampak, da jih učim, da sami poskušajo reševati, da se naučijo pogovarjati tudi če so jezni. Torej, da sem med njimi en mediator. Dobro je tudi to spremljanje situacij. Velikokrat smo se dotaknili tudi tega, da bi otroke naučili mediacij, da bi imeli mediatorje na šoli, ki bi v primeru konfliktov pomagali otrokom.

31) *Torej mislite vrstniško mediacijo?*

Ja tako je. To je meni najboljša metoda, ki mi je najbolj všeč. V teh vlogah sem sedaj jaz oziroma lahko še kdo drug na šoli, če rešuje zadeve na tak način. Je res, da smo si med seboj različni in da ima vsak svoj pristop. Tudi jaz sem včasih bolj jezna ali pa če otroka bolj dobro poznam, če ga redno spremljam in vem, da moram biti bolj stroga, zato da bo on nekaj naredil in dosegel. Pri kakšnemu drugemu bom pa bolj popustljiva, ker vem, da moram pristopiti malo drugače. Veliko stvari potem človek dela po občutku. Moraš začititi otroke. Ta mediacija

pa mi je najboljši način, da se naučijo pogovarjanja in reševanja konfliktov. Ne ravnam se po temu: ti si naredil to, ti si naredil tisto, tako in tako je prav, reči oprostí in nasvidenje. Tega pri meni ni več. Starše še vedno obvestim, vendar poudarek je na temu, da otroci čim bolj sami uredijo zadeve in da znajo ubesediti svoja čustva in jezo. Jaz delam tako in to je najbolj učinkovito. Vendar spet odvisno od posameznega otroka. Tudi vedno nisi sto odstoten. Vendar kar opažam pri sledenju je to, da se jim nekje že usede.

32) *Kaj pa bi potrebovali, da bi to Vašo idejo udejanjali v praksi?*

To smo se že pogovarjali. To je stvar izobraževanja. Ja morali bi iti na eno daljše izobraževanje v Ljubljano, bil bi zopet en večji finančni zalogaj. To počnemo tako, kot najbolje znamo in skrbimo že sedaj za komunikacijo. Tudi mediacijo smo že imeli, vendar ne tako strogo, profesionalno.

33) *Kaj pa, da bi to uredili v sklopu razrednih ur? Ali kakšnega krožka? Mogoče, da bi imeli prostovoljci svojo skupino mediatorjev?*

Ja, bilo bi možno, vendar še noben ni »zagrizel« v to. Na šoli imamo veliko različnih stvari in ko enkrat v nekaj zagrižeš, moraš to naprej peljat. Ni kar tako. Potem moraš sledit učencem, jih vodit, jih izobraževat. Ni tako enostavno. To sedaj nismo še »zagrizli«, mogoče pa nekega dne bomo tudi to uresničili, kdo ve.

34) *Bi radi mogoče še kaj sporočili?*

Težko je reči, ker je vse tako različno. Vsak otrok ima svoje težave, treba se je pogovarjati o tem. Tudi ko gledam otroke s posebnimi potrebami se sprašujem ali jih je res danes toliko več? Ali smo le mi veliko bolj pozorni, veliko hitreje ugotavljamo, hitreje ukrepamo in sprožamo naprej. Včasih, ko nekdo ni znal pisati, te noben sploh ni opazil. Tudi pri nasilju je težko reči ali ga je več ali manj. Ja, v družbi ga več opazimo. Tudi med otroci je ogromno nestrpnosti. Med tem, ko nekega hudega fizičnega nasilja ni toliko. Vse je pa vezano tudi na razvojno obdobje. In odvisno je, kako jih učimo. Tudi jaz sem bila enkrat v osnovni šoli kot tej otroci in tudi jaz sem se kregala s sošolci. To jim jasno povem, ker vsi se stalno učimo. Tudi odrasli ne znamo komunicirati.

Intervju s psihologinjo iz šole brez naziva

1) *Kaj menite, koliko nasilja je po vašem občutku v vaši šoli? Na primer na teden, koliko primerov nasilja obravnavate?*

Odvisno od tega, koliko izvemo – ali pridejo učenci povedati sami ali pa na sporočijo učitelji. Imamo tudi dežurstva, vsak dan je dežurna ena svetovalna delavka in se javljajo potem učenci oziroma učitelji. Odvisno je tudi od tega, kako so sami navajeni. Kakšen teden ni nobenega, kakšen teden kaj več. Pomembna pa je ničelna toleranca. Včasih pridejo kakšni, ki redno hodijo in so pri njih stvari bolj zapletene.

2) *Ali je nasilja na šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?*

Hujšega nasilja ni več toliko kot ga je bilo. Več je manjšega nasilja. Učenci so tudi bolj odprti, saj se o tem veliko govori, tudi sami spodbujamo k temu, da se pove, če pride do kaj takega. Vendar je problem vseeno v tem, ker se nekaterim učencem še vedno zdi, da »špečajo« če povejo.

3) *Kaj pomeni hujše in kaj manjše nasilje?*

Hujše je bilo zame, ko sem začela delati. Takrat so na primer ukradli redovalnico in jo zažgali, poškodovali so avte na parkirišču, kadili po šoli... Manjšo nasilje pa je sedaj – verbalno nasilje, zmerjanje...

4) *Katerega nasilja je po vašem mnenju največ?*

Sedaj je v porastu spletno nasilje. Na primer slikanje s telefoni in pošiljanje slik okoli. Sploh kadar gre za kakšne ljubezenske zadeve ali šibkejšje otroke in otroke, ki izstopajo. Drugače pa je največ verbalnega nasilja. Se tudi včasih stepejo, ampak je več verbalnega. Menim da zato, ker tudi odrasli nismo dovolj zgledni.

5) *Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenke ali učenci?*

Pri učenkah je bolj skrito nasilje razen, kadar kakšne deklice izstopajo z oblačenjem (stare obleke, obleke iz Karitasa, kratke majčke pozimi, ker nimajo za obleči ...) potem je bolj opazno.

6) *Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?*

Se ne ve. Težko reči, ker ne opažam nekih posebnih značilnosti. Imam pogovore s kakšnimi otroci, ki ne delujejo niti približno nasilni, niso nastopaški, grobi. Veliko otrok je tudi nosilec obeh vlog, zato je težko ločiti. Včasih so žrtve lahko zelo jezikave. Pomembno je tudi, kakšna je njihova družinska situacija.

7) *Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?*

Ja, največkrat so razburjeni, zato naslednjo uro ne morejo sodelovati pri pouku. Povabimo jih, umirimo, se pogovorimo, velikokrat so objokani, nekatere je strah. Ena deklica je ostala tudi doma, potem je mama prišla v šolo in smo se pogovorili, naredili smo načrt, kje naj se zadržuje v šoli, da se bo počutila bolj varno. Na poti domov ne opažamo, da bi se nasilje dogajalo – nasilje je vezano bolj na šolski prostor.

8) *Kje v šoli pa se dogaja največ nasilja?*

Pri mlajših je problem odhajanje na kosila in šolsko dvorišče, kjer se velikokrat skregajo, stepejo. Pri večjih pa se dogaja v garderobah in na hodnikih. Manj je tudi tega, da bi se starejši spravljal nad mlajše. Na temu veliko delamo, imamo delavnice, jih povezujemo, veliko jih ima tudi mlajše brate in sestre in so bolj skrbni.

9) *Kako ukrepite v primeru nasilja?*

Pogovor z vsemi. Da ima vsak možnost povedati, kaj je bilo in da se stvar zaključi. Velikokrat pridejo že kar pobotani sem, včasih je treba v razred in narediti pogovor z razredom, včasih pomaga odigrati vloge - takrat jih povabim v sodelovanje. Sledijo pa tudi vzgojni ukrepi. Imela sem primer, ko je povzročitelj potem žrtvi nudil učno pomoč, nekateri so čistili jedilnico, en fant je vsakič, ko je povzročal nemir v razredu, prišel v pisarno in pisal v zvezek, da bo priden. Obveščamo tudi starše, opravimo pogovore z njimi in pogovore z učitelji. Vedno odreagirajo tudi drugi delavci – hišniki, čistilke – če vidijo in nas obvestijo. Za spletno nasilje smo imeli delavnice, predavanje za starše, da lažje sledijo tehnologiji, organizirali smo delavnice v razredu.

10) *Kolikokrat izvajate delavnice?*

Težji razredi imajo tedensko, drugače pa po potrebi. Zbere se material in potem sami učitelji izvedejo.

11) *Kakšne metode uporabljate pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci? Na kakšen način delate z njimi?*
Pogovor. Vse skozi pogovor.

12) *Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet me zanima, kako rešujete spletno nasilje?*

Že prejšnja leta smo imeli predavanja »safe.si«. Zdaj, ko je bil tak primer, pa so učenci, ki so bili udeleženi, hodili po razredih predstavljat to tematiko.

13) *Kakšne izkušnje pa imate s spolnim nasiljem med učenci? Glede na to, da je to tabu tema in da to vrsto nasilja nekateri avtorji sploh ne pripisujejo »bullyingu« me zanima, kako se s spolnim nasiljem soočate na vaši šoli?*

Ja, imeli smo primer, ko so mlajši otroci doma videli kake kasete in posnetke in so potem v šoli oponašali te gibe, kar je sprožalo neprijetnost, nemir v razredu. Takrat smo obvestili starše in delali na temu, da se takšne vedenje preusmeri. Pri starejših pa je odvisno od tega, kje imajo dekleta mejo, kaj dovolijo, kaj ne. Je kakšno snemanje s telefonom, kukanje na wc-ju, otipavanje. Odvisno je od tega, koliko pride ven.

14) *Kako sodelujete s starši v konfliktnih situacijah?*

Starše obvestim, povabim na razgovor. Včasih so otroci in starši skupaj na razgovoru.

15) *Ali na šoli izvajate kakšne preventive? Opišite jih prosim.*

Ja, na šoli izvajamo preventivo za spletno nasilje »safe.si«. Imamo tudi zunanje izvajalce kot na primer Kramli, Žorž je bil in medicinske sestre... Teme so različne, ampak tako zaokrožimo vse skupaj, da ni vedno isto.

16) *Se z učenci o temi nasilja med vrstniki pogovarjate?*

Poskušamo se med razredno uro. Na predmetni stopnji je to težje izvesti, ker je težko priti v razred, saj so učiteljice zelo zaposlene s svojim učnim načrtom. Zelo premalo je tega. Poskušamo pa jim te stvari pokazati preko ravnanja, zglede, pogovore, reagiranja, kažemo z opogumljanjem, ozaveščanjem, da je to pravica vsakega.

17) *Se poslužujete tudi igre vlog?*

Da, to mi je zelo všeč in je koristen način. Na razgovorih jim pokažem tri korake: 1. kaj morajo sami narediti, kako reagirati, 2. da se morajo umakniti, če povzročitelj tega ne razume in 3. da mora poiskati pomoč najbližje odrasle osebe. Pomembno je, da pridejo povedati, ker potem se to nabira in en dan »poči«. Nazorno zaigramo, predlagala sem tudi menjavo vlog. To je praktična izkušnja za njih.

18) *Ali krepite asertivnost učencev? Kako?*

Na take načine kot sem jih do sedaj omenila.

19) *Kako krepite žrtve nasilja? Kako krepite povzročitelje?*

Pogovarjamo se, dobijo napotke, vendar potem ne odreagirajo tako kot jim je svetovano. Problem je v temu, ker ni mediatorjev.

20) *Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?*

Z opazovalci delamo najmanj. Imamo kakšne pogovore v razredih, ko pride tudi ravnateljica. Razčiščevanje je pomembno, torej da ima otrok možnost povedati, da se ga opogumlja, da pove, kako je bilo in da jih načrtno povabimo, da povejo, kako se stvar potem naprej odvija.

21) *Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?*

Ne, ne poznam.

22) *Menite, da potrebujete na vaši šoli več preventive? Kakšne?*

Ja, vendar je problem čas, ker ne moremo kar tako vpeljati. Otrokom primanjkuje časa za pogovor, imamo samo pol ure za razredno uro. Razred bi moral zaživeti kot skupnost, morali bi se pogovarjati o temah, ki jih zanima.

23) *Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki? Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?*

Želim si manj »papirologije«. Zainteresirana sem za izobraževanje, vendar šolski načrt ima ogromno nalog. Nasilje je le eno od mnogih področjih. Pomembno je sožitje celega kolektiva. Pomembno je, da se nasilja ne spregleda in da se nanj odreagira pravilno. Dobro je sodelovalno učenje med učenci, ki smo ga vpeljali, prav tako bi lahko povabili več zunanjih, da slišijo otroci, da imamo vsi enako sporočilo. Ampak je finančni problem. Tudi starši si po eni strani želijo srečanj, potem pa se jih zelo malo udeleži.

Priloga 4: Kodiranje intervjujev s svetovalno službo iz šole brez naziva

Kodiranje intervjuja s pedagoginjo E. iz šole brez naziva

POGOSTOST NASILJA

1) *Kaj menite, koliko nasilja je po vašem občutku v vaši šoli? Na primer na teden, koliko primerov nasilja obravnavate?*

/(A1) Ni veliko nasilja,/

2) *Ali je nasilja v šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?*

/(A2) v zadnjih treh letih od kar delam konstantno isto,/ (A3) Pogojeno je z dogajanjem,/ (A4) novo spletno nasilje,/

NASILJE

3) *Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki? Od kje dobite informacijo?*

/(A5) Največkrat od učiteljev, ki otroke pripeljejo./ (A6) Včasih povedo tudi učenci sami./

4) *Katerega nasilja je po vašem mnenju največ?*

/(A7) Največ je verbalnega nasilja,/ (A8) beseda »nasilje« pretirano uporabljena beseda, ki je zmanipulirana,/ (A9) »nagajanje«, ki je potrebno za razvoj otroka in ki se dogaja skozi razvoj otroka,/ (A10) Besedo »nasilje« bi uporabila samo za hujše oblike, kadar ena in ista oseba izvaja to nasilje./

5) ***Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?***

/(A11) Rahlo več učenci, saj učenke po mojem mnenju te težave rešujejo same/

6) ***Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?***

/(A12) Žrtve so zaprte, introvertirane,/ (A13) povzročitelji pa bolj odprti, impulzivni./

7) ***Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?***

/(A14) Vzroki za nasilje so osebne značilnosti otroka, karakteristika, družinske zadeve in posebnosti otrok, ki imajo čustvene težave/ (A15) vzrok v družini./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

8) ***Kako ukrepate v primeru nasilja?***

/(A16) Opravim razgovore s posameznikom in z vsemi udeleženi/ (A17) Po potrebi pokličemo starše/ (A18) Posledice so vzgojni ukrepi od milih, kar je v bistvu že razgovor do težjih./ (A19) Ravnamo se po Pravilniku o vzgojnem načrtu šole in pravilih šolskega reda./

SODELOVANJE S STARŠI

9) ***Ali sodelujete tudi s starši?***

/(A20) V primeru konfliktov jih pokličem, obvestim/ (A21) srečujemo enkrat na teden, na dan ali mesec, odvisno od situacije in teže/ (A22) Sodelujemo redno./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

10) ***Kakšne metode uporabljate pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci? Na kakšen način delate z njimi?***

/(A23) Z žrtvami in povzročitelji uporabim metodo razgovora,/ (A24) Opravim enkratno ali večkratno srečanje/ (A25) Povzročitelji dobijo obrazce s spremljanjem vedenja za vsak dan posebej oziroma po dogovoru, odvisno od posameznika in od teže primera / (A26) Obrazec spremlja učenec sam, učitelj, svetovalni delavec, razrednik, podpišejo ga pa tudi starši./

NASILJE

11) ***Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet me zanima, kako rešujete spletno nasilje?***

/(A27) povzročitelji morali narediti Power Point na to temo, poiskati razne filmčke in nato narediti predstavitev v razredih med razredno uro./ (A28) Delali so po programu »safe.si«./

12) ***Kakšne izkušnje pa imate s spolnim nasiljem med učenci?***

/(A29) če se kaj takega zgodi, pridejo povedati in opravi razgovor./ (A30) gre za ocenitev pogostosti dogajanja in nato se dogovorimo kako naprej./

PREVENTIVA

13) *Ali na šoli izvajate kakšne preventive? Opišite jih prosim.*

/(A31) na šoli izvajamo preventivo za spletno nasilje »safe.si« - »varni internet« po oddelkih 6., 7., 8. in 9. razreda./ (A32) dneve izobraževanja za starše in šolo za starše./ (A33) Delamo pa tudi na programu »Učenci za učence«./

14) *Se z učenci o temi nasilja med vrstniki pogovarjate?*

/(A34) Pogovarjamo se glede na potrebo./

15) *Imate med poukom in med razrednimi urami kakšne izkustvene delavnice in igre vlog na temo nasilja?*

/(A35) Izvajajo se po potrebi./ (A36) Izkustvene delavnice izvaja šolska svetovalna služba./

/(A37) razredni projekt »Sonček« in skozi celo leto ga izvajajo učitelji, posamezniki v podružniški šoli v 1.razredu./ (A38) komunikacijski spretnosti, krepitvi medosebnih odnosov in spodbujanju družbenih vrednot./ (A39) krožek reševanja konfliktov./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

16) *Ali krepite asertivnost učencev? Kako?*

/(A40) česa takega sama ne izvajam./

17) *Kako krepite žrtve nasilja? Kako krepite povzročitelje?*

/(A41) Odvisno, za kakšno nasilje gre./ (A42) Skozi pogovore z otroki, starši in učitelji./

VLOGA UČITELJEV, RAZREDNIKOV, SVETOVALNE SLUŽBE IN OSTALIH ZAPOSLENIH

18) *Kakšno vlogo pri preventivi in preprečevanju imajo učitelji, razredniki, svetovalna služba in ostali zaposleni na šoli?*

/(A43) Veliko, saj morajo biti vedno dovzetni./ (A44) Reagirati moramo takoj, ko vidimo in ne smemo dopuščati nesprejemljivega vedenja./

VLOGA OPAZOVALCA

19) *Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?*

/(A45) Naučimo jih primerno reagirati na provokacije./ (A46) sami najprej pravilno postopajo. Če jim ne uspe, pa povedo učitelju, razredniku in svetovalni službi. Se pravi, da znajo poiskati pomoč./

PROGRAM »VARNE ŠOLE«

20) **Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?**

/(A47) Ne./ (A48) Poznamo »Prosave« za širjenje prosocialnosti./ (A49) dve knjigi tega programa z naslovoma: »Delavnice za mladostnike: priročnik za učitelje za preventivno delo v razredu.« In »Delavnice za mladostnike: za fante in punce: 10 korakov do boljše samopodobe – To sem jaz. Verjamem vase.«/

PREVENTIVA

21) **Menite, da potrebujete na vaši šoli več preventive? Kakšne?**

/(A50) Ne, ne potrebujemo./ (A51) po potrebi reagira, sporoči in se ponudi različne rešitve skozi pogovore, priporočila, svetovanje tako učencem, staršem in učiteljem./

ZADOVOLJSTVO S SVOJIM DELOM NA PODROČJU VRSTNIŠKEGA NASILJA

22) **Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki?**

/(A52) Nagajanje med učenci je bilo, je in bo./ (A53) Važno je, da nismo tolerantni do neprimernega vedenja in da hitro in učinkovito reagiramo./ (A54) Biti pedagog pomeni biti vzgojen./

Kodiranje intervjuja s pedagoginjo M. iz šole brez naziva

POGOSTOST NASILJA

1) **Kaj menite, koliko nasilja je po vašem občutku v vaši šoli? Na primer na teden, koliko primerov nasilja obravnavate?**

/(B1) zelo odvisno od dneva do dneva, od tedna do tedna/, (B2) Približno tri na teden/

2) **Ali je nasilja na šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?**

/(B3) Manj ga ni./ (B4) Vedno pride v generaciji nekaj takšnih otrok, ki sprožajo več konfliktov./ (B5) ga je konstantno ali celo kaj več./ (B6) Razlika je v tem, da se o tem veliko govori/ (B7) Fizično nasilje je lažje. Ni nekih grozних pretepov/ (B8) Psihičnega pa je tudi kar nekaj vendar je zelo skrito./ (B9) treba ločiti med tistim »normalnim«, ko gre za odraščanje in med tistim težjim, hudim, ko gre za hudo žaljenje – dejansko za pravo psihično nasilje./

NASILJE

3) **Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki? Od kje dobite informacijo?**

/(B10) Največkrat učitelji vidijo, da se nekaj dogaja/ (B11) otroci, ki sami to doživijo pridejo povedati./ (B12) zelo različno, odvisno od otrok/

4) **Je mogoče kakšno nasilje bolj v porastu?**

/(B13) spletno vsekakor./ (B14) stvar moderne dobe, zato je tega tudi več./

5) **Katerega nasilja je po vašem mnenju največ?**

/(B15) Psihičnega nasilja je veliko./ (B16) je veliko tujcev in zato je veliko te nestrpnosti/ (B17) problem na ravni komunikacije, saj otroci ne znajo komunicirati med seboj./ (B18) nekega hudega fizičnega nasilja ni toliko./

6) ***Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?***

/(B19) absolutno fantje./

7) ***Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?***

/(B20) povzročitelji so bolj nemirni, iščejo konfliktno situacijo, z besedami sprožajo nasilje./ (B21) Velikokrat iščejo pozornost./

8) ***Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?***

/(B22) eni in isti otroci, ki imajo različne težave ali iz družinskega okolja ali iz družinske situacije, kjer ni urejenih odnosov ali so prepuščeni bolj samemu sebi./ (B23) povezano z družino, ko otroci nimajo mej doma, ko ni postavljenih nekih pravil, ali pa da se z njimi doma ne ukvarjajo veliko ali pa da prihajajo iz »neurejenih družin«. (B24) Teh otrok je veliko in ne znajo drugače, nimajo občutka./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

9) ***Kako ukrepate v primeru nasilja?***

/(B25) izkušnje v vrtcu, ko smo nasilje prijavili, ampak to je bilo s strani staršev./ (B26) otroke povabimo na pogovor in se pomenimo in vprašamo, kaj se je zgodilo in ugotovimo, kdo je bil še v to zgodbo vključen./ (B27) Sama delujem kot mediator./ (B28) jih učim, kako se pogovarjati in razčiščevati konfliktno situacijo. Učim jih, kako povedati, kaj jih moti in zakaj. Skratka jim pomagam razčiščevati, zakaj je sploh do tega prišlo, zakaj so se razjezili, kako ukrepati v tistem trenutku, ko so jezni./

SODELOVANJE S STARŠI

10) ***Ali sodelujete tudi s starši?***

/ (B29) Če je ta konflikt težje narave oziroma, da je bolj konkreten, se vsekakor pokliče tudi starše./ (B30) Poskušamo čim več staršev obveščati./ (B31) Jih obvestimo, včasih jih otroci pokličejo in jih sami obvestijo./ (B32) naučijo prevzeti odgovornost, ko kaj sami naredijo narobe, torej da sami doma povedo kaj je bilo, če tisti trenutek ne zmorejo in da naj starši drugi dan pokličejo./ (B33) staršem povemo še našo plat zgodbe in jih prosimo, da se z otrokom pogovorijo./ (B34) na bazi pogovora, komunikacije, svetujemo kaj bi bilo dobro, kako postaviti kakšno mejo več./ (B35) Odvisno od otrok od situacije do situacije./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

11) ***Kakšne metode uporabljate pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci? Na kakšen način delate z njimi?***

/(36) poskusim nuditi varno okolje./ (B37) se potrudim, da se počutijo dobro, da so sproščeni, razen kadar vem, da moram bolj strogo delovati./ (B38) Vedno jim tudi rečem, da se tega vsi učimo in da včasih naredi kakšne stvari narobe. Vsi smo bili v osnovni šoli in vsi smo kdaj naredili kakšne napake./ (B39) Pogovorimo se, da se drugič to nebo ponovilo in da bodo znali na drugačen način odreagirati./ (B40) sami morajo priti povedati, kako jim je uspelo, ali jim je uspelo./ (B41) se mora tudi žrtev iz tega kaj naučiti./ (B42) Treba se je pogovarjati./

NASILJE

12) ***Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?***

/(B43) Jaz te izkušnje še nisem imela. / (B44) izobraževanje za starše in učence./ (B45) Imeli smo delavnice./ (B46) Delali so plakate./ (B47) o tem so se pogovarjali tudi na šolskem parlamentu./

13) ***Kakšne izkušnje pa imate s spolnim nasiljem med učenci?***

/(B48) Da bi bilo med otroci neko težje spolno nasilje še nisem doživela./ (B49) fantje porivajo v punce in da puncam to ni všeč./ (B50) otroci take stvari težko povedo/ (B51) v primeru, da se kaj takega zgodi, da smo vsi zaposleni že tako utečeni in da se dovolj pogovarjamo, da smo dovolj pozorni na takšne stvari, da ga bomo prepoznali in da bomo znali ukrepat./

PREVENTIVA

14) ***Ali na šoli izvajate kakšne preventive? Opišite jih prosim.***

/(B52) imamo medicinske sestre, ki prihajajo na šolo./ (B53) Razlikujejo se dejavnosti po triadah./

15) ***Se z učenci o temi nasilja med vrstniki pogovarjate?***

(B54) Pogovarjamo se na parlamentih, razrednih urah./ (B55) Vedno, ko se te zadeve dogajajo./ (B56) Če se dogaja, da je v kakšen oddelku tega več, se v oddelku potem o tem pogovarja./

16) ***Imate med poukom in med razrednimi urami kakšne izkustvene delavnice in igre vlog na temo nasilja?***

/(B57) Učili so se na kakšen način reagirati, se pravi kako biti odločen./ (B58) En fant je bil bolj šibek, en bolj močan in smo tega šibkejšega fanta učile, da sva jaz in psihologinja, ker sam ni hotel, zaigrale prizor, na kakšen način mora pokazati, da je odločen, torej da ni tista žrtev./ (B59) naj doma vadi pred ogledalom, da odločno reče »ne« in »to mi ni všeč«./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

17) ***Ali krepite asertivnost učencev? Kako?***

/(B60) pogovarjamo, kaj za njega pomeni malo, kaj dosti in kaj pomeni za tistega drugega./ (B61) se naučijo živeti v tistega, ki so ga prizadeli. Da poskusi, kako bi bilo njemu, če bi mu nekdo kaj takega naredil. Da začne razmišljati tudi v tej smeri./ (B62) obveščanje staršev, / (B63) sledenje, da se to ne ponavlja več/ (B64) kaj narediti, ko postanejo jezni./ (B65) Za nekatere otroke je kazen že to, da mora sam povedati./ (B66) Včasih pa presodim, da gredo sami domov in poiščejo trenutek in sami to povedo ampak moram jaz od staršev povratno informacijo dobiti./ (B67) Starši morajo vedeti, česa njihov otrok ni naredil prav./

18) ***Kako krepite žrtve nasilja? Kako krepite povzročitelje?***

/(B68) različno od primera do primera./ (B69) To jih učimo sproti skozi pogovore./ (B70) sproti krepimo, jih učimo tehnik na kakšen način se lahko obvladajo in odreagirajo, ko so nemirni./ (B71) žrtve, kot sem že prej omenila, ko smo fantu pokazale, s kakšnim glasom in držo naj nastopi./

VLOGA UČITELJEV, RAZREDNIKOV, SVETOVALNE SLUŽBE IN OSTALIH ZAPOSLENIH

19) *Kakšno vlogo pri preventivi in preprečevanju imajo učitelji, razredniki, svetovalna služba in ostali zaposleni na šoli?*

/(B72) Vsi imamo enako močno vlogo. / (B73) Vsi smo zgled in vsi moramo enako reagirati./ (B74) komunikacija je pomembna, saj se naučimo na kakšen način moramo pristopati do otrok, kako se z njimi pogovarjati, kako jim dati prostor, da povejo, kaj se jim je zgodilo./ (B75) ker je finančna stiska, tako da o nasilju zdaj v zadnjih letih nismo imeli, smo imeli pa prej./ (B76) Naš poklic je tak, da moraš skozi slediti, iskat neke načine, delavnice./

VLOGA OPAZOVALCA

20) *Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?*

/(B77) če se dva tepeta in ostali navijajo, se vsekakor potem reagira./ (B78) Posebno vlogo pa ne dajemo./ (B79) Nagovarjamo otroke na splošno, da pridejo povedati in da to ni neko tožarjenje./ (B80) je na nas, da se jim približamo in da jih razumemo./ (B81) Velikokrat smo v neprijetnih situacijah in imamo več vlog tako v odnosu do staršev, učiteljev, učencev./ (B82) Tako da bi učenci masovno prihajali in nam poročali, tega ni./ (B83) tisti, ki te bolj začutijo in imajo občutek varnosti pridejo./ (B84) če ne želijo povedati, da poskušamo narediti tako kot da je anonimno./ (B85) Tukaj smo zato, da vsi skupaj sodelujemo, da se imamo lepo in da lažje rešujemo skupaj težave./

PROGRAM »VARNE ŠOLE«

21) *Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?*

/(B86) Nekaj se je o tem govorilo, vendar ne vem koliko smo bili vključeni./

ZADOVOLJSTVO S SVOJIM DELOM NA PODROČJU VRSTNIŠKEGA NASILJA

22) *Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki?*

/(B87) najboljša metoda, ki sem jo razvila skozi leta in, ki vidim da je dobra, je mediatorstvo./ (B88) da nisem jaz tista, ki rešuje ampak, da jih učim, da sami poskušajo reševati, da se naučijo pogovarjati tudi če so jezni. Torej, da sem med njimi en mediator./ (B89) Dobro je tudi to spremljanje situacij./

INOVATIVNOST

23) *Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?*

/(B90) da bi otroke naučili mediacij, da bi imeli mediatorje na šoli, ki bi v primeru konfliktov pomagali otrokom./ (B91) najboljša metoda, ki mi je najbolj všeč./ (B92) med seboj različni in da ima vsak svoj pristop./ (B93) morali bi iti na eno daljše izobraževanje v Ljubljano./ (B94) večji finančni zalogaj./ (B95) še noben ni »zagrizel« v to./ (B96) Na šoli imamo veliko različnih stvari/ (B97) Ni kar tako, potem moraš slediti učencem, jih voditi, jih izobraževati./

Kodiranje intervjuja s psihologinjo iz šole brez naziva

POGOSTOST NASILJA

1) Kaj menite, koliko nasilja je po vašem občutku na vaši šoli? Na primer na teden, koliko primerov nasilja obravnavate?

/(C1) Odvisno od tega, koliko izvemo/ (C2) Kakšen teden ni nobenega, kakšen teden kaj več./ (C3) Včasih pridejo kakšni, ki redno hodijo in so pri njih stvari bolj zapletene./

2) Ali je nasilja na šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?

/(C4) Hujšega nasilja ni več toliko kot ga je bilo./ (C5) Več je manjšega nasilja./ (C6) Učenci so tudi bolj odprti, saj se o tem veliko govori./ (C7) tudi sami spodbujamo k temu, da se pove, če pride do kaj takega/ (C8) nekaterim učencem še vedno zdi, da »špečajo« če povejo./ (C9) Hujše je bilo zame, ko sem začela delati. Takrat so na primer ukradli ređovalnico in jo zažgali, poškodovali so avte na parkirišču, kadili po šoli.../ (C10) Manjše nasilje pa je sedaj – verbalno nasilje, zmerjanje .../

NASILJE

3) Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki? Od kje dobite informacijo?

/(C11) ali pridejo učenci povedati sami./ (C12) ali pa nam sporočijo učitelji./ (C13) Imamo tudi dežurstva, vsak dan je dežurna ena svetovalna delavka in se javljajo potem učenci oziroma učitelji./

4) Je mogoče kakšno nasilje bolj v porastu?

/(C14) Sedaj je v porastu spletno nasilje, na primer slikanje s telefoni in pošiljanje slik okoli/

5) Katerega nasilja je po vašem mnenju največ?

/(C15) največ verbalnega nasilja/ (C16) tudi odrasli nismo dovolj zgledni./

6) Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?

/(C17) Pri učenkah je bolj skrito nasilje./ (C18) kakšne deklice izstopajo z oblačenjem (stare obleke, obleke iz Karitasa, kratke majčke pozimi, ker nimajo za obleči ...)/

7) Kje na šoli pa se dogaja največ nasilja?

/(C19) Pri mlajših je problem odhajanje na kosilo in šolsko dvorišče, kjer se velikokrat skregajo, stepejo./ (C20) Pri večjih pa se dogaja v garderobah in na hodnikih./ (C21) Manj je tudi tega, da bi se starejši spravliali nad mlajše./

8) Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?

/(C22) ne opažam nekih posebnih značilnosti/ (C23) Imam pogovore s kakšnimi otroci, ki ne delujejo niti približno nasilni, niso nastopaški, grobi./ (C24) Veliko otrok je tudi nosilcev obeh vlog, zato je težko ločiti./ (C25) Včasih so žrtve lahko zelo jezikave./ (C26) Pomembno je tudi, kakšna je njihova družinska situacija./

9) Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?

/(C27) so razburjeni, zato naslednjo uro ne morejo sodelovati pri pouku/(28) Ena deklica je ostala tudi doma/

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

10) *Kako ukrepite v primeru nasilja?*

/(C29) vsak možnost povedati, kaj je bilo in da se stvar zaključi./ (C30) včasih je treba v razred in narediti pogovor z razredom./ (C31) včasih pomaga odigrati vloge/ (C32) nudil učno pomoč, nekateri so čistili jedilnico, en fant je vsakič, ko je povzročal nemir v razredu, prišel v pisarno in pisal v zvezek, da bo priden./

SODELOVANJE S STARŠI

11) *Ali sodelujete tudi s starši?*

/(C33) Starše obvestim, povabim na razgovor, včasih so otroci in starši skupaj na razgovoru./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

12) *Kakšne metode uporabljate pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci? Na kakšen način delate z njimi?*

/(C34) Pogovor z vsemi./

NASILJE

13) *Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?*

/(C35) predavanja »safe.si«./ (C36) učenci, ki so bili udeleženi, hodili po razredih predstavljat to tematiko./ (C37) Za spletno nasilje smo imeli delavnice/ (C38) predavanja za starše, da lažje sledijo tehnologiji, organizirali smo delavnice v razredu./

14) *Kakšne izkušnje pa imate s spolnim nasiljem med učenci?*

/(C39) imeli smo primer, ko so mlajši otroci doma videli kake kasete in posnetke in so potem v šoli oponašali te gibe, kar je sprožalo neprijetnost, nemir v razredu/ (C40) obvestili starše/ (C41) in delali na temu, da se takšno vedenje preusmeri./ (C42) Pri starejših pa je odvisno od tega, kje imajo dekleta mejo, kaj dovolijo, kaj ne./ (C43) snemanje s telefonom, (C44) kukanje na wc-ju, / (C45) otipavanje/ (C46) Odvisno je od tega, koliko pride ven./

PREVENTIVA

15) *Ali na šoli izvajate kakšne preventive? Opišite jih prosim*

/(C47) na šoli izvajamo preventivo za spletno nasilje »safe.si«./ (C48) Imamo tudi zunanje izvajalce kot na primer Kramli, Žorž je bil in medicinske sestre.../ (C49) Teme so različne./

16) *Se z učenci o temi nasilja med vrstniki pogovarjate?*

(C50) Na predmetni stopnji je to težje izvesti, ker je težko priti v razred, saj so učiteljice zelo zaposlene s svojim učnim načrtom./ (C51) Zelo premalo je tega./ (C52) pokazati preko ravnanja, zglede, pogovore, reagiranja, kažemo z opogumljanjem, ozaveščanjem, da je to pravica vsakega./

17) *Imate med poukom in med razrednimi urami kakšne izkustvene delavnice in igre vlog na temo nasilja?*

/(C53) Težji razredi imajo tedensko/ (C54) po potrebi./ (C55) sami učitelji izvedejo/(C56) Na razgovorih jim pokažem tri korake: 1. kaj morajo sami narediti, kako reagirati, 2. da se morajo umakniti, če povzročitelj tega ne razume in 3. da mora poiskati pomoč najbližje odrasle osebe./ (C57) Pomembno je, da pridejo povedat/ (C58) predlagala sem tudi menjavo vlog./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

18) Ali krepite asertivnost učencev? Kako?

/(C59) Na take načine, kot sem jih do zdaj omenila./

19) Kako krepite žrtve nasilja? Kako krepite povzročitelje?

/(C60) Pogovarjamo se, dobijo napotke./ (C61) ne odreagirajo tako, kot jim je svetovano./ (C62) Problem je v temu, ker ni mediatorjev./

VLOGA UČITELJEV, RAZREDNIKOV, SVETOVALNE SLUŽBE IN OSTALIH ZAPOSLENIH

20) Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?

/(C63) Z opazovalci delamo najmanj./ (C64) pogovore v razredih, ko pride tudi ravnateljica./ (C65) razčiščevanje je pomembno/ (C66) otrok možnost povedati, da se ga opogumlja, da pove, kako je bilo./

PROGRAM »VARNE ŠOLE«

21) Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?

/(C67) Ne, ne poznam./

PREVENTIVA

22) Menite, da potrebujete na vaši šoli več preventive? Kakšne?

/(C68) Ja, vendar je problem čas, ker ne moremo kar tako vpeljati/ (C69) imamo samo pol ure za razredno uro/ (C70) Razred bi moral zaživeti kot skupnost./ (C71) morali bi se pogovarjati o temah, ki jih zanima/

ZADOVOLJSTVO S SVOJIM DELOM NA PODROČJU VRSTNIŠKEGA NASILJA

23) Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki?

/(C72) Želim si manj »papirologije«./ (C73) Zainteresirana sem za izobraževanje./ (C74) šolski načrt ima ogromno nalog. Nasilje je le eno od mnogih področjih./ (C75) Pomembno je sožitje celega kolektiva./ (C76) nasilja ne spregleda in da se nanj odreagira pravilno./ (C77) Dobro je sodelovalno učenje med učenci, ki smo ga vpeljali./

INOVATIVNOST

24) Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?

/(C78) lahko povabili več zunanjih./ (C79) finančni problem./ (C80) starši si po eni strani želijo srečanj, potem pa se jih zelo malo udeleži.

Priloga 5: Določitev enot kodiranja - Šola brez naziva

(A = pedagoginja E., B = pedagoginja M. in C = psihologinja)

1) *Kaj menite, koliko nasilja je po vašem občutku v vaši šoli? Na primer na teden, koliko primerov nasilja obravnavate?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A1	Ni veliko nasilja	Ni veliko (količina)	Pogostost nasilja
B1	Zelo odvisno od dneva do dneva, od tedna do tedna	Odvisno od situacije (količina)	Pogostost nasilja
B2	Približno tri na teden	Tri na teden (količina)	Pogostost nasilja
C1	Odvisno od tega, koliko izvemo	Odvisno od tega, koliko otroci povedo (količina)	Pogostost nasilja
C2	Kakšen teden ni nobenega, kakšen teden kaj več	Odvisno od situacije (količina)	Pogostost nasilja
C3	Pridejo tudi takšni, ki redno hodijo in so pri njih stvari bolj zapletene	Konstantnost nasilja	Pogostost nasilja

2) *Ali je nasilja na šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A2	v zadnjih treh letih od kar delam konstantno isto	Konstantnost nasilja	Pogostost nasilja
A3	pogojeno z dogajanjem	Odvisno od situacije (količina)	Pogostost nasilja
A4	ново (je) spletno nasilje	Rast nasilja – spletno Spletno nasilje (oblika nasilja)	Pogostost nasilja Nasilje
B3	Manj ga ni	Konstantnost nasilja	Pogostost nasilja
B4	Vedno pride v generaciji nekaj takšnih otrok, ki sprožajo več konfliktov	Generacije otrok (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
B5	Ga je konstantno ali celo kaj več	Konstantnost nasilja Rast nasilja	Pogostost nasilja
B6	se o tem veliko govori	Ozaveščanje otrok (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
B7	Fizično nasilje je lažje. Ni nekih grozних preteпов	Upad nasilja – fizičnega	Pogostost nasilja
B8	Psihičnega pa je tudi kar nekaj, vendar je	Rast nasilja – psihičnega	Pogostost nasilja

	zelo skrito	Psihično nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
B9	treba ločiti med tistim »normalnim«, ko gre za odraščanje in med tistim težjim, hudim, ko gre za hudo žaljenje – dejansko za pravo psihično nasilje	Razlika med »težjim« in »lažjim« nasiljem (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
C4	Hujšega nasilja ni več toliko kot ga je bilo	Razlika med »težjim« in »lažjim« nasiljem (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
C5	Več je manjšega nasilja	Razlika med »težjim« in »lažjim« nasiljem (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
C6	Učenci so tudi bolj odprti, saj se o tem veliko govori,	Ozaveščanje otrok (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
C7	spodbujamo k temu, da se pove, če pride do kaj takega	Ozaveščanje otrok (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
C8	problem vseeno v temu, ker se nekaterim učencem še vedno zdi, da »špecajo« če povejo	Ne-poročanje o nasilju (poročanje o nasilju)	Nasilje
C9	Takrat so (ko sem začela delati) na primer ukradli redovalnico in jo zažgali, poškodovali so avte na parkirišču, kadili po šoli	Razlika med »težjim« in »lažjim« nasiljem (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
C10	Manjšo nasilje pa je sedaj – verbalno nasilje, zmerjanje...	Razlika med »težjim« in »lažjim« nasiljem (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja

3) ***Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki? Od kje dobite informacijo?***

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A5	Največkrat od učiteljev, ki otroke pripeljejo	Učitelji (poročanje o nasilju)	Nasilje
A6	Včasih povedo tudi učenci sami	Učenci (poročanje nasilju)	Nasilje
B10	Največkrat učitelji vidijo	Učitelji (poročanje o nasilju)	Nasilje
B11	otroci, ki sami to doživijo, pridejo povedati	Učenci v vlogi žrtve	Nasilje

		(poročanje o nasilju)	
B12	zelo različno, odvisno od otrok	Odvisno od otrok (poročanje o nasilju)	Nasilje
C11	pridejo učenci povedati sami	Učenci (poročanje nasilju)	Nasilje
C12	nam sporočijo učitelji	Učitelji (poročanje o nasilju)	Nasilje
C13	Imamo tudi dežurstva, vsak dan je dežurna ena svetovalna delavka in se javljajo potem učenci oziroma učitelji	Svetovalne delavke (poročanje o nasilju)	Nasilje

4) Je mogoče kakšno nasilje bolj v porastu?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
B13	spletno vsekakor, smo že imeli take primere s Facebookom	Rast nasilja – spletnega Spletno nasilje (oblika nasilja)	Pogostost nasilja Nasilje
B14	stvar moderne dobe, zato je tega tudi več	Rast nasilja – spletnega	Pogostost nasilja
C14	Sedaj je v porastu spletno nasilje, na primer slikanje s telefoni in pošiljanje slik okoli	Rast nasilja – spletnega	Pogostost nasilja

5) Katerega nasilja je po vašem mnenju največ?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A7	Največ je verbalnega nasilja	Verbalno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
A8	beseda »nasilje« pretirano uporabljena beseda, ki je zmanipulirana	Razumevanje besede »nasilje« (oblika nasilja)	Nasilje
A9	Jaz bi rekla temu »nagajanje«, ki je potrebno za razvoj otroka in ki se dogaja skozi razvoj otroka	Razumevanje besede »nasilje« (oblika nasilja)	Nasilje
A10	Besedo »nasilje« bi uporabila samo za hujše oblike, kadar ena in ista oseba izvaja to nasilje	Razumevanje besede »nasilje« (oblika nasilja)	Nasilje
B15	Psihičnega nasilja je veliko	Psihično nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
B16	veliko tujcev in zato je veliko nestrpnosti	Nestrpnost do tujcev (oblika nasilja)	Nasilje
B17	otroci ne znajo komunicirati med seboj	Verbalno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
B18	nekega hudega fizičnega nasilja ni toliko	Upad nasilja -fizičnega	Nasilje
C15	največ verbalnega nasilja	Verbalno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje

		nasilja)	
C16	tudi odrasli nismo dovolj zgledni	Verbalno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje

6) *Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A11	Rahlo več učenci, saj učenke po mojem mnenju te težave rešujejo same	Učenci (udeleženci nasilja)	Nasilje
B19	Absolutno fantje	Učenci (udeleženci nasilja)	Nasilje
C17	Pri učenkah je bolj skrito nasilje	Učenke (udeleženci nasilja)	Nasilje
C18	kakšne deklice izstopajo z oblačenjem (stare obleke, obleke iz Karitasa, kratke majčke pozimi, ker nimajo za obleči...)	Učenke (udeleženke nasilja)	Nasilje

7) *Kje v šoli pa se dogaja največ nasilja?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
C19	Pri mlajših je problem odhajanje na kosilo in šolsko dvorišče, kjer se velikokrat skregajo, stepejo	Šolsko dvorišče Jedilnica (prostor izvajanja nasilja)	Nasilje
C20	Pri večjih pa se dogaja v garderobah in na hodnikih	Garderobe Šolski hodniki (prostor izvajanja nasilja)	Nasilje
C21	Manj je tudi tega, da bi se starejši spravljali nad mlajše	Ločenost prostorov izvajanja nasilja glede na starost (prostor izvajanja nasilja)	Nasilje

8) *Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?*

Oseba	Izjava	Pojmi	Teme
A12	Žrtve so zaprte, introvertirane	Karakteristike žrtev - introvertirane (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
A13	povzročitelji pa bolj odprti, impulzivni	Karakteristike povzročiteljev - impulzivni (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
B20	povzročitelji so bolj nemirni, iščejo konfliktno situacijo, z besedami sprožajo nasilje	Karakteristike povzročiteljev – iščejo	Nasilje

		konfliktne situacije - jezikavi (karakteristike udeležencev nasilja)	
B21	Velikokrat iščejo pozornost	Karakteristike povzročiteljev – iščejo pozornost (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
C22	ne opažam nekih posebnih značilnosti	Ni posebnih karakteristik (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
C23	Imam pogovore s kakšnimi otroci, ki ne delujejo niti približno nasilni, niso nastopaški, grobi	Karakteristike povzročiteljev - ne delujejo nasilni (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
C24	Veliko otrok je tudi nosilcev obeh vlog, zato je težko ločiti	Nosilci obeh vlog (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
C25	žrtve lahko zelo jezikave	Karakteristike žrtev – jezikave (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
C26	Pomembno je tudi, kakšna je njihova družinska situacija	Družina (dejavniki tveganja)	Nasilje

9) *Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?*

Oseba	Izjava	Pojem	Teme
A14	Vzroki za nasilje so osebne značilnosti otroka, karakteristika, družinske zadeve in posebnosti otrok, ki imajo čustvene težave	Osebne značilnosti otroka Družina Čustvene težave otroka (dejavniki tveganja)	Nasilje
A15	vzrok v družini	Družina (dejavniki tveganja)	Nasilje
B22	eni in isti otroci, ki imajo različne težave ali iz družinskega okolja ali iz družinske situacije, kjer ni urejenih odnosov, ali so prepuščeni bolj samemu sebi	Družina (dejavniki tveganja)	Nasilje
B23	povezano z družino, ko otroci nimajo mej doma, ko ni postavljenih nekih pravil, z njimi se doma ne ukvarjajo veliko, prihajajo iz	Družina (dejavniki tveganja)	Nasilje

	»neurejenih« družin		
B24	Teh otrok je veliko in ne znajo drugače, nimajo občutka	Družina (dejavniki tveganja)	Nasilje
C27	največkrat so razburjeni, zato naslednjo uro ne morejo sodelovati pri pouku	Izpuščanje učnih ur (posledice nasilja)	Nasilje
C28	Velikokrat so objokani, nekatere je strah, ena deklica je ostala tudi doma	Ostajanje doma (posledice nasilja)	Nasilje

10) Kako ukrepite v primeru nasilja?

Oseba	Izjava	Pojmi	Teme
A16	Opravim razgovore s posameznikom in z vsemi udeleženi	Razgovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
A17	Po potrebi pokličemo starše	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
A18	Posledice so vzgojni ukrepi od milih, kar je v bistvu že razgovor, do težjih	Razgovor	Vzgojni ukrepi
A19	Ravnamo se po Pravilniku o vzgojnem načrtu šole in pravilih šolskega reda	Pravilnik o vzgojnem načrtu šole in pravilih šolskega reda	Vzgojni ukrepi
B25	v vrtcu smo nasilje prijavili, ampak to je bilo s strani staršev	Prijava nasilja policiji	Vzgojni ukrepi
B26	vedno otroke povabimo na pogovor in se pomenimo in vprašamo, kaj se je zgodilo in ugotovimo, kdo je bil še v to zgodbo vključen, da jih lahko vključimo	Pogovor	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B27	delujem kot mediator	Mediacija	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B28	jih učim, kako se pogovarjati in razčiščevati konfliktno situacije. Učim jih, kako povedati, kaj jih moti in zakaj. Skratka jim pomagam razčiščevati, zakaj je sploh do tega prišlo, zakaj so se razjezili, kako ukrepati v tistem trenutku, ko so jezni.	Mediacija	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
C29	vsak možnost povedati, kaj je bilo in da se stvar zaključí	Pogovor	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in

			opazovalci
C30	včasih je treba v razred in narediti pogovor z razredom,	Vključevanje razreda	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
C31	včasih pomaga odigrat vloge	Igre vlog	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
C32	nudil učno pomoč, nekateri so čistili jedilnico, en fant je vsakič, ko je povzročal nemir v razredu, prišel v pisarno in pisal v zvezek, da bo priden.	Nudnje učne pomoči Čiščenje kuhinje Pisanje v zvezek	Vzgojni ukrepi

11) Ali sodelujete tudi s starši?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A20	V primeru konfliktov jih pokličem, obvestim	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
A21	srečujemo enkrat na teden, na dan ali mesec, odvisno od situacije in teže	Odvisno od situacije (pogovori s starši o nasilju)	Sodelovanje s starši
A22	Sodelujemo redno	Redni pogovori (pogovori s starši o nasilju)	Sodelovanje s starši
B29	Če je ta konflikt težje narave oziroma, da je bolj konkreten, se vsekakor pokliče tudi starše	Odvisno od situacije (pogovori s starši o nasilju)	Sodelovanje s starši
B30	Poskušamo čim več staršev obveščati	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
B31	včasih jih otroci pokličejo in jih sami obvestijo	Odgovornost otrok (seznanjanje staršev o nasilju)	Sodelovanje s starši
B32	sami doma povedo kaj je bilo, če tisti trenutek ne zmorejo in da naj starši drugi dan pokličejo	Odgovornost otrok (seznanjanje staršev o nasilju)	Sodelovanje s starši
B33	staršem povemo še našo plat zgodbe in jih prosimo, da se z otrokom pogovorijo	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
B34	na bazi pogovora, komunikacije, svetujemo kaj bi bilo dobro, kako postaviti kakšno mejo več	Krepitev staršev (pogovori s starši o nasilju)	Sodelovanje s starši

B35	Odvisno od otrok in od situacije do situacije	Odvisno od situacije (pogovori s starši o nasilju)	Sodelovanje s starši
C33	Starše obvestim, povabim na razgovor, včasih so otroci in starši skupaj na razgovoru.	Pogovori s starši o nasilju	Sodelovanje s starši

12) *Kakšne metode uporabljate pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci? Na kakšen način delate z njimi?*

Oseba	Izjava	Pojem	Teme
A23	Z žrtvami in z povzročitelji uporabim metodo razgovora	Razgovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
A24	Opravim enkratno ali večkratno srečanje	Razgovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
A25	Povzročitelji dobijo obrazce s spremljanjem vedenja	Spremljanje povzročiteljevega vedenja	Vzgojni ukrepi
A26	Obrazec spremlja učenec sam, učitelj, svetovalni delavec, razrednik, podpišejo ga pa tudi starši	Spremljanje povzročiteljevega vedenja	Vzgojni ukrepi
B36	Vedno poskusim nuditi varno okolje	Varno okolje	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B37	se potrudim, da se počutijo dobro, da so sproščeni, razen kadar vem, da moram bolj strogo delovati	Varno okolje	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B38	Vedno jim tudi rečem, da se tega vsi učimo in da včasih naredi kakšne stvari narobe. Vsi smo bili v osnovni šoli in vsi smo kdaj naredili kakšne napake	Pripovedovanje osebnih izkušenj	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B39	Pogovorimo se, da se drugič to nebo ponovilo in da bodo znali na drugačen način odreagirat	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B40	sami morajo priti povedati, kako jim je uspelo, ali jim je uspelo	Spremljanje povzročiteljevega vedenja	Vzgojni ukrepi
B41	se mora tudi žrtev iz tega kaj naučiti	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

B42	Treba se je pogovarjati	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
C34	Pogovor z vsemi	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

13) Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?

Oseba	Izjava	Pojem	Teme
A27	povzročitelji morali narediti Power Point na to temo, poiskati razne filmčke in nato narediti predstavitve v razredih med razredno uro.	Power Point predstavitve	Vzgojni ukrepi
A28	Delali so po programu »safe.si«.	PowerPoint predstavitve	Vzgojni ukrepi
B43	Jaz te izkušnje še nisem imela	Nimam izkušenj s spletnim nasiljem (oblika nasilja)	Nasilje
B44	izobraževanje za starše in učence	Izobraževanje »Safe.si«	Preventiva
B45	Imeli smo delavnice	Delavnice za spletno nasilje	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B46	Delali so plakate	Delavnice za spletno nasilje	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B47	o tem so se pogovarjali tudi na šolskem parlamentu	Debata o nasilju na parlamentu	Preventiva
C35	predavanja »safe.si«	Izobraževanje »Safe.si«	Preventiva
C36	učenci, ki so bili udeleženi, hodili po razredih predstavljat to tematiko	PowerPoint predstavitve	Vzgojni ukrepi
C37	Za spletno nasilje smo imeli delavnice	Delavnice za spletno nasilje	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
C38	predavanje za starše, da lažje sledijo tehnologiji	Izobraževanje za starše	Sodelovanje s starši

14) Kakšne izkušnje pa imate s spolnim nasiljem med učenci?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A29	pridejo povedati	Učenci (poročanje o nasilju)	Poročanje o nasilju

A30	opravim razgovor	Razgovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B48	neko težje spolno nasilje še nisem doživela	Nimam izkušenj – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
B49	fantje porivajo v punce in da puncam to ni všeč	Porivanje drug v drugega – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
B50	otroci take stvari težko povedo	Ne-poročanje o (spolnem) nasilju	Poročanje o nasilju
B51	v primeru, da se kaj takega zgodi, da smo vsi zaposleni že tako utečeni in da se dovolj pogovarjamo, da smo dovolj pozorni na takšne stvari, da ga bomo prepoznali in da bomo znali ukrepat	Znanje zaposlenih	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in ostalih zaposlenih
C39	mlajši otroci doma videli kake kasete in posnetke in so potem v šoli oponašali te gibe, kar je sprožalo neprijetnost, nemir v razredu	Oponašanje gibov – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
C40	obvestili starše	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
C41	delali na temu, da se takšne vedenje preusmeri	Znanje zaposlenih	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in ostalih zaposlenih
C42	Pri starejših pa je odvisno od tega, kje imajo dekleta mejo, kaj dovolijo, kaj ne	Postavljanje meja – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
C43	snemanje s telefonom	Snemanja s telefonom – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
C44	kukanje na wc-ju	Kukanja na straniščih – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
C45	otipavanje	Otipavanje – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
C46	Odvisno je od tega koliko pride ven	Odvisno od tega, koliko otroci povedo (količina)	Pogostost nasilja

15) *Ali na šoli izvajate kakšne preventive? Opišite jih prosim.*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A31	preventivo za spletno nasilje »safe.si« - »Varni internet« po oddelkih 6., 7., 8. in 9. Razreda	»Varni internet«	Preventiva
A32	Imamo tudi dneve izobraževanja za starše in šolo za starše	Izobraževanje za starše »Šola za starše«	Sodelovanje s starši Preventiva
A33	programu »Učenci za učence«	»Učenci za učence«	Preventiva
B52	medicinske sestre, ki prihajajo na šolo	Zunanji izvajalci (izvajalci izkustvenih delavnic)	Preventiva
B53	Razlikujejo se dejavnosti po triadah	Prilagojene glede na starost otrok (izkustvene delavnice)	Preventiva
C47	na šoli izvajamo preventivo za spletno nasilje »safe.si«	Izobraževanje »Safe.si«	Preventiva
C48	Imamo tudi zunanje izvajalce, kot na primer Kramli, Žorž je bil in medicinske sestre...	Zunanji izvajalci	Preventiva
C49	Teme so različne	Prilagojene glede na starost otrok (izkustvene delavnice)	Preventiva

16) *Se z učenci o temi nasilja med vrstniki pogovarjate?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A34	glede na potrebo	Po potrebi (Debate o nasilju med vrstniki)	Preventiva
B54	Pogovarjamo se na parlamentih, razrednih urah. Že ko se pogovarjaš z njimi o tem na glas, je hkrati to že preventiva. Se pravi, ko jih učiš, ko jih spremljaš...	Na razrednih urah Na parlamentu (Debate o nasilju med vrstniki)	Preventiva
B55	Vedno, ko se te zadeve dogajajo	Po potrebi (Debate o nasilju med vrstniki)	Preventiva
B56	Če se dogaja, da je v kakšen oddelku tega več, se v oddelku potem o tem pogovarja	Po potrebi (Debate o nasilju med vrstniki)	Preventiva
C50	Na predmetni stopnji je to težje izvesti, ker je težko priti v razred, saj so učiteljice zelo zaposlene s svojim učnim načrtom	Pomanjkanje časa (Nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
C51	Zelo premalo je tega	Pomanjkanje časa	Zadovoljstvo s

		(Nezadovoljstvo)	svojim delom
C52	pokazati preko ravnanja, zglede, pogovore, reagiranja, kažemo z opogumljanjem, ozaveščanjem, da je to pravica vsakega	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

17) Imate med poukom in med razrednimi urami kakšne izkustvene delavnice in igre vlog na temo nasilja?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A35	Izvajajo se po potrebi	Po potrebi (Izkustvene delavnice)	Preventiva
A36	Izkustvene delavnice izvaja šolska svetovalna služba	Šolska svetovalna služba (izvajalci izkustvenih delavnic)	Preventiva
A37	razredni projekt »Sonček« in skozi celo leto ga izvajajo učitelji, posamezniki v podružniški šoli v 1. razredu	Učitelji (izvajalci izkustvenih delavnic) Razredni projekt »Sonček« (izkustvene delavnice)	Preventiva
A38	komunikacijski spretnosti, krepitvi medosebnih odnosov in spodbujanju družbenih vrednot	Komunikacijske spretnosti (delavnice) Krepitev medosebnih odnosov (delavnice) Spodbujanje družbenih vrednot (delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
A39	krožek reševanja konfliktov	Krožek »Reševanje konfliktov« (izkustvene delavnice)	Preventiva
B57	Učili so se na kakšen način reagirati, se pravi kako biti odločen	Učenje pravilnega ravnanja Krepitev otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B58	En fant je bil bolj šibek, en bolj močan in smo tega šibkejšega fanta učile, da sva jaz in psihologinja, ker sam ni hotel, zaigrale prizor, na kakšen način mora pokazati, da je odločen, torej da ni tista žrtev.	Učenje pravilnega ravnanja Krepitev otrok Kako se postaviti zase (izkustvene delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B59	Naj doma vadi pred ogledalom, da odločno reče »ne« in »to mi ni všeč«	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami,

			povzročitelji in opazovalci
C53	Težji razredi imajo tedensko	Redno (izkustvene delavnice) Prilagojene glede na pogostost nasilja (izkustvene delavnice)	Preventiva
C54	po potrebi	Po potrebi (izkustvene delavnice)	Preventiva
C55	sami učitelji izvedejo	Učitelji (izvajalci izkustvenih delavnic)	Preventiva
C56	Na razgovorih jim pokažem tri korake: 1. kaj morajo sami narediti, kako reagirati, 2. da se morajo umakniti, če povzročitelj tega ne razume in 3. da mora poiskati pomoč najbližje odrasle osebe	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
C57	Pomembno je, da pridejo povedati	Učenci (poročanje o nasilju)	Nasilje
C58	predlagala sem tudi menjavo vlog	Igre vlog	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

18) Ali krepite asertivnost učencev? Kako?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A40	česa takega sama ne izvajam	Neizvajanje asertivnosti (asertivnost otrok)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
B60	pogovarjamo, kaj za njega pomeni malo, kaj dosti in kaj pomeni za tistega drugega	Učenje empatije	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
B61	se naučijo vživeti v tistega, ki so ga prizadeli. Da poskusi, kako bi bilo njemu, če bi mu nekdo kaj takega naredil. Da začne razmišljati tudi v tej smeri	Učenje empatije	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
B62	obveščanje staršev	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
B63	sledenje, da se to ne ponavlja več	Spremljanje povzročiteljevega vedenja	Vzgojni ukrepi

B64	kaj narediti, ko postanejo jezni	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
B65	Za nekatere otroke je kazen že to, da mora sam povedati	Odgovornost otrok o seznanjanju staršev (seznanjanje staršev o nasilju)	Sodelovanje s starši
B66	presodim, da gredo sami domov in poiščejo trenutek in sami to povedo ampak moram jaz od staršev povratno informacijo dobiti	Odgovornost otrok o seznanjanju staršev (seznanjanje staršev o nasilju)	Sodelovanje s starši
B67	Starši morajo vedeti, česa njihov otrok ni naredil prav	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
C59	Na take načine, kot sem jih do zdaj omenila	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci

19) Kako krepite žrtve nasilja? Kako krepite povzročitelje?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A41	odvisno za kakšno nasilje gre	Odvisno od nasilja (krepitev otrok)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
A42	Skozi pogovore z otroki, starši in učitelji	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
B68	različno od primera do primera	Odvisno od nasilja (krepitev otrok)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
B69	To jih učimo sproti skozi pogovore	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
B70	sproti krepimo, jih učimo tehnik na kakšen način se lahko obvladajo in odreagirajo, ko so nemirni	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji,

			opazovalci
B71	žrtve, kot sem že prej omenila, ko smo fantu pokazale, s kakšnim glasom in držo naj nastopi	Učenje pravilnega ravnanja Kako se postaviti zase (delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
C60	Pogovarjamo se, dobijo napotke	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
C61	ne odreagirajo tako, kot jim je svetovano	Neupoštevanje pravilnega ravnanja (učenje pravilnega ravnanja)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
C62	Problem je v temu, ker ni mediatorjev	Potreba po mediaciji (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom

20) Kakšno vlogo pri preventivi in preprečevanju imajo učitelji, razredniki, svetovalna služba in ostali zaposleni na šoli?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A43	Veliko, saj morajo biti vedno dovzetni	Velika vloga	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
A44	Reagirati moramo takoj, ko vidimo in ne smemo dopuščati nesprejemljivega vedenja	Ničelna toleranca	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
B72	Vsi imamo enako močno vlogo	Enakovredna vloga	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
B73	Vsi smo zgled in vsi moramo enako reagirati	Enakovredna vloga	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
B74	komunikacija je pomembna, saj se naučimo na kakšen način moramo pristopati do otrok, kako se z njimi pogovarjati, kako jim dati prostor, da povejo, kaj se jim je zgodilo	Dobra komunikacija	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
B75	Imeli smo veliko izobraževanj na šoli zadnja leta,	Finančna stiska	Zadovoljstvo s

	ker je finančna stiska, tako da o nasilju zdaj v zadnjih letih nismo imeli, smo imeli pa prej	Pomanjkanje izobraževanj (nezadovoljstvo)	svojim delom
B76	Naš poklic je tak, da moraš skozi sledit, iskat neke načine, delavnice	Samoiniciativnost	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih

21) *Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A45	Naučimo jih primerno reagirati na provokacije	Pravilno ravnanje	Vloga opazovalca
A46	Tako, da sami najprej pravilno postopajo, če jim ne uspe, pa povedo učitelju, razredniku in svetovalni službi. Se pravi, da znajo poiskati pomoč.	Pravilno ravnanje	Vloga opazovalca
B77	če se dva tepeta in ostali navijajo, se vsekakor potem reagira	Nepravilno ravnanje	Vloga opazovalca
B78	Posebno vlogo pa ne dajemo	Ni posebne vloge	Vloga opazovalca
B79	Nagovarjamo otroke na splošno, da pridejo povedati in da to ni neko tožarjenje, saj to oni pogosto tako doživljajo in je to velik problem	Pravilno ravnanje	Vloga opazovalca
B80	je na nas, da se jim približamo in da jih razumemo	Razumevanje	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
B81	Velikokrat smo v neprijetnih situacijah in imamo več vlog tako v odnosu do staršev, učiteljev, učencev	Več vlog hkrati	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
B82	da bi učenci masovno prihajali in nam poročali, tega ni	Ne-poročanje o nasilju (poročanje o nasilju)	Nasilje
B83	tisti, ki te bolj začutijo in imajo občutek varnosti pridejo	Zaupanje	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
B84	če ne želijo povedati, da poskušamo narediti tako, kot da je anonimno	Anonimno poročanje o nasilju (poročanje o nasilju)	Nasilje
B85	Tukaj smo zato, da vsi skupaj sodelujemo, da se imamo lepo in da lažje rešujemo skupaj težave	Medsebojno sodelovanje	Vloga učiteljev, razrednikov,

			svetovalne službe in ostalih zaposlenih
C63	Z opazovalci delamo najmanj	Ni posebne vloge	Vloga opazovalca
C64	pogovore v razredih, ko pride tudi ravnateljica	Vključevanje razreda	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
C65	Razčiščevanje je pomembno	Razgovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci
C66	otrok možnost povedati, da se ga opogumlja, da pove, kako je bilo	Krepitev otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji, opazovalci

22) **Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?**

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A47	Ne (poznam)	Nepoznavanje programa	Program »Varne šole«
A48	Poznamo »Pro-SAVE« za širjenje prosocialnosti	»Pro-SAVE«	Preventiva
A49	dve knjigi tega programa z naslovoma: Delavnice za mladostnike: priročnik za učitelje za preventivno delo v razredu in Delavnice za mladostnike: za fante in punce: 10 korakov do boljše samopodobe – To sem jaz. Verjamem vase	»Pro-SAVE«	Preventiva
B86	Nekaj se je o tem govorilo, vendar ne vem koliko smo bili vključeni	Nepoznavanje programa	Program »Varne šole«
C67	ne poznam	Nepoznavanje programa	Program »Varne šole«

23) **Menite, da potrebujete na vaši šoli več preventive? Kakšne?**

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A50	Ne, ne potrebujemo	Nepotrebnost preventive	Preventiva
A51	se po potrebi reagira, sporoči in se ponudi različne rešitve skozi pogovore, priporočila, svetovanje tako učencem, staršem in učiteljem	Izobraževanje staršev Po potrebi (debate o nasilju med vrstniki)	Sodelovanje s starši Preventiva
C68	Ja, vendar je problem čas, ker ne moremo kar	Pomanjkanje časa	Zadovoljstvo s

	tako vpeljati	(Nezadovoljstvo)	svojim delom
C69	imamo samo pol ure za razredno uro	Pomanjkanje časa (Nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
C70	Razred bi moral zaživeti kot skupnost	Razred kot skupnost (zadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
C71	morali bi se pogovarjati o temah, ki jih zanima	Teme zanimive za otroke (zadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom

24) Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
A52	Nagajanje med učenci je bilo, je in bo	Konstantnost nasilja	Pogostost nasilja
A53	Važno je, da nismo tolerantni do neprimernega vedenja in da hitro in učinkovito reagiramo	Ničelna toleranca	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
A54	Biti pedagog pomeni, biti vzgojen	Vzgojnost	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
B87	najboljša metoda, ki se jo razvila skozi leta in, ki vidim da ima učinke, je mediatorstvo	Mediacija	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B88	jih učim, da sami poskušajo reševati, da se naučijo pogovarjati tudi če so jezni, torej da sem med njimi mediator	Mediacija	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
B89	Dobro je tudi to spremljanje situacij	Spremljanje povzročiteljevega vedenja	Vzgojni ukrepi
C72	Želim si manj »papirologije«	Papirologija (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
C73	Zainteresirana sem za izobraževanje	Zainteresiranost po izobraževanju (zadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
C74	šolski načrt ima ogromno nalog. Nasilje je le eno od mnogih področjih.	Pomanjkanje časa (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
C75	Pomembno je sožitje celega kolektiva	Sodelovanje (zadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
C76	nasilja ne spregleda in da se nanj odreagira	Ničelna toleranca	Vloga učiteljev,

	pravilno		razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
C77	Dobro je sodelovalno učenje med učenci, ki smo ga vpeljali	Sodelovanje (zadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom

25) Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
B90	da bi otroke naučili mediacij, da bi imeli mediatorje na šoli, ki bi v primeru konfliktov pomagali otrokom	Mediacija	Inovativnost
B91	najboljša metoda, ki mi je najbolj všeč	Mediacija	Inovativnosti
B92	med seboj različni in da ima vsak svoj pristop	Raznolikost pristopov	Inovativnost
B93	morali bi iti na eno daljše izobraževanje v Ljubljano	Zainteresiranost za izobraževanje (zadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
B94	večji finančni zalogaj	Finančna stiska (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
B95	še noben ni »zagrizel« v to	Nezanimanje (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
B96	Na šoli imamo veliko različnih stvari	Pomanjkanje časa (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
B97	Ni kar tako, potem moraš sledit učencem, jih vodit, jih izobraževat	Pomanjkanje časa (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
C78	lahko povabili več zunanjih	Zunanji izvajalci	Inovativnost
C79	finančni problem	Finančna stiska (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
C80	Starši si po eni strani želijo srečanj, potem pa se jih zelo malo udeleži	Nezanimanje (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom

Priloga 6: Intervjuji s svetovalno službo iz »varne šole«

Intervju s pedagoginjo iz »«varne šole«

1) *Koliko nasilja ste zaznali v zadnjem letu?*

V tem zadnjem šolskem letu, se pravi od septembra do zdaj, opažam v primerjavi z lanskim šolskim letom manj nasilja predvsem zato, ker so si med seboj tudi generacije različne. Imeli smo problematične devete razrede, ki so sedaj zapustili šolo, tako da je tega manj. Je pa veliko tega prikritega nasilja, se pravi fizičnega nasilja ni toliko kot je psihičnega. Veliko je žalitev, groženj ... Tega je na splošno v porastu in ne samo zadnje leto.

2) *Kako zaznate nasilje?*

To nasilje je težje zaznati kot fizično, ker fizično je očitno in ukrepamo lahko takoj na mestu in ustavimo zadevo. Nato pridemo v učilnico oziroma nek prostor z vsemi udeleženci in potem se pomirimo in speljemo pogovor. Pri psihičnemu nasilju pa težko opazimo. Običajno otrok po daljšem času, ko se mu že vse skupaj »nabere« izbruhne in potem izvemo še za nazaj, kaj se je dogajalo, koliko časa se je dogajalo. Redkeje nam povedo tudi starši recimo, ko se otrok doma zaupa ali pa da starši opazijo.

3) *Od kje dobite največ informacij, da se je nasilje zgodilo?*

Največ informacij o psihičnem nasilju prihaja direktno od otrok, takoj za tem pa od staršev.

4) *Torej po vašem mnenju je največ psihičnega nasilja?*

Tako je. K temu prispeva tudi facebook in ves internet, ter te komunikacije, ki se dogajajo tudi izven šole preko interneta, facebook-a in prihaja do nasilja in potem se to nadaljuje v šoli skozi različna obračunavanja.

5) *Ja, nasilje iz šolskih hodnikov se je preselilo na splet. In zato me zanima, kako rešujete pa spletno nasilje?*

Mi se omejujemo na stvari, ki se dogajajo na šoli. Če pride do konfliktov v šoli in ugotovimo, da je to posledica dolgotrajnega nasilja na spletu, ki se je dogajalo popoldan doma, potem vključimo starše. Mimo njih ne moremo reševati teh težav, saj so starši tisti od katerih lahko pričakujemo, da bodo doma ukrepali in bodo stvar ustavili. Mi razrešujemo konflikte na šoli, ostalo pa pričakujemo, da bodo starši v sodelovanju z nami rešili. Ker sami ne moremo, saj ni obvladljivo.

6) *Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?*

Mislím, da ni razlik. Včasih so v psihičnem nasilju udeležene bolj učenke.

7) *Kakšni so znaki mladostnika/otroka, ki se kažejo ob nasilju?*

/Pri žrtvah opazimo mogoče tako, da je kak otrok bolj tih, odmaknjen od skupine, ali pa izbruhne in je ta izbruh, na primer jok, tako nepričakovan in ga ne znamo povezati s situacijo/. In potem ugotovimo, da je to že posledica nečesa dolgotrajnejšega v ozadju. Kdaj pa kdaj se zgodi tudi, da /pridejo povedati sošolke in sošolci, ki vidijo, da se z nekom nekaj dogaja/. Mi /se trudimo, da bi bilo tega več/.

8) *Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?*

Ne, to tako očitno niti ni. Mislim, da ne.

9) *Kot ste že povedali, je torej nasilja v vaši šoli po vašem mnenju iz leta v leto manj ali več?*

Fizičnega je manj, medtem ko nasilja na splošno ni manj. V porastu je druga oblika, predvsem spletno in posledično psihično nasilje, ki je bolj prikrito in bolj trdovratno, saj ga težje odkrijemo.

10) *Zakaj pa mislite, da je tak porast tega nasilja?*

Jaz mislim, da je to tudi zaradi načina življenja. Tej otroci najbrž niti nimajo nekih fizičnih kontaktov z drugimi otroki v popoldanskem času, ker živijo bolj v nekem virtualnem svetu. Teh druženj med vrstniki popoldan niti ni več in poteka preko interneta, to se pa potem prenese v šolske situacije.

11) *Kako ukrepite v primeru nasilja? Kaj se zgodi, ko dobite informacijo?*

Ko dobimo informacijo, najprej pokličemo vse udeležence in se pogovorimo z njimi. V bistvu osnovno, najbolj pomembno sredstvo je pogovor. Drugega v šoli nimamo. In potem glede na problem in situacijo presodimo ali se zraven vključijo še starši ali starši sodelujejo prav pri reševanju problema ali pa, da jih le obvestimo, kaj se je zgodilo in kako smo ravnali. Radi bi, da tudi oni sami sodelujejo pri temu, da so tudi oni sami popoldan previdni, da pazijo kaj otrok počne na računalniku in opazijo, če se kaj dogaja.

12) *Kakšne metode uporabljate pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci? Na kakšen način delate z njimi?*

Torej kot sem že povedala, so to pogovori.

13) *Kaj pa kakšne delavnice?*

Ja to tudi imamo. To je v sklopu preventive in na tem ogromno delamo. Teh preventivnih delavnic imamo veliko.

14) *Ali krepite asertivnost učencev? Kako?*

Na tem zelo delamo. Krepimo jo skozi pogovore in skozi delavnice.

15) *Kako potekajo delavnice?*

Običajno urnik organiziramo tako, da imajo vsi otroci na predmetni stopnji od 6. do 9. razreda razredno uro na ponedeljek prvo šolsko uro. Delavnice se izvajajo v razredu, ker je važno, da sta razrednik in sorazrednik zraven. Ne more samo nekdo, ki je »izven« sodelovati, ampak morata biti tudi razrednik in sorazrednik aktivno udeležena. Po dogovoru skupaj z razrednikom, delavnice izpeljemo, ko se kakšen problem že pojavi, ali pa preventivno, ko vidimo, da neki odnosi v razredu niso v redu. Skupaj načrtujemo, naredimo program za krajše obdobje in v sklopu tega izvajamo delavnice.

16) *V razredih in pri razrednih urah se z učenci torej pogovarjate na temo nasilja?*

Ja, to imamo skozi pogovore in delavnice. Odvisno je tudi od konflikta do katerega pride - ali je potrebno, da se to razreši samo z udeleženci ali je to potrebno predelati v razredu skozi delavnice oziroma v skupinah skozi pogovore.

17) *Opišite prosim program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«.*

V jeseni, v začetku šolskega leta imamo zastavljeno, da je prva naloga, da si postavimo pravila. Pri temu aktivno sodelujejo otroci. Ta pravila postavljajo skozi delavnice na razrednih urah, kjer otroci po oddelkih skupaj z razredniki in sorazredniki opredelijo, katero je tisto vedenje v razredu, ki jih moti in je nesprejemljivo. Potem na osnovi tega postavijo pravila in izluščijo do štiri pravila »Varne šole«, ki morajo biti jasno izražena. Začnejo se z besedo: »Ne«. Se pravi: ne žalimo, ne pretepamo, ne krademo, se ne prerivamo in tako naprej. Za pravila si vzamemo veliko časa. Potem se otroci z razredniki in sorazredniki dogovorijo tudi o posledicah kršitve teh pravil. Temu damo velik pomen. Ta pravila imajo zapisana v obliki plakata oziroma kot se sami odločijo, in ta pravila visijo v učilnicah. Nato pa na nivoju šole iz vseh oddelkov izberemo štiri pravila, ki se največkrat ponovijo. To so potem tudi šolska pravila, ki jih izobesimo v vitrini v avli in veljajo potem za vse na šoli.

18) *Kaj vse še počnete v okviru tega programa? Oziroma kaj ste počeli?*

Oblikovali smo eno skupino učencev, ki ji rečemo vrstniška skupina. V sklopu projekta smo v drugem letu programa po navodilih in gradivih, ki smo jih dobili, izbirali petnajst učencev od 6. do 9. razreda, približno po dva iz oddelka. Zbrali smo tiste, ki so si sami želeli oziroma smo povprašali take za katere menimo, da so bolj zreli v teh odnosih in da že sami s tem vedenjem pozitivno vplivajo na vrstnike. Z njimi smo posebej sestavili program delavnic za njihovo zorenje, za dvig samopodobe, da bi bili v teh odnosih do vrstnikov še bolj večji in bi nastopali kot tisti, ki javljajo nasilje oziroma ki opozarjajo, mirijo. Problem se je dobiti skupaj, ker imajo različne urnike in obveznosti. V šoli imamo nastavljene tudi te nabiralnike za anonimna sporočila, ki pa so prazni. To nas zelo veseli, ker to pomeni, da imajo možnost povedati direktno. Prihajajo povedati kar sem v pisarne in to tudi spodbujamo. Opozarjamo, da če opazijo nasilje oziroma, če ga sami doživljajo, je treba takoj povedati. Zelo pomembno in to tudi zelo poudarjamo je, da je treba povedati katerikoli odrasli osebi. Torej, da ne iščemo svojih učiteljev ampak da povemo takoj prvi odrasli osebi, ki je v bližini. To je lahko tudi hišnik, čistilka ali pa če se dogaja med kosilom – kuharica. Skozi smo vsi skupaj dali kolektivno izobraževanje.

19) *Kakšna je vloga svetovalne službe, razrednikov, učiteljev in ostalih zaposlenih v njem?*

Ves čas skozi to usposabljanje je bilo poudarjeno to, kar smo v svetovalni službi čutile vse že ves čas – da ni svetovalna služba tista, ki bi nasilje morala reševati ločeno od ostalih. Nujno moramo sodelovati v tem, ker če se nekaj zgodi v razredu, svetovalna služba ne more mimo učitelja, ki je bil zraven, to sama čudežno rešiti, ampak moramo vsi skupaj. Sodelovati moramo enakovredno.

20) *Vloga opazovalca naj bi bila v tem programu najbolj pomembna?*

Ja, to je nekaj kar je drugačno od tega, kar je bilo prej. Zelo apeliramo na to, da učenci v tej vlogi nosijo veliko odgovornost, ker se morajo odzvati in zato skozi ta projekt se je pokazalo, da velikokrat pride do tega, da ko si na primer žrtev ne upa povedati, da pride učenec, učenka in reče: »Svetovalna, on/ona vam mora nekaj povedati.« To vlogo in pravilno reagiranje moramo ves čas poudarjati.

21) *Kako učence poleg delavnic za asertivnost še krepite?*

Ves čas skozi preventivo, ki sem jo prej opisala, saj drugega načina ni.

22) *Ali opazate kakšne spremembe pred in po programu?*

Pozitivno je to, da smo vsi bolj občutljivi za to nasilje in včasih mogoče izpade kot pretiravanje. Če pride do kakšnih opazk med učenci in potem to ustavimo in rečemo, da to ni dovoljeno. Nekatere stvari potenciramo s tem namenom, da bi zaustavili že v kali. Vsi skupaj smo bolj pozorni na nasilje in smo na to bolj občutljivi, vsi na to bolj reagiramo in tudi bolj aktivno rešujemo oziroma se vključujemo vsi skupaj v reševanje - učitelji, svetovalna služba in tudi starši, saj opazamo, da več javljajo kakšne pojave nasilja. Ne le pri svojem otroku, ampak tudi, ko na primer njihov otrok pove, da se nekomu nekaj v šoli dogaja in nam potem javijo. Tega prej ni bilo toliko.

23) *Menite, da potrebujete v vaši šoli več preventive? Kakšne?*

Nikoli je ni dovolj, ker ko že imaš občutek, da nekaj lepo steče, se spet pojavi kaj novega in moramo znova in znova te stvari predelovati z otroci. Tukaj mislim tudi na preventivo.

24) *Imate kakšne ideje, kako bi lahko še drugače delali?*

Poslužujemo se veliko stvari. Občina ponuja občinski preventivni program za učence od 5. do 9. razreda skozi dvourne delavnice, ki jih na šoli izvajamo. Tukaj so tudi takšne teme, ki so super za medsebojne odnose med vrstniki. Tudi same svetovalne delavke imamo takšne delavnice in se usposabljam. Šli smo na obisk v šolo pri Radomljah pri Preserju, ki je Glaserjeva šola in izvajajo program teorije izbire in tudi sami se bomo iz tega izobraževali. Glaserjeva šola pomeni, da delajo veliko na komunikaciji, na prenašanju odgovornosti na otroke, pri reševanju konfliktov jih učijo, da to samostojno prek pogovorov rešujejo. To bi potrebovali na naši šoli.

25) *Kakšna je pa vaša vloga pedagoga na vaši šoli pri reševanju nasilja?*

Delam kot svetovalna delavka in kot taka sodelujem pri pogovoru in reševanju. Usmerjam pogovor v taki smeri, da pridejo udeleženci sami do uvida, kje so, kakšni so in kako bi morali ravnati. Tako dobijo izkušnjo za naprej, da bodo drugače ravnali. To govorim bodisi za žrtev, bodisi za povzročitelja ali pa za opazovalca, ki ni odreagirala. Ves čas usmerjam, da pridejo sami do rešitve.

26) *Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja?*

Odkvisno, včasih ja, včasih ne. Najbolj sem zadovoljna, ko vidim, da v bistvu obe strani – in tisti, ki je žrtev in tisti, ki je povzročitelj, da se ne počutita dobro v tem konfliktu in da do tega pridete sama. Prideta kot do nekega olajšanja in to vpliva na njun odnos. Včasih naprej ni nobenih problemov, včasih se pa problem ponovi in nisem zadovoljna. Ampak to je nekaj normalnega.

27) *Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?*

Če odkriješ kaj novega iz teorije, kar lahko potem v praksi uporabiš, je vedno dobrodošlo. Si potem vedno želimo še kaj novega preizkusiti. Vključujem se v projekt uspešnejšega vključevanja otrok priseljencev v šolo, kjer izvajamo delavnice. Ta tema mi je kot svetovalni delavki blizu, saj imam dolgoletne izkušnje s priseljenci, prav tako imamo na šoli kar nekaj otrok priseljencev, s katerimi sem delala in delam. Med njimi in do njih, kar

pogosto prihaja do nasilja. Zato so ta znanja in delavnice s predsodki iz Filantropije zelo dobrodošli. Iz teh gradiv, ki jih imamo tam, načrtujemo za učitelje pripraviti delavnice na to temo vključevanja otrok.

Intervju s socialno delavko iz »varne šole«

1) Koliko nasilja opazate v zadnjem letu? Koliko ga je po vašem občutku? Več ali manj?

Otroci kar povejo, če pride do nasilja. Zdaj ne vem ali je to posledica tega, ker ga je več. Mislim, da otroci večkrat pridejo zato, ker si več upajo in ker si upajo razčiščevati zadeve.

2) Torej je nasilja v vaši šoli po vašem mnenju iz leta v leto manj ali več? Zakaj?

Mislim, da ne manj in ne več. Nasilje je, odvisno je pa od tega ali otroci potem zanj povedo ali ne.

3) Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki? Od kje dobite informacijo?

Otroci pridejo največkrat sami povedati. Drugače pa še učitelji, včasih pa tudi starši. Včasih opazim pa tudi sama, ko grem po hodniku in vidim, kaj se dogaja.

4) Katerega nasilja je po vašem mnenju največ?

Po mojem mnenju je največ psihičnega, čeprav v ospredje vstopa fizično med fanti kot na primer porivanje, rukanje, brcanje... Ampak mislim, da je psihičnega več, vendar se ga težje odkrije.

5) Kako potem to psihično nasilje odkrijete?

Po navadi skozi razgovore. Tudi fizično nasilje je velikokrat nadaljevanje psihičnega. In ko začnemo reševati fizičnega, pridemo do psihičnega, ki se potem razgrne ne samo na udeležence ampak tudi na ostale učence.

6) Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?

Zelo različno. Če pogledam zadnjih štirinajst dni je res, da sem imela le eno učenko in sedem učencev na pogovoru. Vendar pa sta se včeraj na primer zbrala dva učenca, ki sta bila fant in punca. To ni strogo ločeno po spolu.

7) Kakšni so znaki mladostnika/otroka, ki se kažejo ob nasilju?

Ne glede na to kakšno nasilje je, nasilnež je bolj glasen, bolj drzen, več si upa, bolj se zagovarja, bolj zagovarja svoj prav. Žrtev pa je na splošno bolj tiha, misli, da se ji godi krivica, se težje postavi zase, težje pove, težje razmisli in misli, da bi mu moral nekdo od zunaj pomagati, ne išče rešitev sam.

8) Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod? Opazite razlike?

Niti ne. Redko kdaj.

9) Kako ukrepate v primeru nasilja?

Najprej opravim razgovor z udeleženci, da tisti trenutek pomirimo situacijo. Če je to enkratno dejanje, se pravi, da se je to zgodilo prvič in otroci še niso bili udeleženi v nasilju, ali pa če to nasilje ni neko hudo nasilje, zaključimo tako, da otroci doma povedo sami staršem, kaj smo se pogovarjali, kaj smo sklenili. Želim, da otrok

pove, kako je do tega prišlo in kaj misli da bi moralo potem slediti. Kot nekakšna posledica oziroma »kazen« za dejanje. Če pa je to večje razsežnosti, če je to hujše oblike, potem pa takoj seznanim starše. Zmenimo se za takojšen sestanek, usedemo se skupaj, se pogovorimo in iščemo poti naprej. Zelo redko kličemo policijo. To se mi je v dvajsetih letih zgodilo mislim da le trikrat. Takrat je moral biti res že vrhunec.

10) Kakšne metode uporabljate pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci?

Všeč mi je, da si omenila tudi opazovalce, ker ko se nasilje dogaja v razredu, ko je vključen razred, največ delam z opazovalci. Po navadi imam delavnice, kjer delamo na razvoju pozitivne samopodobe, kako se postaviti zase, saj postaviti se morajo. Po navadi je tako, da konflikt nastane, ko se žrtev postavi zase. Takrat se konflikt stopnjuje. Ampak enkrat se mora postaviti. Če enkrat žrtev »zablokira«, se nikoli več ne bo postavila zase. Takrat iščemo varianto »kako«, katera bi bila najboljša možna varianta, kaj bi še lahko drugače takrat naredil/naredila. Variante iščejo sami. Vedno pa apeliram na razred, ki je takrat navijal za nasilje. Saj če takrat njih ne bi bilo, se tudi situacija ne bi stopnjevala. Vključim celoten oddelek, ker tisti, ki povzroča težave in tisti, ki jih ne zna reševati imata težave in oba morata delati na sebi. Tudi tisti, ki pri nasilju uživajo oziroma se jim to zdi »fajn«, morajo pri sebi nekaj razrešiti.

11) Na kakšne načine jim pomagata?

Skozi delavnice za duševno zdravje. Delala sem samo z žrtvijo ali samo s povzročiteljem in delala sem z obema skupaj, vendar oboje ni bilo koristno. Treba je zavzeti celoten oddelek. To je edino, ki se je pokazalo kot koristno, saj gre za večjo okolico, kjer se te stvari dogajajo.

12) Ali krepite asertivnost učencev? Kako?

Seveda. To je točka ena. Vendar do asertivnosti je dolga pot. To ne nastane kar v enem letu. No mogoče tudi, če so to mlajši otroci. Letos v četrtem razredu, kjer imam te delavnice, zdaj v zadnjih treh tednih ni bilo agresije. Učili smo se igre vlog, kako povedati, kako nastopiti, kako se postaviti zase – od drže, do tona glasu, besed.

13) Prej ste povedali, da so žrtve bolj zadržane in si ne upajo povedati. Se pravi jim potem s temi delavnicami vlivate pogum?

Ne samo pogum. Skozi delavnice moramo najprej razčistiti, kaj je to »špecanje« in kaj pomeni reševanje problema. Ker to je tanka meja. Otroci namreč mislijo, da če pridejo povedat, da tožarijo. Tudi opazovalci menijo, da če gredo »špecat«, jim bo nekdo zameril. To je zelo pomembna zadeva, da znajo ločiti med »špecanjem« in reševanjem problema.

14) Mi lahko prosim poveste, kakšna je ta delavnica oziroma kakšne so igre vlog?

Če se spomnim zadnje delavnice, ki smo jo imeli, smo imeli usklajevanje interesov. Imeli smo romb, učence sem razdelila po pet v pet skupin in so morali uskladiti interese po pomembnosti, oziroma se je vseh pet moralo uskladiti, kaj je za njih najbolj pomembno za šolo. Na primer pisanje domače naloge, urejen zvezek, poslušanje pri pouku in pisanje miselnih vzorcev. V skupini je pet učencev med seboj hitro to doseglo. Potem sem združila po dve skupini skupaj in spet so zelo hitro se zmenili, nato pa je prišel cel razred skupaj in sta prišli na dan dve močni osebnosti - en fantek in ena punčka. Takrat sem delavnico ustavila, ker je prišlo do kreganja in potem smo

z igro vlog prikazali, kako bi en drugemu lahko povedal, kako bi utemeljil ali je fantek punčko slišal ali je ona njega poslušala in slišala, vprašam jih, kako bi lahko še povedala. Prišlo je do tega, da ker je on majhen, je stopil na mizico, in ji povedal kaj si on misli. To ni nič narobe, samo način je pomemben – ne groziti, ne poniževati, govoriti je treba v prvi osebi, se pravi kaj ti misliš, kaj ti čutiš in potem poslušaj, kaj ti druga stran pove. Moraš slišati drug drugega. Potem sem ju vprašala, kaj jima je druga stran povedala, kaj sta razumela, kako sta razumela, sta res želela to povedati. Otroci in tudi odrasli ne znamo poslušati. In mislimo, da smo slišali belo, vendar povedano nam je bilo črno.

15) Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?

Tudi v šoli se pojavlja spletno nasilje. Imamo izobraževanje »safe.net«, ki ga izvaja naša računalničarka. Izvaja tudi delavnice za starše in otroke, kjer otroke seznanijo, kaj naj naredijo v primeru spletnega nasilja. Na šoli smo že reševali nekajkrat, drugače pa spletno nasilje uredijo starši sami. V delavnicah smo učence usmerjali v življenje v čustva drugih. Zanimivo je bilo to, da ko smo jim rekli, naj zdaj sošolcem povedo, kar so jim napisali, to pa ne, to pa ni šlo. Lažje je bilo napisat, kot povedati. V osmih razredih imamo delavnice, saj je bilo prisotno spletno nasilje in ta fant, ki je eni puncu pisal res zelo grde stvari, si njej tega ni upal reči ne na štiri oči, ne pred razredom. Nikakor ni šlo. Kaj pomeni potem to, da se za nekom skrivaš? A si pošten? Zakaj si ne upaš povedat ven, kaj si misliš?

16) Rekli ste, da morajo to nasilje starši reševati. Torej vi z njimi sodelujete?

Ja. Za večino spletnega nasilja mi ne vemo in nas potem oni obvestijo in povejo, da so se pogovorili s svojimi otroki. Če bi pa mi v šoli še kaj naprej zaslutili, začutili, nas prosijo, naj jih obvestimo.

17) Jim nudite tudi kakšno pomoč, kako preprečevati tole nasilje? Saj se po navadi to dogaja doma.

Ja, pomoč je izobraževanje staršev, tako da tudi starši spoznajo te spletne strani, da vedo, kako lahko pogledajo, kaj o tem piše. Tako da imamo izobraževanje za starše, lahko pa seveda kadarkoli pridejo na šolo in vprašajo.

18) Kako je pa s spolnim nasiljem? Vem, da je to bolj tabu tema in se o tem ne govori veliko. Ko sem prebirala teorijo o medvrstniškem nasilju, največkrat spolnega nasilja sploh ni bilo omenjenega. Zakaj menite, da ne?

A to zato, ker se to skriva, ker se ga ne vidi, ali ker po vašem mnenju ne spada pod bullying?

Ne vem, o tem nisem nikoli razmišljala. Jaz sem se takoj, ko sem prišla v službo, soočila s spolnim nasiljem. Osem let je tekla obravnava. Groza. To je bilo spolno nasilje s spolnimi odnosi odraslega nad otrokom. Opažam, da se dogaja med vrstniki bolj spolno nasilje v smislu otipavanja. To se dogaja, ampak ne rečemo mu spolno nasilje, ker mislim, da spolno nasilje ima grozno težo. O tem se veliko pogovarjamo in imamo debate tudi na to temo. Da se to dogaja, pridejo zelo redko povedati. Zdaj pa ne vem ali zato ker ga ni ali ker nočejo povedati.

19) Se pravi, da če pridejo povedat, povejo za otipavanje?

Ja, to se nam je na primer veliko dogajalo, ko je bila moda, ko so punce nosile majice s popki zunaj. Takrat smo imeli veliko tega. Zdaj, ko je moda drugačna, tega skoraj ne zaznavamo.

20) *Pedagoginja mi je povedala, da se na šoli dogaja tudi »wedgy« nasilje.*

Ja, to je, ko drugemu potegnejo spodnje hlače gor. To se dogaja med fanti. Ravno prejšnji teden sem reševala tak primer. Ampak to je tako, fantje si to delajo za »štos«, vendar »štos« se konča, ko nekoga zaboli. Ampak do takrat je bil to za njih le »štos«. Potem je tale deček, ki so mu to naredili, doma povedal, starši so prišli v šolo in smo se pogovarjali. Povedal je, da je tudi on drugemu to naredil spet za »štos«. In potem sem imela pogovor z njimi o tem, da se lahko močno poškoduješ in tako naprej.

21) *Opišite prosim program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«.*

Varna šola pomeni, da naj bi se otrok v šoli počutil varnega. In v skladu s tem delamo na tem, da se o nasilju pove. Če otrok pove, se nasilje da rešiti, če ne pove, se ga ne da. Če se v šoli počuti varnega, če zaupa zaposlenim in okolici, da bodo zadevo rešili in se mu ne bodo posmehovali, potem bomo zadevo prej rešili. In je vedno več takih, ki pridejo povedati. Bistvo programa je pa to, da smo vključeni v projekt vsi zaposleni in starši.

22) *Kakšna je vloga svetovalne službe, razrednikov, učiteljev in ostalih zaposlenih v njem?*

V tem projektu smo vsi enakovredni. Vsak reagira na tisto kar vidi. Lahko je to učitelj, hišnik, snažilka, ki naleti na neko nasilje in v tistem trenutku lahko preprečijo nadaljevanje nasilja. Potem pristopi svetovalna služba in reši stvar do konca. Lahko ukrepajo pa tudi razredniki, če to opazijo in potem pridemo mi zraven, če potrebujejo pomoč.

23) *Kaj počnete v okviru tega programa?*

Imeli smo delavnice na razrednih urah za otroke, predavanje in delavnice za starše, ankete, da smo ugotavljali stanje pred in po programu.

24) *Kako pa je s vrstniškimi skupinami?*

To je imela pedagoginja mislim da dve leti. Zdaj pa ne vem več ali še vodi ali ne. Jaz imam prostovoljce čez, ki lahko isto pomagajo mlajšim. Zmenim se s starejšimi učenci, osmo in devetošolci, da kar posežejo vmes. Delamo ogromno na opazovalcih, ki lahko reagirajo in tako preprečijo nasilje. Če ne reagirajo, potem je to problem. Vidim pri prostovoljcih, da kar pripeljejo na vrata dva učenca in rečejo:»Socialna, ta dva se tepeta!«. Tako da tu smo na dobri poti.

25) *Kako potekajo izkustvene delavnice in vaje?*

Z igrami vlog izražajo svoja mnenja, učijo se poslušanja, učijo povedati svoje mnenje tako, da je sprejeto in seveda, da sprejmejo mnenje tudi drugega. Trudimo se, da pri igrah vlog povedo svoje mnenje, saj se le tako lahko nekaj naučijo za naprej. Zanimivo pri izkustvenih delavnicah je to, da ko otrok zaigra neko situacijo v bistvu govori iz svojih izkušenj, pa niti ne ve. In takrat, ko govori, kako bi, kaj bi, kako bi moralo biti, točno veš a se mu je že zgodilo, a se mu ni zgodilo, kaj bo naredil, kako bo naredil. Tako se na koncu potem lahko potegne eno črto. Otroci morajo priti skozi izkustvene delavnice, saj sama teorija ni nobenega še vse naučila.

26) *Ali opažate kakšne spremembe pred in po programu?*

Ja. Otroci več pridejo povedat, bolj rešujejo, tudi sami pridejo povedati, da jim je dovolj, da tega ne bojo prenašali in naj še jaz povem povzročiteljem, naj nehajo. Po programu se nam je zdelo celo, da je več nasilja. Šli smo po razredih, spraševali in prišli do tega, da ga ni več vendar, da otroci več povedo in ga bolj zaznajo. Kar naenkrat je bilo polno otrok in smo bili vsi iz sebe, kaj je zdaj to. Ker kar naenkrat je bilo za njih nasilje tudi tisto, kar prej ni bilo. Imamo pa tudi nabiralnike, kamor lahko mečejo anonimna sporočila, ampak je prazen. Ekipa projekta »Varne šole« nam je povedala, da je to zato, ker se otroci čutijo varne, nam zaupajo in lahko pridejo sami povedat, kaj se dogaja, zato ne potrebujejo anonimnosti. To je dober znak.

27) Menite, da potrebujete na vaši šoli več preventive? Kakšne?

Preventive ni nikoli preveč, kvečjemu bi morala biti preventiva od prvega do devetega razreda vsako leto. Zame preventiva ni le to, da nekaj preprečujemo ampak, da razvijamo tudi osebnost. V tem trenutku si zelo želim, da bi bila preventiva v tej smeri, da bi lahko otrok sam presodil, kaj je zanj prav in kaj narobe in skozi izkustveno učenje, bi se nato odločil za tisto kar je prav.

28) Že delate kaj na temu?

Ja, na primer na mojih razgovorih s povzročitelji dam veliko na to, da otroci povedo, kaj zdaj sledi. Vprašam jih ali menijo, da je to prav, kar so naredili, katera kazen zdaj sledi, tako da se otrok sam odloči. Recimo v četrtem razredu je en fantek rekel, da bo zadnji v vrsti za kosilo, ker njim je to zelo pomembno, kje v vrsti stojijo. Ko je šel en teden mimo, mi je rekel, da dvakrat ni ubogal. In sem ga vprašala, kaj zdaj naredimo in je rekel, da bo še tri dni zadnji v vrsti. Nato sem ga spet srečala in ga vprašala, kako je in je rekel, da je bil priden. No, potem je lahko zopet bil kjerkoli je želel v vrsti. In so otroci zelo ponosni sami nase, ker jim nekaj uspe. Je pravilnik, so kazni take in drugačne, do tega da morajo dvajsetkrat napisati: »Ne bom več brcal sošolca!«, do podpisov staršem domov. Ne vem, kaj otrok od tega dobi. Kvečjemu je še bolj jezen, jezen tudi name in bo lahko od te jeze še koga pretepel. S tem pa, ko on sam pove oziroma določi neko »kazen«, potem pa on prevzame odgovornost in posledice. Lahko jih samo bodrim naj speljejo do konca. Paziti moram, da niso te »kazni«, ki si jih pripišejo prestroge, ker otroci znajo biti do sebe zelo zelo strogi. Prav tako opažam, da pri razgovorih o nasilju tarnajo o tem, kako jim je grozno in ko jih vprašam zakaj, mi rečejo, da zato, ker morajo misliti, razmišljati. In to rabijo otroci, da zbudijo svoje možgane in začnejo odgovarjati za svoja dejanja.

29) Ste zadovoljni s svojim delom? Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo? Imate mogoče kakšne inovativne ideje?

Vedno gledam na to, da kaj novega vpeljem, ker tudi otroci se spreminjajo. Ne morem uporabljati več tehnik, ki sem jih uporabljala pred leti. Tako da v tem času sem se izobraževala za nevrolingvistično programiranje, ker je uporaba jezika zelo pomembna. Rada bi pa več uporabljala tehniko »coaching«, vendar trenutno ni pogojev, ker tudi če na vrata izobesim listek: »Prosim, ne moti«, me vedno nekdo išče in rabi, in tako ni miru. Tako dandelam že z enimi učitelji in tudi z učenci, vendar niso to pravi pogoji.

30) Kaj pa bi potrebovali, da bi lahko to speljali?

Potrebovala bi čas, konkretno na primer od 13:00 do 15:00 ure, ker je takrat tudi najmanj ljudi na šoli. Takrat nas ne bi nihče motil. Prišli bi le tisti, ki bi se najavili, noben ne bi trkal in odpiral vrat, saj za osebno vodenje

potrebujš tišino. Prav tako za hipnozo mora biti mir in te ne sme nihče zmotiti. To na šoli ne gre. Vendar so to dobre zadeve.

31) Kako pa bi se to dalo izpeljati v sklopu delavnic v celem razredu?

Meditacija v razredu ni problem, tudi tisti, ki ne zmorejo, se s časom navadijo in umirijo. Lahko berem zgodbice in potem na njih gradimo, vendar to je seveda odvisno od starosti otrok s katerimi delam. To ni problem, ker se odvija v času razrednih ur, ko so vsi po razredih. Ne morem pa »coaching-a« in hipnoze delati s celo skupino.

32) Bi mogoče še kaj povedali, sporočili?

Ja, dodala bi samo še to, da karkoli se na šoli dela z učenci, morajo biti starši obveščeni. Če imam obravnavo z otrokom, mi morajo starši podpisati. Včasih je tako, da starši ne podpišejo in potem imam lahko z otrokom razgovor le, ko zares pride do nečesa. Takrat situacijo samo razelektrimo, če pa nimam od staršev podpisa, naprej z njimi ne morem delati.

33) To imate v mislih dolge obravnave? Ker ko se nekaj zgodi, takrat morate ukrepati.

Ja, takrat moram ukrepati in moram seznaniti tudi starše. Če bi pa želela recimo z žrtvijo ali z nasilnežem dati razgovore skozi, mi morajo starši podpisat soglasje. Ampak nočejo.

34) Zakaj mislite, da nočejo podpisati?

Zato, ker vsak vidi svojega otroka v najboljši luči. Včasih starši verjamejo otroku, vendar otrok doma pove drugače. Ko jih soočimo, potem ostanejo kar malo slabo. Ko vidijo, da ni tako kot jim je otrok povedal, potem pristanejo, vendar to redko. Pristanejo šele po petih, šestih srečanjih. Včasih je tako, da rabim tudi par let. Takih ni večina staršev, vendar so po navadi to starši otrok, ki so agresivni, saj tega ne sprejmejo. Imamo pa tudi starše otrok žrtev, ki mi rečejo, da se bo otrok že navadil in da se je treba v življenju postaviti zase. Seveda, se strinjam, da se je treba postaviti zase, vendar mu mora nekdo to pokazati, da se nauči in da lažje potem take situacije premosti.

Intervju s psihologinjo iz »varne šole«

1) Kaj menite, koliko nasilja je v vaši šoli, na primer, na teden, na mesec? Koliko primerov nasilja obravnavate?

Glej, ravno pred petimi minutami sta bila tukaj dva učenca in oče enega od učencev ter učitelj, ker se je med njima pojavilo nasilje. Deset minut nazaj, med tem, ko je učiteljica začela reševati nasilje od včeraj z očetom, je isti učenec ponovil danes nasilje. Tako da različno, zelo različno. Zdaj v tem tednu sem dvakrat reševala. Ne vem pa ali so tudi kolegice reševale, ker se o tem nismo pogovarjale. Zdaj kakšen teden je lahko zelo miren, lahko pa se v kakšnem tednu pojavi več nasilja. Moram pa reči, da v primerjavi z lanskim šolskim letom pada, saj smo lani imeli veliko več nasilja. Bila je takšna generacija, še posebej 9.razredi. Vse tri smo morale reševati, ker je bila res takšna generacija, kjer je bilo polno konfliktov. Zdaj, ko so šli, se je tole umirilo.

2) Torej menite, da nasilje upada?

Letos smo si oddahnili, smo bili zadovoljni, ker je upadlo. Vendar moram omeniti, da tudi dve leti nazaj je bilo manj, lanska generacija pa je prav štrlela ven.

3) Zakaj mislite, da pride do tega, da so te razlike med generacijami tako očitne?

Saj pravim, da je bila prav generacija takšna, otroci so bili taki impulzivni, hitro so reagirali, imeli so malo samokontrole in potem na kup se dobi par takšni in je.

4) Od kje izveste, da se je zgodilo nasilje?

Zelo različno. Ali pridejo otroci po pomoč, velikokrat pritečejo, ker se nekaj dogaja in nas pokličejo, naj pridemo pomagati. Lahko pride tudi tisti, ki je žrtev nasilja. Zdaj je tega več od kar smo »varna šola«. Pred tem so manj hodili povedat, sedaj pa pridejo. Sporočijo nam lahko tudi starši oziroma tudi učitelji seveda.

5) Katerega nasilja pa je po Vašem mnenju največ?

Letos je malo nasilja, če pa je že, pa je bolj v ospredju tale 4. razred, kjer se pojavlja fizično nasilje. Drugače pa se pojavlja veliko psihičnega nasilja. Tega je malo več.

6) Zakaj mislite, da je tako? Ali na obliko nasilja vpliva tudi starost učencev?

Ja, zagotovo. Prav pri tem psihičnem nasilju opažamo, da ga na nižji stopnji ni, saj je prisotno fizično nasilje. Mlajši otroci drugače reagirajo in drugače pokažejo. Potem višje, ko greš gor po razredih, več je psihičnega nasilja. Vpliva tudi to, da so iz drugih okolij. Ravno včeraj sem reševala problem z eno deklico, ker jo zafrkavajo, da je Bosanka in tako naprej. Ona je 7.razred.

7) Torej nestrpnost?

Ja tako je.

8) Kako delate na nestrpnosti? Na raznolikosti učencev?

Super je to, da je naša delavka vključena na tem področju v projekt »Delo z tujci« oziroma »učenci tujci« in je prav kot projekt speljala. Dela ona s temi otroci, se pogovarja. Tudi pedagoginja dela veliko z učenci tujci. Pripravijo potem na primer na kakšnih prireditvah svojo točko, se predstavijo, pozdravijo v svojem jeziku, predstavijo, kakšne običaje praznujejo in tako. Torej, da spoznamo njihovo kulturo. Potem pa so tu še delavnice za socialno učenje, da pokaže, da mora biti več strpnosti. Jaz ali pedagoginja ali socialna delavka izvedemo delavnice na šoli, oziroma to so prav take igre, ki so učinkovite.

9) No sedaj se vračam spet bolj na splošna vprašanja. Ali so v konfliktne situacije vpleteni bolj učenci ali učenke?

Učenci pri fizičnem, pri psihičnem pa bolj učenke, vendar so tudi učenci, ne da ne.

10) Torej so učenke manj pri fizičnem vpletene?

Ja, absolutno manj.

11) Kakšni so pa znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju? Opažate kakšno posebno obnašanje, karakteristiko?

Pri žrtvah opažam to, da so to učenci, ki pritegnejo nase. Ali z določenim vedenjem ali z mimiko ali z načinom govora. Torej zmotijo nasilneža. Imajo nekaj, kar nasilneža zmoti. In dejansko potem, ko analiziramo in se pogovarjamo ugotovimo, da ni nekega povoda recimo, da mu je kaj rekel, naredil ali karkoli očitnega. Ampak povzročitelji rečejo, da na primer že hoja, že način, kako hodi, da ga zmoti, mu teži. Torej nekaj na sebi ima.

Otroke, ki izvajajo nasilje pa prepoznamo tudi po temu, da so učno neuspešni v šoli, vendar to ni nujno. In so izključeni, zato iščejo potrditev, imajo potrebo po moči in potem se naredijo »frajerje«. Na ta način hočejo kompenzirati, ker imajo nekje druge primanjkljaj. So pa tudi otroci, ki težko kontrolirajo svoja čustva, so hitri, impulzivni, jih takoj vidiš, kar takoj odgovorijo, radi grejo v akcijo. Če tako pogledam, dejansko tej otroci tako nastopajo že od začetka šole. Že pri majhnih se kaže vedenjsko ali pri igri, ali da ne znajo sodelovati, pristopiti, porušijo igro, kar vzamejo kakšno igračo. In potem to počasi raste. Vendar od kar smo »varna šola«, smo pridobili veliko znanja in orodij, kako delati. Dobili smo navodila za učitelje, za vso osebje, tudi tehnično osebje, kuharice, čistilke, hišnike. Otroci se lahko kjerkoli obrnejo po pomoč. To je boljše, saj vemo, kako, kaj, kam se obrnemo. Hitro pokličemo. Zanimivo je bilo to, da ko smo bili na začetku v tem projektu in smo imeli izobraževanja, ki so jih potem učitelji posredovali učencem v razredu, imeli smo delavnice in tako naprej, smo kar naenkrat imele polne pisarne otrok. Bile smo šokirane, saj smo rekle, da tako ne bo šlo več naprej. Bilo je toliko vsega, imele smo veliko dela. Že ko so šli po hodniku in so videli, da nekdo nekaj pri omaricah dela, tika, so nas takoj klicali, da sigurno vdira. Kar naenkrat je bilo vse nasilje, saj so bili na vse pozorni. Potem počasi se je umirilo, vendar je trajalo kar nekaj časa. Ampak je delovalo. Sploh ta pravila na začetku leta, ki jih sami oblikujejo v razredih. Torej, kaj je sprejemljivo, kaj ne. In posledice, ki sledijo, če se nečesa ne držiš. To deluje in to še vedno traja. Še vedno ta pravila pripravljajo vsako leto. In pomembna je ničelna toleranca nasilja. Ni majhnega in ni večjega nasilja.

12) Bi želeli še kaj povedati, dodati o programu »Varne šole«?

Ta program je že tako vpleten v naše življenje, da niti o njem ne razmišljamo. Prav tako ne posebej razmišljamo v smislu »aha, to je pa iz »Varne šole«. Kdaj je tega več, boljše, kdaj nam ne uspe in tako.

13) Kakšno vlogo pa imajo učenci v vlogi opazovalcev?

Na tem smo veliko delali prav skozi delavnice. Prav danes, ko se je to zgodilo, da je deček udaril drugega, sem seznanila tudi starše drugega dečka. Prav tako sem šla tudi v razred, kjer sem vprašala ostale učence, kaj se je zgodilo, kaj so videli, kaj so naredili. Ker oni vedo, kaj narediti, vendar ne vedno reagirajo, pa bi mogli. To znanje in moč je treba redno obnavljati, saj se otroci spreminjajo, rastejo in je treba vsake toliko časa ponoviti. Težko je to tudi skozi slediti. Stvari tudi zbledijo. Smo pa bolj pozorni.

14) Kaj pa kakšna preventiva?

Ja, to je preventiva. Imajo pa tudi programe iz Mladinskega centra, delavnice za učence. Preventiva je tudi že, ko v razredu razrednik pripravi kakšne delavnice. Tukaj lahko omenim, da smo ena redkih šol, ki imamo razredno uro v urniku. To je cela šolska ura. In imamo v ponedeljek prvo šolsko uro razredno uro vsi na šoli. In to imajo

razredniki ne zato, da napišejo kdo je manjkal in kdo ne, ampak tudi zato, da izvedejo pogovor, delavnice. In to je super. Tukaj vstopamo tudi me, ko je potrebno oziroma zunanji delavci.

15) Se pravi se z učenci pogovarjate o tej temi?

Seveda. Tudi na parlamentu veliko govorimo o temu. Učenci tudi sami na parlamentu sprožijo debato, ko začutijo, da je potrebno.

16) Tudi izkustvene delavnice imate?

Ja, seveda da so.

17) Kolikokrat na teden, mesec, leto jih imate?

Če so, so enkrat ne teden, vendar ne vsak teden. Tudi nimajo vsi razredi, ker je to nemogoče, nas je premalo. Tudi učitelji poskusijo, vendar nekateri bolj, nekateri manj. Vsi smo dali izobraževanja skozi. Tudi je odvisno od konfliktov. Eden razred sploh ni imel. Zdaj v tem četrtem razredu iz kjer sta ta dva fanta, sem imela jaz delavnice enkrat na mesec. V enem petem razredu imam še bolj pogosto. Tudi socialna delavka ima v veliko razredih. Pedagoginja ima višje razrede.

18) Kaj pa igre vlog?

Jaz se poslužujem tega med razgovori, da se na primer malo vživljajo en v drugega. Morajo si predstavljati, da so nekdo drug, se usest na drug stol in povedati, kaj se mu dogaja. Potem se presedejo nazaj na svoj stol in takšne stvari. Tako lažje analiziramo.

19) Kako pa krepite asertivnost učencev?

Skozi igre vlog, različne pozicije, skozi socialno učenje, imamo neverbalne igre ipd.

20) Kako krepite žrtve, kako povzročitelje?

Dajo se v škornje drugega in jih presedam. Potem pa jih postavim še v vlogo starša torej, kaj bi kot starš rekel, naredil. Ali pa v opazovalca – kaj svetujejo na primer. To je dobro, ker se morajo res premakniti.

21) To zna biti za otroke, ki se težko vživljajo v druge, kar naporno?

Ja, sploh za tiste, ki so takšni hitri, nemirni. In jim manjka ta sočutnost, da bi se v druge vživeli.

22) Kako torej ukrepate, ko pride do nasilja?

Ja, danes na primer, so učenci šli po učiteljico, da se ta dva fanta tepeta. Ona se je z njimi pogovorila in jima rekla, da grejo k psihologinji. Pogovorili se bomo tudi s celim razredom, zraven bom pa tudi na pogovoru s starši. Pomenili se bomo, kako naprej, kakšne so posledice.... Velikokrat se zgodi, da je učitelj bolj angažiran in jaz manj ali obratno. Odvisno je od tega ali je učitelj zraven ali ne. Je pa vedno dobro, da je učitelj oziroma razrednik seznanjen z dogodkom. Torej, da to ni le naloga svetovalne službe.

23) Kakšne metode uporabljate pri delu?

Pogovori, igre vlog... Uporabljam različne tehnike v nadaljevanju, če je potrebno še delati z otrokom na samokontroli čustev, kako naj si pomagajo, da ne tako hitro reagirajo, potem pri sproščanju, avtogeni treningi... Ne delam pa seveda na vseh enako. Različno delam. Imam narejeno tudi to nevrolingvistično programiranje in »coaching« ter si s tem veliko pomagam. Tekom študija in tekom prakse se naučiš veliko novega. Veliko delam tudi po občutku ter po tem kakšen tip je otrok ali je bolj kinestet, če je bolj gibalno usmerjen, uporabljam kakšne gibalne metode, pri slušnih spet kaj drugega.

24) V novejšem času je v porastu spletno nasilje. Delate tudi kaj na temu?

Smo imeli in je bilo prav grdo. To je bilo v šestem razredu in so eni punči, katera edina v razredu ni imela facebooka, naredili v njenem imenu profil, in v njenem imenu, torej kot da ona piše, pisali grde stvari drugim sošolcem, učencem na šoli. Ona pa nič ni vedela, le počasi so jo vsi začeli izločati iz družbe. Ko smo to izvedeli, smo poklicali starše, prijavili policiji. To je velika stvar, vendar se tega otroci ne zavedajo. Potem smo imeli prav akcijo in je naša računalničarka imela prav o tem predavanja in delavnice po razredih. V 9. razredu smo imeli tak primer, ko so slikice dajali na internet, fotografije preurejali.

25) Kaj pa spolno nasilje?

Smo imeli pred leti, ko je bila deklica zlorabljena s strani staršev. S strani vrstnikov pa ne.

26) Ker ga n ali ker ne pridejo povedati?

Mislím, da ga ni.

27) Kaj pa otipavanje?

Ja, tega pa je ja. Vendar ne morem reči, da je to prav spolno nasilje.

28) Spada pod spolno nasilje.

Ja, vendar to se zgodi mimogrede. Pridejo punce potem povedat. Zdaj prav spolno nasilje pa mislim, da to ni.

29) Mislíte spolno nasilje kot spolni odnosi?

Ja, tako ja. Ne spomnim se, da bi kaj takega reševali. Medtem ko otipavanje, to pa je.

30) Kakšno vlogo imajo na šoli učitelji, svetovalna služba in ostali zaposleni na šoli?

Jaz mislim, da imamo vsi skupaj zelo pomembno vlogo. Prav je, da smo združeni in da delamo vsi enako. Narobe bi bilo, da bi klicali le svetovalno službo. Vsi morajo znati ravnati v primeru nasilja. Zato smo pa imeli izobraževanja, da moramo in znamo vsi reagirat.

31) Meníte, da potrebujete na vaši šoli več preventive?

Če bi imele svetovalne delavke več časa, bi lahko imele več izobraževanj, delavnic. In da bi tudi učitelji imeli pogum, da bi imeli več delavnic za otroke. Že sedaj izpeljujemo, vendar lahko bi še več. Je pa res, da je potrebno imeti za to neke spretnosti in znanja. Nekateri hitro zagrabiyo za to, nekateri pa rabijo čas. Je odvisno od človeka.

32) *Kako je pa z vrstniško skupino?*

Pedagoginja je imela vrstniško skupino. To pomeni, da otroci pomagajo otrokom. Ima pa zato socialna delavka toliko prostovoljcev, ki pomagajo pa za druge stvari – pomagajo starejši mlajšim, se širijo vezi, poznanstva in imajo otroci potem nekoga za zaupat.

33) *Kako ste zadovoljni s svojim delom na področju vrstniškega nasilja? Si želite kaj novega, drugačnega, inovativnega?*

Raje delam na preventivi kot na kurativi. Meni je zelo všeč, če mi uspejo delavnice, ker potem z njimi res narediš veliko, ker to ostane. Želela bi si, da bi imela več časa za preventivo, da bi manj prihajalo potem do konfliktov. Ker konflikti so. Ne morem reči, da sem zadovoljna, ker ni dovolj en razgovor, potrebuješ jih več in še rezultati se pokažejo pri otroci šele čez nek določen čas. Lahko ogromno vlagaš, vendar niso spremembe tako hitre. Če bi imela več časa na razpolago, bi bilo lažje. Problem je tudi v temu, ker je toliko različnih področij in potem, ko se nekaj zgodi in pridejo v pisarno, moraš vse pustiti in se posvetiti reševanju. Zato bom zadovoljna, ko bom več naredila na preventivi. Drugače se pa trudim in kakšen krat uspe, kakšen krat ne.

34) *Imate kak predlog, da bi mogoče na šoli kaj novega uvedli?*

Zelo smo navdušeni nad Rajovičem Rankom iz Novega sada, ki ima čez »Menso« za nadarjene ljudi. In on spodbuja možganske celice nadarjenih otrok. Širi centre po celi Evropi in tudi naša šola je k temu pristopila. Imeli smo predavanja, kako se spodbujati sposobnosti učencev in možganov. Že drugič smo imeli celodnevno izobraževanje, sedaj bomo imeli še delavnice. In tukaj vidim jaz ta napredek, ker ko ti učenje spremeniš, torej da učenci začnejo razmišljati, da drugače poučuješ, torej da ni reproduktivnega učenja, torej da ni pomembno, kdo je predsednik Brazilije. Mislim takšna vprašanja, kjer se moraš podatke naučiti na pamet. Tukaj pa se učitelji učijo, da morajo dati asociativna vprašanja. Na primer: »Kaj imata skupnega sipa in Prešeren?« in bodo tvoji možgani začeli iskati paralelno, vzporedno informacije, boš iskal, povezoval. Če ne gre, vprašaš malo lažje: »Kaj imata skupnega pa sipa in gosje pero?«. Zdaj pa je malo bližje. Torej, črnilo je odgovor. To so te povezave. In v možganih se ustvarjajo nove sinapse. Ker, ko dajo učitelji takšno nalogo, ne razmišljajo samo tisti odličnjaki, ki se vse naučijo, ampak imajo možnost tudi ostali, ker za to ni treba imeti nekega znanja. Gre za informacije, ki jih moraš povezovati. In tako so vsi aktivni, nagrajena in potrjena je tudi njihova potreba, da tudi oni nekaj prispevajo, da dobijo priznanje, in ni tekmovanja, preprirov med učenci, ker se ne potrebujejo dokazovati. Vsak ima potrebo po priznanju in le iščeš načine, kje in kako. Če je ena »šalčka« prazna, natočiš pa kje druge, ker tam sem močen, tam si upam. Tudi mi smo sedaj šola NTC (Nikole Tesla Center) in sem zadovoljna, ker imam čez nadarjene učence in če naredimo tukaj premik, da tudi učitelji začnejo drugače poučevati, bodo spremembe. S tem tudi otroke pritegnejo, ker če govorimo o nekih suhoparnih podatkih, veliko otrok reče: «Ah ne, to ni zame!» in ne poslušajo več. Ko pa učitelj vpraša: »Po kateri živali hodi največ ljudi?« Bodo vsi z zanimanjem poslušali in razmišljali.

Priloga 7: Kodiranje intervjujev s svetovalno službo iz »varne šole«

Kodiranje intervjuja s pedagoginjo iz »varne šole«

POGOSTOST NASILJA

1) *Koliko nasilja je v vaši šoli?*

/(D1) od septembra do zdaj, opažam v primerjavi z lanskim šolskim letom manj nasilja,/(D2) med seboj tudi generacije različne./ (D3) Imeli smo problematične devete razrede, ki so sedaj zapustili šolo, tako da je tega manj./ (D4) veliko tega prikritega nasilja, se pravi fizičnega nasilja ni toliko kot je psihičnega./ (D5) Veliko je žalitev, groženj ...Tega je na splošno v porastu/(D6) K temu prispeva tudi facebook in ves internet, ter te komunikacije, ki se dogajajo tudi izven šole preko interneta, facebook-a in prihaja do nasilja in potem se to nadaljuje v šoli skozi različna obračunavanja./

2) *Ali je nasilja na šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?*

/(D8) Fizičnega je manj ja/ (D9) nasilja na splošno ni manj./ (D10)V porastu je druga oblika, predvsem spletno in posledično psihično nasilje,/ (D11) bolj prikrito in bolj trdovratno, saj ga težje odkrijemo./ (D12)Tej otroci najbrž niti nimajo nekih fizičnih kontaktov z drugimi otroci v popoldanskem času, ker živijo bolj v nekem virtualnem svetu. Teh druženj med vrstniki popoldan niti ni več in poteka preko interneta, to se pa potem prenese v šolske situacije./

NASILJE

3) *Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki?*

/(D13) Običajno otrok po daljšem času, ko se mu že vse skupaj »nabere« izbruhne, in potem izvemo še za nazaj, kaj se je dogajalo, koliko časa se je dogajalo./ (D14) Redkeje nam povedo tudi starši, recimo ko se otrok doma zaupa ali pa da starši opazijo./ (D15) Največ informacij o psihičnem nasilju prihaja direktno od otrok, takoj za tem pa od staršev./

4) *Katerega nasilja je po Vašem mnenju največ?*

/(D16) največ psihičnega./ (D17) v ospredje vstopa fizično med fanti, kot na primer porivanje, rukanje, brcanje .../

5) *Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?*

/(D18) Ni razlik./ (D19) v psihičnem nasilju udeležene bolj učenke./

6) *Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?*

/(D20) Pri žrtvah opazimo mogoče tako, da je kak otrok bolj tih, odmaknjen od skupine, ali pa izbruhne in je ta izbruh, na primer jok, tako nepričakovan in ga ne znamo povezati s situacijo. In potem ugotovimo, da je to že posledica nečesa dolgotrajnejšega v ozadju./

7) *Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?*

/(D21) Ne, to tako očitno niti ni./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

8) *Kako ukrepate v primeru nasilja?*

/(D22) Ko dobimo informacijo, najprej pokličemo vse udeležence in se pogovorimo z njimi./ (A23) osnovno, najbolj pomembno sredstvo je pogovor./ (A24) glede na problem in situacijo presodimo, ali se zraven vključijo še starši, ali starši sodelujejo prav pri reševanju problema ali pa, da jih le obvestimo, kaj se je zgodilo in kako smo ravnali./ (D25) Radi bi, da tudi oni sami sodelujejo pri temu, da so tudi oni sami popoldan previdni./

9) *Kakšne metode dela uporabljati pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci?*

/(D26) pogovori./

NASILJE

10) *Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?*

(D27) Če pride do konfliktov v šoli in ugotovimo, da je to posledica dolgotrajnega nasilja na spletu, ki se je dogajalo popoldan doma, potem vključimo starše./ (D28) starši tisti od katerih lahko pričakujemo, da bodo doma ukrepali in bodo stvar ustavili./ (D29) sami ne moremo, saj ni obvladljivo./

PREVENTIVA

11) *Se z učenci o medvrstniškem nasilju pogovarjate?*

/(A30) skozi pogovore in delavnice/ (D31) Odvisno je tudi od konflikta do katerega pride - ali je potrebno, da se to razreši samo z udeleženci ali je to potrebno predelati v razredu skozi delavnice oziroma v skupinah skozi pogovore

12) *Imate med poukom oziroma razrednimi urami, kakšne izkustvene delavnice na temo nasilja med vrstniki?*

(D32) preventivnih delavnic imamo veliko./ (D33) imajo vsi otroci na predmetni stopnji od 6. do 9. razreda, razredno uro na ponedeljek prvo šolsko uro./ (D34) važno, da sta razrednik in sorazrednik zraven./ (D35) delavnice izpeljemo, ko se kakšen problem že pojavi, ali pa preventivno, ko vidimo, da neki odnosi v razredu niso v redu./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

13) *Ali krepite asertivnost učencev?*

/(D36) Na tem zelo delamo./ (D37) Krepimo jo skozi pogovore in delavnice./

VLOGA UČITELJEV, RAZREDNIKOV, SVETOVALNE SLUŽBE IN OSTALIH ZAPOSLENIH

14) *Kakšno vlogo pri preventivi in preprečevanju imajo učitelji, razredniki, svetovalna služba in ostali zaposleni na šoli?*

/(D38) ni svetovalna služba tista, ki bi nasilje morala reševati ločeno od ostalih./ (D39) Sodelovati moramo enakovredno./

VLOGA OPAZOVALCA

15) Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?

/(D40) to je nekaj kar je drugače kar je bilo prej, ker zelo apeliramo na to, da učenci v tej vlogi nosijo veliko odgovornost, ker se morajo odzvat/ (D41) skozi ta projekt se je to pokazalo, da velikokrat pride do tega, da ko si na primer žrtev ne upa povedati, da pride učenec, učenka in reče: »Svetovalna, on/ona vam mora nekaj povedati.«/ (D42) To vlogo in pravilno reagiranje moramo ves čas poudarjati./

VLOGA UČITELJEV, RAZREDNIKOV, SVETOVALNE SLUŽBE IN OSTALIH ZAPOSLENIH

16) Kakšna je pa vaša vloga pedagoga na vaši šoli pri reševanju nasilja?

/(D43) Delam kot svetovalna delavka in kot taka sodelujem pri pogovoru in reševanju./ (D44) Usmerjam pogovor v taki smeri, da pridejo udeleženci sami do uvida, kje so, kakšni so, in kako bi morali ravnati./

PROGRAM »VARNE ŠOLE«

17) Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?

/(D45) prva naloga, da si postavimo pravila. Pri temu aktivno sodelujejo otroci. Ta pravila postavljajo skozi delavnice na razrednih urah, kjer otroci po oddelkih skupaj z razredniki in sorazredniki opredelijo, katero je tisto vedenje v razredu, ki jih moti in je nesprejemljivo./ (D46) izluščijo do štiri pravila »Varne šole«, ki morajo biti jasno izražena. Začnejo se z besedo: »Ne«. Se pravi: ne žalimo, ne pretepamo, ne krademo, se ne prerivamo in tako naprej./ (D47) otroci z razredniki in sorazredniki dogovorijo tudi o posledicah kršitve teh pravil./ (D48) Oblikovali smo eno skupino učencev, ki ji rečemo vrstniška skupina./ (D49) Z njimi smo posebej sestavili program delavnic za njihovo zorenje, za dvig samopodobe, da bi bili v teh odnosih do vrstnikov še bolj vešč in bi nastopali kot tisti, ki javljajo nasilje oziroma, ki opozarjajo, mirijo./ (D50) Problem se je dobiti skupaj, ker imajo različne urnike in obveznosti./ (D51) V šoli imamo nastavljene tudi te nabiralnike za anonimna sporočila, ki pa so prazni./ (D52) To nas zelo veseli, ker to pomeni, da imajo možnost povedati direktno. Prihajajo povedati kar sem v pisarne in to tudi spodbujamo. Opozarjamo, da če opazijo nasilje oziroma, če ga sami doživljajo, je treba takoj povedati./ (A53) Zelo pomembno in to tudi zelo poudarjamo je, da je treba povedati katerikoli odrasli osebi. Torej, da ne iščemo svojih učiteljev ampak da povemo takoj prvi odrasli osebi, ki je v bližini. To je lahko tudi hišnik, čistilka ali pa če se dogaja med kosilom – kuharica./

18) Ali opazate kakšne spremembe pred in po programu?

/(D54) Pozitivno je to, da smo vsi bolj občutljivi za to nasilje/ (D55) Nekatere stvari potenciramo s tem namenom, da bi zaustavili že v kali./ (D56) vsi na to bolj reagiramo in tudi bolj aktivno rešujemo oziroma se vključujemo vsi skupaj v reševanje - učitelji, svetovalna služba in tudi starši./ (D57) opažamo, da več javljajo kakšne pojave nasilja. Ne le pri svojem otroku ampak tudi, ko na primer njihov otrok pove, da se nekemu nekaj v šoli dogaja in nam potem javijo./

PREVENTIVA

19) Menite, da potrebujete na vaši šoli več preventive? Kakšne?

/(D58) Nikoli je ni dovolj, ker ko že imaš občutek, da nekaj lepo steče, se spet pojavi kaj novega in moramo znova in znova te stvari predelovati z otroci./ (D59) Preventive ni nikoli preveč, kvečjemu bi morala biti preventiva od prvega do devetega razreda vsako leto./ (D60) razvijamo tudi osebnost/ (D61) zelo želim, da bi bila preventiva v tej smeri, da bi lahko otrok sam presodil, kaj je zanj prav in kaj narobe in skozi izkustveno učenje bi se nato odločil za tisto kar je prav./ (D62) bodrim naj speljejo do konca/ (D63) Paziti moram, da niso te »kazni«, ki si jih pripišejo prestroge, ker otroci znajo biti do sebe zelo zelo strogi./

ZADOVOLJSTVO S SVOJIM DELOM NA PODROČJU VRSTNIŠKEGA NASILJA

20) *Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki?*

/(D64) Najbolj sem zadovoljna, ko vidim, da v bistvu obe strani – in tisti, ki je žrtev in tisti, ki je povzročitelj, da se ne počutita dobro v tem konfliktu in da do tega pridete sama. Prideta kot do nekega olajšanja in to vpliva na njun odnos./ (D65) včasih se pa problem ponovi in nisem zadovoljna./

INOVATIVNOST

21) *Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?*

/(D66) vedno želimo še kaj novega preizkusiti./ (D67) Vključujem se v projekt uspešnejšega vključevanja otrok priseljencev v šolo, kjer izvajamo delavnice./ (A68) imam dolgoletne izkušnje s priseljenci./ (D69) imamo na šoli kar nekaj otrok priseljencev s katerimi sem delala in delam. Med njimi in do njih, kar pogosto prihaja do nasilja./ (D70) načrtujemo za učitelje pripraviti delavnice na to temo vključevanja otrok./

22) *Imate kakšne ideje, kako bi še lahko drugače delali?*

/(D71)Občina ponuja občinski preventivni program za učence od 5. do 9. razreda skozi dvourne delavnice, ki jih na šoli izvajamo./ (A70) teme, ki so super za medsebojne odnose med vrstniki./ (A71) Šli smo na obisk v šolo pri Radomljah pri Preserju, ki je Glaserjeva šola in izvajajo program teorije izbire in tudi sami se bomo iz tega izobraževali./ (A72) delajo veliko na komunikaciji, na prenašanju odgovornosti na otroke, pri reševanju konfliktov jih učijo, da to samostojno prek pogovorov rešujejo./ (A73) To bi potrebovali na naši šoli./

Kodiranje intervjuja s socialno delavko iz »varne šole«

POGOSTOST NASILJA

1) *Koliko nasilja je v vaši šoli?*

/(E1)Otroci kar povejo, če pride do nasilja, ampak ne vem ali je to posledica tega, ker ga je več./ (E2) Mislim, da otroci večkrat pridejo zato, ker si več upajo in ker si upajo razčističevati zadeve./

2) *Ali je nasilja na šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?*

/(E3) ne manj in ne več./ (E4) Nasilje je, odvisno je pa od tega, ali otroci potem zanj povedo ali ne./

NASILJE

3) *Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki?*

/(E5) Otroci pridejo največkrat sami povedati./ (E6) še učitelji, včasih pa tudi starši./ (E7)Včasih opazim pa tudi sama, ko grem po hodniku in vidim, kaj se dogaja./

4) Katerega nasilja je po Vašem mnenju največ?

/(E8) psihičnega je več, vendar se ga težje odkrije./

5) Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?

/(E9) Zelo različno./ (E10) Če pogledam zadnjih štirinajst dni, je res, da sem imela le eno učenko in sedem učencev na pogovoru./ (E11) včeraj na primer zbrcala dva učenca, ki sta bila fant in punca./ (E12) To ni strogo ločeno po spolu./

6) Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?

/(E13) nasilnež je bolj glasen, bolj drzen, več si upa, bolj se zagovarja, bolj zagovarja svoj prav./ (E14) Žrtev pa je na splošno bolj tiha, misli, da se ji godi krivica, se težje postavi zase, težje pove, težje razmisli in misli, da bi mu moral nekdo od zunaj pomagati, ne išče rešitev sam./

7) Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?

/(E15) Redko kdaj./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

8) Kako ukrepate v primeru nasilja?

/(E16) Najprej opravi razgovor z udeleženci, da tisti trenutek pomirimo situacijo./ (E17) Če je to enkratno dejanje, se pravi, da se je to zgodilo prvič in otroci še niso bili udeleženi v nasilju ali pa če to nasilje ni neko hudo nasilje, zaključimo tako, da otroci doma povedo sami staršem, kaj smo se pogovarjali, kaj smo sklenili./ (E18) Želim, da otrok pove, kako je do tega prišlo in kaj misli da bi moralo potem slediti. Kot nekakšna posledica oziroma »kazen« za dejanje./ (E19) Če pa je to večje razsežnosti, če je to hujše oblike, potem pa takoj seznanim starše./ (E20) Zmenimo se za takojšen sestanek, usedemo se skupaj, se pogovorimo in iščemo poti naprej./ (E21) Zelo redko kličemo policijo. To se mi je v dvajsetih letih zgodilo mislim da le trikrat./

9) Kakšne metode dela uporabljati pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci?

/(E22) ko se nasilje dogaja v razredu, ko je vključen razred./ (E23) največ delam z opazovalci./ (E24) imam delavnice, kjer delamo na razvoju pozitivne samopodobe, kako se postaviti zase, saj postaviti se morajo./ (E25) iščemo varianto »kako«, katera bi bila najboljša možna varianta, kaj bi še lahko drugače takrat naredil, naredila. Variante iščejo sami./ (E26) apeliram na razred, ki je takrat navijal za nasilje. Saj če takrat njih ne bi bilo, se tudi situacija ne bi stopnjevala. Vključim celoten oddelek./ (E27) tisti, ki povzroča težave in tisti, ki jih ne zna reševati imata težave in oba morata delati na sebi./ (E28) Tudi tisti, ki pri nasilju uživajo oziroma se jim to zdi »fajn«, morajo pri sebi nekaj razrešiti./

10) Na kakšne načine pomagata žrtvam, povzročiteljem in opazovalcem?

/(E29) Skozi delavnice za duševno zdravje./ (E30) Treba je zavzeti celoten oddelek. To je edino, ki se je pokazalo kot koristno, saj gre za večjo okolico, kjer se te stvari dogajajo./

NASILJE

11) Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?

/(E31) Za večino spletnega nasilja mi ne vemo in nas potem oni obvestijo in povejo, da so se pogovorili s svojimi otroci/ (E32) nas prosijo, naj jih obvestimo./ (E33) tudi starši spoznajo te spletne strani, da vedo, kako lahko pogledajo, kaj o tem piše./

12) Kakšne izkušnje imate pa s spolnim nasiljem?

/(E34) dogaja med vrstniki bolj spolno nasilje v smislu otipavanja/ (E35) ne rečemo mu spolno nasilje, ker mislim, da spolno nasilje ima grozno težo./ (E36) se veliko pogovarjamo in imamo debate/ (E37) pridejo zelo redko povedati./ (E38) ne vem ali zato ker ga ni ali ker nočejo povedat./

13) Torej se dogaja otipavanje? Slišala sem, da se na šoli dogaja tudi wedgy nasilje, opišite mi ga prosim.

/(E39) to se nam je na primer veliko dogajalo, ko je bila moda, ko so punce nosile majice s popki zunaj./ (E40) Zdaj, ko je moda drugačna, tega skoraj ne zaznavamo./ (E41) ko drugemu potegnejo spodnje hlače gor/ (E42) fantje si to delajo za »štos«, vendar »štos« se konča, ko nekoga zaboli./ (E43) deček, ki so mu to naredili, doma povedal, starši so prišli v šolo in smo se pogovarjali./ (E44) pogovor z njimi o tem, da s tem lahko močno poškoduješ/

PREVENTIVA

14) Imate med poukom oziroma razrednimi urami, kakšne izkustvene delavnice na temo nasilja med vrstniki?

/(E45) Če se spomnim zadnje delavnice, ki smo jo imeli, smo imeli usklajevanje interesov. Imeli smo romb, učence sem razdelila po pet v pet skupin in so morali uskladiti interese po pomembnosti oziroma, se je vseh pet moralo uskladiti, kaj je za njih najbolj pomembno za šolo. Na primer pisanje domače naloge, urejen zvezek, poslušanje pri pouku in pisanje miselnih vzorcev./ (E46) V skupini je pet učencev med seboj hitro to doseglo, potem sem združila po dve skupini skupaj in spet so zelo hitro se zmenili, nato pa je prišel cel razred skupaj in sta prišli na dan dve močni osebnosti - en fantek in ena punčka./ (E47) prišlo do kreganja in potem smo z igro vlog prikazali, kako bi en drugemu lahko povedal, kako bi utemeljili ali je fantek punčko slišal ali je ona njega poslušala in slišala, vprašam jih, kako bi lahko še povedala./ (E48) način je pomemben – ne groziti, ne poniževati, govoriti je treba v prvi osebi, se pravi kaj ti misliš, kaj ti čutiš in potem poslušaj, kaj ti druga stran pove. Moraš slišati drug drugega./ (E49) sem ju vprašala, kaj jima je druga stran povedala, kaj sta razumela, kako sta razumela, sta res želela to povedati./ (E50) Skozi delavnice moramo najprej razčistiti, kaj je to »špecanje« in kaj pomeni reševanje problema/ (E51) opazovalci menijo, da če gredo »špecat«, jim bo nekdo zameril./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

15) Se poslužujete tudi iger vlog?

/(E52) Z igrami vlog izražajo svoja mnenja, učijo se poslušanja, učijo povedati svoje mnenje tako, da je sprejeto in seveda, da sprejmejo mnenje tudi drugega/ (E53) ko otrok zaigra neko situacijo v bistvu govori iz svojih izkušenj pa niti ne ve./ (E54) Otroci morajo priti skozi izkustvene delavnice, saj sama teorija ni nobenega še vse naučila./

16) Ali krepite asertivnost učencev?

/(E55) To je točka ena./ (E56) do asertivnosti je dolga pot. To ne nastane kar v enem letu. No mogoče tudi, če so to mlajši otroci./ (E57) Letos v četrtem razredu, kjer imam te delavnice, zdaj v zadnjih treh tednih ni bilo agresije./ (E58) Učili smo se igre vlog, kako povedati, kako nastopiti, kako se postaviti zase – od drže, do tona glasu, besed./

VLOGA UČITELJEV, RAZREDNIKOV, SVETOVALNE SLUŽBE IN OSTALIH ZAPOSLENIH

17) Kakšno vlogo pri preventivi in preprečevanju imajo učitelji, razredniki, svetovalna služba in ostali zaposleni na šoli?

/(E59) vsi enakovredni./ (E60) Lahko je to učitelj, hišnik, snažilka, ki naleti na neko nasilje in v tistem trenutku lahko preprečijo nadaljevanje nasilja./ (E61) pristopi svetovalna služba in reši stvar do konca./ (E62) ukrepajo pa tudi razredniki, če to opazijo/

VLOGA OPAZOVALCA

18) Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?

/(E63) Delamo ogromno na opazovalcih, ki lahko reagirajo in tako preprečijo nasilje./ (E64) Vidim pri prostovoljcih, da kar pripeljejo na vrata dva učenca in rečejo: »Socialna, ta dva se tepeta!«/

PROGRAM »VARNE ŠOLE«

19) Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?

/(E65) «varna šola» pomeni, da naj bi se otrok v šoli počutil varnega./ (E66) delamo na tem, da se o nasilju pove./ (E67) Če se v šoli počuti varnega, če zaupa zaposlenim in okolici, da bodo zadevo rešili in se mu ne bodo posmehovali, potem bomo zadevo prej rešili./ (E68) vedno več takih, ko pridejo povedati./ (E69) vključeni v projekt vsi zaposleni in starši./ (E70) delavnice na razrednih urah za otroke, predavanje in delavnice za starše, ankete, da smo ugotavljali stanje pred in po programu./

20) Ali opazate kakšne spremembe pred in po programu?

/(E71) Otroci več pridejo povedat, bolj rešujejo, tudi sami pridejo povedati, da jim je dovolj, da tega ne bojo prenašali in naj še jaz povem povzročiteljem, naj nehajo./ (E72) Po programu se nam je zdelo celo, da je več nasilja/ (E73) otroci več povedo in ga bolj zaznajo./ (E74) kar naenkrat je bilo za njih nasilje tudi tisto, kar prej ni bilo/ (E75) Imamo pa tudi nabiralnike, kamor lahko mečejo anonimna sporočila, ampak je prazen/ (E76) otroci čutijo varne, nam zaupajo in lahko pridejo sami povedat, kaj se dogaja, zato ne potrebujejo anonimnosti./

PREVENTIVA

21) Kako je pa z vrstniško skupino?

/(E77) Jaz imam prostovoljce čez, ki lahko isto pomagajo mlajšim/ (E78) Zmenim se s starejšimi učenci, osmo in devetošolci, da kar posežejo vmes./

ZADOVOLJSTVO S SVOJIM DELOM NA PODROČJU VRSTNIŠKEGA NASILJA

22) *Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki?*

/(E79) Vedno gledam na to, da kaj novega vpeljem, ker tudi otroci se spreminjajo./ (E80) izobraževala za nevrolingvistično programiranje, ker je uporaba jezika zelo pomembna/

INOVATIVNOST

23) *Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?*

/(E81) Rada bi pa več uporabljala tehniko »coaching«,/ (E82) ni pogojev, ker tudi če na vrata izobesim listek: »Prosim, ne moti«, me vedno nekdo išče in rabi, in tako ni miru/ (E83) delam že z enimi učitelji in tudi z učenci./ (E84) Meditacija v razredu ni problem, tudi tisti, ki ne zmorejo, se s časom navadijo in umirijo./ (E85) berem zgodbe in potem na njih gradimo/ (E86) odvisno od starosti otrok s katerimi delam./

SODELOVANJE S STARŠI

24) *Kako sodelujete s starši?*

/(E87) karkoli se na šoli dela z učenci, morajo biti starši obveščeni. Če imam obravnavo z otrokom, mi morajo starši podpisati./ (E88) Včasih je tako, da starši ne podpišejo in potem imam lahko z otrokom razgovor le, ko zares pride do nečesa. Takrat situacijo samo razelektrimo, če pa nimam od staršev podpisa, naprej z njimi ne morem delati/ (E89) vsak vidi svojega otroka v najboljši luči/ (E90) starši verjamejo otroku, vendar otrok doma pove drugače./ (E91) Ko vidijo, da ni tako kot jim je otrok povedal, potem pristanejo, vendar to redko. Pristanejo šele po petih, šestih srečanjih. Včasih je tako, da rabim tudi par let./ (E92) po navadi to starši otrok, ki so agresivni, saj tega ne sprejmejo/ (E93) starše otrok žrtev, ki mi rečejo, da se bo otrok že navadil in da se je treba v življenju postaviti zase./

Kodiranje intervjuja s psihologinjo iz »varne šole«

POGOSTOST NASILJA

1) *Koliko nasilja je na vaši šoli?*

/(F1) ravno pred petimi minutami, sta bila tukaj dva učenca in oče enega od učencev, ter učitelje, ker se je med njima pojavilo nasilje./ (F2) zelo različno./ (F3) v tem tednu sem dvakrat reševala./ (F4) kakšen teden je lahko zelo miren, lahko pa se v kakšnem tednu pojavi več nasilja./ (F5) v primerjavi z lanskim šolskim letom pada, saj smo lani imeli veliko več nasilja./ (F6) Bila je takšna generacija, še posebej 9. razredi./

2) *Ali je nasilja na šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?*

/(F7) Letos smo si oddahnili, smo bili zadovoljni, ker je upadlo./ (F8) moram omeniti, da tudi dve leti nazaj je bilo manj, lanska generacija pa je prav štrlela ven./ (F9) otroci so bili taki impulzivni, hitro so reagirali, imeli so malo samokontrole in potem na kup se dobi par takšni in je./

NASILJE

3) Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki?

/(F10) Ali pridejo otroci po pomoč, velikokrat pritečejo, ker se nekaj dogaja in nas pokličejo, naj pridemo pomagati./ (F11) Lahko pride tudi tisti, ki je žrtev nasilja./ (F12) tega več od kar smo »varna šola«. Pred tem so manj hodili povedat, sedaj pa pridejo./ (F13) sporočijo nam lahko tudi starši oziroma tudi učitelji./

4) Katerega nasilja je po Vašem mnenju največ?

/(F14) v ospredju tale 4. razred, kjer se pojavlja fizično nasilje./ (F15) pojavlja veliko psihičnega nasilja./

5) Ali na obliko nasilja vpliva tudi starost učencev?

/(F16) pri tem psihičnem nasilju opazamo, da ga na nižji stopnji ni, saj je prisotno fizično nasilje./ (F17) Mlajši otroci drugače reagirajo in drugače pokažejo./ (F18) Vpliva tudi to, da so iz drugih okolij./ (F19) včeraj sem reševala problem z eno deklico, ker jo zafrkavajo, da je Bosanka/

6) Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?

/(F20) Učenci pri fizičnem, pri psihičnem pa bolj učenke./

7) Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?

/(F21) pri žrtvah opazam to, da so to učenci, ki pritegnejo nase. Ali z določenim vedenjem ali z mimiko ali z načinom govora. Torej zmotijo nasilneža. Imajo nekaj, kar nasilneža zmoti./ (F22) povzročitelji rečejo, da na primer že hoja, že način, kako hodi, da ga zmoti, mu teži./ (F23) Otroke, ki izvajajo nasilje pa prepoznamo tudi po temu, da so učno neuspešni v šoli, vendar to ni nujno./ (F24) so izključeni, zato iščejo potrditev, imajo potrebo po moči in potem se naredijo »frajterje«. / (F25) hočejo kompenzirati, ker imajo nekje druge primanjkljaj./ (F26) otroci, ki težko kontrolirajo svoja čustva, so hitri, impulzivni, jih takoj vidiš, kar takoj odgovorijo, radi grejo v akcijo./ (F27) otroci tako nastopajo že od začetka šole. Že pri majhnih se kaže vedenjsko ali pri igri, ali da ne znajo sodelovati, pristopiti, porušijo igro, kar vzamejo kakšno igračo./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

8) Kako ukrepate v primeru nasilja?

/(F28) učenci šli po učiteljico, da se ta dva fanta tepeta./ (F29) Ona se je z njimi pogovorila/ (F30) Pogovorili se bomo tudi s celim razredom/ (F31) zraven bom pa tudi na pogovoru s starši. Pomenili se bomo, kako naprej, kakšne so posledice .../ (F32) vedno dobro, da je učitelj oziroma razrednik seznanjen z dogodkom./ (F33) to ni le naloga svetovalne službe./

9) Kakšne metode dela uporabljati pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci?

/(F34) Pogovori, igre vlog .../ (F35) različne tehnike v nadaljevanju, če je potrebno še delati z otrokom na samokontroli čustev, kako naj si pomagajo, da ne tako hitro reagirajo./ (F36) sproščanju, avtogeni treningi./ (F37) Ne delam pa seveda na vseh enako./ (C50) Imam narejeno tudi to nevrolingvistično programiranje in coaching ter si s tem veliko pomagam./ (F38) Veliko delam tudi po občutku ter po tem, kakšen tip je otrok, ali je bolj kinestet, če je bolj gibalno usmerjen, uporabljam kakšne gibalne metode, pri slušnih spet kaj drugega./

NASILJE

10) Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?

/(F39) smo imeli in je bilo prav grdo./ (F40) v šestem razredu in so eni punc, katera edina v razredu ni imela facebooka, naredili v njenem imenu profil, in v njenem imenu, torej, kot da ona piše, pisali grde stvari drugim sošolcem, učencem na šoli. Ona pa nič ni vedela, le počasi so jo vsi začeli izločati iz družbe./ (F41) smo poklicali starše/ (F42) prijavili policiji./ (F43) velika stvar, vendar se tega otroci ne zavedajo/ (F44) smo imeli prav akcijo in je naša računalničarka imela prav o tem predavanja in delavnice po razredih./ (F45) V 9. razredu smo imeli tak primer, ko so slikice dajali na internet, fotografije preurejali./

11) Kakšne izkušnje imate pa s spolnim nasiljem?

/(F46) Mislim, da ga ni./ (F47) vendar to (otipavanje) se zgodi mimogrede./ (F48) Pridejo punce potem povedat./ (F49) Zdaj prav spolno nasilje pa mislim, da to ni./ (F50) Ne spomnim se, da bi kaj takega (spolni odnosi) reševali./

PREVENTIVA

12) Se z učenci o medvrstniškem nasilju pogovarjate?

/(F51) Seveda./ (F52) Učenci tudi sami na parlamentu sprožijo debato, ko začutijo, da je potrebno./

13) Imate med poukom oziroma razrednimi urami, kakšne izkustvene delavnice na temo nasilja med vrstniki?

/(F53) Če so, so enkrat ne teden, vendar ne vsak teden./ (F54) nimajo vsi razredi, ker je to nemogoče, nas je premalo./ (F55) Tudi učitelji poskusijo, vendar nekateri bolj, nekateri manj./ (F56) Vsi smo dali izobraževanja skozi./ (F57) odvisno od konfliktov./ (F58) v tem četrtem razredu, iz kjer sta ta dva fanta, sem imela jaz delavnice enkrat na mesec. V enem petem razredu imam še bolj pogosto./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

14) Se poslužujete tudi iger vlog?

/(F59) Jaz se poslužujem tega med razgovori, da se na primer malo vživljajo en v drugega. Morajo si predstavljati, da so nekdo drug, se usest na drug stol in povedati, kaj se mu dogaja. Potem se presedejo nazaj na svoj stol in takšne stvari./

15) Ali krepite asertivnost učencev?

/(F60) Skozi igre vlog, različne pozicije, skozi socialno učenje, imamo neverbalne igre/

16) Kako krepite žrtve nasilja? Kako krepite povzročitelje?

/(F61) Dajo se v škornje drugega in jih presedam. Potem pa jih postavim še v vlogo starša torej, kaj bi kot starš rekel, naredil. Ali pa v opazovalca – kaj svetujejo na primer./

VLOGA UČITELJEV, RAZREDNIKOV, SVETOVALNE SLUŽBE IN OSTALIH ZAPOSLENIH

17) Kakšno vlogo pri preventivi in preprečevanju imajo učitelji, razredniki, svetovalna služba in ostali zaposleni na šoli?

/(F62) vsi skupaj zelo pomembno vlogo./ (F63) da smo združeni in da delamo vsi enako./ (F64) imeli izobraževanja, da moramo in znamo vsi reagirati./

VLOGA OPAZOVALCA

18) Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?

/(F65) sem šla tudi v razred, kjer sem vprašala ostale učence, kaj se je zgodilo, kaj so videli, kaj so naredili?/(F66) oni vedo, kaj narediti, vendar ne vedno reagirajo, pa bi mogli./

PROGRAM »VARNE ŠOLE«

19) Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?

/(F67) Ta program je že tako vpleten v naše življenje, da niti o njem ne razmišljamo. Prav tako ne posebej razmišljamo v smislu »aha, to je pa iz »varne šole««./

20) Ali opazate kakšne spremembe pred in po programu?

/(F68) od kar smo Varna šola, smo pridobili veliko znanja in orodij, kako delati. Dobili smo navodila za učitelje, za vso osebje, tudi tehnično osebje, kuharice, čistilke, hišnike./ (F69) Otroci se lahko kjerkoli obrnejo po pomoč./ (F70) ko smo bili na začetku v tem projektu in smo imeli izobraževanja, ki so jih potem učitelji posredovali učencem v razredu, imeli smo delavnice in tako naprej, smo kar naenkrat imele polne pisarne otrok./ (F71) Kar naenkrat je bilo vse nasilje, saj so bili na vse pozorni./ (F72) je delovalo. Sploh ta pravila na začetku leta, ki jih sami oblikujejo v razredih. Torej kaj je sprejemljivo, kaj ne. In posledice, ki sledijo, če se nečesa ne držiš. To deluje in to še vedno traja./ (F73) pomembna je ničelna toleranca nasilja./ (F74) Ni majhnega in ni večjega nasilja./

PREVENTIVA

21) Menite, da potrebujete na vaši šoli več preventive? Kakšne?

/(F75) Če bi imele svetovalne delavke več časa, bi lahko imele več izobraževanj, delavnic./ (F76) da bi tudi učitelji imeli pogum, da bi imeli več delavnic za otroke./ (F77) Že sedaj izpeljujemo, vendar lahko bi še več./ (F78) je potrebno imeti za to neke spretnosti in znanja./

22) Kako je pa z vrstniško skupino?

/(F79) Pedagoginja je imela vrstniško skupino, to pomeni, da otroci pomagajo otrokom./ (F80) socialna delavka toliko prostovoljcev, ki pomagajo pa za druge stvari – pomagajo starejši mlajšim, se širijo vezi, poznanstva in imajo otroci potem nekoga za zaupat./

ZADOVOLJSTVO S SVOJIM DELOM NA PODROČJU VRSTNIŠKEGA NASILJA

23) Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki?

/(F81) Raje delam na preventivi kot na kurativi./ (F82) Meni je zelo všeč, če mi uspejo delavnice, ker potem z njimi res narediš veliko, ker to ostane./ (F83) Želela bi si, da bi imela več časa za preventivo, da bi manj prihajalo potem do konfliktov./ (F84) Ne morem reči, da sem zadovoljna, ker ni dovolj en razgovor, potrebuješ jih več in še rezultati se pokažejo pri otroci šele čez nek določen čas. Lahko ogromno vlogaš, vendar niso spremembe tako hitre./ (F85) Če bi imela več časa na razpolago, bi bilo lažje./ (F86) Problem je tudi v temu, ker je toliko različnih področij in potem, ko se nekaj zgodi in pridejo v pisarno, moraš vse pustiti in se posvetiti reševanju./ (F87) Zato bom zadovoljna, ko bom več naredila na preventivi./

INOVATIVNOST

24) Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?

/(F88) Zelo smo navdušeni nad Rajovičem Rankom iz Novega sada, ki ima čez »Menso« za nadarjene ljudi. In on spodbuja možganske celice nadarjenih otrok./ (F89) Imeli smo predavanja, kako spodbujati sposobnosti učencev in možganov. Že drugič smo imeli celodnevno izobraževanje, sedaj bomo imeli še delavnice./ (F90) tukaj vidim jaz ta napredek, ker ko ti učenje spremeniš, torej da učenci začnejo razmišljati, da drugače poučuješ, torej da ni reproduktivnega učenja/ (F91) se učitelji učijo, da morajo dati asociativna vprašanja./ (F92) ko dajo učitelji takšno nalogo, ne razmišljajo samo tisti odličnjaki, ki se vse naučijo, ampak imajo možnost tudi ostali, ker za to ni treba imeti nekega znanja./ (F93) so vsi aktivni, nagrajena in potrjena je tudi njihova potreba, da tudi oni nekaj prispevajo, da dobijo priznanje, in ni tekmovanja, preprirov med učenci, ker se ne potrebujejo dokazovati. Vsak ima potrebo po priznanju in le iščeš načine, kje in kako./ (F94) sem zadovoljna, ker imam čez nadarjene učence in če naredimo tukaj premik, da tudi učitelji začnejo drugače poučevati, bodo spremembe./

METODE DELA Z ŽRTVAMI, POVZROČITELJI IN OPAZOVALCI

25) Kako delate na nestrpnosti? Na raznolikosti učencev?

/(F95) naša delavka vključena na tem področju v projekt »Delo z tujci« oziroma »učenci tujci«/ (F96) delavnice za socialno učenje, da pokaže, da mora biti več strpnosti./

Priloga 8: Določitev enot kodiranja - »varna šola«

(D = pedagoginja, E = socialna delavka, F = psihologinja)

1) Koliko nasilja je v vaši šoli?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D1	v primerjavi z lanskim šolskim letom manj nasilja	Upad nasilja	Pogostost nasilja
D2	med seboj tudi generacije različne	Generacije otrok (Dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
D3	Imeli smo problematične devete razrede, ki so sedaj zapustili šolo, tako da je tega manj	Generacije otrok (Dejavniki vplivanja na	Pogostost nasilja

		pogostost nasilja)	
D4	veliko tega prikritega nasilja	Rast nasilja – psihičnega	Pogostost nasilja
D5	fizičnega nasilja ni toliko kot je psihičnega	Upad nasilja – fizičnega	Pogostost nasilja
D6	Veliko je žalitev, groženj...Tega je na splošno v porastu	Rast nasilja – psihičnega	Pogostost nasilja
D7	K temu prispeva tudi facebook in ves internet, ter te komunikacije, ki se dogajajo tudi izven šole preko interneta, facebook-a in prihaja do nasilja in potem se to nadaljuje v šoli skozi različna obračunavanja	Rast nasilja – spletnega	Pogostost nasilja
E1	Otroci kar povejo, če pride do nasilja, ampak ne vem, ali je to posledica tega, ker ga je več	Učenci (poročanje o nasilju)	Nasilje
E2	otroci večkrat pridejo zato, ker si več upajo in ker si upajo razčiščevati zadeve	Učenci (poročanje o nasilju)	Nasilje
F1	ravno pred petimi minutami, sta bila tukaj dva učenca in oče enega od učencev, ter učitelj, ker se je med učencema pojavilo nasilje	Konstantnost nasilja	Pogostost nasilja
F2	zelo različno	Odvisno od situacije	Pogostost nasilja
F3	v tem tednu sem dvakrat reševala	Dva na teden (količina)	Pogostost nasilja
F4	kakšen teden je lahko zelo miren, lahko pa se v kakšnem tednu pojavi več nasilja	Odvisno od situacije	Pogostost nasilja
F5	v primerjavi z lanskim šolskim letom pada, saj smo lani imeli veliko več nasilja	Upad nasilja	Pogostost nasilja
F6	Bila je takšna generacija, še posebej 9. razredi	Generacije otrok (Dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja

2) *Ali je nasilja na šoli v primerjavi s prejšnjim letom manj ali več?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D8	Fizičnega je manj	Upad nasilja – fizičnega	Pogostost nasilja
D9	nasilja na splošno ni manj	Konstantnost nasilja	Pogostost nasilja
D10	V porastu je druga oblika, predvsem spletno in posledično psihično nasilje	Rast nasilja – psihičnega Rast nasilja – spletnega	Pogostost nasilja
D11	(psihično nasilje) je bolj prikrito in bolj trdovratno, saj ga težje odkrijemo	Odvisno od tega, koliko otroci povedo (količina)	Pogostost nasilja

D12	Tej otroci najbrž niti nimajo nekih fizičnih kontaktov z drugimi otroci v popoldanskem času, ker živijo bolj v nekem virtualnem svetu.	Rast nasilja - spletnega Generacije otrok (Dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
E3	ne manj in ne več	Konstantnost nasilja	Pogostost nasilja
E4	Nasilje je, odvisno je pa od tega ali otroci potem zanj povedo ali ne	Odvisno od tega, koliko otroci povedo (količina)	Pogostost nasilja
F7	Letos smo si oddahnili, smo bili zadovoljni, ker je upadlo.	Upad nasilja	Pogostost nasilja
F8	moram omeniti, da tudi dve leti nazaj je bilo manj, lanska generacija pa je prav štrlela ven	Generacije otrok (Dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja
F9	otroci so bili taki impulzivni, hitro so reagirali, imeli so malo samokontrole in potem na kup se dobi par takšni in je	Generacije otrok (Dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Pogostost nasilja

3) *Kako izveste, da se je zgodilo nasilje med vrstniki?*

Oseba	izjava	Pojem	Tema
D13	Običajno otrok po daljšem času, ko se mu že vse skupaj »nabere« izbruhne in potem izvemo še za nazaj, kaj se je dogajalo, koliko časa se je dogajalo	Učenci (Poročanje o nasilju)	Nasilje
D14	tudi starši recimo, ko se otrok doma zaupa ali pa da starši opazijo	Starši (poročanje o nasilju)	Nasilje
D15	Največ informacij o psihičnem nasilju prihaja direktno od otrok, takoj za tem pa od staršev	Učenci (poročanje o nasilju) Starši (poročanje o nasilju)	Nasilje
E5	Otroci pridejo največkrat sami povedati	Učenci (poročanje o nasilju)	Nasilje
E6	še učitelji, včasih pa tudi starši	Učitelji (poročanje o nasilju) Starši (poročanje o nasilju)	Nasilje
E7	opazim pa tudi sama, ko grem po hodniku in vidim, kaj se dogaja	Svetovalna delavka (poročanje o nasilju)	Nasilje
F10	pridejo otroci po pomoč, velikokrat pritečejo, ker se nekaj dogaja in nas pokličejo, naj pridemo pomagati	Poročanje o nasilju	Vloga opazovalca
F11	pride tudi tisti, ki je žrtev nasilja	Učenci v vlogi žrtve	Nasilje

		(poročanje o nasilju)	
F12	tega (je) več od kar smo »varna šola«	Učenci v vlogi žrtve (poročanje o nasilju)	Nasilje
F13	tudi starši oziroma tudi učitelji	Starši (poročanje o nasilju) Učitelji (poročanje o nasilju)	Nasilje

4) *Katerega nasilja je po Vašem mnenju največ?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D16	največ psihičnega	Psihično nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
D17	v ospredje vstopa fizično med fanti kot na primer porivanje, rukanje, brcanje ...	Fizično nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
E8	psihičnega (je) več, vendar se ga težje odkrije	Psihično nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
F14	bolj v ospredju tale 4. razred, kjer se pojavlja fizično nasilje	Fizično nasilje (oblika nasilja) Starost otrok kot dejavnik vplivanja na pogostost nasilja	Nasilje
F15	pojavlja veliko psihičnega nasilja	Rast psihičnega nasilja Psihično nasilje (oblika nasilja)	Pogostost nasilja Nasilje

5) *Ali na obliko nasilja vpliva tudi starost učencev?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
F16	pri tem psihičnem nasilju opazamo, da ga na nižji stopnji ni, saj je prisotno fizično nasilje	Starost otrok kot dejavnik vplivanja na obliko nasilja Fizično nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
F17	Mlajši otroci drugače reagirajo in drugače pokažejo	Starost otrok kot dejavniki vplivanja na obliko nasilja	Nasilje
F18	Vpliva tudi to, da so iz drugih okolij	Nestrpnost do tujcev (oblika nasilja)	Nasilje
F19	včeraj sem reševala problem z eno deklico, ker jo zafrkavajo, da je Bosanka	Nestrpnost do tujcev (oblika nasilja) Verbalno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje

		nasilja)	
--	--	----------	--

6) *Ali so v konfliktnih situacijah udeleženi bolj učenci ali učenke?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D18	ni razlik	Oboje (udeleženci v nasilju)	Nasilje
D19	v psihičnem nasilju udeležene bolj učenke	Učenke (udeleženci v nasilju)	Nasilje
E9	Zelo različno	Oboje (udeleženci v nasilju)	Nasilje
E10	Če pogledam zadnjih štirinajst dni, je res, da sem imela le eno učenko in sedem učencev na pogovoru	Učenci (udeleženci v nasilju)	Nasilje
E11	včeraj (sta se) na primer zbrcala dva učenca, ki sta bila fant in punca	Oboje (udeleženci v nasilju)	Nasilje
E12	ni strogo ločeno po spolu	Oboje (udeleženci v nasilju)	Nasilje
F20	Učenci pri fizičnem, pri psihičnem pa bolj učenke	Oboje (udeleženci v nasilju)	Nasilje

7) *Kakšni so znaki učencev, ki se kažejo ob nasilju?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D20	Pri žrtvah opazimo mogoče tako, da je kak otrok bolj tih, odmaknjen od skupine, ali pa izbruhne in je ta izbruh, na primer jok, tako nepričakovan in ga ne znamo povezati s situacijo	Karakteristike žrtev – tiha – izbruh – odmaknjena od skupine (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
E13	nasilnež je bolj glasen, bolj drzen, več si upa, bolj se zagovarja, bolj zagovarja svoj prav	Karakteristike povzročiteljev – drzni – glasni- zagovarjajo svoj prav (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
E14	Žrtev pa je na splošno bolj tiha, misli, da se ji godi krivica, se težje postavi zase, težje pove, težje razmisli in meni, da bi ji moral nekdo od zunaj pomagati, ne išče rešitev sama	Karakteristike žrtev – tiha – mislijo, da se jim godi krivica – težje se postavijo zase – težje razmišljajo - iščejo pomoč drugih (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
F21	pri žrtvah opažam to, da so to učenci, ki pritegnejo nase z določenim vedenjem, ali z	Karakteristike žrtev – učenci, ki pritegnejo nase	Nasilje

	mimiko ali z načinom govora, torej zmotijo nasilneža	(karakteristike udeležencev nasilja)	
F22	povzročitelji rečejo, da na primer že hoja, že način, kako hodi, da ga zmoti, mu teži	Karakteristike žrtev – učenci, ki pritegnejo nase (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
F23	Otroke, ki izvajajo nasilje pa prepoznamo tudi po temu, da so učno neuspešni v šoli, vendar to ni nujno	Karakteristika povzročiteljev – učna (ne)uspešnost (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
F24	so izključeni, zato iščejo potrditev, imajo potrebo po moči in potem se naredijo »frajerje«	Karakteristika povzročiteljev - Izključeni iz družbe - Iskanje potrditve - Potreba po moči (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
F25	hočejo kompenzirati, ker imajo nekje druge primanjkljaj	Karakteristika povzročiteljev – iskanje potrditve (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
F26	otroci, ki težko kontrolirajo svoja čustva, so hitri, impulzivni, jih takoj vidiš, kar takoj odgovorijo, radi grejo v akcijo	Karakteristike povzročiteljev – impulzivni (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje
F27	Že pri majhnih se kaže vedenjsko ali pri igri, ali da ne znajo sodelovati, pristopiti, porušijo igro, kar vzamejo kakšno igračo	Karakteristika povzročiteljev – nezmožni sodelovanja (karakteristike udeležencev nasilja)	Nasilje

8) Ali imajo otroci po nasilnih dogodkih težave v šoli in drugod?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D21	Ne, to tako očitno niti ni	Niso opazne (Posledice nasilja)	Nasilje
E15	Redko kdaj	Niso opazne (Posledice nasilja)	Nasilje

9) Kako ukrepate v primeru nasilja?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D22	Ko dobimo informacijo, najprej pokličemo vse udeležence in se pogovorimo z njimi	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in

			opazovalci
D23	osnovno, najbolj pomembno sredstvo je pogovor	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
D24	glede na problem in situacijo presodimo ali se zraven vključijo še starši	Pogovori s starši	Sodelovanje s starši
D25	Radi bi, da tudi oni sami sodelujejo pri temu, da so tudi oni sami popoldan previdni	Pogovori s starši Pomoč staršev zaposlenim na šoli	Sodelovanje s stari
E16	Najprej opravim razgovor z udeleženci, da tisti trenutek pomirimo situacijo	Razgovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E17	(če) otroci še niso bili udeleženi v nasilju ali pa če to nasilje ni neko hudo nasilje, zaključimo tako, da otroci doma povedo sami staršem, kaj smo se pogovarjali, kaj smo sklenili	Odgovornost otrok o seznanjanju staršev (seznanjanje staršev o nasilju)	Sodelovanje s starši
E18	Želim, da otrok pove, kako je do tega prišlo in kaj misli da bi moralo potem slediti. Kot nekakšna posledica oziroma »kazen« za dejanje	Otrokova odločitev, kakšne bodo posledice	Vzgojni ukrepi
E19	če je to hujše oblike, potem pa takoj seznanim starše	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
E20	takojšen sestanek (s starši in otroci), usedemo se skupaj, se pogovorimo in iščemo poti naprej	Pogovori s starši o nasilju	Sodelovanje s starši
E21	Zelo redko kličemo policijo. To se mi je v dvajsetih letih zgodilo mislim da le trikrat.	Prijava nasilja policiji	Vzgojni ukrepi
F28	učenci šli po učiteljico, da se ta dva fanta tepeta	Poročanje o nasilju	Vloga opazovalca
F29	(učiteljica se je) z njimi pogovorila	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F30	Pogovorili se bomo tudi s celim razredom	Vključevanje razreda	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F31	zraven bom pa tudi na pogovoru s starši	Pogovori s starši o nasilju	Sodelovanje s starši
F32	vedno dobro, da je učitelj oziroma razrednik seznanjen z dogodkom.	Medsebojno sodelovanje	Vloga učiteljev, razrednikov in

			ostalih zaposlenih
F33	to ni le naloga svetovalne službe	Medsebojno sodelovanje	Vloga učiteljev, razrednikov in ostalih zaposlenih

10) Kakšne metode dela uporabljati pri delu z povzročitelji, žrtvami in opazovalci?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D26	pogovori	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E22	ko se nasilje dogaja v razredu, ko je vključen razred,	Vključevanje razreda	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E23	največ delam z opazovalci	Pravilno ravnanje	Vloga opazovalca
E24	imam delavnice, kjer delamo na razvoju pozitivne samopodobe, kako se postaviti zase, saj postaviti se morajo	Razvoj pozitivne samopodobe (delavnice) Kako se postaviti zase (delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E25	iščemo varianto »kako«, katera bi bila najboljša možna varianta, kaj bi še lahko drugače takrat naredil, naredila. Variante iščejo sami	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E26	apeliram na razred, ki je takrat navijal za nasilje. Saj če takrat njih ne bi bilo, se tudi situacija ne bi stopnjevala. Vključim celoten oddelek	Vključevanje razreda	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E27	tisti, ki povzroča težave in tisti, ki jih ne zna reševati imata težave in oba morata delati na sebi	Krepitev otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E28	Tudi tisti, ki pri nasilju uživajo oziroma se jim to zdi »fajn«, morajo pri sebi nekaj razrešiti.	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F34	Pogovori, igre vlog	Pogovori Igre vlog	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F35	samokontroli čustev, kako naj si pomagajo, da ne tako hitro reagirajo	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F36	sproščanju, avtogeni treningi	Sproščanje in avtogeni treningi	Metode dela z žrtvami, povzročitelji

			in opazovalci
F37	Imam narejeno tudi to nevrolingvistično programiranje in coaching ter si s tem veliko pomagam.	Nevrologvistični program Coaching	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F38	Veliko delam tudi po občutku, ter po tem kakšen tip je otrok, ali je bolj kinestet, če je bolj gibalno usmerjen, uporabljam kakšne gibalne metode, pri slušnih spet kaj drugega	Učni stili	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

11) *Na kakšne načine pomagata žrtvam, povzročiteljem in opazovalcem?*

Oseba	Izjava	Pojem	Teme
E29	Skozi delavnice za duševno zdravje	Duševno zdravje (delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E30	Treba je zavzeti celoten oddelek. To je edino, ki se je pokazalo kot koristno, saj gre za večjo okolico, kjer se te stvari dogajajo	Vključevanje razreda	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

12) *Ker se je nasilje v novejšem času preselilo na splet, me zanima, kako rešujete spletno nasilje?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D27	Če pride do konfliktov v šoli in ugotovimo, da je to posledica dolgotrajnega nasilja na spletu, ki se je dogajalo popoldan doma, potem vključimo starše	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
D28	starši tisti od katerih lahko pričakujemo, da bodo doma ukrepali in bodo stvar ustavili, pričakujemo, da bodo starši v sodelovanju z nami rešili	Pogovori s starši o nasilju	Sodelovanje s starši
D29	sami ne moremo (rešiti), saj ni obvladljivo	Pomoč staršev zaposlenim	Sodelovanje s starši
E31	Za večino spletnega nasilja mi ne vemo in nas potem oni (starši) obvestijo in povejo, da so se pogovorili s svojimi otroci	Starši (poročanje o nasilju)	Nasilje
E32	nas prosijo, naj jih obvestimo	Starši (poročanje o nasilju)	Nasilje
E33	tudi starši spoznajo te spletne strani, da vedo, kako lahko pogledajo, kaj o tem piše	Izobraževanje za starše	Sodelovanje s starši
F39	smo imeli in je bilo prav grdo	Spletno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje

F40	so eni puncni, katera edina v razredu ni imela Facebooka, naredili v njenem imenu profil, in v njenem imenu, torej, kot da ona piše, pisali grde stvari drugim sošolcem, učencem na šoli. Ona pa nič ni vedela, le počasi so jo vsi začeli izločati iz družbe.	Spletno nasilje (oblika nasilja) Psihično nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
F41	poklicali starše	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
F42	prijavili policiji	Prijava policiji	Vzgojni ukrepi
F43	velika stvar, vendar se tega otroci ne zavedajo	Ne-zavedanje o posledicah - spletno nasilje (oblike nasilja)	Nasilje
F44	imeli prav akcijo in je naša računalničarka imela prav o tem predavanja in delavnice po razredih	Spletno nasilje (delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F45	V 9. razredu smo imeli tak primer, ko so slikice dajali na internet, fotografije preurejali	Spletno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje

13) *Kakšne izkušnje imate pa s spolnim nasiljem?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
E34	dogaja med vrstniki bolj spolno nasilje v smislu otipavanja	Otipavanje – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
E35	ne rečemo mu spolno nasilje, ker mislim, da spolno nasilje ima grozno težo	Razumevanje besede »nasilje« - spolno	Nasilje
E36	se veliko pogovarjamo in imamo debate	Debate o nasilju med vrstniki	Preventiva
E37	pridejo zelo redko povedati	Ne-poročanje o nasilju: (poročanje o nasilju)	Nasilje
E38	ne vem ali zato ker ga ni, ali ker nočejo povedat	Odvisno od tega ali otroci povedo (količina)	Pogostost nasilja
F46	Mislim, da ga ni	Nimam izkušenj - spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
F47	vendar to (otipavanje) se zgodi mimogrede	Otipavanje – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje
F48	Pridejo punce potem povedat	Učenci v vlogi žrtve	Nasilje

		(poročanje o nasilju)	
F49	Zdaj prav spolno nasilje pa mislim da to ni	Razumevanje besede »nasilje« - spolno	Nasilje
F50	Ne spomnim se, da bi kaj takega (spolni odnosi) reševali	Nimam izkušenj - spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilje

14) Torej se dogaja otipavanje? Slišala sem, da se na šoli dogaja tudi wedgy nasilje, opišite mi ga prosim.

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
E39	to se nam je na primer veliko dogajalo, ko je bila moda, ko so punce nosile majice s popki zunaj	Vpliv mode – spolno nasilje (oblike nasilje)	Nasilje
E40	Zdaj, ko je moda drugačna, tega skoraj ne zaznavamo	Vpliv mode – spolno nasilje (oblike nasilje) Upad nasilja - spolnega	Nasilje Pogostost nasilja
E41	ko drugemu potegnejo spodnje hlače gor	Wedgie nasilje – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilja
E42	fantje si to delajo za »štos«, vendar »štos« se konča, ko nekoga zaboli	Wedgie nasilje – spolno nasilje (oblika nasilja)	Nasilja
E43	deček, ki so mu to naredili doma povedal, starši so prišli v šolo in smo se pogovarjali	Pogovori s starši o nasilju	Sodelovanje s starši
E44	pogovor z njimi o tem, da s tem lahko močno poškoduješ	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

15) Se z učenci o medvrstniškem nasilju pogovarjate?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D30	skozi pogovore in delavnice	Debate o nasilju med vrstniki Delavnice	Preventiva Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
D31	Odvisno je tudi od konflikta do katerega pride - ali je potrebno, da se to razreši samo z udeleženci ali je to potrebno predelati v razredu skozi delavnice oziroma v skupinah skozi	Po potrebi (debate o nasilju med vrstniki) Na razrednih urah (debate o nasilju med	Preventiva Metode dela z žrtvami,

	pogovore	vrstniki) Delavnice	povzročitelji in opazovalci
F51	Seveda	Pogovori	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F52	Učenci tudi sami na parlamentu sprožijo debato, ko začutijo, da je potrebno	Na parlamentu (debate o nasilju med vrstniki)	Preventiva

16) Imate med poukom oziroma razrednimi urami, kakšne izkustvene delavnice na temo nasilja med vrstniki?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D32	preventivnih delavnic imamo veliko	Redno (izkustvene delavnice)	Preventiva
D33	imajo vsi otroci na predmetni stopnji od 6. do 9. razreda, razredno uro na ponedeljek prvo šolsko uro	Redno (izkustvene delavnice)	Preventiva
D34	važno, da sta razrednik in sorazrednik zraven	Medsebojno sodelovanje	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in ostalih zaposlenih na šoli
D35	delavnice izpeljemo, ko se kakšen problem že pojavi, ali pa preventivno, ko vidimo, da neki odnosi v razredu niso v redu	Po potrebi (izkustvene delavnice)	Preventiva
E45	zadnje delavnice, ki smo jo imeli, smo imeli usklajevanje interesov. Imeli smo romb, učence sem razdelila po pet v pet skupin in so morali uskladiti interese po pomembnosti oziroma, se je vseh pet moralo uskladiti, kaj je za njih najbolj pomembno za šolo. Na primer pisanje domače naloge, urejen zvezek, poslušanje pri pouku in pisanje miselnih vzorcev	Komunikacijske spretnosti (delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E46	V skupini je pet učencev med seboj hitro to doseglo, potem sem združila po dve skupini skupaj in spet so zelo hitro se zmenili, nato pa je prišel cel razred skupaj in sta prišli na dan dve močni osebnosti, en fantek in ena punčka	Krepitev medosebnih odnosov (delavnice) Komunikacijske spretnosti (delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

E47	prišlo do kreganja in potem smo z igro vlog prikazali, kako bi en drugemu lahko povedal, kako bi utemeljil, ali je fantek punčko slišal, ali je ona njega poslušala in slišala, vprašam jih, kako bi lahko še povedala.	Komunikacijske spretnosti (delavnice) Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E48	način je pomemben – ne groziti, ne poniževati, govoriti je treba v prvi osebi, se pravi kaj ti misliš, kaj ti čutiš in potem poslušaj, kaj ti druga stran pove. Moraš slišati drug drugega	Komunikacijske spretnosti (delavnice) Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E49	sem ju vprašala, kaj jima je druga stran povedala, kaj sta razumela, kako sta razumela, sta res želela to povedati.	Komunikacijske spretnosti (delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E50	Skozi delavnice moramo najprej razčistiti, kaj je to »špečanje« in kaj pomeni reševanje problema	Pravilno ravnanje	Vloga opazovalca
E51	opazovalci menijo, da če gredo »špečat«, jim bo nekdo zameril	Ne-poročanje o nasilju	Vloga opazovalca
F53	Če so, so enkrat na teden, vendar ne vsak teden	Redno (izkustvene delavnice)	Preventiva
F54	nimajo vsi razredi, ker je to nemogoče, nas je premalo	Pomanjkanje časa (nezadovoljstvo) Prilagojene glede na pogostost nasilja (izkustvene delavnice)	Zadovoljstvo s svojim delom Preventiva
F55	Tudi učitelji poskusijo, vendar nekateri bolj, nekateri manj	Učitelji (izvajalci izkustvenih delavnic)	Preventiva
F56	Vsi smo dali izobraževanja skozi	Izobraževanje za zaposlene	Preventiva
F57	odvisno od konfliktov	Prilagojene glede na pogostost nasilja (izkustvene delavnice)	Preventiva
F58	v tem četrtem razredu, iz kjer sta ta dva fanta, sem imela jaz delavnice enkrat na mesec. V enem petem razredu imam še bolj pogosto	Prilagojene glede na pogostost nasilja (izkustvene delavnice) Redno (izkustvene delavnice)	Preventiva

17) *Se poslužujete tudi iger vlog?*

Oseba	Izjava	Pojmi	Tema
E52	Z igrami vlog izražajo svoja mnenja, učijo se poslušanja, učijo povedati svoje mnenje tako, da je sprejeto in seveda, da sprejmejo mnenje tudi drugega	Igre vlog	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E53	ko otrok zaigra neko situacijo v bistvu govori iz svojih izkušenj pa niti ne ve	Igre vlog	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E54	Otroci morajo priti skozi izkustvene delavnice, saj sama teorija ni nobenega še vse naučila	Potrebnost preventive Izkustvene delavnice	Preventiva
F59	Jaz se poslužujem tega med razgovori, da se na primer malo vživljajo en v drugega. Morajo si predstavljati, da so nekdo drug, se usest na drug stol in povedati, kaj se mu dogaja. Potem se presedejo nazaj na svoj stol in takšne stvari	Igre vlog	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

18) *Ali krepite asertivnost učencev?*

Napiši, kje so kaj povedale in da sem potem jaz to ustrezno kopirala drugam pod drugo vprašanje.

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D36	Na tem zelo delamo	Asertivnost otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
D37	skozi pogovore in skozi delavnice	Asertivnost otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E55	To je točka ena	Asertivnost otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E56	do asertivnosti je dolga pot. To ne nastane kar v enem letu. No mogoče tudi, če so to mlajši otroci	Asertivnost otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E57	Letos v četrtem razredu, kjer imam te	Kako se postaviti zase	Metode dela z

	delavnice, zdaj v zadnjih treh tednih ni bilo agresije.	(delavnice)	žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E58	Učili smo se igre vlog, kako povedati, kako nastopiti, kako se postaviti zase – od drže, do tona glasu, besed	Kako se postaviti zase (delavnice) Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F60	Skozi igre vlog, različne pozicije, skozi socialno učenje, imamo neverbalne igre	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

19) Kako krepite žrtve nasilja? Kako krepite povzročitelje?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
F61	Dajo se v škornje drugega in jih presedam. Potem pa jih postavim še v vlogo starša, torej, kaj bi kot starš rekel, naredil. Ali pa v opazovalca – kaj svetujejo na primer	Igre vlog	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

20) Kakšno vlogo pri preventivi in preprečevanju imajo učitelji, razredniki, svetovalna služba in ostali zaposleni na šoli?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D38	ni svetovalna služba tista, ki bi nasilje morala reševati ločeno od ostalih	Medsebojno sodelovanje	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
D39	Sodelovati moramo enakovredno	Enakovredna vloga	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
E59	vsi enakovredni	Enakovredna vloga	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
E60	Lahko je to učitelj, hišnik, snažilka, ki naleti na neko nasilje in v tistem trenutku lahko	Enakovredna vloga Medsebojno sodelovanje	Vloga učiteljev, razrednikov,

	preprečijo nadaljevanje nasilja		svetovalne službe in ostalih zaposlenih
E61	pristopi svetovalna služba in reši stvar do konca	Pomembnost svetovalnih delavk	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
E62	ukrepajo pa tudi razredniki, če to opazijo	Medsebojno sodelovanje	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
F62	vsi skupaj zelo pomembno vlogo	Velika vloga	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
F63	da smo združeni in da delamo vsi enako	Enakovredna vloga Medsebojno sodelovanje	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
F64	imeli izobraževanja, da moramo in znamo vsi reagirati	Izobraževanje za zaposlene	Preventiva

21) *Kakšno vlogo imajo na vaši šoli učenci v vlogi opazovalca?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D40	to je nekaj, kar je drugače kar je bilo prej, ker zelo apeliramo na to, da učenci v tej vlogi nosijo veliko odgovornost, ker se morajo odzvati	Pravilno ravnanje Spremembe pred in po programu	Vloga opazovalca Program »Varne šole«
D41	skozi ta projekt se je to pokazalo, da velikokrat pride do tega, da ko si na primer žrtev ne upa povedati, da pride učenec, učenka in reče: »Svetovalna, on/ona vam mora nekaj povedati.«	Pravilno ravnanje Poročanje o nasilju Uspešnost programa Spremembe pred in po programu	Vloga opazovalca Program »Varne šole«
D42	To vlogo in pravilno reagiranje moramo ves čas poudarjati	Pravilno ravnanje	Vloga opazovalca

E63	Delamo ogromno na opazovalcih, ki lahko reagirajo in tako preprečijo nasilje	Pravilno ravnanje	Vloga opazovalca
E64	Vidim pri prostovoljcih, da kar pripeljejo na vrata dva učenca in rečejo: »Socialna, ta dva se tepeta!«	Pravilno ravnanje Poročanje o nasilju	Vloga opazovalca
F65	sem šla tudi v razred, kjer sem vprašala ostale učence, kaj se je zgodilo, kaj so videli, kaj so naredili	Vključevanje razreda Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F66	oni vedo, kaj narediti, vendar ne vedno reagirajo, pa bi mogli	Ne-poročanje o nasilju	Vloga opazovalca

22) Kakšna je pa vaša vloga pedagoga na vaši šoli pri reševanju nasilja?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D43	Delam kot svetovalna delavka in kot taka sodelujem pri pogovoru in reševanju	Pomembnost svetovalnih delavk	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
D44	Usmerjam pogovor v taki smeri, da pridejo udeleženci sami do uvida, kje so, kakšni so, in kako bi morali ravnati.	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

23) Poznate program »Varne šole« in projekt »Povej! Spregovorimo o nasilju med otroki«?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D45	pravila postavljajo skozi delavnice na razrednih urah, kjer otroci po oddelkih skupaj z razredniki in sorazredniki opredelijo, katero je tisto vedenje v razredu, ki jih moti in je nesprejemljivo	Uspešnost programa	Program »Varne šole«
D46	izluščijo do štiri pravila »Varne šole«, ki morajo biti jasno izražena. Začnejo se z besedo: »Ne«. Se pravi: »ne žalimo, ne pretepamo, ne krademo, se ne prerivamo«	Uspešnost programa	Program »Varne šole«
D47	otroci z razredniki in sorazredniki dogovorijo tudi o posledicah kršitve teh pravil	Uspešnost programa	Program »Varne šole«
D48	Oblikovali smo eno skupino učencev, ki ji rečemo vrstniška skupina.	Prostovoljci	Preventiva
D49	Z njimi smo posebej sestavili program	Krepitev otrok	Metode dela z

	delavnic za njihovo zorenje, za dvig samopodobe, da bi bili v teh odnosih do vrstnikov še bolj veščji in bi nastopali kot tisti, ki javljajo nasilje oziroma, ki opozarjajo, mirijo	Asertivnost otrok Razvoj pozitivne samopodobe (delavnice)	žrtvami, povzročitelji in opazovalci
D50	Problem se je dobiti skupaj, ker imajo različne urnike in obveznosti.	Pomanjkanje časa (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
D51	V šoli imamo nastavljene tudi te nabiralnike za anonimna sporočila, ki pa so prazni.	Anonimno poročanje o nasilju (poročanje o nasilju)	Nasilje
D52	To nas zelo veseli, ker to pomeni, da imajo možnost povedati direktno. Prihajajo povedati kar sem v pisarne in to tudi spodbujamo.	Poročanje o nasilju	Nasilje
D53	Zelo pomembno in to tudi zelo poudarjamo je, da je treba povedati katerikoli odrasli osebi. Torej, da ne iščemo svojih učiteljev ampak, da povemo takoj prvi odrasli osebi, ki je v bližini. To je lahko tudi hišnik, čistilka ali pa če se dogaja med kosilom – kuharica.	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E65	Varna šola pomeni, da naj bi se otrok v šoli počutil varnega	Spremembe po programu	Program »Varne šole«
E66	delamo na tem, da se o nasilju pove	Poročanje o nasilju	Nasilje Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E67	Če se v šoli počuti varnega, če zaupa zaposlenim in okolici, da bodo zadevo rešili in se mu ne bodo posmehovali, potem bomo zadevo prej rešili	Zaupanje	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in drugih zaposlenih
E68	vedno več takih, ko pridejo povedati	(Učenci) Poročanje o nasilju	Nasilje
E69	vključeni v projekt vsi zaposleni in starši	Medsebojno sodelovanje Izobraževanje za starše	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in drugih zaposlenih Sodelovanje s starši
E70	delavnice na razrednih urah za otroke,	Izobraževanje za starše	Sodelovanje s

	predavanje in delavnice za starše, ankete, da smo ugotavljali stanje pred in po programu	Ankete Delavnice	starši Preventiva Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F67	Ta program je že tako vpleten v naše življenje, da niti o njem ne razmišljamo. Prav tako ne posebej razmišljamo v smislu »aha, to je pa iz »varne šole««	Spremembe po programu	Program »Varne šole«

24) Ali opazate kakšne spremembe pred in po programu?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D54	Pozitivno je to, da smo vsi bolj občutljivi za to nasilje	Spremembe po programu	Program »Varne šole«
D55	Nekatere stvari potenciramo s tem namenom, da bi zaustavili že v kali	Spremembe po programu	Program »Varne šole«
D56	vsi na to bolj reagiramo in tudi bolj aktivno rešujemo oziroma se vključujemo vsi skupaj v reševanje - učitelji, svetovalna služba in tudi starši	Medsebojno sodelovanje Ničelna toleranca Enakovredna vloga	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih na šoli
D57	opazamo, da več javljajo kakšne pojave nasilja. Ne le pri svojem otroku ampak tudi, ko na primer njihov otrok pove, da se nekomu nekaj v šoli dogaja in nam potem javijo	Uspešnost programa Starši (Poročanje o nasilju)	Program »Varne šole« Nasilje
E71	Otroci več pridejo povedat, bolj rešujejo, tudi sami pridejo povedati, da jim je dovolj, da tega ne bojo prenašali in naj še jaz povem povzročiteljem, naj nehajo	Uspešnost programa Spremembe po programu Poročanje o nasilju Učenci v vlogi žrtve (poročanje o nasilju)	Program »Varne šole« Vloga opazovalca Nasilje
E72	Po programu se nam je zdelo celo, da je več nasilja	Spremembe po programu Ozaveščanje otrok (dejavniki vplivanja na pogostost nasilja)	Program »Varne šole« Pogostost nasilja
E73	otroci več povedo in ga bolj zaznajo	Spremembe po programu	Program »Varne šole«
E74	kar naenkrat je bilo za njih nasilje tudi tisto, kar prej ni bilo	Spremembe po programu	Program »Varne šole«

E75	Imamo pa tudi nabiralnike, kamor lahko mečejo anonimna sporočila, ampak je prazen	Anonimno poročanje o nasilju (poročanje o nasilju)	Nasilje
E76	otroci čutijo varne, nam zaupajo in lahko pridejo sami povedat, kaj se dogaja, zato ne potrebujejo anonimnosti	Zaupanje	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in drugih zaposlenih
F68	od kar smo »varna šola«, smo pridobili veliko znanja in orodij, kako delati. Dobili smo navodila za učitelje, za vso osebje, tudi tehnično osebje, kuharice, čistilke, hišnike	Uspešnost programa Znanje Medsebojno sodelovanje	Program »Varne šole« Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposlenih
F69	Otroci se lahko kjerkoli obrnejo po pomoč	Razumevanje Zaupanje	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in drugih zaposlenih
F70	ko smo bili na začetku v tem projektu in smo imeli izobraževanja, ki so jih potem učitelji posredovali učencem v razredu, imeli smo delavnice in tako naprej, smo kar naenkrat imele polne pisarne otrok	Spremembe po programu Dejavniki vplivanja na pogostost nasilja (ozaveščanje otrok)	Program »Varne šole« Pogostost nasilja
F71	Kar naenkrat je bilo vse nasilje, saj so bili na vse pozorni	Spremembe po programu	Program »Varne šole«
F72	je delovalo. Sploh ta pravila na začetku leta, ki jih sami oblikujejo v razredih. Torej kaj je sprejemljivo, kaj ne. In posledice, ki sledijo, če se nečesa ne držiš. To deluje in to še vedno traja	Uspešnost programa	Program »Varne šole«
F73	pomembna je ničelna toleranca nasilja	Ničelna toleranca	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in drugih zaposlenih

F74	Ni majhnega in ni večjega nasilja	Ničelna toleranca	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in drugih zaposlenih
------------	-----------------------------------	-------------------	---

25) *Menite, da potrebujete na vaši šoli več preventive? Kakšne?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D58	Nikoli je ni dovolj, ker ko že imaš občutek, da nekaj lepo steče, se spet pojavi kaj novega in moramo znova in znova te stvari predelovati z otroci	Potrebnost preventive	Preventiva
D59	Preventive ni nikoli preveč, kvečjemu bi morala biti preventiva od prvega do devetega razreda vsako leto	Potrebnost preventive	Preventiva
D60	razvijamo tudi osebnost	Asertivnost otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
D61	zelo želim, da bi bila preventiva v tej smeri, da bi lahko otrok sam presodil, kaj je zanj prav in kaj narobe in skozi izkustveno učenje, bi se nato odločil za tisto kar je prav	Učenje pravilnega ravnanja	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
D62	bodrim naj speljejo do konca	Krepitev otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
D63	Paziti moram, da niso te »kazni«, ki si jih pripišejo prestroge, ker otroci znajo biti do sebe zelo zelo strogi	Otrokova odločitev, kakšne bodo posledice	Vzgojni ukrepi
F75	Če bi imele svetovalne delavke več časa, bi lahko imele več izobraževanj, delavnic	Pomanjkanje časa Pomanjkanje izobraževanj (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
F76	da bi tudi učitelji imeli pogum, da bi imeli več delavnic za otroke	Učitelji (izvajalci izkustvenih delavnic)	Preventiva
F77	Že sedaj izpeljujemo, vendar lahko bi še več	Potrebnost preventive	Preventiva
F78	je potrebno imeti za to neke spretnosti in znanja	Pomanjkanje izobraževanj	Zadovoljstvo s svojim delom

26) *Kako je pa z vrstniško skupino?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
E77	Jaz imam prostovoljce čez, ki lahko isto pomagajo mlajšim	Prostovoljci	Preventiva
E78	Zmenim se s starejšimi učenci, osmo in devetošolci, da kar posežejo vmes	Prostovoljci Pravilno ravnanje	Preventiva Vloga opazovalcev
F79	Pedagoginja je imela vrstniško skupino, to pomeni, da otroci pomagajo otrokom.	Prostovoljci	Preventiva
F80	socialna delavka (ima) toliko prostovoljcev, ki pomagajo pa za druge stvari – pomagajo starejši mlajšim, se širijo vezi, poznanstva in imajo otroci potem nekoga za zaupat.	Prostovoljci	Preventiva

27) *Ste zadovoljni s svojim delom na področju nasilja med vrstniki?*

Oseba	Izjava	Pojem	Teme
D64	Najbolj sem zadovoljna, ko vidim, da v bistvu obe strani – in tisti, ki je žrtev in tisti, ki je povzročitelj, da se ne počutita dobro v tem konfliktu in da do tega pridete sama. Prideta kot do nekega olajšanja in to vpliva na njun odnos	Nasilje ni rešitev (zadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
D65	včasih se pa problem ponovi in nisem zadovoljna	Ponovitev nasilja (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
E79	Vedno gledam na to, da kaj novega vpeljem, ker tudi otroci se spreminjajo	Samoiniciativnosti	Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalnih delavk in drugih zaposlenih
E80	izobraževala za nevrolingvistično programiranje, ker je uporaba jezika zelo pomembna	Nevrolingvistični program	Preventiva
F81	Raje delam na preventivi kot na kurativi	Potrebnost preventive	Preventiva
F82	Meni je zelo všeč, če mi uspejo delavnice, ker potem z njimi res narediš veliko, ker to ostane	Uspešne delavnice (zadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
F83	Želela bi si, da bi imela več časa za preventivo, da bi manj prihajalo potem do konfliktov	Pomanjkanje časa (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
F84	Ne morem reči, da sem zadovoljna, ker ni dovolj en razgovor, potrebuješ jih več in še rezultati se pokažejo pri otrocih šele čez nek	Počasni napredki (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom

	določen čas		
F85	Če bi imela več časa na razpolago, bi bilo lažje	Pomanjkanje časa (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
F86	Problem je tudi v temu, ker je toliko različnih področij in potem, ko se nekaj zgodi in pridejo v pisarno, moraš vse pustiti in se posvetiti reševanju	Pomanjkanje časa (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
F87	Zato bom zadovoljna, ko bom več naredila na preventivi	Premalo dela na preventivi (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom

28) Si želite kaj novega, drugačnega pri delu na to temo?

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
D66	vedno želimo še kaj novega preizkusiti	Nove metode dela	Inovativnost
D67	Vključujem se v projekt uspešnejšega vključevanja otrok priseljencev v šolo, kjer izvajamo delavnice	Projekt »Delo z učenci tujci«	Preventiva
D68	imam dolgoletne izkušnje s priseljenci	Projekt »Delo z učenci tujci«	Preventiva
D69	imamo na šoli kar nekaj otrok priseljencev s katerimi sem delala in delam. Med njimi in do njih, kar pogosto prihaja do nasilja	Nestrpnost do tujcev (oblika nasilja)	Nasilje
D70	načrtujemo za učitelje pripraviti delavnice na to temo vključevanja otrok	Izobraževanje zaposlenih Projekt »Delo z učenci tujci«	Preventiva
E81	Rada bi pa več uporabljala tehniko »coaching«	Coaching	Način dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E82	ni pogojev, ker tudi če na vrata izobesim listek: »Prosim, ne moti«, me vedno nekdo išče in rabi, in tako ni miru	Pomanjkanje časa (nezadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom
E83	delam že z enimi učitelji in tudi z učenci	Coaching	Način dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E84	Meditacija v razredu ni problem, saj tudi tisti, ki ne zmorejo, se s časom navadijo in umirijo	Sproščanje in avtogeni treningi	Način dela z žrtvami, povzročitelji in

			opazovalci
E85	berem zgodbice in potem na njih gradimo	Branje zgodbic (delavnice)	Način dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
E86	odvisno od starosti otrok s katerimi delam	Branje zgodbic (delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F88	Zelo smo navdušeni nad Rajovičem Rankom iz Novega sada, ki ima čez »Menso« za nadarjene ljudi. In on spodbuja možganske celice nadarjenih otrok	NTC	Inovativnost
F89	Imeli smo predavanja, kako se spodbujati sposobnosti učencev in možganov	NTC	Inovativnost
F90	tukaj vidim jaz ta napredek, ker ko ti učenje spremeniš, torej da učenci začnejo razmišljati, da drugače poučuješ, torej da ni reproduktivnega učenja	NTC	Inovativnost
F91	se učitelji učijo, da morajo dati asociativna vprašanja	NTC	Inovativnost
F92	ko dajo učitelji takšno nalogo, ne razmišljajo samo tisti odličnjaki, ki se vse naučijo, ampak imajo možnost tudi ostali, ker za to ni treba imeti nekega znanja	Vključevanje razreda	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F93	vsi aktivni, nagrajena in potrjena je tudi njihova potreba, da tudi oni nekaj prispevajo, da dobijo priznanje, in ni tekmovanja, preprirov med učenci, ker se ne potrebujejo dokazovati	Krepitev otrok	Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci
F94	sem zadovoljna, ker imam čez nadarjene učence in če naredimo tukaj premik, da tudi učitelji začnejo drugače poučevati, bodo spremembe	Zainteresiranost za izobraževanje (zadovoljstvo)	Zadovoljstvo s svojim delom

29) Imate kakšne ideje, kako bi še lahko drugače delali?

Oseba	Izjava	Pojem	Teme
D71	Občina ponuja občinski preventivni program za učence od 5. do 9. razreda skozi dvourne delavnice, ki jih na šoli izvajamo.	Nove metode dela	Inovativnosti
D72	teme, ki so super za medsebojne odnose med vrstniki	Nove metode dela	Inovativnost

D73	Šli smo na obisk v šolo pri Radomljah pri Preserju, ki je Glaserjeva šola in izvajajo program teorije izbire in tudi sami se bomo iz tega izobraževali	NTC	Inovativnost
D74	delajo veliko na komunikaciji, na prenašanju odgovornosti na otroke, pri reševanju konfliktov jih učijo, da to samostojno prek pogovorov rešujejo	NTC	Inovativnost
D75	To bi potrebovali na naši šoli	NTC	Inovativnost

30) *Kako sodelujete s starši?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
E87	karkoli se na šoli dela z učenci, morajo biti starši obveščeni. Če imam obravnavo z otrokom, mi morajo starši podpisati.	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
E88	Včasih je tako, da starši ne podpišejo in potem imam lahko z otrokom razgovor le, ko zares pride do nečesa. Takrat situacijo samo razelektrimo, če pa nimam od staršev podpisa, naprej z njimi ne morem delati	Seznanjanje staršev o nasilju	Sodelovanje s starši
E89	vsak vidi svojega otroka v najboljši luči	Nezaupanje svetovalnim delavkam	Sodelovanje s starši
E90	starši verjamejo otroku, vendar otrok doma pove drugače	Nezaupanje svetovalnim delavkam	Sodelovanje s starši
E91	Ko vidijo, da ni tako, kot jim je otrok povedal, potem pristanejo, vendar to redko. Pristanejo šele po petih, šestih srečanjih. Včasih je tako, da rabim tudi par let.	Nezaupanje svetovalnim delavkam	Sodelovanje s starši
E92	po navadi to starši otrok, ki so agresivni, saj tega ne sprejmejo	Pogovori s starši o nasilju	Sodelovanje s starši
E93	starše otrok žrtev, ki mi rečejo, da se bo otrok že navadil in da se je treba v življenju postaviti zase	Pogovori s starši o nasilju	Sodelovanje s starši

31) *Kako delate na nestrpnosti? Na raznolikosti učencev?*

Oseba	Izjava	Pojem	Tema
F95	delavka vključena na tem področju v projekt »Delo z tujci« oziroma »učenci tujci«	Projekt »Delo z učenci tujci«	Preventiva
F96	delavnice za socialno učenje, da pokaže, da mora biti več strpnosti	Krepitev medosebnih odnosov (Delavnice)	Metode dela z žrtvami, povzročitelji

			in opazovalci
--	--	--	---------------

Priloga 9: Osno kodiranje – urejanje pojmov v hierarhijo

Pogostost nasilja

- Količina:
 - Ni veliko: A1
 - Odvisno od situacije: B1, C2, F2, F4, A3
 - Odvisno od tega, koliko otroci povedo: C1, D11, E4, C46, E38
 - Tri na teden: B2
 - Dva na teden: F3
- Rast nasilja: B5
 - Rast psihičnega nasilja: B8, D4, D6, F15, D10
 - Rast spletnega nasilja: A4, B13, B14, C14, D7, D10, D12
- Upad nasilja: D1, F5, F7
 - Upad fizičnega nasilja: B7, B18, D5, D8
- Konstantnost nasilja: A2, A52, B3, B5, C3, D9, E3, F1
- Dejavniki vplivanja na pogostost nasilja:
 - Generacije otrok: B4, D2, D3, D12, F6, F8, F9
 - Ozaveščanje otrok: B6, C6, C7, E72, F70
 - Razlika med »težjim« in »lažjim« nasiljem: B9, C4, C5, C9, C10

Nasilje

- Oblika nasilja:
 - Fizično nasilje: D17, F14, F16
 - Psihično nasilje: B8, B15, D16, E8, F15, F40
 - Verbalno nasilje: A7, B17, C15, C16, F19
 - Spletno nasilje: A4, B13, D10, F39, F40, F45
 - *Nimam izkušenj*: B43
 - *Ne-zavedanje otrok o posledicah*: F43
 - Spolno nasilje:
 - *Otipavanje*: C45, E24, F47
 - *Wedgie nasilje*: E41, E42
 - *Oponašanje gibov*: C39
 - *Porivanje drug v drugega*: B49
 - *Snemanje s telefonom*: C43
 - *Kukanje v straniščih*: C44

- *Vpliv mode*: E39, E40
 - *Postavljanje meja*: C42
 - *Nimam izkušenj*: B48, F46, F50
 - Nestrpnost do tujcev: B16, D69, F18, F19
 - Starost otrok kot dejavnik vplivanja na obliko nasilja: F14, F16, F17
 - Razumevanje besede »nasilje«: A8, A9, A10, E35, F49
- Udeleženci v nasilju:
- Učenci: A11, B19, E10
 - Učenke: C17, C18, D19
 - Oboji: D18, E9, E11, E12, F20
- Prostor izvajanja nasilja:
- Šolski hodniki (starejši učenci): C20
 - Garderobe (starejši učenci): C20
 - Šolsko dvorišče (mlajši učenci): C19
 - Jedilnica (mlajši učenci): C19
 - Ločenost prostorov izvajanja nasilja glede na starost: C21
- Poročanje o nasilju:
- Učitelji: A5, B10, C12, E6, F13
 - Učenci: A6, A29, C11, C57, D13, D15, D49, D52, D53, E1, E2, E15, E66, E68
 - *Učenci v vlogi žrtve*: B11, F11, F12, F48, E71
 - *Odvisno od otrok*: B12
 - Starši: D14, D15, D57, E6, E31, E32, F13
 - Svetovalne delavke: C13, E7
 - Ne-poročanje o nasilju: B50, B82, C8, E37,
 - Anonimno poročanje o nasilju: B84, D51, E75
- Karakteristike udeležencev nasilja:
- Karakteristike žrtve:
 - *Tihe*: D20, E14
 - *Introvertirane*: A12
 - *Odmaknjene od skupine*: D20
 - *Izbruh (jeze, joka)*: D20
 - *Iščejo pomoč v drugih*: E14
 - *Težje postavijo zase*: E14
 - *Težje razmišljajo*: E14
 - *Jezikave*: C25
 - *Mislijo, da se jim godi krivica*: E14

- *Učenci, ki pritegnejo nase (z vedenjem, mimiko, hojo...):* F21, F22
- Karakteristike povzročiteljev:
 - *Glasni:* E13
 - *Drzni:* E13
 - *Zagovarjajo svoj prav:* E13
 - *Iščejo konfliktne situacije:* B20
 - *Učno (ne)uspešni:* F23
 - *Izključeni iz družbe:* F24
 - *Iskanje potrditve:* F24, F25
 - *Iščejo pozornost:* B21
 - *Potreba po moči:* F24
 - *Impulzivni:* A13, F26
 - *Ne delujejo nasilni:* C23
 - *Nezmožni sodelovanja:* F27
 - *Jezikavi:* B20
- Nosilci obeh vlog: C24
- Ni posebnih karakteristik: C22
- Dejavniki tveganja:
 - Osebne značilnosti otroka: A14
 - Družina: A14, A15, B22, B23, B24, C26,
 - Čustvene težave otroka: A14
- Posledice nasilja:
 - Ostajanje doma: C28
 - Izpuščanje učnih ur: C27
 - Niso opazne: D21, E15

Vzgojni ukrepi

- Pravilnik o vzgojnem načrtu šole in pravilih šolskega reda: A19
- Spremljanje povzročiteljevega vedenja: A25, A26, B40, B63, B89
- Otrokova odločitev, kakšne bodo posledice: D63, E18
- Prijava nasilja policiji: B25, E21
- Razgovori: A18
- Čiščenje kuhinje: C32
- Pisanje v zvezek: C32
- Nudenje učne pomoči: C32
- PowerPoint predstavitve po razredih: A27, A28, C36

Metode dela z žrtvami, povzročitelji in opazovalci

- Razgovori: A16, A23, A24, A30, C65, E16

- Varno okolje: B36, B37
- Pogovori: A42, B26, B42, B69, C29, C34, C60, D22, D23, D26, E44, F29, F34, F51
- Mediacija: B27, B28, B87, B88
- Učenje pravilnega ravnanja: B39, B41, B57, B58, B59, B64, B70, B71, C52, C56, C59, D44, D53, D61, E25, E28, E47, E48, E58, F35, F60, F65
 - Neupoštevanje pravilnega ravnanja: C61
- Pripovedovanje osebnih izkušenj: B38
- Krepitev otrok: B57, B58, C66, D49, D62, E27, F93
 - Odvisno od nasilja: A41, B68
- Asertivnost otrok: D36, D37, D49, D60, E55, E56
 - Neizvajanje asertivnosti: A40
- Delavnice: D30, D31, E70
 - Razvoj pozitivne samopodobe: D49, E24
 - Kako se postaviti zase: B58, B71, E24, E57, E58
 - Duševno zdravje: E29
 - Učenje empatije: B60, B61
 - Spletno nasilje: B45, B46, C37, F44
 - Branje zgodbic: E85, E86
 - Komunikacijske spretnosti: A38, E45, E46, E47, E48, E49
 - Krepitev medosebnih odnosov: A38, E46, F96
 - Spodbujanje družbenih vrednot: A38
- Vključevanje razreda: C30, C64, E22, E26, E30, F30, F65, F92
- Igre vlog: C31, C58, E52, E53, F34, F59, F61
- Sproščanje in avtogeni treningi: E84, F36
- Nevrolingvistični program: E80, F37
- Coaching: E81, E83, F37
- Učni stili otrok: F38

Sodelovanje s starši

- Seznanjanje staršev o nasilju: A17, A20, B30, B33, B62, B67, C40, D27, E19, E87
 - Odgovornost otrok o seznanjanju staršev: B31, B32, B65, B66, E17
- Pogovori s starši o nasilju: C33, D24, D25, D28, E20, E43, E92, E93, F31
 - Redni pogovori: A22
 - Odvisno od situacije: A21, B29, B35
 - Krepitev staršev: B34
- Izobraževanje za starše: A32, A51, C38, E33, E69, E70,
- Pomoč staršev zaposlenim na šoli: D25, D29
- Nezaupanje svetovalnim delavkam: E88, E89, E90, E91

Preventiva

- »Varni internet«: A31
- Izobraževanje za zaposlene: D70, F56
- »Šola za starše«: A32
- »Učenci za učence«: A33
- Izobraževanje »Safe.si«: B44, C35, C47
- »Pro - SAVE«: A48, A49
- Debate o nasilju med vrstniki: D30, E36
 - Po potrebi: A34, A51, B55, B56, D31
 - Na razrednih urah: B54, D31
 - Na parlamentu: B47, B54, F52
- Izkustvene delavnice: E54
 - Razredni projekt »Sonček«: A37
 - Krožek »Reševanje konfliktov«: A39
 - Po potrebi: A35, C54, D35
 - Redno: C53, D32, D33, F53, F58
 - Prilagojene glede na starost otrok: B53, C49
 - Prilagojene glede na pogostost nasilja: C53, F54, F57, F58
- Izvajalci izkustvenih delavnic:
 - Zunanji izvajalci: B52, C48
 - Šolska svetovalna služba: A36
 - Učitelji: A37, C55, F55, F76
- Prostovoljci: D48, E77, E78, F79, F80
- Projekt »Delo z učenci tujci«: D67, D68, D70, F95
- Ankete: E70
- Potrebnost preventive: D58, D59, E54, F77, F81
- Nepotrebnost preventive: A50

Vloga učiteljev, razrednikov, svetovalne službe in ostalih zaposleni na šoli

- Velika vloga: A43, F62
- Enakovredna vloga: B72, B73, D39, D56, E59, E60, F63
- Več vlog hkrati: B81
- Ničelna toleranca: A44, A53, C76, D56, F73, F74
- Samoiniciativnost: B76, E79
- Dobra komunikacija: B74
- Pomembnost svetovalnih delavk: D43, E61
- Razumevanje: B80, F69
- Vzgojnost: A54
- Zaupanje: B83, E67, E76, F69
- Znanje: B51, C41, F68
- Medsebojno sodelovanje: B85, D34, D38, D56, E60; E62, E69, F32, F33, F63, F68

Vloga opazovalca

- Pravilno ravnanje: A45, A46, B79, D40, D41, D42, E23, E50, E63, E64, E78
- Nepravilno ravnanje: B77
- Ni posebne vloge: B78, C63
- Poročanje o nasilju: D41, E64, E71, F10, F28
- Ne-poročanje o nasilju: E51, F66

Program »Varne šole«

- Nepoznavanje programa: A47, B86, C67
- Uspešnost programa: D41, D45, D46, D47, D57, F68, F72
- Spremembe po programu: D40, D41, D54, D55, E65, E72, E73, E74, F67, F70, F71

Zadovoljstvo s svojim delom na področju vrstniškega nasilja

- Zadovoljstvo:
 - Sodelovanje: C75, C77
 - Nasilje ni rešitev: D64
 - Zainteresiranost za izobraževanja: B93, C73, F94
 - Razred kot skupnost: C70
 - Teme zanimive za otroke: C71
 - Uspešne delavnice: F82
- Nezadovoljstvo:
 - Potreba po mediaciji: C62
 - Pomanjkanje časa: B96, B97, C50, C51, C68, C69, C74, D50, E82, F54, F75, F83, F85, F86
 - Pomanjkanje izobraževanj: B75, F78
 - Finančna stiska: B75, B94, C79
 - Počasni napredki: F84
 - Premalo dela na preventivi: F87
 - »Papirologija«: C72
 - Nezanimanje: B95, C80
 - Ponovitev nasilja: D65

Inovativnost

- Vrstniška mediacija: B90, B91
- Zunanji izvajalci: C78
- Nove metode dela: D66, D71, D72
- Raznolikost pristopov: B92
- NTC: F88, F89, F90, F91
- Program »Teorije izbire«: D73, D74, D75

Priloga 10: Excelova tabela (aritmetična sredina vprašanj »varne šole«)

št.a / št.v	(v7) 1	(v16) 2	(v18) 3	(v20) 4	(v21) 5	(v22) 6	(v23) 7	(v28) 8	AR.SR.	SUM
a1	/	3	3	4	5	5	5	/	4,17	25
a2	2	1	4	3	5	4	3	/	3,14	22
a3	3	1	4	4	5	4	5	4	3,75	30
a4	3	1	4	4	3	5	4	/	3,43	24
a5	4	1	4	5	5	5	5	4	4,13	33
a6	3	1	4	5	5	4	4	4	3,75	30
a7	3	1	5	5	5	5	5	4	4,13	33
a8	1	1	3	4	4	4	4	4	3,13	25
a9	4	2	3	4	5	4	5	/	3,86	27
a10	3	3	2	3	5	4	5	/	3,57	25
a11	1	1	1	5	3	2	5	/	2,57	18
a12	3	1	4	2	4	2	4	/	2,86	20
a13	4	3	4	5	3	2	2	/	3,29	23
a14	4	2	3	4	2	3	3	/	3	21
a15	3	4	3	5	5	4	4	3	3,88	31
a16	2	2	3	3	4	3	5	/	3,14	22
a17	2	1	3	4	3	5	4	/	3,14	22
a18	4	1	4	4	5	4	5	4	3,88	31
a19	2	1	3	4	5	4	5	/	3,43	24
a20	2	3	2	2	4	3	3	/	2,71	19
a21	1	5	3	4	2	5	1	/	3	21
a22	4	2	4	4	5	5	5	4	4,13	33
a23	3	1	5	5	5	5	5	2	3,88	31
a24	2	1	3	4	5	4	4	3	3,25	26
a25	2	1	3	4	5	4	4	3	3,25	26
a26	3	1	4	5	5	4	4	/	3,71	26
a27	3	1	4	5	5	4	4	/	3,71	26
a28	5	1	4	5	5	5	5	4	4,25	34
a29	2	1	3	3	4	3	4	1	2,63	21
a30	3	1	2	3	5	3	4	/	3	21
a31	1	1	4	4	4	4	4	/	3,14	22
a32	3	1	3	4	5	4	4	3	3,38	27
a33	3	3	3	3	3	3	3	/	3	21
a34	3	1	4	4	5	4	4	5	3,75	30
a35	1	3	1	5	4	1	3	1	2,38	19
a36	3	1	4	4	4	4	4	4	3,5	28
a37	4	1	/	/	/	/	/	5	3,33	10
a38	3	2	4	3	4	3	5	2	3,25	26
a39	2	2	1	2	5	2	5	2	2,63	21
a40	4	3	3	4	5	5	4	/	4	28
a41	3	4	5	5	5	3	4	5	4,25	34
a42	3	1	2	3	5	4	5	/	3,29	23
a43	2	1	3	4	4	5	4	1	3	24

a44	3	1	4	3	4	3	4	/	3,14	22
a45	3	2	4	3	5	4	5	4	3,75	30
a46	/	3	3	4	5	4	5	/	4	24
a47	3	2	4	4	5	4	5	4	3,88	31
a48	3	1	3	2	5	3	5	3	3,13	25
a49	/	2	2	2	5	3	3	/	2,83	17
a50	3	3	2	3	3	3	3	3	2,88	23
a51	3	5	5	5	5	5	5	5	4,75	38
a52	3	1	3	3	3	5	4	4	3,25	26
a53	3	1	4	3	3	4	3	3	3	24
a54	/	3	3	2	5	1	2	/	2,67	16
a55	/	3	2	5	1	2		/	2,6	13
a56	4	3	2	2	5	2	4	/	3,14	22
a57	4	3	2	2	5	2	3	/	3	21
a58	4	3	3	2	5	3	5	/	3,57	25
a59	3	2	4	5	4	4	4	4	3,75	30
a60	/	1	5	5	5	5	5	/	4,33	26
a61	4	1	4	2	5	5	5	/	3,71	26
a62	4	2	2	2	2	3	4	/	2,71	19
a63	4	3	3	2	5	3	5	/	3,57	25
a64	4	3	3	2	5	3	4	/	3,43	24
AR.SR	2,95	1,89	3,25	3,64	4,35	3,67	4,15	3,4	3,4	
SUM	171	121	205	229	274	231	257	102		1590

Priloga 11: Excelova tabela (aritmetična sredina vprašanj šole brez naziva)

št.a/št.v	(v7) 1	(v16) 2	(v18) 3	(v20) 4	(v21) 5	(v22) 6	(v23) 7	(v28) 8	AR.SR.	SUM
a1	5	1	2	1	2	2	2	1	2	16
a2	2	2	3	3	5	4	4	3	3,25	26
a3	1	1	5	5	5	3	5	3	3,5	28
a4	3	4	5	4	5	4	4	/	4,14	29
a5	2	3	1	3	3	4	3	1	2,5	20
a6	3	1	2	3	5	4	5	/	3,29	23
a7	1	3	3	4	5	3	4	/	3,29	23
a8	1	/	/	/	/	/	/	2	1,5	3
a9	2	1	4	4	5	4	3	/	3,29	23
a10	1	2	2	3	4	3	5	/	2,86	20
a11	1	2	2	3	4	3	4	/	2,71	19
a12	2	1	3	3	4	4	4	/	3	21
a13	2	2	3	3	4	4	4	/	3,14	22
a14	2	1	3	4	5	3	4	/	3,14	22
a15	3	2	2	3	5	4	5	/	3,43	24
a16	1	1	4	3	5	5	5	/	3,43	24
a17	2	5	5	5	3	5	3	/	4	28
a18	3	2	2	2	3	3	4	/	2,71	19
a19	3	1	3	3	5	3	5	4	3,38	27
a20	1	3	4	4	5	4	5	/	3,71	26
a21	1	2	4	5	4	4	4	1	3,13	25
a22	3	1	5	5	4	5	4	/	3,86	27
a23	1	1	1	2	3	2	3	/	1,86	13
a24	3	1	4	4	5	3	3	4	3,38	27
a25	2	1	5	5	5	5	4	/	3,86	27
a26	5	5	5	5	5	3	5	5	4,75	38
a27	1	1	3	3	4	3	4	3	2,75	22
a28	2	2	3	4	5	4	4	/	3,43	24
a29	3	1	4	4	4	4	4	/	3,43	24
a30	4	1	3	3	5	4	5	/	3,57	25
a31	2	1	4	4	5	4	4	/	3,43	24
a32	/	1	4	3	5	4	5	/	3,67	22
a33	/	1	4	3	5	4	5	/	3,67	22
AR.SR.	2,19	1,78	3,34	3,53	4,41	3,69	4,13	2,7	3,22	
SUM	68	57	107	113	141	118	132	27		763

Priloga 12: Standardni odkloni »varne šole«

Standardni odkloni "varne šole"	
7. vpr.:	0,925703
16. vpr.:	1,085506
18. vpr.:	0,983218
20. vpr.:	1,082136
21. vpr.:	0,986338
22. vpr.:	1,062559
23. vpr.:	0,902579
28. vpr.:	1,162637

Priloga 13: Standardni odkloni šole brez naziva

Standardni odklon šole brez naziva	
7. vpr.:	1,137815
16. vpr.:	1,156591
18. vpr.:	1,180743
20. vpr.:	0,983226
21. vpr.:	0,837021
22. vpr.:	0,780302
23. vpr.:	0,793116
28. vpr.:	1,418136

Priloga 14: Standardne napake »varne šole« in šole brez naziva:

Standardne napake "varne šole"	
7. vpr.:	0,1157
16. vpr.:	0,13569
18. vpr.:	0,1229
20. vpr.:	0,1353
21. vpr.:	0,1233
22. vpr.:	0,1328
23. vpr.:	0,1128
28. vpr.:	0,1453

Standardne napake "varne šole"	
7. vpr.:	0,1157
16. vpr.:	0,13569
18. vpr.:	0,1229
20. vpr.:	0,1353
21. vpr.:	0,1233
22. vpr.:	0,1328
23. vpr.:	0,1128
28. vpr.:	0,1453

Priloga 15: Z-vrednosti

Z-vrednosti	
7. vpr.:	3,31299
16. vpr.:	0,4531
18. vpr.:	-0,3759
20. vpr.:	0,5041
21. vpr.:	0,3273
22. vpr.:	0,1053
23. vpr.:	0,1122
28. vpr.:	2,4424

Priloga 16: Primer soglasja za sodelovanje otrok v raziskavi

SOGLASJE ZA SODELOVANJE V RAZISKAVI ZA DIPLOMSKO NALOGO

Spoštovani,

sem študentka 4. letnika Fakultete za socialno delo in v šolskem letu 2013/2014 opravljam diplomsko nalogo na temo nasilja med vrstniki. Za raziskavo bom v razredih od 7. do 9. razreda opravila anonimne vprašalnike.

Zato Vas lepo naprošam, da s podpisom omogočite sodelovanje Vašega otroka v raziskavi.

Hvala in lep pozdrav,

Kim Mencinger

Ime in priimek otroka: _____

Podpis staršev: _____